

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav Českého národního korpusu
Matematická lingvistika

DISERTAČNÍ PRÁCE

Adrian Jan Zasina

Korpusový přístup ve výuce češtiny jako cizího jazyka
Corpus approach to teaching Czech as a foreign language

vedoucí práce: Mgr. Lucie Lukešová, Ph.D.

Praha 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem disertační práci napsal samostatně s využitím pouze uvedených a řádně citovaných pramenů a literatury a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 16. června 2019

Adrian Jan Zasina

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl vyjádřit své poděkování doktorce Lucii Lukešové, jež svou roli školitelky splnila na jedničku a která pokaždé byla nápomocná, vstřícná a ochotná. Neméně a s vděčností děkuji svým kolegům Václavu Cvrčkovi, Davidu Lukešovi, Zuzaně Komrskové a Petře Poukarové, kteří v různé míře přispěli ke vzniku této práce. Velký dík patří také Michalu Škrabalovi, jemuž vděčím nejen za pomoc s úpravou textu, ale také za dobré rady a morální podporu. Dále bych chtěl poděkovat Institutu slovanské filologie Jagellonské univerzity v Krakově, jež mi umožnil provedení didaktického experimentu, a také mým studentům, kteří pro mne byli inspirací. Děkuji rovněž Anně Šnapkové za jazykovou korekturu.

V neposlední řadě bych rád poděkoval své rodině a přátelům za jejich trpělivost, pochopení a podporu při psaní disertace, zvláště Zbyňkovi, který se mnou vydržel nesčetné jazykové disputace.

Abstrakt

Název práce: Korpusový přístup ve výuce češtiny jako cizího jazyka

Autor: Mgr. Bc. Adrian Jan Zasina

Katedra: Ústav Českého národního korpusu

Školitel: Mgr. Lucie Lukešová, Ph.D.

Abstrakt:

V poslední době zaznamenáváme prudký vývoj v oblasti informačních technologií, s nímž je úzce spjat i vývoj jazykových korpusů. Jazykové korpusy poskytují nepřeborné množství autentických dat a informací o fungování skutečného jazyka, tudíž není divu, že si našly své místo i v jazykové výuce. Ve výuce češtiny jako cizího jazyka zaznamenáváme rostoucí zájem o využití korpusových zdrojů, ačkoli metodologické otázky zabývající se konkrétními aplikacemi doposud zůstávaly stranou. Tato práce si proto vzala za cíl systematicky zmapovat možnosti začlenění korpusů do běžné jazykové výuky, a to s ohledem na konkrétní jazykové potřeby cizinců na základě jejich typických chyb. Důraz není kladen jen na ucelený metodologický rámec, ale i na praktickou ukázkou práce s korpusovými daty, jež má posloužit nejen korpusovým specialistům, ale především učitelům a jejich studentům.

Základem práce je rozsáhlá analýza mapující nejproblematictější jevy ve výuce češtiny jako cizího jazyka založená na datech z žákovského korpusu CzeSL-SGT. Výzkum byl proveden na textech studentů se slovanským mateřským jazykem. Automatická chybová analýza ukázala, že nejfrekventovanější potíže nastávají s psaním dlouhých vokálů. Dále k nejzajímavějším jevům, které byly podrobně analyzovány v případových studiích, patřily: deverbativní zakončení *-ání* vs. *-aní*, tvary přičestí minulého a konkurence genitivních koncovek singuláru *-a* a *-u* maskulin neživotných. Na těchto příkladech byl podrobně prezentován korpusový přístup ve výuce, jenž sestává z následujících kroků: identifikace problematického jazykového jevu na základě žákovského korpusu, jeho klasifikace na základě reprezentativního korpusu a konečně generalizace výsledků. Každá studie nabízí též autorská korpusová cvičení k řešení prezentovaných problémů ve výuce.

Tato disertační práce rovněž shrnuje didaktický experiment provedený na studentech bohemistiky, jehož cílem bylo prověřit možnosti zavedení korpusových metod do jazykové výuky a zjistit, zda takový přístup přináší měřitelné výhody v jazykovém vývoji studentů. Experiment potvrdil, že navrhovaná procedura od identifikace jazykového problému, přes jeho kategorizaci na základě korpusových dat, a následně generalizaci výsledků, je v praxi funkční. Nadto výsledky poukázaly na to, že skupina vedená korpusovým přístupem má v dlouhodobé perspektivě tendenci k většímu zlepšení oproti skupině s výukou tradiční.

Na základě zde prezentovaného výzkumu byly zaprvé identifikovány nejčastější problematické oblasti češtiny nerodilých mluvčích se slovanským rodným jazykem. Zadruhé byl systematizován a navržen ucelený rámec ke zkoumání jazykových dat s ohledem na výuku. Konečně zatřetí byla v praxi ověřena funkčnost této metody, včetně podrobného popisu jejích výhod i možných omezení a konkrétních příkladů korpusových cvičení.

Klíčová slova: korpusový přístup ve výuce, čeština nerodilých mluvčích, korpusová lingvistika, výuka češtiny jako cizího jazyka, jazyková výuka, korpusové metody

Abstract

Title: Corpus approach to teaching Czech as a foreign language

Author: Mgr. Bc. Adrian Jan Zasina

Department: Institute of the Czech National Corpus

Supervisor: Mgr. Lucie Lukešová, Ph.D.

Abstract:

Recently, we have experienced a rapid development in information technologies which is closely linked with the development of language corpora. Language corpora provide an indispensable amount of authentic data and information about how the real language works, therefore it is no wonder they deserve our attention in language teaching as well. We have seen a growing interest in the use of corpus resources in teaching Czech as a foreign language, however, the methodological issues dealing with specific applications have so far been rather neglected. Therefore, the present dissertation aims to systematically map the possibilities of incorporating corpora into current language teaching while considering the specific language needs of foreigners based on their typical errors. The emphasis is not only on a coherent methodological framework, but also on a practical demonstration of the work with corpus data, which is intended not only for corpus specialists but especially for teachers and their students.

The basis of the work lies in an extensive analysis mapping the most problematic phenomena in teaching Czech as a foreign language based on data from the CzeSL-SGT learner corpus. The research was carried out on the data containing texts written by students with a Slavic mother tongue. Automatic error annotation has shown that problems with writing long vowels are the most frequent ones. Furthermore, the most interesting phenomena, which were analysed in detail in the case studies, include: deverbal nouns ending on *-ání* vs. *-aní*, past participle, and competitive endings *-a* and *-u* in the genitive singular of inanimate masculine nouns. The corpus approach in teaching was presented in detail in these examples following a proposed three-step methodology: the identification of a problematic language phenomenon based on a learner corpus, its classification based on general corpus data, and the generalisation of results. Each case study also offered author's corpus exercises which could be used in resolving the presented issues with students.

This doctoral thesis also presents a didactical experiment conducted on students of Czech studies. The aim of the experiment was both to examine the possibility of introducing corpus methods into language teaching and to verify whether such an approach brings measurable advantages in the language development of students. The experiment confirmed that the proposed procedure, from the identification of a language problem, to its categorization based on general corpus data, and finally to the generalization of results, is functional in practice. In addition, the results pointed out that the group with the corpus approach in the long-term perspective tends to improve more in comparison to the traditional group.

Based on the present research, the most common issues of non-native Czech language from the perspective of Slavic speakers were discussed. Secondly, a coherent framework for examining language data with regard to teaching has been systematised and described. Finally, the functionality of this method has been verified in practice and original corpus exercises have been made available for further use.

Keywords: DDL, non-native Czech language, corpus linguistics, teaching Czech as a foreign language, language teaching, corpus methods

Obsah

1	ÚVOD	8
1.1	TÉMA PRÁCE	8
1.2	STRUKTURA PRÁCE	9
2	VYUŽITÍ KORPUSŮ VE VÝUCE	11
2.1	OBECNÝ PŘEHLED	11
2.2	DDL	12
2.3	KORPUSOVÝ PŘÍSTUP VE VÝUCE V ČESKÉM PROSTŘEDÍ.....	13
2.4	KLADY A ZÁPORY KORPUSOVÉHO PŘÍSTUPU VE VÝUCE.....	14
2.4.1	<i>Positivní stránky</i>	14
2.4.2	<i>Hlavní úskalí a omezení</i>	15
3	DATA A METODOLOGIE	17
3.1	DATA.....	17
3.2	METODOLOGIE	18
4	ANALÝZA CHYB V ŽÁKOVSKÉM KORPUSU CZESL-SGT	20
4.1	POJETÍ CHYBY V JAZYKOVÉ VÝUCE	20
4.2	POSTUP A ZKOUMANÝ MATERIÁL	23
4.3	ANALÝZA ŽÁKOVSKÉHO KORPUSU	24
4.3.1	<i>Typologie chyb a obecná statistika</i>	24
4.3.2	<i>Pět nejčastějších chyb podle slovního druhu</i>	27
4.3.2.1	Quant0	28
4.3.2.2	SingCh.....	41
4.3.2.3	Quant1	51
4.3.2.4	Caron0	62
4.3.2.5	Cap1	71
4.3.3	<i>Shrnutí nejčastějších problémů</i>	77
4.4	SHRnutí ANALÝZY CHYB	78
5	KORPUSOVÝ PŘÍSTUP VE VÝUCE: TŘI PŘÍPADOVÉ STUDIE	79
5.1	DEVERBATIVNÍ ZAKONČENÍ NA <i>-ÁNÍ</i> VS. <i>-ANÍ</i>	79
5.1.1	<i>Deverbativní substantiva a jejich zkoumání</i>	79
5.1.2	<i>Postup a zkoumaný materiál</i>	81
5.1.3	<i>Analýza</i>	82
5.1.4	<i>Korpusová cvičení</i>	90
5.1.5	<i>Shrnutí</i>	92
5.2	TVARY PŘÍČESTÍ MINULÉHO	93
5.2.1	<i>Postup a zkoumaný materiál</i>	93
5.2.2	<i>Analýza</i>	95
5.2.3	<i>Korpusová cvičení</i>	97
5.2.4	<i>Shrnutí</i>	99
5.3	KONKURENCE GENITIVNÍCH KONCOVEK SINGULÁRU <i>-A</i> A <i>-U</i>	101
5.3.1	<i>Postup a zkoumaný materiál</i>	101
5.3.2	<i>Analýza</i>	103
5.3.3	<i>Korpusová cvičení</i>	111
5.3.4	<i>Shrnutí</i>	113
5.4	SHRnutí PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ	114
6	DIDAKTICKÝ EXPERIMENT	116
6.1	METODOLOGIE A DATA	116
6.1.1	<i>Princip výzkumu</i>	116

6.1.2	<i>Data</i>	118
6.2	PRŮBĚH EXPERIMENTU.....	119
6.2.1	<i>Náplň kurzu</i>	119
6.2.2	<i>Možnosti a meze experimentu</i>	121
6.2.3	<i>Výuka</i>	121
6.2.3.1	SEMINÁŘ 1.....	122
6.2.3.2	SEMINÁŘ 2.....	123
6.2.3.3	SEMINÁŘ 3.....	125
6.2.3.4	SEMINÁŘ 4.....	125
6.2.3.5	SEMINÁŘ 5.....	126
6.2.3.6	SEMINÁŘ 6.....	127
6.2.3.7	SEMINÁŘ 7.....	127
6.2.3.8	SEMINÁŘ 8.....	128
6.2.3.9	SEMINÁŘ 9.....	129
6.2.3.10	SEMINÁŘ 10.....	129
6.2.3.11	SEMINÁŘ 11.....	130
6.2.3.12	SEMINÁŘ 12.....	130
6.2.3.13	SEMINÁŘ 13.....	131
6.2.3.14	SEMINÁŘ 14.....	132
6.2.4	<i>Shrnutí</i>	132
6.3	VÝSLEDKY.....	132
6.4	HODNOCENÍ KURZU STUDENTY.....	139
6.5	SHRnutí DIDAKTICKÉHO EXPERIMENTU.....	144
7	ZÁVĚR	146
8	BIBLIOGRAFIE	149
9	SEZNAMY	156
9.1	SEZNAM TABULEK.....	156
9.2	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	157
9.3	SEZNAM GRAFŮ.....	157
9.4	SEZNAM CVIČENÍ.....	158
10	PŘÍLOHY	159
10.1	ANALÝZA CHYB – TABULKY.....	159
10.2	TESTY A HODNOCENÍ VÝUKY.....	204
10.3	PLÁNY SEMINÁŘŮ KORPUSOVÉ SKUPINY.....	213
10.4	HANDOUTY.....	224

1 Úvod

Rapidní vývoj informačních technologií a možností, které s sebou přinášejí, ovlivnil v posledních desetiletích takřka všechny obory lidské činnosti. V lingvistice a příbuzných disciplínách se jejich vliv odrazil především v dostupnosti velkého množství dat, zejména v podobě jazykových korpusů, a nástrojů na jejich analýzu. Současné trendy v přístupu k jazyku, které propaguje například korpusová lingvistika, zahrnují kromě autentického jazykového materiálu i důraz na význam, reálné užití a kombinovatelnost jazykových jednotek. Tento přístup sdílí mnoho společných rysů s novodobými trendy ve výuce jazyků, není proto divu, že v posledních letech dochází k nárůstu zájmu o začlenění korpusových metod a zdrojů do jazykové výuky, ať už přímo v hodinách či nepřímo v podobě jazykových učebnic a podobných materiálů.

Využití jazykových korpusů v běžné jazykové výuce je v souladu s nejnovějšími poznatky o vzdělávání, především pak s tzv. *data-driven learning* (DDL), výukou založenou na datech, která studentům umožňuje samostatně objevovat nové poznatky a učit se zábavnou, ale efektivní formou (Bernardini, 2004; Frankenberg-Garcia, 2012; Vališová, 2011, 2012). Mezi prvními projevy zájmu o využití jazykových korpusů při akvizici cizího jazyka na konci minulého století angličtí lingvisté, např. Johns (1991), který se věnoval výuce angličtiny. V českém kontextu se otázka využití korpusových metod a dat ve výuce objevuje ve větší míře až na začátku 21. století, a to především v souvislosti s výukou cizích jazyků (hlavně angličtiny) nebo češtiny pro cizince (Lukšija, 2012; Osolsobě, 2010; Vališová, 2011, 2012). Jednou z prvních publikací, která se snažila popsat možnosti přímého využití korpusového materiálu ve výuce angličtiny, je článek Thomase (2006), propagující možnosti rozhraní Sketch Engine.

Přestože lze ve výuce češtiny jako cizího jazyka zaznamenat rostoucí zájem o využití korpusů a podobných zdrojů, metodologické otázky týkající se konkrétních aplikací doposud zůstávaly stranou zájmu badatelů. Dosavadní práce představují spíše úvod do problematiky a obecné seznámení s možnostmi jazykových korpusů, ale zpravidla se systematicky nezabývají výhodami ani úskalími korpusového přístupu ve výuce a jeho konkrétními aplikacemi. Dosud také nevznikla práce, jež by se pokoušela o validaci vlivu korpusových cvičení na efektivnost výuky češtiny. Cílem této práce je proto jednak vyplnit mezeru v popisu metodologie korpusového přístupu ve výuce češtiny jako cizího jazyka, jednak formulovat konkrétní přístup při sestavování korpusových cvičení a experimentálně ověřit vliv korpusového přístupu na výuku češtiny jako cizího jazyka.

1.1 Téma práce

Tématem této práce je aplikace korpusového přístupu k jazyku ve výuce češtiny jako cizího jazyka (ČCJ). Náš výzkum si klade za cíl systematicky zmapovat možnosti začlenění korpusů do běžné jazykové výuky, a to s ohledem na konkrétní jazykové potřeby cizinců na základě jejich typických chyb. Práce využívá jak korpusy žákovské s chybovou anotací (pro identifikaci obtížných jazykových jevů), tak i reprezentativní korpusy současné češtiny, které poslouží jako zdroj dat pro konkrétní cvičení. Cílem práce je nabídnout nejen ucelený metodologický rámec, ale i praktickou ukázkou práce s korpusovými daty, která bude

využitelná nejen pro odborníka vzdělaného v korpusové lingvistice, ale především pro běžného učitele. Hlavním předmětem zájmu je navrhnout takový postup k řešení vybraných jazykových problémů, jenž bude z hlediska studenta-cizince i jeho učitele přehledný a srozumitelný a zároveň bude vycházet z autentického materiálu a nejnovějších poznatků o jazyce, opírajících se o výzkumy v oblasti korpusové lingvistiky. Součástí práce budou i návrhy konkrétních cvičení vč. uvedené úrovně obtížnosti podle Společného evropského referenčního rámce (SERR) a klíče k výsledkům.

1.2 Struktura práce

Práce se skládá z šesti základních kapitol. Po souhrnném úvodu následuje kapitola 2, jež stručně uvádí čtenáře do problematiky využití korpusů ve výuce jazyků a nastiňuje původ metody *data-driven learning*. V této části jsou rovněž krátce představeny průkopnické práce, které se tomuto tématu věnovaly, načež následuje popis stávající situace v České republice. Pozornost je také věnována možnostem a mezím korpusového přístupu ve výuce, které mají přímou souvislost s výukou jazyka.

Hlavní těžiště práce spočívá ve výzkumné části, jež je rozdělena do čtyř kapitol. Kapitola 3 popisuje použitá korpusová data a vysvětluje principy metodologie celého výzkumu, vycházejícího výhradně z korpusových dat. Nabízí ucelený rámec pro postup při analýze dat, která nejdříve identifikuje problematický jazykový jev v žákovském korpusu a následně ho na základě autentických dat z korpusu klasifikuje, což umožňuje generalizaci pravidel o fungování daného jazykového jevu.

Kapitola 4 se pokouší o zmapování nejproblematictějších oblastí ve výuce češtiny jako cizího jazyka na základě žákovského korpusu CzeSL-SGT. Analýza se zaměřuje především na autosémantika a pronomina, která jsou zkoumána v rámci pěti nejčastějších typů chyb identifikovaných pomocí automatické chybové anotace. Výsledky analýzy jsou východiskem pro další zkoumání v následující kapitole.

Systematický popis korpusového přístupu ve výuce lze najít v kapitole 5, jež je rozčleněna do tří případových studií. Tato část práce na konkrétních příkladech prezentuje postup při řešení jazykových obtíží pomocí korpusu. První studie (podkapitola 5.1) se zaměřuje na problém s kvantitou v deverbativech zakončených na *-ání* a *-aní*. Druhá (podkapitola 5.2), rovněž beroucí v potaz problematickou kvantitu, se soustředí na případy přičestí minulého. Třetí studie (podkapitola 5.3) se zabývá konkurencí genitivních koncovek singuláru *-a* a *-u* u neživotných maskulin.

Kapitola 6 se zaměřuje na didaktický experiment, jehož cílem bylo otestovat korpusový přístup ve vysokoškolské výuce s ohledem na jeho uplatnění při jazykové výuce a přínos v jazykovém vývoji studentů. V této části je detailně popsán průběh výuky. Nechybí informace o recepci korpusových cvičení ze strany studentů a dále výsledky srovnání korpusové výuky s výukou tradiční.

V závěrečné kapitole 7 jsou shrnuty výsledky celé práce – důraz je kladen na ucelený a systematický přístup ke zkoumání korpusových dat s ohledem na výuku, jenž se u nás teprve rozvíjí.

Práce je doplněna kompletním seznamem použité literatury a seznamy použitých tabulek, obrázků, grafů a korpusových cvičení. Dále se v přílohách nacházejí dodatečné materiály s analyzovanými daty a použitými výukovými materiály.

Formální zásady

V práci je respektována citační norma APA (*American Psychological Association*, Sixth Edition). Jména osob jsou v souvislém textu důsledně uváděna jen příjmením. Ženská jména jsou v textu v souladu s českým územ přechylována, nicméně v odkazech a bibliografii je pro snazší dohledání ponecháno jméno vždy v původní nepřechýlené podobě.

2 Využití korpusů ve výuce

Tato část se věnuje obecnému přehledu možností, jak zapojit jazykové korpusy do běžné jazykové výuky. Dále nastiňuje původ metody *data-driven learning* (česky doslova: daty řízená výuka) a zmiňuje některé průkopnické práce v této oblasti v českém prostředí.

2.1 Obecný přehled

Zájem o využití jazykových korpusů ve výuce jazyků přichází se začátkem 90. let 20. století, kdy se použití korpusů začalo rozšiřovat i na jiné disciplíny mimo okruh korpusové lingvistiky (Granath, 2009, p. 47). Jako jeden z prvních zapojuje korpusy do výuky Johns (1991), jenž systematicky popisuje metodu tzv. *data-driven learning* (DDL), využívanou ve výuce angličtiny v univerzitních jazykových kurzech (viz 2.2). Rostoucí zájem badatelů vedl k tomu, že se v roce 1994 konala první vědecká konference *Teaching and Language Corpora Conference*, zaměřená na využití korpusů ve výuce (Römer, 2009, p. 84); ta se pravidelně koná dodnes. I přesto je korpusový přístup uplatňován spíše na akademické půdě korpusovými lingvisty a jen těžce se promítá do běžné výuky na základních a středních školách (Frankenberg-Garcia, 2012; Römer, 2009), kde učitelé nemají veliké zkušenosti s prací s korpusem. Proto v poslední době vznikají publikace věnující se výuce s využitím jazykových korpusů (Bennett, 2010; Breyer, 2011; Reppen, 2010; Thomas, 2016), díky nimž mají nejen učitelé, ale i studenti možnost seznámit se s touto metodou. Zároveň se objevují další pomůcky v podobě deskriptivních gramatik (Conrad & Biber, 2009; Cvrček et al., 2010), zohledňujících poznatky korpusové lingvistiky, a také frekvenčních slovníků (Čermák & Křen, 2011; Davies & Gardner, 2013), jež pomáhají v doplňování a zpřesňování nejběžnější slovní zásoby v daném jazyce.

Korpusová lingvistika má bezesporu velký potenciál obohatit pedagogickou praxi. Učitelé mají možnost doplnit jazykovou výuku o autentické užití jazyka a také najít odpovědi na lingvistické otázky, jež se vymykají intuici anebo nejsou přiměřeně pojednány v mluvnících a slovnících (Frankenberg-Garcia, 2012: 38). Výchozím bodem korpusového zkoumání bývá zpravidla tzv. konkordance¹. Konkordance umožňuje vyhledávání určité textové jednotky (slovo, část slova, fráze, posloupnost znaků, kolokace) spolu s jejím pravým a levým kontextem, přičemž každý jednotlivý příklad se nachází na jednom (konkordančním) řádku (McEnery & Hardie, 2012: 35–37). Takové zobrazení usnadňuje pozorování korpusových dat, která jsou poté analyzována studenty. Díky konkordanci lze zkoumat jazyk na několika rovinách, což studentům dává možnost např. cvičit morfologii (Osolsobě 2014) či gramatické pády (Vališová 2011, 2012) nebo rozlišovat valenci slov majících obdobný význam, ale jinou kolokabilitu, jako např. v případě anglických slov *convince* a *persuade* (Johns, 1991). Dále pak konkordance umožňuje hledání překladových ekvivalentů pomocí paralelních korpusů (Frankenberg-Garcia, 2012: 44–46; Barlow, 2000) nebo méně typicky pomocí dvou jednojazyčných korpusů (Lewandowska, 2014) a také zkoumání kolokací, jež jsou typické pro rodilé mluvčí (Römer, 2009).

¹ pojmy:konkordance. (2016, Jun 7). V *Příručka ČNK*. Vytaženo 12:28, March 29, 2019, od <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=pojmy:konkordance&rev=1465291976>

K jazykové výuce mohou být využity různé typy korpusů. Široce jsou používány korpusy žákovské, jež jsou sestavovány z textů vytvořených nerodilými mluvčími a slouží k analýze chyb (Gilquin, Granger, & Paquot, 2007; Petkevič et al., 2012). Dále lze těžit z korpusů současného jazyka, které ukazují přirozený jazyk rodilých mluvčích, a také korpusů mluvených (též mluvených žákovských korpusů, srov. Gráf, 2017). Ke zkoumání problémů s negativní interferencí vznikající vlivem překladu mohou posloužit korpusy paralelní.

2.2 DDL

Jak již bylo řečeno, průkopníkem v oblasti metody *data-driven learning* (daty řízená výuka) je Johns, jenž ve své studii zdůrazňuje, že „*úkolem studenta je »objevovat« cizí jazyk a úkolem učitele je zaručit kontext, ve kterém student bude schopen rozvinout strategii pro toto objevování*“² (Johns, 1991, p. 1). Autor (ibid., pp. 1–4) tím míní, že se u studenta vyvine schopnost „učit se, jak se učit“ (*learn how to learn*), a také zdůrazňuje, že student se v tomto případě stává zároveň vědcem, kterého korpusová data vedou k závěrům a popisu gramatických pravidel. Na rozdíl od běžných metod ve výuce je to přístup induktivní, který se nejdříve zakládá na korpusových datech, díky nimž student kategorizuje daný jev a generalizuje gramatická pravidla. Učitel přesně neví, jaké jevy a pravidla student objeví, proto je učitelovou rolí především být koordinátorem studentova výzkumu. Učitel tak již není autoritou, ale spíše partnerem. Neznamená to však, že tato pozice ubírá na učitelově významu, naopak zapojuje učitele do společné práce se studentem, kdy oba čelí problémům a snaží se přijít na vhodné řešení. Student díky této svobodě zvyšuje svou samostatnost a učitel pouze dohlíží na studentův postup, aby ho v případě obtíží nasměroval. Tento přístup umožňuje studentovi přijít na něco dosud neobjeveného, anebo přistupovat ke známým objevům z jiného úhlu pohledu, což příznivě působí na pochopení gramatických pravidel nerodilým mluvčím. Práce je koncipována tak, že učitel zadává studentovi problematickou úlohu, při jejímž řešení student sám objeví zákonitosti, aniž by mu byly předem vysvětleny učitelem.³ DDL si tak zakládá na gramatických pravidlech objevených studentem, která jsou založena na autentickém použití jazyka. Díky tomu má student možnost prohloubit své jazykové znalosti příjemným způsobem a osamostatnit se ve výuce, což pozitivně ovlivňuje jeho výsledky (Bernardini, 2004; Lewandowska, 2014).

DDL samozřejmě není přístupem absolutním v tom smyslu, že by měl nahradit veškerou výuku. Tato metoda by měla být spíše doplňkem běžné jazykové výuky (jednotlivá korpusová cvičení) anebo s ní být paralelní (kurzy zaměřené na použití korpusů ve výuce vedle běžných jazykových kurzů). Takový přístup má šanci se postupně dostat do povědomí jak učitelů, tak i studentů a napomoci při řešení složitých jevů, které nejsou dostatečně vysvětleny stávajícími gramatikami nebo pro studenta nejsou (z hlediska jeho mateřského jazyka) srozumitelné. Problematické jevy lze vysledovat v žákovských korpusech a takto získané poznatky pak využít v praktických cvičeních.

DDL se tradičně dělí na dvě odvětví podle metody práce (Leech, 1997), která je buď přímá (tzv. *hard DDL* nebo *hands-on*), kdy studenti pracují přímo s korpusovým vyhledávačem, anebo nepřímá (*soft DDL* nebo *hands-off*), kdy studenti řeší úkoly připravené na základě

² „[T]he task of the learner is to »discover« the foreign language, and (...) the task of the language teacher is to provide a context in which the learner can develop strategies for discovery.“ (překlad do češtiny A. J. Z.)

³ Např. učitel nevysvětlí studentovi, jak se tvoří minulý čas, nýbrž student sám bude na základě pozorování korpusových dat schopen popsat pravidla, a tak si je i lépe vštípit.

korpusových dat, např. ve formě vytištěných konkordancí. Pod pojmem korpusy ve výuce si lze představit tři různé způsoby využití (Geist & Hahn, 2012, p. 124): a) výuka o korpusech (v rámci lingvistických kurzů na univerzitě); b) využití korpusů ve výuce jazyků; c) výuka o využití korpusů. Nicméně, jak ukázaly výzkumy (Römer, 2009, p. 87; Frankenberg-Garcia, 2012, p. 37), nejsou ani přes snahu korpusových lingvistů korpusy mezi učiteli středních škol populární a v akademickém prostředí jsou propagovány hlavně korpusovými specialisty. Frankenberg-Garciová (2012) zdůrazňuje nutnost zapojení korpusů do každodenní výuky cizích jazyků pomocí dřívější přípravy učitelů k práci s korpusem už v rámci jejich studia, a také, jak poukazuje Römerová (2009), je v tomto ohledu nepostradatelná pomoc korpusových lingvistů, kteří by měli vyjít vstříc očekáváním učitelů a vytvářet nové nástroje nebo sestavovat ukázková cvičení pro studenty.

2.3 Korpusový přístup ve výuce v českém prostředí

Zájem o využití korpusů ve výuce se v České republice začíná projevovat až v prvním desetiletí 21. století nejprve ve výuce angličtiny. Na Masarykově univerzitě akademický učitel Thomas (2006) jako jeden z prvních zapojuje nástroj Sketch Engine (Kilgarriff, Rychlý, Smrž, & Tugwell, 2004) do práce se studenty anglické filologie. Postupně se korpusový přístup ve výuce rozšiřuje i na češtinu: vznikají první práce opírající se o frekvenci jevů v korpusu. Např. Vališová (2009) ve své diplomové práci opírající se o frekvenční data z korpusu systematicky popisuje českou konjugaci z pohledu cizince. Lukšijová (2010) se ve své bakalářské práci snaží o systematický popis předložek *do/na* s místním směrovým významem, následně se v práci diplomové (Lukšija, 2012) zabývá českou deklinací a nabízí korpusová cvičení pro začátečníky. Osolsobě (2010) nabízí studentům letního kurzu češtiny v Brně možnosti využití korpusových nástrojů a dále zapojuje jazykové korpusy i do kurzu morfologie pro české bohemisty (Osolsobě, 2014). Schöneová (Schöne, 2015) zkoumá frekvenční distribuci substantivních pádových tvarů a vybízí s ohledem na didaktické účely zahrnovat ve slovníkových částech učebnic nejen tvary nominativu plurálu, ale i dalších frekventovaných pádů s uvedením nejběžnějších kolokací. Vališová (2016) systematizuje základní typologii korpusových cvičení. Zájem o využití korpusových metod ve výuce se v průběhu let zvyšuje (Hudousková, 2014; Kočařová, 2013; Vaculová, 2013; Vališová & Osolsobě, 2012), což mj. dokládají práce s ukázkovými cvičeními pro studenty a návodem, jak korpusové nástroje používat a vytěžovat data (Konečná & Zasina, 2014; Vališová, 2011, 2012, 2016; Zasina, 2018a). Nicméně stále tu z velké části chybí systematický popis, jenž by se soustředil na zpřesnění (z hlediska cizince) toho, jaký charakter mají vznikající jazykové problémy, do jaké roviny jazyka patří (morfologické, pravopisné, flektivní atd.), jak je lze korpusově uchopit, jak pracovat s autentickými daty v korpusu a – v neposlední řadě – jak sestavit konkrétní cvičení pro procvičování dané látky. Ačkoli některé práce určitá korpusová cvičení zahrnovaly, důraz byl spíše kladen na to, aby učitel pracující se studenty byl zároveň korpusovým specialistou (Vališová, 2011, p. 319). Pokud však přístup k sestavování cvičení bude jednotný a metodologicky podložený, budou moci z korpusových materiálů těžit i učitelé bez korpusových zkušeností nebo s jen minimálními zkušenostmi s prací s korpusem. Cílem by mělo být šířit užitečnost korpusů mezi všemi učiteli, nikoli se omezovat jen na úzký okruh těch, kteří už s korpusy pracují.

2.4 Klady a zápory korpusového přístupu ve výuce

Korpusová data nám mohou přinést mnoho nových poznatků o jazyce. Mohou definovat a redefinovat širokou škálu jazykových teorií a také umožnit využití těch jazykových poznatků, které se daly jen obtížně – pokud vůbec – zkoumat před rozvojem jazykových korpusů potřebného rozsahu a vhodných nástrojů pro jejich využívání (McEnery & Hardie, 2012, p. 1).

V první fázi bývá nadšení plynoucí z výhod korpusů tak velké, že nevýhody tohoto přístupu jsou buď přehlíženy, nebo probírány jen okrajově. Pokud však chceme zapojit korpusy do komplexní jazykové výuky, vyučující i studenti by si měli být dobře vědomi, co všechno může obnášet práce s korpusy nejen co se možností, ale také jejich omezení týká.

2.4.1 Pozitivní stránky

Jazykové korpusy umožňují nahlížet na daný jazykový problém z jiného úhlu pohledu a jejich velikou výhodou ve výuce jsou autentické texty a přirozený kontext, který může studentu-cizinci napomoci při volbě vhodného slovního tvaru, lexému či slovního spojení. Způsob zobrazení výsledků ve formě tzv. konkordance usnadňuje zkoumání levého a pravého kontextu hledané textové jednotky a poskytuje širokou škálu dalších příkladů, jež mohou být srovnávány. Autentická data umožňují, aby se student osamostatnil a nemusel pokaždé konzultovat s rodilým mluvčím vhodnost vlastního vyprodukovaného textu. Klíčovou roli v korpusovém přístupu hraje význam, který je jen zčásti uchopitelný slovníky, protože ty nikdy nenabízejí všechny možné ekvivalenty s rozdíly v použití. V korpusu má student možnost podívat se, jak se význam daného slova skutečně realizuje v přirozeném kontextu, a na tomto základě odhalit jeho pravý význam. K těmto účelům může především začátečník použít i paralelní korpusy, aby zjistil jednotlivé ekvivalenty ve svém mateřském jazyce nebo naopak aby na základě mateřského jazyka vyhledal potřebný cizí výraz. Navíc díky uspořádání jednotlivých textů v korpusu podle žánru nebo registru (k rozdílu mezi pojmy viz Biber & Conrad, 2009; Cvrček et al., 2018b) lze zkoumat rozdíly z hlediska slovní zásoby (např. variantní tvary tíhnoucí k mluvenosti, nebo psanosti) a syntagmatických vztahů ve větě (kolokabilita). U syntagmatických vztahů jsou důležité kolokace a víceslovné jednotky, které lze z korpusových dat poměrně snadno získat a které nebývají běžně dostupné v gramatikách či tištěných slovnících (pro češtinu na rozdíl od angličtiny není k dispozici žádný zevrubný kolokační slovník).

Pro učitele je korpus nejen zdrojem jazykových příkladů, ale také inspirací pro tvorbu nových výukových materiálů. Ani učitelé coby rodilí mluvčí nejsou mnohdy schopni poskytnout přesnou odpověď na studentovy otázky týkající se užití či kolokability slova, zato ji mohou najít na základě pozorování korpusových dat. Mohou kromě toho spolupracovat se studenty a vést je k samostatným závěrům o gramatických pravidlech. Stejně tak mohou snadno tvořit frekvenční seznamy určitých tříd slov podle svých vlastních potřeb a zkoumat nejběžnější slovní zásobu v daném jazyce. S ohledem na probíranou látku v hodině mají možnost vytvořit vlastní cvičení založená na autentických textech, která odrážejí skutečné použití jazyka. Opět platí, že korpusový přístup může být pouze doplňkem k tradiční výuce, není třeba jím okamžitě nahrazovat všechny ostatní metody výuky. Zároveň je však nesporné, že pro určité skupiny jazykových problémů se korpusový přístup hodí mnohem lépe než tradiční postupy založené často na biflování nebo uměle vytvořených vzorových textech.

Elektronické zdroje jsou pro studenty obecně vítaným zpestřením výuky, obzvláště pro mladou generaci, pro niž je využití počítačů a nových technologií zcela přirozeným jevem. Korpusy navíc poskytují nejen konkrétní data, ale umožňují i grafické znázornění výsledků, které názorně dokladuje např. rozdíly mezi mluveným či psaným jazykem (srov. korpusový nástroj SyD⁴).

Do běžné jazykové výuky lze ze začátku korpusy začleňovat pomocí nepřímých korpusových cvičení, která nevyžadují přímou práci s počítačem a je možné je použít v hodině i v učebnách, které nejsou dostatečně technicky vybavené (což bývá častý problém). Postupně je možné přidávat v podobě domácích úkolů další dodatečná cvičení vyžadující přímou práci s počítačem, která student může vlastním tempem řešit z pohodlí domova a v klidu se seznámit se základy práce s korpusem. Pro složitější práci s korpusem lze v hodině využít asistenci učitele, který má k dispozici projektor a může výsledky promítnout celé třídě.

2.4.2 Hlavní úskalí a omezení

I přes své nesporné možnosti s sebou korpusový přístup ve výuce přináší také nevýhody. Problematická může být samotná autentičnost dat, která reprezentují přirozený jazyk, neboť korpus přirozeně zahrnuje i nestandardní prvky v textech rodilých mluvčích. Pro nezkušeného studenta (a stejně tak pro učitele), který neví, jak korpusová data interpretovat, to může být velká překážka, vzbuzující obavy, že korpusová data mohou studentům dávat i špatný příklad. Aby korpusový uživatel uměl najít a interpretovat nalezené výsledky správně, měl by být především dobře obeznámen s faktem, že nejde o kodifikační příručku s výhradně správnými příklady, nýbrž o autentický jazyk s příklady reálnými.

Další potenciální komplikaci při používání korpusu představuje automatická anotace a její limity. Jedná se nejčastěji o morfologickou anotaci a lemmatizaci na úrovni slov, jejichž úspěšnost není a vlastně ani nemůže být stoprocentní⁵ (viz Jelínek, 2008; Jelínek & Petkevič, 2011). Je-li u některých slov nesprávně přiřazen základní slovníkový tvar (lemma) nebo morfologická značka (tag), může to uvést studenta v omyl, a proto je koordinace studentovy práce s učitelem velmi důležitá. O možnostech výskytu drobných chyb v anotaci (především u homonymních tvarů) by samozřejmě měl být student předem zpraven. Bohužel každá chyba, na niž uživatelé narazí, může odradit jak učitele, tak i studenta od další práce s korpusovými nástroji. Tento nedostatek lze však zpravidla vyvážit akcentem na časté a prototypické příklady, a nikoli na řídké doklady v korpusu.

Při práci s korpusem si musíme být vědomi, že i přes svou velikost zůstává vždy jen pouhým vzorkem jazyka, tudíž jevy v jazyce zcela řídké nemusejí být v korpusu dostatečně pokryty (podobně jako nejsou časté v reálném úzu). Zkoumání jazykové periferie je ovšemže možné, nicméně vyžaduje složitý, netriviální postup a u méně zkušených uživatelů může více uškodit než pomoci. Může se stát, že hledané periferní jevy se v korpusu nenacházejí vůbec, což však neznamená, že neexistují ve skutečném jazyce – pouze se nevyskytují s takovou frekvencí, aby se dostaly do korpusu.

⁴ manualy:syd. (2017, Sep 25). V *Příručka ČNK*. Vytaženo 14:24, March 29, 2019, od <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=manualy:syd&rev=1506346256>

⁵ Úspěšnost kombinovaných metod na automatických tazích v roce 2011 dosáhla 95,54 % (Skoumalová 2011).

Za značnou překážku pro uplatnění korpusových metod ve výuce bývá často považována složitost korpusových nástrojů. Existují sice i nástroje vcelku intuitivní (srov. SyD⁶, Treq⁷), nicméně běžné korpusové manažery (např. KonText⁸; Machálek & Křen 2013), sloužící především lingvistům-odborníkům, jsou do značné míry pro korpusového laika bez dřívější přípravy ve výuce nepoužitelné. Obzvláště v dnešní době, kdy chce každý provést požadovanou operaci rychle a bez zbytečného přemýšlení, mohou složitější dotazy kladené do korpusu představovat obtížný úkol, neboť vyžadují podrobnější zaškolení. Dalším ztěžujícím faktorem je potenciální počítačová negramotnost studentů a především učitelů, kteří kvůli svým nedostatkům někdy nejsou ochotni ani schopni začít pracovat s korpusovým rozhraním. V tomto ohledu lze jen doufat, že se situace bude postupně zlepšovat, protože trend využití počítačů má stále stoupavou tendenci.

Nepříznivým vlivem pro korpusové metody ve výuce je odpor učitelů k novým přístupům, daný obvykle přemírou práce (nejen samotné výuky, ale i s ní spojené administrativy) a nabitými osnovami. Malý zájem učitelů zpomaluje začleňování korpusových metod na školách. Rezistence je však zčásti opodstatněná, protože, jak jsme upozornili již dříve, práce s korpusem vyžaduje podrobnější zaškolení. Proto jsou většinou korpusy ve výuce využívány spíše lidmi, kteří sami prošli korpusovou výukou např. na vysoké škole nebo v rámci veřejného workshopu.

V poslední době se však v České republice korpusový přístup ve výuce stává čím dál populárnější. Tato metoda ovšem dosud nebyla plně systematicky popsána se všemi svými výhodami i nevýhodami. Klady by měly být co nejlépe prezentovány budoucím i stávajícím uživatelům, zatímco zápory by měly být minimalizovány (např. vývojem uživatelsky přívětivých nástrojů nebo dostupnou metodologií), a především by se o nich mělo otevřeně diskutovat, o což se snaží i tato studie.

⁶<http://syd.korpus.cz>

⁷<http://treq.korpus.cz>

⁸<http://kontext.korpus.cz>

3 Data a metodologie

Celá práce vychází výhradně z korpusových dat a jejich analýz, přičemž autentická data využívá dvojnásobně: jednak jako východisko pro analýzu jazyka nerodilých mluvčích (korpus CzeSL-SGT), jednak jako zdroj dat o podobě současné češtiny rodilých mluvčích (korpus SYN2015). Ze srovnání obou zdrojů a na základě použití metod korpusové lingvistiky (především frekvenčních seznamů a kontextu) pak vyplývají nejen specifické požadavky na výuku nerodilých mluvčích, ale i vlastnosti českého jazyka v podobě, která v běžných učebnicích nebývá zachycena. V této části věnujeme pozornost podrobnému popisu použitých korpusových dat a metodologii k jejich vytěžování.

3.1 Data

V první fázi tohoto výzkumu využíváme žákovský korpus CzeSL-SGT, tj. *Czech as Second Language with Spelling, Grammar and Tags* (Šebesta, 2010; Šebesta, et al., 2014), který obsahuje přepisy písemných prací nerodilých mluvčích češtiny s automaticky provedenou anotací (o evaluaci chybové anotace viz Štindlová, 2013). Písemné práce byly vytvořeny v letech 2009 až 2013. Korpus navazuje na část korpusu CzeSL-plain⁹, jež se skládá z esejí cizinců, a je doplněn o další texty sebrané v roce 2013. Celková velikost korpusu činí 1 147 477 pozic (tj. slov vč. interpunkce).

Kromě standardní morfologické anotace obsahuje tento korpus i chybovou anotaci zohledňující nejběžnější chyby nerodilých mluvčích.¹⁰ Každému slovnímu tvaru jsou přiřazeny slovní druh, morfologická značka a základní slovníkový tvar. Některé slovní tvary byly opraveny a texty prošly opětovnou automatickou morfologickou analýzou. Druh jazykové chyby byl stanoven na základě porovnání původního a opraveného slovního tvaru automaticky, proto je potřeba počítat s určitou mírou nepřesnosti.

V naší práci jsme využili pouze část korpusu zahrnující studenty s mateřským slovanským jazykem. Zvolený subkorpus je dále podrobně popsán v části 4.3.1 *Typologie chyb a obecná statistika*, která je východiskem pro identifikaci jazykových jevů, problematických pro studenty ČCJ. Identifikace těchto nedostatků u studentů-cizinců posloužila dále jako základ pro provedení tří případových studií popsanych v kapitole 5.

V druhé fázi výzkumu je hlavním zdrojem dat reprezentativní vyvážený korpus současné psané češtiny SYN2015 (Cvrček, Čermáková, & Křen, 2016; Křen et al., 2015; Křen et al., 2016), obsahující 120 748 715 pozic. Tento korpus je posledním přírůstkem do řady korpusů SYN, vydávaných v pětiletých intervalech. Každý korpus z této řady odráží pětileté období předcházející jeho zveřejnění (především v publicistické části): SYN2015 tedy zahrnuje zejména texty z let 2010–2014, čímž se snaží zachycovat co nejvíce aktuální jazyk.

Korpus obsahuje také standardní anotaci, je lemmatizovaný, morfologicky a syntakticky označovaný. Pokud jde o klasifikaci textů, dělí se na tři hlavní skupiny: beletrii, oborovou

⁹ cnk:czesl-plain. (2018, Aug 7). V *Příručka ČNK*. Vytaženo 15:42, March 4, 2019, od <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=cnk:czesl-plain&rev=1533638229>.

¹⁰<http://utkl.ff.cuni.cz/~rosen/public/SeznamAutoChybR0R1.html>

literaturu (odborná a populárně naučná literatura) a publicistiku. Dále je členěn do specifických kategorií.¹¹ Klasifikace vychází z externích, vnětextových kritérií.¹²

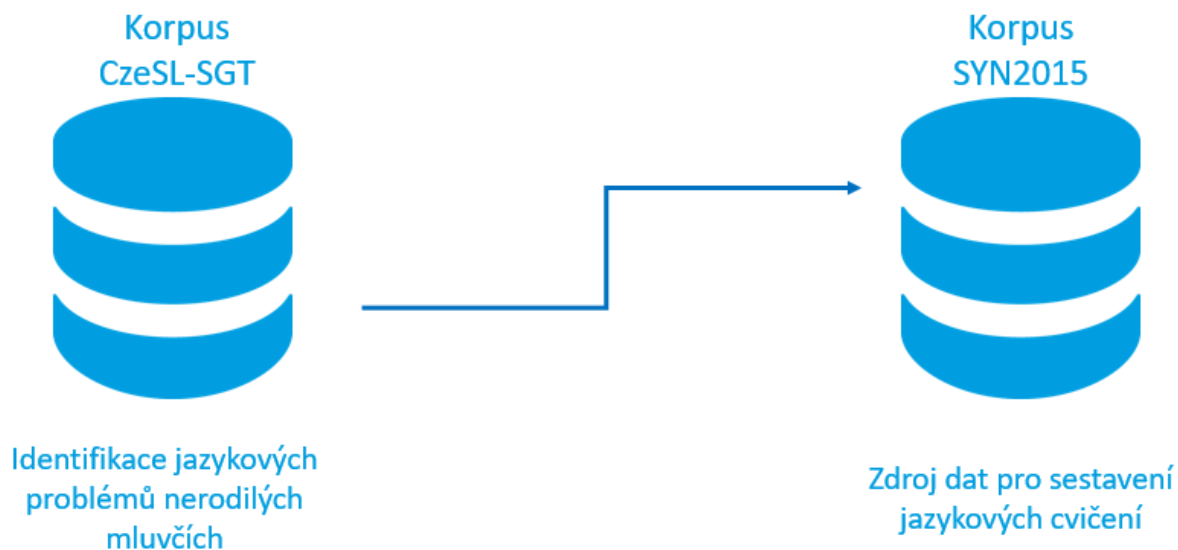
V našem výzkumu využíváme celý korpus SYN2015 – ten nám jednak slouží k prozkoumání jazyka rodilých mluvčích a dále k vyhodnocení pravidelnosti jazykových jevů v češtině, mimoto je také zdrojem pro sestavení korpusových cvičení.

Zde popsaná data jsou dále zmiňována i v praktické části, kde jsou případně doplňována v souladu s účelem jednotlivých studií, popřípadě jsou uváděna pro připomenutí a zachování logické návaznosti.

3.2 Metodologie

Předkládaná disertace nabízí nový metodologický přístup ve výzkumu problematických oblastí češtiny u nerodilých mluvčích a v jejich výuce. Využívá nejprve žakovský korpus k identifikaci jazykových problémů, pro něž se následně hledají konkrétní pravidla použití v korpusu synchronní češtiny, a na základě takové klasifikace jazykového jevu je sestaven návrh postupu ve výuce v podobě korpusových cvičení. Tato metoda jednoduše využívá informace z jednoho zdroje dat, které jsou následně uplatněny při vyhledávání v druhém zdroji, kde slouží k sestavení pravidla o fungování hledaného jazykového jevu. V této souvislosti můžeme tedy mluvit o metodě *od korpusu ke korpusu*, kterou znázorňuje níže uvedený obrázek.

Obrázek 1. Grafické znázornění přístupu od korpusu ke korpusu

Tento postup nejenže umožňuje empirický výzkum, ale zároveň objektivně přistupuje ke zkoumaným jazykovým jevům. Díky tomu výzkum provedený v rámci této disertace odhaluje prominentní obtíže cizinců s češtinou, které jsou v jazyce nerodilých mluvčích nejčtetnější, a zároveň nabízí jejich možné řešení.

¹¹ cnk:klasifikace_textu_syn2015. (2016, Jan 25). V *Příručka ČNK*. Vytlačeno 09:04, June 8, 2019, od http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=cnk:klasifikace_textu_syn2015&rev=1453733752.

¹² V brzké době se rovněž chystá vnitrotextová klasifikace vycházející z multidimenzionální analýzy češtiny (viz. Cvrček et al., 2018a).

Metodologie celého výzkumu tak sestává ze tří fází:

1. analýzy chyb v žákovském korpusu, jež je východiskem pro zkoumání konkrétních jazykových problémů (kapitola 4),
2. návrhu korpusového přístupu ve třech případových studiích, který zohledňuje zvolené problematické oblasti zjištěné v první fázi (kapitola 5),
3. didaktického experimentu, v němž se testuje korpusový přístup ve vysokoškolské výuce (kapitola 6).

1. Při analýze žákovského korpusu vycházíme z automatické chybové anotace gramatických a pravopisných jevů, které dále zkoumáme s ohledem na slovní druh. Na základě frekvence obdobných jevů je pak možné jednotlivé problematické oblasti kategorizovat a podrobně popsat.

2. Na základě analýzy žákovského korpusu jsme zvolili tři nejproblematictější oblasti, jimž jsou věnovány tři samostatné případové studie. Ty zpracovávají jevy na rovině gramatické i pravopisné a jejich cílem je systematicky popsat různé aspekty korpusového přístupu ve výuce ČCJ a nabídnout konkrétní metodologický rámec postupu při zpracovávání korpusového materiálu. Důraz je kladen jak na analýzu dat, tak na jejich interpretaci.

3. Práce dále zahrnuje experimentální výzkum provedený na dvou skupinách vysokoškolských studentů češtiny pro cizince. S jednou skupinou byla látka probírána pomocí korpusových metod, zatímco druhá skupina probírala stejnou látku tradičním způsobem. Pro získání co nejlepších výsledků a minimalizaci vedlejších faktorů majících vliv na osvojování cizího jazyka byly obě skupiny homogenní, co se týče jejich rodného jazyka L1 (polština) a věku (19–24 let). Cílem experimentu bylo prověřit, zda korpusový výzkum zlepšuje efektivnost výuky a zda navržený postup pro vysvětlení nějakého problematického jevu – tj. a) identifikace problému, b) řešení problému pomocí korpusu, c) interpretace výsledků – je skutečně v praxi funkční. Díky dlouhodobé přímé práci se studenty (během jednoho semestru) bylo možné pozorovat klady a zápory navrhované metody ve výuce a na základě nových poznatků pak mohl být postup vyhodnocen.

K probraným otázkám uvádíme i cvičení, která mohou využívat jak studenti, tak i učitelé. Cvičení vycházejí jednak z korpusových analýz provedených v kapitole 5, jednak jsou odpovědí na přímé potřeby studentů během výuky (cvičení prezentována v kapitole 6).

4 Analýza chyb v žakovském korpusu CZESL-SGT

Cílem této kapitoly je zmapování nejproblematictějších oblastí ve výuce ČCJ na základě žakovského korpusu CZESL-SGT. Tato analýza poslouží jako zdroj dat pro další identifikaci konkrétních problémů cizinců s češtinou, kterými se budeme zabývat v kapitole 5. Při zkoumání žakovského korpusu budou zohledněny nejen nejčastější typy chyb, ale i jejich rozložení v rámci slovních druhů. Pozornost bude věnována především autosémantikům (substantivům, adjektivům, verbům a adverbiím) a také zčásti synsémantikům zde zastoupeným pronominy.¹³

S ohledem na rozdílné postoje vůči termínu „jazyková chyba“ v jazykové výuce je v následující podkapitole vysvětleno pojetí chyby, jež budeme dále v této studii používat. Podkapitola 4.2 prezentuje popis dat a metodologický postup při jejich analýze. Podkapitola 4.3 podrobně analyzuje nejčastější typy chyb s ohledem na slovní druh a snaží se identifikovat oblasti, v nichž mají studenti-cizinci největší obtíže. V závěru jsou zdůrazněny nejčastější problémy a uvedena další doporučení pro zkoumání problematických oblastí.

4.1 Pojetí chyby v jazykové výuce

Než se dostaneme k analýze nejčastějších chyb z hlediska studenta-cizince (viz dále podkapitola 4.3), je třeba věnovat pozornost samotnému pojetí chyby v jazykové výuce.

Každý proces učení je neoddelitelně spojen s metodou pokus–omyl, při níž se člověk učí z neúspěšných pokusů a postupně si osvojuje funkční, přijatelné řešení, které se nejvíce osvědčilo. Stejný princip můžeme vztáhnout i na proces osvojování jazyka. Běžně se v něm setkáváme s termínem *jazyková chyba*, což je poněkud kontroverzní koncept, vycházející ze vztahu k určitému ideálu, obvykle k nějaké standardní podobě jazyka. Jazyková chyba je brána jako odchylka od normy, a je tedy úzce spjata s tím, co za normu v dané situaci považujeme. V oblasti jazykové výuky (zvláště pak cizinců) je nutné pracovat s takovým konceptem normy, aby si studenti byli schopni osvojit spolehlivý a pokud možno neutrální komunikační prostředek, jenž bude pokrývat co největší množství komunikačních situací. Za takovýto neutrální prostředek se v češtině tradičně považuje spisovný jazyk, tedy podoba jazyka využívaná především ve formálním písemném a ústním projevu. Dá se totiž očekávat, že použití jiné než standardní podoby jazyka bude mít ve většině oficiálních komunikačních situací pro mluvčího závažnější následky než použití standardního jazyka v neformálním písemném či ústním projevu.

Z tohoto důvodu jsme se rozhodli s tímto konceptem pracovat i v této práci a využít definici, která popisuje jazykovou chybu jako „určitý nežádoucí odklon od jazykové normy (v jistých případech rovněž od řečové normy), [jež] bývá obvykle jedním z prvků, které s vysokou mírou spolehlivosti odlišují (pochopitelně, že při užívání jednoho a téhož jazykového kódu) mluvčího rodilého od mluvčího jinojazyčného“ (Hrdlička, 2012, pp. 89–90). Za jazykovou normu pro češtinu je zde tedy považována spisovná čeština.

V kontextu této práce se zabýváme pojetím jazykové chyby pouze v jazykové výuce nerodilých mluvčích češtiny. I když u rodilých mluvčích můžeme také sledovat určité

¹³ V souladu s Čermákem (2010, p. 172) chápeme pronomina jako synsémantika.

odklony od normy, většinou se v těchto případech jedná o překnutí nebo lapsus, případně tyto odklony vyznačují oblast variability v jazyce, kde bychom z diachronního hlediska mohli vysledovat postupné proměny jazyka. Rovněž během osvojování mateřského jazyka dětmi nejsou jakékoli odchylky vnímány jako deviace, ale spíše jako přirozený proces. Naše hledisko je však čistě synchronní a zaměřené na studenta-cizince. Ať už se učí jazyk v nepřirozeném prostředí během vyučovacích hodin (cizí jazyk¹⁴), nebo v přirozeném prostředí v případě emigrantů žijících na území ČR (druhý jazyk¹⁵), vždy však s jazykovým zázemím prvního jazyka, dopouští se nevyhnutelně systematických chyb, jež odhalují základní nedostatky jazykové znalosti (Corder, 1967, pp. 165–166).

Z lingvistického hlediska lze identifikovat různé typy chyb, které mohou mít na základě své povahy různou závažnost. Podle Browna (2000, pp. 217–218) je z hlediska analýzy žákovského jazyka klíčové rozlišit dva technicky odlišné jevy, tzv. *mistake* a *error*, jež nemají své jednoslovné ekvivalenty v češtině. *Mistake* bychom měli chápat jako performanční chybu, která vzniká nedopatřením a je výsledkem dočasné neschopnosti nebo nedokonalosti v procesu vytváření řeči. Při dostatečné obezřetnosti může být performanční chyba opravena zpětně samotným mluvčím. Toto pochybení se objevuje zároveň u rodilých mluvčích i cizinců. Oproti tomu *error* je výraznou odchylkou od gramatiky dospělého rodilého mluvčího a odráží úroveň jazykové kompetence. Kompetence je zároveň přímým projevem systému, v rámci kterého se v dané chvíli nerodilý mluvčí pohybuje.

Za performanční chybu tedy můžeme považovat například překnutí mluvčího, který se vzápětí opraví. Na druhé straně kompetenční chyba poukazuje na konkrétní jazykové problémy cizince. Např. ve větě *Také tam jsou *krasné města* chybný tvar **krasné* odhaluje dva problémy: student má potíž se shodou gramatického rodu adjektiva se substantivem středního rodu množného čísla, a navíc problém s kvantitou v kořeni slova. Především problému s kvantitou si u cizince rodilý mluvčí okamžitě všimne, protože jde o netypický, a tudíž snadno rozpoznatelný tvar.

Corder (1967, pp. 166–167) stejně jako Brown jasně vyděluje hranice mezi chybou performančního rázu a chybou vzniklou v důsledku nedostatečné jazykové kompetence. V českém prostředí se s Corderovým dělením chyb na performanční (nesystémové) a kompetenční (systémové) shoduje Hendrich (1988, p. 366). Ve středu naší pozornosti jsou chyby vzniklé nedostatkem jazykové kompetence; takové se následně korpusovými metodami budeme snažit nivelovat. Proto se dále zaměříme pouze na popis kompetenčních chyb.

Kompetenční chyby vznikají z různých důvodů, většinou mají individuální charakter a bývají ovlivněny i vnějazykovými aspekty jako např. stres, prostředí atp. Nicméně nejběžnější typy chyb lze vymezit i na obecné rovině. Hrdlička (2012, pp. 103–104) uvádí následující příčiny vzniku chyb:

- negativní transfer (interference) – vliv mateřského jazyka na jazyk cílový,¹⁶

¹⁴ „Cizí jazyk (*foreign language*), též jazyk nemateřský, je jazyk, jenž není mateřským jazykem dané společnosti na určitém území (země, region), není používán jako komunikační prostředek ve školách, vládních institucích, médiích atp. Cizí jazyky jsou běžně vyučovány jako školní předměty za účelem komunikace s cizinci a četby v cizím jazyce.“ (Richards & Schmidt, 2010, pp. 224–225)

¹⁵ Druhý jazyk (*second language*) v užším slova smyslu označuje jazyk, který hraje důležitou roli na určitém území (země, region), ačkoli nemusí být mateřským jazykem lidí, kteří jím mluví (Richards & Schmidt, 2010, p. 514).

¹⁶ To se však vztahuje i na vnitrojazykovou interferenci (srov. Brown, 2000, pp. 224–226).

- nevhodná aplikace lingvodidaktických pouček – chybějící optimální poučení jak ze strany výukových materiálů, tak i ze strany učitele, případně je toto poučení příliš zobecněné,
- objektivní obtížnost některých mluvnických kategorií a jevů – roli tu sehrává typologická odlišnost mateřského jazyka od cílového a komunikační snaha mluvčího, jenž dostatečně neovládá systém cílového jazyka,
- chybná aplikace lingvodidaktické poučky nebo pravidla mluvčím – problém s uplatněním jazykových pravidel nebo nadměrná generalizace,
- psychosomatické faktory jako únava, nesoustředěnost, stres, spěch a také osobnost vyučujícího.

V českém kontextu je důležitou otázkou rozvrstvení českého jazyka na spisovnou a obecnou češtinu, nepochopení této dichotomie může být příčinou dalších jazykových chyb, jež souvisejí s volbou komunikačně nevhodné varianty. Převládá názor, že by si studenti-cizinci měli osvojovat spisovný jazyk, protože tato prestižní varieta češtiny má celonárodní platnost a v určitých komunikačních situacích (oficiální situace) má své pevné a nezastupitelné místo (Hrdlička, 2012, p. 98), byť seznamování s morfologickými odlišnostmi by mělo probíhat postupně a systematicky by se s obecnou češtinou mělo začít až od úrovně B2 (ibid.). Holá (2008) oproti tomu konstatuje, že by se obecná čeština měla na rovině lexikální promítat do výuky již od podprahové úrovně A1 a A2. Nicméně Boccou Kestránková (2016, p. 80) tvrdí, že „[n]a podprahových úrovních by podle našeho názoru mělo prioritním cílem zůstat nabytí řečových schopností a dovedností v oblastech češtiny spisovné“. Holá a Boccou Kestránková se shodují, že by se měl dát prostor obecné češtině v případě, kdy už student poznal obecné prvky v neformální komunikaci s rodilými mluvčími a aktivně je v hodině používá nebo se na ně učitele dotazuje. Poněkud překvapivě může působit stanovisko Holé, že „je [...] zapotřebí nepokládat míšení kódů za něco a priori špatného, ale naopak vycházet z konstatování, že toto míšení kódů je pro současnou jazykovou situaci příznačné“ (Holá, 2008). Tomuto názoru oponuje Hrdlička tvrzením, že „[ž]ivelný průnik češtiny spisovné a obecné, jak k němu v některých učebnicích češtiny pro cizince dochází, komplikuje cizinci interpretaci tvarů spisovných a nespisovných, narušuje jeho schopnost vědomě a účelně přepínat kódy a může vést k nediferencovanému hybridnímu vyjadřování, což je z komunikačního hlediska nežádoucí“ (Hrdlička, 2012, p. 98). Navíc z vlastní učitelské zkušenosti víme, že mnohost variet různých komunikačních rovin uvádí studenty ve zmatek, proto sdílíme názor, že by studenti především v začátcích studia češtiny měli „dojít k závěru, že pokud se budou vyjadřovat spisovně ve všech případech, dosáhnou komunikačního úspěchu »snáze«, přestože je v každodenních komunikátech privátního charakteru jistá míra nespisovnosti přirozená“ (Boccou Kestránková, 2016, p. 78). Nadto přijatelnější je pro rodilého mluvčího, vyjadřuje-li se cizinec jazykem spisovným i přes určité nedostatky, než když používá jazyk kolokviální bez rozlišení komunikační situace. Náš osobní postoj vůči obecné češtině se zde shoduje se závěry Boccou Kestránkové: rozhodně bychom neměli zpochybňovat roli obecné češtiny ve výuce, nicméně v začátcích by se studenti měli dozvědět pouze o rozvrstvení jazyka a rozdíly mezi formální psanou a neformální mluvenou češtinou by si měli systematicky osvojovat, až se budou jistěji pohybovat v české jazykové situaci na úrovni B2 a vyšší.

Ještě v polovině 20. století vědci ke zkoumání chyby přistupovali pomocí tzv. kontrastivní analýzy (angl. *Contrastive Analysis Hypothesis*), která vycházela z behavioristických

a strukturalistických přístupů (Brown, 2000, pp. 207–208). Za hlavní překážku v akvizici cizího jazyka byla považována interference z jazyka prvního. Na základě kontrastivní analýzy obou jazyků bylo možné předvídat případné problémy studentů s cizí řečí. V dnešní době je rozšířen druhý typ analýzy, jmenovitě analýza chybová. Chyba je tudíž považována za vzácnou informaci o vyvíjejícím se systému cílového jazyka u studenta-cizince (Šindelářová & Škodová 2013). Přestože je přístup jednotlivých teorií k příčinám chyb odlišný, shodně se chyba považuje nikoli za předmět penalizace, ale dalšího jazykového poznání. Zdůrazňuje to Corder (1967, p. 167), jenž konstatuje, že „na to, že se žák dopouští chyb, můžeme nahlížet jako na projev procesu učení. Je to způsob, jakým žák může ověřovat své hypotézy týkající se povahy jazyka, jemuž se učí.“¹⁷

Právě na tomto principu je založena práce se žakovskými korpusy, jež se snaží mapovat nejběžnější chyby cizinců a využít je k dalšímu zkoumání a vylepšování didaktických metod. Žakovské korpusy k tomu používají chybovou anotaci, nejčastěji již automatickou. V takových korpusech najdeme celou škálu nestandardních forem, od vysloveně chybných tvarů, kdy výraz v daném jazyce v této podobě neexistuje, až po tvary příznakové, které v jazyce sice existují, ale neodpovídají zvolené komunikační situaci. V kontextu této práce se budeme zabývat prvním typem chyb, jež jsou prokazatelnou odchylkou od cílového jazyka a brání tak porozumění.

4.2 Postup a zkoumaný materiál

Jako zdroj empirických dat k naší analýze chyb posloužil žakovský korpus CzeSL-SGT (Šebesta et al., 2014), obsahující texty nerodilých mluvčích češtiny s automaticky provedenou anotací (viz podkapitola 3.1). Korpus má velikost 1 147 477 pozic. Kromě standardní morfologické anotace obsahuje i chybovou anotaci zohledňující nejběžnější chyby nerodilých mluvčích.¹⁸

Korpus na rozdíl od běžných korpusů obsahuje dvojí sadu atributů, takže kromě standardních atributů *word*, *lemma* a *tag*, které se vztahují ke konkrétní původní lexikální jednotce v textech nerodilých mluvčích, má ještě atributy *word1*, *lemma1* a *tag1*, vztahující se k cílové hypotéze¹⁹, pokud původní tvar *word* byl vyhodnocen jako chybný. Dalšími atributy jsou *gs* (údaj o pravopisné nebo gramatické chybě) a *err* (typ chyby).²⁰

V naší studii budeme rovněž operovat s některými dynamickými atributy, jež jsou odvozeny od značek *tag* a *tag1*. Díky nim můžeme specifikovat hledané morfologické kategorie, což usnadňuje analýzu podle chybného (*k*), nebo správného slovního druhu (*kl*) či chybného (*c*) a správného pádu (*cl*).

¹⁷ [...] we can regard the making of errors as a device the learner uses in order to learn. It is a way the learner has of testing his hypotheses about the nature of the language he is learning. (překlad do češtiny A. J. Z.)

¹⁸ <http://utkl.ff.cuni.cz/~rosen/public/SeznamAutoChybR0R1.html>

¹⁹ Cílovou hypotézou se zde myslí správný tvar, který se student pokusil – v případě chyby neúspěšně – zkonstruovat. Tento pojem souvisí se změnou náhledu na akvizici cizího jazyka od konce 60. let. „Nabývání cizího jazyka se tehdy začíná chápat jako kreativní proces konstruování systému, kterým žáci testují své hypotézy o cílovém jazyce. Chyby v žakovském jazyce nejsou vnímány jako povrchové deviace, tj. nepřínosně negativně, nýbrž jako důkazy žakovy snahy rekonstruovat pravidly řízený jazykový systém a jako možnost sledovat proces zpracovávání jazykových dat jinojazyčnými mluvčími“ (Štindlová 2013, p. 25).

²⁰ <http://utkl.ff.cuni.cz/~rosen/public/2014-czesl-sgt-cs.pdf>

Korpus zahrnuje i údaje o textech a jejich autorech, jako např. pohlaví, věk, mateřský jazyk, informace o studiu češtiny atd., z nichž nejpodstatnější budou prezentovány v podkapitole 4.3.1.

Následující sekce se zabývá podrobně analýzou chyb v žákovském korpusu, který posloužil jako východisko pro identifikaci jazykových jevů, jež jsou pro studenty ČCJ v rámci jednotlivých typů chyb problematické. Důraz bude kladen zejména na slovansky mluvící cizince a jejich charakteristické chyby. Cílem této analýzy je odhalit problematické oblasti a zákonitosti v chybování studentů, které budeme poté dále zkoumat v rámci tří případových studií v kapitole 5.

4.3 Analýza žákovského korpusu

Cílem analýzy chyb v žákovském korpusu je monitorovat, s jakými slovy a typy chyb mají studenti největší problémy a na jaké jazykové úrovni. Pozornost je věnována pěti nejčastějším typům chyb u slovansky mluvících studentů. V následujících podkapitolách se nejprve zaměříme na obecné statistiky analyzovaného subkorpusu a poté popíšeme každý typ chyby zvlášť.

4.3.1 Typologie chyb a obecná statistika

Jak již bylo naznačeno, analýze byla podrobena pouze ta část korpusu CzeSL-SGT obsahující texty studentů, jejichž mateřským jazykem byl jeden z jedenácti slovanských jazyků²¹ (viz tabulka 1); tuto část zde označujeme jako slovanský subkorpus. Slovanský subkorpus zahrnuje 5 625 textů napsaných 1 181 různými studenty, čili v průměru jeden student vyprodukoval 4,76 textu, nicméně chyby byly identifikovány v 5 611 textech. Celková velikost subkorpusu činí 769 126 pozic, z čehož 99 825 pozic bylo automatickou chybovou analýzou označeno za chybné, tj. 12,98 % z celkové velikosti slovanského subkorpusu. Naše pozornost však bude věnována pouze pěti nejčastějším typům chyb (viz tabulka 2), jejichž celková frekvence činí 74 222 a pokrývá 9,65 % z celkové velikosti slovanského subkorpusu, což činí 74,35 % z celkového počtu chyb v subkorpusu. Tato analýza pokrývá většinu prominentních obtíží cizinců s českým jazykem.

Tabulka 1. Mateřské jazyky studentů ve slovanském subkorpusu

	Jazyk	Počet tokenů	Počet studentů
1.	ru – ruština	684 177	1 036
2.	uk – ukrajinština	49 436	76
3.	pl – polština	19 304	37
4.	bg – bulharština	5 541	10
5.	be – běloruština	3 624	6
6.	mk – makedonština	2 534	4
7.	sk – slovenština	1 504	4
8.	sr – srbština	1 397	3

²¹ Případy, kde prvním jazykem byla čeština (převážně texty Čechů žijících mimo ČR), byly vyloučeny z analýzy.

9.	hr – chorvatština	819	1
10.	sl – slovinština	470	2
11.	sh – srbochorvatština ²²	320	2
Celkem		769 126	1 181

Tabulka 2. Pět nejčastějších automaticky identifikovaných chyb v subkorpusu

	Typ chyby	Popis chyby	Počet studentů	Počet tokenů
1.	Quant0	chyba v diakritice – chybí čárka nad vokálem	1 163	37 574
2.	SingCh	chyba vzniklá záměnou jednoho znaku za druhý	1 146	13 898
3.	Quant1	chyba v diakritice – čárka nad vokálem navíc	1 075	10 029
4.	Caron0	chyba v diakritice – chybí háček	1 045	7 565
5.	Cap1	chybně použité velké písmeno	937	5 156
Celkem				74 222

Nejpočetnější chyby byly identifikovány u autosémantik (substantiv, verb a adjektiv), proto dále v rámci jednotlivých typů chyb budou slovní druhy analyzovány podrobněji. Tabulka 3 prezentuje počet automaticky identifikovaných chyb u slovních druhů v rámci jednotlivých typů chyb.

Tabulka 3. Slovní druhy s největší chybovostí vůči nejčastějším typům chyb

Typ chyby \ Slovní druh	Quant0	SingCh	Quant1	Caron0	Cap1	Ostatní typy chyb
Substantivum	35,69 %	39,98 %	34,95 %	36,60 %	35,86 %	37,59 %
Verbum	30,73 %	21,57 %	34,34 %	25,14 %	10,45 %	22,68 %
Adjektivum	17,84 %	13,51 %	8,69 %	9,68 %	27,44 %	17,61 %
Pronominum	7,93 %	11,41 %	8,40 %	9,08 %	9,48 %	6,12 %
Adverbium	6,19 %	7,51 %	9,75 %	15,35 %	4,97 %	6,16 %
Ostatní	1,62 %	6,02 %	3,87 %	4,15 %	11,79 %	9,84 %
Všechny	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Za zmínku stojí vliv jazykové úrovně studentů podle SERR na jednotlivé typy chyb. Jelikož počet textů pro jednotlivé úrovně je odlišný, pro srovnání jsme použili relativizovanou míru ipm (*instances per milion*), která měří výskyt jednotlivého jevu v hypotetickém milionovém korpusu. Tabulka 4²³ potvrzuje očekávání, že největší problémy mívají studenti na nižších úrovních znalosti jazyka.

²² Dnes již nepoužívaný pojem srbochorvatština vychází z údajů o metainformacích přiřazených k jednotlivým textům.

²³ V korpusu CzeSL-SGT jsou úrovně A1 a A2 rozdělené do dvou podskupin. Abychom ponechali tradiční způsob dělení úrovně jazykových dovedností podle SERR, spojili jsme obě podskupiny v rámci jedné úrovně v tabulce 4.

Tabulka 4. Úroveň studentů podle SERR, u kterých se vyskytla chyba

Úroveň	Chybné tokeny		
	Počet tokenů	ipm	Počet studentů
A1	34 712	142 440,35	397
A2	32 064	128 598,59	366
B1	17 135	123 308,87	223
B2	10 646	122 829,49	119
n/a ²⁴	3 842	116 533,71	46
C1	1 426	81 509	30

Z hlediska pohlaví byla většina tokenů vyprodukována ženami (525 767 vs. 239 598), ale podíváme-li se na obě pohlaví z hlediska jazykových chyb, na základě relativizované míry ipm zjistíme, že častěji se chyb dopouštěli muži.

Tabulka 5. Počet chyb podle pohlaví v slovanském subkorpusu

Pohlaví	Chybné tokeny		
	Počet tokenů	ipm	Počet studentů
žena	62 930	119691,8	748
muž	36 268	151370,21	425
n/a	627	166710,98	8

Dalším hlediskem je věková kategorie studentů.²⁵ Texty subkorpusu se ve většině skládají z textů studentů ve věku 16 let a starších. Pokud vezmeme v potaz relativizovanou míru ipm, chyb se častěji dopouštějí žáci mladší 16 let.

Tabulka 6. Počet chyb podle věkové kategorie v slovanském subkorpusu

Věková kategorie	Chybné tokeny		
	Počet tokenů	ipm	Počet studentů
6–11	68	373 626,37	2
12–15	446	149 213,78	10
≥16	98951	129 784,91	1 165
n/a	360	101 925,25	4

Zajímavým údajem je počet chyb s ohledem na učebnici, kterou používali studenti ke studiu češtiny. Výsledky ukazují, že se nejčastěji chybné tokeny vyskytují u studentů, kteří studovali z učebnic *Basic Czech*, *New Czech Step by Step*, *Easy Czech Elementary* a *Communicative*

²⁴ V případě chybějící informace v metadatech je položka označena jako „n/a“.

²⁵ Korpus CzeSL-SGT obsahuje i konkrétní údaj o věku jednotlivých studentů.

Czech, patrně z toho důvodu, že jde o materiály pro začátečníky, kteří se v počáteční fázi dopouštějí chyb výrazně častěji.

Tabulka 7. Počet chyb ve slovanském subkorpusu podle učebnice používané při studiu češtiny

Učebnice	Chybné tokeny		
	Počet tokenů	ipm	Počet studentů
BC – Basic Czech	451	166 175,39	5
NCSS – New Czech Step by Step	14 627	138 992,36	176
ECE – Easy Czech Elementary	39	133 105,8	2
CC – Communicative Czech	57 688	128 822,49	618
CE – Čeština pro ekonomy	5 276	128 002,33	80
jiné	25 923	125 740,31	324
n/a	7 674	117 308,96	125
CMC – Chcete mluvit česky?	10 712	113 451,74	61
CMS – Chcete ještě lépe mluvit česky?	1 320	107 658,43	6
CpC – Čeština pro cizince	187	81 339,71	2

4.3.2 Pět nejčastějších chyb podle slovního druhu

Tato podkapitola podrobně analyzuje pět nejčastějších automaticky identifikovaných chyb ve slovanském subkorpusu (viz tabulka 2), které pokrývají 74,35 % všech chyb v tomto subkorpusu. Jedná se o chyby v diakritice, kde chybí čárka nad vokálem (Quant0), chyby vzniklé záměnou jednoho znaku za druhý (SingCh), chyby v diakritice, kde je čárka nad vokálem navíc (Quant1), chyby v diakritice, kde chybí háček (Caron0), a také chybné použití velkého písmena (Cap1). Součástí analýzy jsou i seznamy nejproblematictějších slov. V hlavním textu jsou prezentovány seznamy slov z frekvenční špičky; úplné seznamy se nacházejí v příloze 10.1.

Za účelem seskupení jednotlivých chyb do kategorií zohledňujících místo vzniku chyby ve zkoumaných lexémech jsme se rozhodli pracovat s následujícími termíny: předpona, přípona, koncovka, kořen, zakončení, a také v některých případech vydělujeme zvláštní specifikaci s ohledem na funkci, která přesně popisuje problém (např. alternace *ů/u*, konkurence koncovek *a/u* atd.). Za **předponu** zde považujeme morfém, jenž stojí před kořenem a mění buď význam slova, např. *vý-stava*, *ú-směv*, *vy-hrát*, nebo jeho gramatické vlastnosti, např. *pů-jdu*, *nej-lepší* (Cvrček et al. 2010, p. 126). Dále rozlišujeme morfémy stojící za kořenem, které se podílejí buď na slootovorbě (slovotvorné sufixy), nebo flexi (tvarotvorné sufixy). Konzistentně slovotvornému sufixu říkáme **přípona**, tu definujeme jako morfém, jehož připojením se tvoří jiný lexém, např. *tal-íř*, *mal-íř*, *tat-ínek*, *káv-árn-a*.²⁶ Mezi přípony řadíme také specifické tvarotvorné sufixy *-l* přičestí činného a *-t* infinitivu, jež mají význam gramatický (*děla-l*, *děla-t*). Tvarotvorným sufixům, které se nacházejí na konci slova

²⁶ Ve sporných případech jsme přihlíželi k popisu afixů nabízenému Šimadlem (2016), viz <http://www.slovnikafixu.cz>.

u ohebných slovních druhů a podílejí se na deklinaci a konjugaci, říkáme **koncovky**, např. *hodin-ách*, *škol-e*, *tramvaj-í* (ibid.: 126). Případy jako *staven-í*, *šťěst-í*, *stolet-í*, tedy s koncovým morfémem *-í*, zahrnujeme rovněž mezi koncovky, i když se na ohýbání nepodílejí. Ve shodě s výše uvedeným vymezením koncovky jako morfému (či skupiny morfémů), který se nachází na konci slova a podílí se na flexi, je třeba v případě některých sloves za součást koncovky považovat i kmenotvornou příponu (např. *děl-á-m*, *píš-e-š*, *kup-u-ju*), která se na časování podílí (*děl-ám*, *píš-eš*, *kup-uju*). Toto rozhodnutí má svou oporu v jazykové výuce cizinců (srov. Boccou Kestřánková, Hlínová, Pečený, & Štěpánková, 2013, p. 18). **Kořenem** zde rozumíme zbylou část slova po odtržení všech předpon, přípon a koncovek. Všem ostatním případům, kde z hlediska analýzy není nutné (nebo v případě neohebných lexémů není možné) určovat příponu a koncovku, říkáme **zakončení**, jde o část slova na jeho konci.

4.3.2.1 Quant0

Chyby v diakritice, kde chybí čárka nad vokálem, jsou nejčastější automaticky identifikovanou chybou ve slovanském subkorpusu: vyskytuje se celkem v 37 574 slovních tvarech. Tento typ chyby činí 37,64 % z celkového počtu chyb v analyzované části korpusu. Z hlediska správného slovního druhu (*kl*) k chybám nejčastěji dochází u tří autosémantik – substantiv, verb a adjektiv, dále u pronomin, kterým tady též jako zastupitelům synsémantik věnujeme pozornost, a u adverbii. Tabulka 8 uvádí pro jednotlivé slovnědruhové značky (*kl*) počet chybných tokenů, typů slovních tvarů (*word*) bez ohledu na velikost písmen a lemmat (*lemma1*) také bez ohledu na velikost písmen.

Tabulka 8. Chybné tvary podle slovnědruhové značky v rámci typu chyby Quant0

Slovnědruhová značka	Počet tokenů	Počet typů	Počet lemmat
N – substantivum	13 410	2 434	1 324
V – verbum	11 548	1 699	654
A – adjektivum	6 703	1 619	741
P – pronominum	2 979	126	31
D – adverbium	2 324	158	124
C – numerale	457	86	47
R – prepozice	78	8	8
J – konjunkce	51	4	4
X – neznámý, neurčitelný slovní druh	15	3	3
T – partikule	7	4	4
I – interjekce	2	2	2
Celkově	37 574	4 524	2 942

Dále se analýza chybných slovních tvarů zaměřovala pouze na tvary s minimální frekvencí výskytu 5, což jsme stanovili arbitrárně. V následujících podsekcích podrobně popisujeme analyzovaný materiál pro jednotlivé slovní druhy: substantiva, verba, adjektiva, adverbia a pronomina.

4.3.2.1.1 Substantiva

V rámci substantiv jsme k analýze celkově získali 472²⁷ různých typů. Nejčastěji k záměně dlouhého vokálu za krátký docházelo v případě hlásky

- *á* v 228 typech, z toho 159 v kořeni, 24 v předponách, 18 v příponách, 13 v koncovkách, 13 v zakončení *-ání* a 1 u substantivizovaného adjektiva.

Dále sestupně obtíže nastávaly v případě hlásky

- *í* celkově v 141 typech (z toho 68 v kořeni, 29 v příponě, 14 v předponě, 27 v koncovce a 3 v zakončení *-ání*),
- *é* v 41 typech (z toho 35 v kořeni, 3 v příponě, 2 v koncovce a 1 u substantivizovaného adjektiva),
- *ý* v 40 typech (z toho 22 v předponě, 16 v kořeni a 2 v příponě),
- *ů*²⁸ v 11 typech (11 v předponě) a
- *ú* v 11 typech (5 v kořeni, 6 v koncovce).

Podíváme-li se na data bez ohledu na zaměněný vokál, zjistíme, že potíže s kvantitou v kořeni nastávají u 283 různých typů slovních tvarů, což je většina (59,96 %) ze všech zkoumaných chybných substantiv (viz tabulka 9).

Tabulka 9. Počet typů chyb podle specifikace chyby

Specifikace chyby	Kořen	Přípona	Předpona	Koncovka	Zakončení <i>-ání</i>	Substantivizovaná adjektiva	Celkově
Počet typů	283	52	71	48	16	2	472
Procento	59,96 %	11,02 %	15,04 %	10,17 %	3,39 %	0,42 %	100 %

Problematické jsou dále délky u přípon, kde nacházíme 52 typů chybných slovních tvarů. V několika případech délka chybí u stejného druhu přípony, na tomto základě lze říci, že nejproblematictější je přípona *-ář* (6 typů). Další obtížné sufixy jsou *-árn-a* (5 typů nicméně jednoho lemmatu *kavárna*); *-ík* (5 typů); *-ín* (6 typů); *-ír* (4 typy); *-ínek* (4 typy); *-ték-a* (3 typy); *-ínk-a* (3 typy); *-íček* (3 typy), *-ák* (3 typy) atd.

Z přípon jsme vydělili zvláštní skupinu seskupující deverbativa zakončená na *-ání* (16 typů chybných slovních tvarů), kterými se budeme podrobněji zabývat v podkapitole 5.1.

Mnoho obtíží se rovněž vyskytlo u předpon, a to v případě 71 typů chybných slovních tvarů. Nejproblematictější se jeví předpona *vý-* (22 typů chybných slovních tvarů). Dalšími problematickými prefixy jsou *ná-* (18 typů); *pří-* (14 typů); *ú-* (11 typů) a *zá-* (6 typů).

Potíž představují rovněž délky v koncovkách. V jejich rámci jsme vydělili zvláště problémy v koncovkách lexémů vzoru *stavení* a lexému *paní*, kterých jsme identifikovali 19 typů. V tomto případě jsme neurčovali gramatický pád pro jednotlivé tvary, protože podstatou této obtíže je samotný dlouhý vokál, který chyběl všude nehledě na pád.

²⁷ Z analýzy bylo vyloučeno 7 slovních tvarů (**drahy*, **pišu*, **mužu*, **diky*, **tram* ve smyslu *tramvaj*, **lesu*, *Zaporožje*), jež ve skutečnosti nejsou substantiva nebo se jednalo o jiný typ chyby.

²⁸ V celé této práci hlásku [ú] analyzujeme jako dva různé grafémy *ú* a *ů*.

V případě ostatních koncovek jsme analyzovali dále 29 typů chybných slovních tvarů s tím, že se u dvou typů slovních tvarů jednalo o dva různé pády. Nejpočetnější chybné výskyty byly v Gpl (13 typů), dále v Lpl (10 typů), Dpl (4 typy), Npl (2 typy) a Isg (2 typy). Vyskytl se rovněž problém substantivizovaného adjektiva *dovolená*²⁹, které nemělo délku v koncovce Nsg a Lsg.

Tabulka 10³⁰ uvádí nejfrekventovanější problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k záměně dlouhého vokálu za krátký, konkrétním typem záměny vokálu a specifikací chyby.

Tabulka 10. 30 nejproblematictějších slovních tvarů substantiv

Č.	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásky	Specifikace
1.	jidlo	260	201	i/í	kořen
2.	problem	245	170	e/é	kořen
3.	prochazku	205	159	a/á	kořen
4.	problemy	182	138	e/é	kořen
5.	tyden	169	141	y/ý	kořen
6.	praci	167	115	a/á	kořen
7.	kamarady	157	126	a/á	kořen
8.	tatinek	146	109	i/í	přípona <i>-ínek</i>
9.	prace	145	104	a/á	kořen
10.	kamarad	138	99	a/á	kořen
11.	lide	131	88	e/é	koncovka
12.	penize	129	76	i/í	kořen
13.	vikendu	125	111	i/í	kořen
14.	naměstí	111	77	a/á	předpona <i>ná-</i>
15.	letě	110	84	e/é	kořen
16.	počasi	105	83	i/í	koncovka
17.	vikend	96	86	i/í	kořen
18.	kamaradka	96	74	a/á	kořen
19.	lidi	91	82	i/í	koncovka
20.	patek	91	80	a/á	kořen
21.	vyučování	89	64	a/á	zакončení <i>-ání</i>
22.	začatku	82	72	a/á	kořen
23.	vino	81	73	i/í	kořen
24.	darky	81	70	a/á	kořen
25.	leto	79	54	e/é	kořen
26.	skříň	77	72	i/í	kořen
27.	vylet	77	70	y/ý	předpona <i>vý-</i>
28.	navštěvu	76	68	a/á	předpona <i>ná-</i>
29.	ponděli	76	64	i/í	koncovka

²⁹ Této problematice se věnujeme ve výuce (viz 6.2.3.7) a nabízíme i korpusová cvičení (viz 10.4.6, cv. 1, 2, 3).

³⁰ V tabulce se neuvádí gramatický pád pro jednotlivé chybné tvary, protože by to vyžadovalo časově náročnou ruční práci, proto se pády uvádějí teprve v konkrétních případech, kde došlo k chybě v koncovce.

30.	ditě	71	51	i/í	kořen
-----	------	----	----	-----	-------

Je na první pohled zřejmé, že nejčastější obtíže ve frekvenční špičce 30 chybných slovních tvarů se týkají chybějící kořenové délky vokálu (21 typů). Dalšími patrnými jevy jsou chybějící dlouhá samohláska v příponě *-ínek* (*tatínek*); předponě *ná-* (*náměstí, návštěva*); předponě *vy-* (*výlet*); příponě *-í* (*počasí, pondělí*); deverbativním zakončení na *-ání* (*vyučování*); koncovce Npl a Gpl lexému *lidé* a lexémů vzoru *stavení*. Záměna dlouhého vokálu za krátký u nejčastějších slovních typů nastala nejčastěji u *á* (12 typů).

S ohledem na počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb zde analyzovaných substantiv se nejpočetnější chybné tvary vyskytly v případě kořenové dlouhé samohlásky. Jedná se celkově o 7 127 tokenů. Rozšířenou obtíž jsou také předpony, kde problém nastal u 1 155 tokenů, dále koncovky (964 tokenů; hlavně v plurálu genitivu, dativu a lokálu) a přípony (786 tokenů).

4.3.2.1.2 Verba

Analýza chybných tvarů verb se týkala celkově 353³¹ různých typů. Nejčastěji k záměně dlouhého vokálu za krátký docházelo v případě hlásky

- *í* v 181 typech, z toho 88 v kořeni, 78 v koncovkách a 15 ve vokálu před příponou *-t*.

Dále šlo o hlásku

- *á* v 129 typech (z toho 65 v kořeni, 48 v koncovce, 8 ve vokálu před příponou *-t*, 7 ve vokálu před příponou *-l*, 1 v zakončení příčestí trpného),
- *ů* v 18 typech (17 v kořeni, 1 v předponě budoucího času *pů-*),
- *é* ve 12 typech v kořeni,
- *ý* ve 12 typech (11 v kořeni, 1 ve vokálu před příponou *-t*) a
- *ú* v 1 typu v předponě.

Podíváme-li se na data bez ohledu na zaměněný vokál, zjistíme, že potíže s kvantitou v kořeni nastávají u 193 různých typů slovních tvarů, což je opět většina (54,67 %) ze všech zkoumaných chybných sloves. Problém s kvantitou u koncovek je rovněž signifikantní – nastal u 126 typů chybných slovních tvarů (35,69 %). Méně časté jsou chyby u předpony budoucího času a v zakončení příčestí trpného (viz tabulka 11).

Tabulka 11. Počet typů chyb podle specifikace chyby

Specifikace chyby	Kořen	Předpona	Koncovka	Vokál před <i>-t</i>	Vokál před <i>-l</i>	Zakončení příčestí trpného	Celkově
Počet typů	193	2	126	24	7	1	353
Procento	54,67 %	0,57 %	35,69 %	6,80 %	1,98 %	0,28 %	100 %

Zajímavým hlediskem, jež by mohlo poukázat na určité zákonitosti výskytu dlouhé samohlásky, jsou tvary sloves, na které se nyní podíváme blíže. Nejvíce chybných tvarů (194)

³¹Z analýzy byly vyloučeny 2 slovní tvary (**vyučovány* a **přišti*), neboť se nejednalo o verba.

se vyskytlo v přítomném čase, kde ve 112 případech se jednalo o chybu v koncovce a v 82 v kořeni. Chyby v kořeni slova lze řešit se studenty pouze pomocí cvičení upevňujících znalost nejčastějších slov (viz 6.2.3.3, pro konkrétní cvičení viz 10.4.3 cv. 2), zatímco v případě koncovek je třeba vysvětlit studentům, ve kterých koncovkách se dlouhá samohláska vyskytuje a ve kterých ne. I zde pomohou korpusová cvičení (viz 10.4.7, cv. 2).

U dalších dvou tvarů sloves – infinitivu a přičestí minulého, jež mají 68, resp. 65 typů chybných tvarů, se chyba objevuje především v kořeni (43 a 58 typů). Dalším prominentním problémem v případě infinitivů jsou dlouhé vokály před příponou *-t* v případě 24 různých typů. Obdobně u přičestí minulých identifikujeme pravidelnou obtíž s vokálem před příponou *-l* v takových tvarech jako *hrál, smál, bál*, ve kterých dlouhá samohláska bezprostředně předcházející příponu *-t* v přičestí minulém nemizí, kdežto v jiných tvarech jako *spát : spal, brát : bral* dochází pravidelně ke krácení. Tuto problematiku podrobně rozebírá podkapitola 5.2.

Pokud se podíváme na tvary budoucího času, setkáme se s obdobnými problémy jako v případě přítomného. Celkem nacházíme 24 typů chybných slovních tvarů, přičemž se ve 14 případech jedná o chybu v koncovce, v 9 v kořeni a jednou o chybu v předponě. Jak jsme již zmínili, patrně neexistuje univerzální metoda, jak snadno ovládnout dlouhé kořenové samohlásky, a tudíž je nezbytné je prostě nacvičit. K tomu ale může dobře posloužit právě korpusový přístup, zaručující, že cvičení budou vycházet z reálných dat a dotknou se skutečně problematických slov. Totéž platí i pro koncovky. V případě předpony *pů-* si musí student zkrátka zapamatovat, že tvoří budoucí čas od slovesa *jít*.

Tabulka 12 uvádí nejfrekventovanější problematické chybné slovní tvary spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k záměně dlouhého vokálu za krátký, konkrétním typem záměny vokálu, tvarem slovesa, osobou a číslem (je-li to aplikovatelné), a také specifikací chyby.

Tabulka 12. 30 nejproblematictějších slovních tvarů verb

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Tvar slovesa	Osoba	Číslo	Specifikace
1.	mam	348	187	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
2.	ma	295	175	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
3.	myslim	244	153	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
4.	byt	229	150	y/ý	infinitiv	n/a	n/a	vokál před <i>-t</i>
5.	mužeme	220	159	u/ů	přítomný	1. os	pl	kořen
6.	jít	196	141	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před <i>-t</i>
7.	maš	176	140	a/á	přítomný	2. os	sg	koncovka
8.	mit	173	106	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před <i>-t</i>
9.	doufam	169	127	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
10.	žit	167	104	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před <i>-t</i>
11.	neni	160	116	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
12.	řict	155	117	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
13.	libí	155	121	i/í	přítomný	3. os	obě	kořen
14.	stoji	142	76	i/í	přítomný	3. os	obě	koncovka

15.	pišu	134	119	i/í	přítomný	1. os	sg	kořen
16.	mužu	125	97	u/ů	přítomný	1. os	sg	kořen
17.	hrat	123	104	a/á	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
18.	spat	115	101	a/á	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
19.	líbi	97	67	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
20.	mužeš	95	71	u/ů	přítomný	2. os	sg	kořen
21.	čekam	94	76	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
22.	bydlím	94	79	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
23.	vstavám	92	82	a/á	přítomný	1. os	sg	kořen
24.	muže	86	63	u/ů	přítomný	3. os	sg	kořen
25.	divá	84	83	i/í	přítomný	3. os	sg	kořen
26.	hrala	79	73	a/á	minulý	n/a	sg	vokál před -l
27.	chodím	75	64	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
28.	divat	73	61	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
29.	musím	71	53	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
30.	pujdeme	67	47	u/ů	přítomný	1. os	pl	kořen

Na základě analýzy dat z tabulky 12 je patrné, že obtíže se týkají hlavně koncovek (12 typů chybných slovních tvarů), ale jsou také početné u kořenové dlouhé samohlásky (11 typů). Většinou se jedná o chyby v přítomném čase (21 typů), ke kterým dochází v první osobě singuláru (11 typů), což je také dáno formou textu, v němž studenti vyprávějí o vlastních zážitcích v přítomném čase v první osobě. V případě infinitivů se především jedná o kvantitu vokálu před příponou *-t* (6 typů). Obdobně v minulém čase chyba nastala ve vokálu před příponou *-l* (1 typ). Podíváme-li se samostatně na osobu a číslo, zjistíme, že nejvíce problémů nastalo v 1. osobě (13 typů) a ve tvarech v singuláru (18 typů chybných tvarů), což je dáno zadaným slohovým postupem.

Vezmeme-li v potaz počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb analyzovaných verb, nejpočetnější chybné tvary se vyskytly v kořenové dlouhé samohlásce. Jedná se celkově o 4 189 tokenů. Rozšířenou obtíží jsou také koncovky, kde problém nastal u 3 723 tokenů, dále vokál před *-t* (1 311 tokenů) a vokál před *-l* (225 tokenů). Kromě jednoduchého řešení problémů s koncovkami lze předcházet do značné míry problémům s přičestím minulým, čímž se budeme podrobněji zabývat v případové studii v podkapitole 5.2.

4.3.2.1.3 Adjektiva

V rámci adjektiv jsme celkově získali 248³² různých typů chybných slovních tvarů. Záměna dlouhého vokálu za krátký se nejčastěji týkala hlásky

- *á* v 83 typech, z toho 37 v kořeni, 33 v koncovkách, 7 v zakončení *-ální*, 1 v zakončení *-ární*, 4 v předponách (*zá-*, *ná-*, *nád-*) a 1 v zakončení *-áci*.

Dále obtíže nastávaly v případě hlásek

- *í*, celkově v 57 typech (28 v koncovce, 25 v kořeni a 4 v předponě *pří-*),

³²Z analýzy bylo vyloučeno 8 slovních tvarů (adverbium *poprvé*, obdoby zájmena *každý* a substantivizované adjektivum *dovolená* analyzované dříve se substantivy), jež nebyly ve skutečnosti adjektiva nebo se nejednalo o popisovaný typ chyby.

- *é* v 51 typech (50 v koncovce a 1 v zakončení *-étní*),
- *y* v 46 typech (42 v koncovce, 3 v předponě *vý-* a 1 v kořeni),
- *ů* v 9 typech (8 v kořeni a 1 v koncovce posesivního adjektiva),
- *ú* v 1 typu v předponě a
- *ó* v 1 typu v kořeni.

Podíváme-li se na data bez ohledu na druh zaměněného vokálu, zjistíme, že největší obtíže s kvantitou nastávají v koncovkách u 154 různých typů slovních tvarů, což činí 62,10 % ze všech adjektivních typů; v kořeni u 72 (29,03 %; viz tabulka 13).

Tabulka 13. Počet typů chyb podle specifikace chyby

Specifikace chyby	Kořen	Předpona	Koncovka	Zakončení	Celkově
Počet typů	72	12	154	10	248
Procento	29,03 %	4,84 %	62,10 %	4,03 %	100 %

Stojí za to se pozastavit u koncovek, u kterých dochází k chybám nejčastěji. Zdálo by se, že problémy nastávají v sémantických pádech, nicméně jak ukazují data (tabulka 14), nejobtížnější jsou pády strukturní (nominativ a akuzativ). Souvisí to s tím, že si studenti ČCJ často neuvědomují, že prakticky všechny strukturní pády adjektiv končí dlouhou samohláskou³³. Proto je tak důležité studenty na tento fakt upozornit a látku dostatečně procvičit. Nejvíce chyb se v této oblasti dopouštějí studenti na nejnižší úrovni znalosti jazyka, a to u těchto pádů: nominativ, akuzativ, genitiv, lokál a instrumentál (viz též tabulka 14). Při problémech s koncovkou jak v sémantických, tak i syntaktických pádech je dobré procvičování látky s využitím korpusových dat, která si studenti mohou sami analyzovat. Tento typ cvičení je prezentován v příloze 10.4.3 pro Gsg a Gpl, příloze 10.4.4 pro Lsg a Lpl a příloze 10.4.5 pro Isg.

Tabulka 14. Chyby v koncovkách adjektiv podle pádů

Č.	Pád	Frekvence
1.	Nominativ	1 314
2.	Akuzativ	588
3.	Genitiv	219
4.	Lokál	210
5.	Instrumentál	13
6.	Dativ	10
7.	Vokativ	3

Dalšími méně častými problémy jsou délky a) u předpon, b) u zakončení adjektiv na *-ální*, *-ární*, *-étní* a *-áci*.

³³ S výjimkou Asg feminin a posesivních adjektiv, která končí na *-ív*, *-ov[aiouy]*, *-in*, *-in[aoouy]*.

- U předpon nacházíme pouze 12 typů chybných slovních tvarů. Jedná se ve 4 případech o předponu *pří-* (např. *příjemný* a *přírodní*) a o předpony *zá-*, *vý-*, *ú-* a *ná-* (např. *základní*, *výborný*, *úžasný*, *nákupní*).
- U zakončení nacházíme celkově 10 typů chybných slovních tvarů. Potíž se zakončením *-ální* se vyskytla u následujících lexémů: *ideální*, *normální*, *sociální*, *speciální*, *aktuální*, *individuální* a *emocionální* (7 typů). Jednoduše lze ověřit např. v korpusu současné češtiny SYN2015, že krátké zakončení má pouze adjektivum *skalní*. Poněkud odlišně to vypadá v případě ostatních zakončení, nicméně princip zůstává stejný. Zakončení *-ární* (1 typ) mělo 12 výskytů lexému *populární*. Aby si student tuto látku upevnil, měl by si zapamatovat ta slova, kde je určité zakončení méně časté. V tomto konkrétním případě by si měl pamatovat slova s krátkou samohláskou *a* v zakončení *-ární*, jež se v korpusu SYN2015 vyskytuje u následujících lexémů: *jarní*, *parní*, *bizarní*, *farní*, *maškarní*, *pivovarní*. Pro zakončení *-ětní* (1 typ), pro něž bylo nalezeno pouze 6 chybných tvarů lexému *konkrétní*, je situace opačná. Studenti si musí zapamatovat zakončení s dlouhým vokálem, pro něž v korpusu SYN2015 nacházíme méně příkladů: *konkrétní*, *(in)diskrétní*, *(auto)portrétní*; ostatní lexémy budou končit na *-etní*. Konečně zakončení *-áci* (1 typ) je zastoupeno pouze jedním lexémem *domáci*.

Tabulka 15 uvádí nejfrekventovanější problematické typy chybných slovní tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k záměně dlouhého vokálu za krátký, konkrétním typem záměny vokálu a specifikací chyby.

Tabulka 15. 30 nejproblematictějších slovních tvarů adjektiv

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	krasné	225	166	a/á	kořen
2.	rad	156	96	a/á	kořen
3.	krasná	130	111	a/á	kořen
4.	krasný	118	99	a/á	kořen
5.	rada	109	77	a/á	kořen
6.	česke	107	84	e/é	koncovka
7.	domací	103	90	a/á	zakončení <i>-áci</i>
8.	velky	98	79	y/ý	koncovka
9.	hezke	79	67	e/é	koncovka
10.	zajímave	71	61	e/é	koncovka
11.	velka	61	49	a/á	koncovka
12.	těžke	57	48	e/é	koncovka
13.	příští	57	51	i/í	kořen
14.	dobry	57	51	y/ý	koncovka
15.	nejlepší	53	43	i/í	koncovka
16.	zajímavé	51	46	i/í	kořen
17.	krátké	47	46	a/á	kořen
18.	cely	47	45	y/ý	koncovka

19.	velke	46	41	e/é	koncovka
20.	zajímavý	46	42	i/í	kořen
21.	různých	41	35	y/ý	koncovka
22.	česka	38	32	a/á	koncovka
23.	krasnou	38	38	a/á	kořen
24.	důležité	36	32	e/é	koncovka
25.	krasných	35	34	a/á	kořen
26.	ruzné	35	30	u/ů	kořen
27.	hezka	34	31	a/á	koncovka
28.	různe	34	30	e/é	koncovka
29.	dobře	34	31	e/é	koncovka
30.	minulem	32	28	e/é	koncovka

V případě 30 chybných slovních tvarů adjektiv ve frekvenční špičce se největší problémy vyskytly u koncovek (17 typů chybných slovních tvarů), a to v nejrůznějších pádech. Dalším podstatným problémem byla kořenová délka (12 typů). Poměrně frekventované bylo rovněž zakončení na *-áci* (1 typ). V případě 30 nejproblematictějších slovních tvarů adjektiv se nejčastěji jednalo o výměnu dlouhého vokálu za krátký v případě hlásky *á* (12 typů).

S ohledem na počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb analyzovaných adjektiv se nejpočetnější chybné tvary vyskytly v případě koncovky. Jedná se celkově o 2 357 tokenů. Rozšířenou obtíž jsou také kořenové dlouhé samohlásky, kde problém nastal u 1 708 tokenů. Dalšími problémy jsou zakončení adjektiv na *-ální*, *-ární*, *-étní* a *-áci* (218 tokenů) a předpony (121 tokenů).

4.3.2.1.4 Adverbia

V rámci adverbii jsme celkově získali 57 různých typů chybných slovních tvarů. Nejčastěji k záměně dlouhého vokálu za krátký docházelo v případě hlásky

- *á* v 24 typech, z toho 20 v kořeni, 3 v zakončení slova a 1 v předponě *ná-*.

Dále sestupně obtíže nastávaly v případě hlásky

- *í* celkově v 20 typech, z toho 18 v kořeni, 1 v předponě *pří-* a 1 v zakončení *-í*,
- *é* v 7 typech, z toho 5 v kořeni a 2 v zakončení,
- *ú* v 3 typech, vesměs v předponě *ú-*,
- *ů* ve 2 typech, 1 v kořeni, 1 v zakončení a
- *ý* v 1 typu v předponě *vý-*.

Pokud se podíváme na data bez ohledu na konkrétní záměnu dlouhého vokálu za krátký, zjistíme, že obtíže s kvantitou nejčastěji nastávají v kořeni u 44 typů chybných slovních tvarů, což představuje 77,19 % ze všech zkoumaných chybných adverbii (viz tabulka 16). Pochopitelně nelze v případě neohebných slovních druhů, jako jsou adverbia, očekávat problémy v koncovkách, jež se zde nevyskytují.

Tabulka 16. Počet typů chyb podle specifikace chyby

Specifikace	Kořen	Předpona	Zakončení	Celkově
-------------	-------	----------	-----------	---------

chyby				
Počet typů	44	6	7	57
Procento	77,19 %	10,53 %	12,28 %	100 %

K méně častým chybám patří chyby u předpon. Objevily se zde 3 typy chybných tvarů pro předponu *ú-* (*úplně, úspěšně, úžasně*) a po jednom typu pro předpony *ná-*, *pří-* a *vý-* (*náhodou, příjemně, výborně*), u nichž stejně jako v případě substantiv si studenti musejí zapamatovat, kde je třeba napsat dlouhý vokál. Další méně časté chyby se vyskytují v zakončení slova s dlouhým vokálem u lexémů *také, možná, domů, zaprvé* a *naštěstí*, které si student rovněž musí zapamatovat (viz 10.4.3, cv. 2d). Vyskytl se ještě jeden typ chybných tvarů se zakončením *-álně* (*minimálně*), jež odpovídá analyzovanému adjektivnímu zakončení probíranému v podkapitole 4.3.2.1.3.

Tabulka 17 uvádí nejfrekventovanější problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k záměně dlouhého vokálu za krátký, konkrétním typem záměny vokálu a specifikací chyby.

Tabulka 17. 30 nejproblematictějších slovních tvarů adverbii

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	take	398	181	e/é	zakončení
2.	například	269	187	i/í	kořen
3.	rano	193	151	a/á	kořen
4.	možna	131	95	a/á	zakončení
5.	vic	102	72	i/í	kořen
6.	blizko	97	84	i/í	kořen
7.	uplně	77	61	u/ú	předpona <i>ú-</i>
8.	vice	69	52	i/í	kořen
9.	domu	62	58	u/ů	zakončení
10.	zitra	54	47	i/í	kořen
11.	spravně	39	33	a/á	kořen
12.	malo	38	36	a/á	kořen
13.	lepe	36	29	e/é	kořen
14.	nejdřív	36	31	i/í	kořen
15.	lito	34	34	i/í	kořen
16.	pořad	32	29	a/á	kořen
17.	vyborně	32	30	y/ý	předpona <i>vý-</i>
18.	zatim	31	25	i/í	kořen
19.	dříve	26	22	i/í	kořen
20.	krasně	25	24	a/á	kořen
21.	vubec	23	21	u/ů	kořen
22.	dřív	23	21	i/í	kořen
23.	davno	23	22	a/á	kořen
24.	přiliš	21	18	i/í	kořen

25.	nejvic	20	19	i/i	kořen
26.	normalně	18	18	a/á	zakončení <i>-álně</i>
27.	zpatky	16	15	a/á	kořen
28.	nedavno	14	14	a/á	kořen
29.	krat	14	13	a/á	kořen
30.	dale	13	13	a/á	kořen

Z tabulky 17 jasně vyplývá, že nejproblematictější oblastí v rámci adverbíí jsou kořenové samohlásky (24 typů chybných tvarů). Vyskytují se ale i další problémy v zakončení slova na dlouhou samohlásku (3 typy: *také*, *možná*, *domů*), v zakončení na *-álně* (*normálně*) a v předponách *ú-* (*úplně*) a *vý-* (*výborně*). Záměna dlouhého vokálu za krátký nastala nejčastěji v případě hlásky *á* a *í* (každá po 12 typech).

Zohledníme-li počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb analyzovaných adverbíí, pak nejpočetnější chybné tvary se vyskytly v případě kořenové dlouhé samohlásky. Jedná se celkově o 1 390 tokenů. Další obtíže jsou také zakončení adverbíí, kde problém nastal u 628 tokenů, a předpony (142 tokenů).

4.3.2.1.5 *Pronomina*

Tato podkapitola se věnuje synsémantikům, přesněji řečeno zájmenům, která byla nejvíce chybovým synsémantikem v rámci typu chyby Quant0. K analýze jsme celkově získali 68 různých typů chybných slovních tvarů. K těmto výsledkům byly přidány tvary lexému *každý*, který byl v korpusu CzeSL-SGT zařazen mezi adjektiva, ačkoli se tradičně řadí k zájmenům. Tento lexém byl v rámci adjektiv nejpočetnější, a proto ho v popisu nemůžeme pominout.

Záměna dlouhého vokálu za krátký se nejčastěji týkala hlásky

- *é*, 22 typů ve všech případech v koncovkách.

Dále sestupně obtíže nastávaly v případě hlásky

- *á* celkově v 21 typech, z toho 16 v kořeni a 5 v koncovce,
- *ý* v 12 typech (všechny případy se týkaly koncovky),
- *í* v 10 typech (všechny případy se týkaly koncovky) a
- *ů* ve 3 typech (všechny případy se týkaly kořene).

Podíváme-li se opět na data bez ohledu na druh zaměněného dlouhého vokálu za krátký, zjistíme, že největší obtíže s kvantitou nastávají v koncovce u 49 různých typů slovních tvarů, což je většina (72,06 %) ze všech zkoumaných chybných zájmen, dále v kořeni u 19 různých typů (27,94 %) (viz tabulka 18).

Tabulka 18. Počet typů chyb podle specifikace chyby

Specifikace chyby	Kořen	Koncovka	Celkově
Počet typů	19	49	68
Procento	27,94 %	72,06 %	100 %

Problémy s koncovkou jsou podobné jako v případě adjektiv. Nejobtížnější jsou pády strukturní, které se týkají především zájmen s adjektivní deklinací (jako např. *každý, který, takový* ad.). Stejně jako v případě přídavných jmen si studenti ČCJ neuvědomují, která zájmena mají adjektivní skloňování, a končí tudíž v strukturních pádech dlouhou samohláskou. Proto je nutné studenty na tento fakt upozorňovat u probírání skloňování zájmen a zdůraznit mezi nimi rozdíly (deklinace zájmenná, adjektivní a nesklonná zájmena). Nejvíce chyb se v této oblasti dopouštějí studenti na úrovni B2 a A2 (viz tabulka 19). Pro nejnižší úroveň to není takový problém pravděpodobně proto, že studenti dosud nepoužívají složitá zájmena. Učí se je až později, na vyšší úrovni, proto se v této oblasti mohou dopouštět většího počtu chyb.

Tabulka 19. Chyby v koncovkách zájmen podle SERR

	Úroveň	Frekvence	ipm
1.	B2	215	2 480,59
2.	A2	582	2 334,22
3.	B1	281	2 022,16
4.	A1	488	2 002,50
5.	C1	30	1 714,78
6.	n/a	49	1 486,24

Problematické jsou i sémantické pády lokál, genitiv, instrumentál a dativ. V případě problému s koncovkou v sémantických pádech (ale také strukturních) je dobré procvičování pádů pomocí korpusových dat, která studenti budou moci sami analyzovat, a lépe si tak danou látku zapamatují. Tento typ cvičení je prezentován v příloze 10.4.9, cv. 2 a 6.

Tabulka 20. Chyby v koncovkách zájmen podle pádů

	Pád	Frekvence
1.	Nominativ	520
2.	Akuzativ	424
3.	Lokál	232
4.	Genitiv	222
5.	Instrumentál	156
6.	Dativ	56

Tabulka 21 uvádí nejfrekventovanější problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k záměně dlouhého vokálu za krátký, konkrétním typem záměny vokálu a specifikací chyby.

Tabulka 21. 30 nejproblematictějších slovních tvarů zájmen

Č.	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
----	-------------	-----------	----------------	---------------	-------------

1.	ja	793	594	a/á	kořen
2.	každy	280	200	y/ý	koncovka
3.	muj	114	98	u/ů	kořen
4.	ktery	112	105	y/ý	koncovka
5.	nas	100	93	a/á	kořen
6.	kterí	88	75	i/í	koncovka
7.	ktere	86	77	e/é	koncovka
8.	meho	85	77	e/é	koncovka
9.	sve	82	72	e/é	koncovka
10.	naš	79	69	a/á	kořen
11.	ktera	75	73	a/á	koncovka
12.	kterem	72	59	e/é	koncovka
13.	její	69	58	i/í	koncovka
14.	tvuj	66	61	u/ů	kořen
15.	sam	66	60	a/á	kořen
16.	nam	63	53	a/á	kořen
17.	žadný	57	51	a/á	kořen
18.	žadné	56	50	a/á	kořen
19.	tim	48	45	i/í	koncovka
20.	nim	43	37	i/í	koncovka
21.	te	42	40	e/é	koncovka
22.	svuj	37	36	u/ů	kořen
23.	ni	37	30	i/í	koncovka
24.	svem	33	33	e/é	koncovka
25.	sveho	32	30	e/é	koncovka
26.	jaky	28	28	y/ý	koncovka
27.	me	27	23	e/é	koncovka
28.	mem	26	25	e/é	koncovka
29.	nějaky	24	23	y/ý	koncovka
30.	vam	24	20	a/á	kořen

Data ve výše uvedené tabulce ukazují, že ve frekvenční špičce 30 chybných slovních tvarů zájmen největší obtíže způsobují obdobně jako u adjektiv koncovky (19 typů chybných slovních tvarů). Dalším signifikantním problémem je kořenová samohláska (11 typů).

S ohledem na počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb analyzovaných zájmen se nejpočetnější chybné tvary vyskytly v případě koncovek. Jedná se celkově o 1 645 tokenů. Druhou a zároveň poslední rozšířenou obtíž jsou kořenové dlouhé samohlásky, kde problém nastal u 1 565 tokenů.

4.3.2.1.6 *Shrnutí*

V rámci chyby Quant0 můžeme sledovat společné tendence substantiv, verb a adverbii oproti adjektivům a zájmenům. U první skupiny se nejvíce typů chybných slovních tvarů týkalo problémů s kvantitou v kořeni slova. U druhé skupiny se jednalo o chyby v koncovkách různých pádů, nejčastěji u pádů strukturních.

4.3.2.2 SingCh

Chyby vzniklé záměnou jednoho znaku za druhý jsou druhou nejčastější automaticky identifikovanou chybou ve slovanském subkorpusu, která se vyskytuje u 13 898 slovních tvarů. Tento typ chyby činí 13,92 % z celkového počtu chyb v analyzované části korpusu. Z hlediska správného slovního druhu (*kl*) k chybám nejčastěji dochází u tří autosémantik – substantiv, verb a adjektiv, dále u pronomin a adverbii. Tabulka 22 uvádí pro jednotlivé slovnědruhové značky (*kl*) počet chybných tokenů, typů slovních tvarů (*word*) bez ohledu na velikost písmen a lemmat (*lemma1*) také bez ohledu na velikost písmen.

Tabulka 22. Chybné tvary podle slovnědruhové značky v rámci typu chyby SingCh

Slovnědruhová značka	Počet tokenů	Počet typů	Počet lemmat
N – substantivum	5 556	3 588	2 131
V – verbum	2 998	1 768	720
A – adjektivum	1 877	1 176	595
P – pronominum	1 586	423	34
D – adverbium	1 044	389	197
C – numerale	203	132	41
R – prepozice	161	103	30
J – konjunkce	157	99	26
X – neznámý, neurčitelný slovní druh	124	100	93
Z – interpunkce, hranice věty	119	38	8
T – partikule	65	48	21
I – interjekce	8	6	6
Celkově	13 898	7 870	3 902

Analýza typu chyby SingCh se nepatrně liší oproti Quant0, protože se snaží uchopit gramatický problém se záměnou znaků, nikoli jen identifikovat místo ve výrazu, kde k takové záměně dochází. Tam, kde to bylo možné, byly chyby specifikovány podle různých kritérií, jež popisujeme níže. Je třeba říci, že ne ve všech případech docházelo pouze k záměně jednoho znaku za druhý, občas šlo o celou koncovku. Takové příklady jsme také zahrnuli do naší analýzy. Podrobná analýza kontextu rovněž odhalila, že v některých případech může docházet k záměně jednoho znaku za více než jeden, ty se liší pádem (např. **světu* je špatným tvarem pro Gsg *světa* i pro Lsg *světě*), anebo v chybném tvaru najdeme více znaků, u nichž došlo k záměně za jiný znak (špatný tvar **stiula*, u kterého došlo k záměně *ů/o* a *a/u*). Tyto případy rovněž bereme v potaz.

Dále se analýza chybných slovních tvarů zaměřovala pouze na tvary s minimální frekvencí výskytu 5, stanovenou arbitrárně. V následujících podkapitolách podrobně popisujeme analyzovaný materiál pro jednotlivé slovní druhy: substantiva, verba, adjektiva, adverbia a pronomina.

4.3.2.2.1 Substantiva

Detailní analýza chybných tvarů substantiv se celkově zaměřovala na 108³⁴ různých typů. V tomto typu chyby SingCh není nejpodstatnější, jaké znaky byly zaměněny za jaké, ale důležitá je jejich specifikace, která nám může pomoci odhalit skutečnou příčinu chyby, proto se na ni budeme dále zaměřovat. V některých případech jsme pro jeden tvar specifikovali více chyb, které jsou analyzovány zvlášť.

Nejpodstatnějším problémem se ukázaly být rozmanité pádové koncovky, které jsme identifikovali ručně v 31 typech. Nejproblematičtěšími pády jsou lokál singuláru (10 typů, např. *pokoje, *křesli, *škříňe), akuzativ singuláru (7 typů, např. *rol, *věce, *ovoci), genitiv singuláru (6 typů, např. *Prahu, *moři, *muža) a nominativ plurálu (6 typů, např. *roděči, *muža, *roka³⁵). Výsledky ukazují, že nejobtížnější jsou pro studenty měkké deklinační vzory. Zohledníme-li právě tyto vzory, zjistíme, že k problému dochází nejčastěji ve vzoru *ruže*, a to u 7 typů. Nejčastěji se jednalo o záměnu *e* za *i* (u 3 typů, např. *Olomouce, *neděle, *postele), jednou o opačnou záměnu *i* za *e* (*tradicii) a v ostatních případech o záměnu *a/e* (*ulica), *e/0* a *i/0* (*situacie) a také *0/i* (*restaurac). V některých případech se může jednat o překlep, anebo se v případě chybného tvaru *restaurac spíše jedná o interferenci z ruštiny, v níž genitiv plurálu feminin má nulovou koncovku (srov. *подруг* ‚kamarádek‘, *машин* ‚strojů‘).

Podstatným problémem je také konkurence genitivních koncovek singuláru *-a* a *-u*. Tento typ chyby se vyskytl u 22 typů. K záměně docházelo v obou směrech *-u* za *-a* (19 typů, např. *mosta, *obchoda, *pátka) i opačně *-a* za *-u* (3 typy, např. *životu, *světu, *centru). Příčinou chyby je často interference z mateřského jazyka, což je pro Slovany značný problém, protože ke kolísání mezi koncovkou *-a* a *-u* dochází ve většině slovanských jazyků (srov. Bígl, 2013; Zasina, 2017; Žigo, 2012), a ne vždy si vzájemně odpovídají (srov. čes. *slovníku* vs. pol. *słownika*, rus. *словаря*). Tomuto jevu již byla v češtině věnována pozornost v odborné literatuře (např. Bermel & Knittl, 2012a, 2012b), nicméně důležité je nahlédnout na tento problém taktéž z hlediska výuky ČCJ, čímž se budeme zabývat v kapitole 5.3.

Další časté obtíže se vyskytly v kořeni u 20 typů chybných tvarů. Nejčastěji docházelo k záměně hlásek: *o* za *a* (4 typy, např. *kolhoty, *restourace; je to pravděpodobně interference z ruštiny), *e* za *i* (3 typy, např. *jezdenky, *pesnikčky), *i* za *e* (3 typy, např. *dědiček, *oblíčení), a také *u* za *o* (3 typy, např. *futbal *subota). Docházelo rovněž k záměně *n* za *ň* (3 typy, např. *stupnů, *skřín). Další případy byly ojedinělé a jsou všechny doloženy v úplné tabulce v příloze.

Potíže studentům dělá také konkurence lokativních koncovek singuláru neživotných substantiv *u* a [eě], která se projevila u 7 různých typů chybných slovních tvarů. K záměně došlo v obou směrech *u* za [eě] (1 typ, *světu) i opačně [eě] za *u* (6 typů, např. *hotele, *klube, *obrázke). Obdobně jako v případě genitivní konkurence *-a* a *-u* bývá často příčinou tohoto problému interference z mateřského jazyka. Konkurenci koncovek v lokálu v češtině je věnována pozornost v odborné literatuře (srov. Bermel, 1993, 2004; Štícha, 2009).

³⁴ Z analýzy byly vyloučeny tvary (např. *min.*, *tel.*, *poslucham, *mužet), jež nebyly substantivem, nebo dokonce byly správné, avšak automatickou analýzou byly označeny za chybné.

³⁵ Zde lze sledovat vliv ruštiny, která používá pro maskulina a neutra s číslovkami 2, 3, 4 zbytkové duálové tvary jako např. *два мужа, два года*.

K obtížným jevům patří i skloňování cizích slov, ke kterým jsme našli 6 typů chybných slovních tvarů. Jedná se o slova latinského původu (*muzeum, centrum*) a další jako např. *Almaty, Skype* aj.

Dalších 5 typů naznačuje obtíže s alternací *ů/o*. Ta je běžná tam, kde se v kořeni slova ve strukturních pádech nachází hláska *ů*, jež v pádech sémantických alternuje v *o*. Tento typ alternace se vyskytuje i v ostatních západoslovanských jazycích (srov. slov. Nsg *stól* : Gsg *stola*; pol. Nsg *stół* : Gsg *stołu*), nicméně chyby se dopustili rodilí mluvčí ukrajinštiny a ruštiny, v jejichž jazycích k této alternaci nedochází (např. rus. Nsg *стол* : Gsg *стола*). Čtyři typy se týkají lexému *stůl* v různých pádech, zatímco jeden typ se vztahuje k lexému *dům*.

U 4 různých typů se také objevily potíže s rodem. Jedná se o případ, kde se mužská jména vyskytla jako feminina (**obrázka, *programa, *diploma*) a feminina jako maskulina (**tramvajem*). Je to nepochybně z velké části interference z ruštiny, v níž lexémy mužského rodu *obrázek, program* a lexém ženského rodu *tramvaj* mají následující překladové ekvivalenty: *картина, программа* (ženský rod) a *трамвай* (mužský rod).

Problémy se rovněž vyskytují v lexému *lidé*, který jsme vydělili z koncovek jako zvláštní specifikaci chyby. Celkově jsme identifikovali 4 typy, kde potíže nastávají v prvním, druhém a čtvrtém pádě. Studentům se pletou hlásky *e* a *i* a také dlouhá hláska *é* s krátkou *e*. Tomuto lexému by měla být tedy věnována zvláštní pozornost během výuky.

Ve 4 typech se zde také projeví chyby v kvantitě, kde chyběla čárka nad vokálem. Tomuto problému se podrobně věnujeme v části 4.3.2.1.

Dalšími méně častými problémy, které jsou zastoupeny 3 a méně typy chybných slovních tvarů, jsou: alternace *i/ě*, alternace *k/c*, psaní slov cizího původu, kvantita, použití neexistujícího slova, pluralia tantum, pohyblivé *e*, skloňování substantivizovaných adjektiv, skloňování lexému *přátelé* a špatně napsané *čau*.

Tabulka 23³⁶ uvádí nejfrekventovanější problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k záměně jednoho znaku za druhý, konkrétním typem záměny znaků a specifikací chyby.

Tabulka 23. 30 nejproblematictějších slovních tvarů substantiv

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna znaků	Specifikace
1.	dovolenu	69	58	u/ou	skloňování substantivizovaných adjektiv
2.	lide	44	42	e/[éi]	Skloňování lexému <i>lidé</i>
3.	čao	42	34	o/u	špatně napsané čau
4.	stůle	34	30	ů/o	alternace <i>ů/o</i>
5.	kamarádami	30	25	ami/y	koncovka Ipl
6.	neděle	26	24	e/i	koncovka Lsg
7.	mosta	23	21	a/u	konkurence koncovek <i>a/u</i>

³⁶ V tabulce se neuvádí gramatický pád pro jednotlivé chybné tvary, protože by to vyžadovalo časově náročnou ruční práci, proto pády komentujeme jen u konkrétního problému s koncovkou.

8.	magnitofon	22	21	i/e	kořen
9.	životu	21	18	u/a	konkurence koncovek a/u
10.	kluba	21	17	a/u	konkurence koncovek a/u
11.	kamarádamy	20	15	amy/y	koncovka Ipl
12.	světu	16	14	u/[aě]	konkurence koncovek a/u, konkurence koncovek u/[eě]
13.	hotele	16	13	e/u	konkurence koncovek u/[eě]
14.	obličení	16	12	i/e	kořen
15.	angličtinu	14	13	č/š	kořen
16.	obrazke	14	13	e/u	konkurence koncovek u/[eě]
17.	restourace	14	10	o/a	kořen
18.	pátka	13	13	a/u	konkurence koncovek a/u
19.	Skype	13	11	e/u	skloňování cizích slov
20.	obchoda	11	11	a/u	konkurence koncovek a/u
21.	pesničky	11	11	e/í	kořen
22.	rodiči	11	10	i/e	koncovka Npl
23.	futbal	11	8	u/o	kořen
24.	restaurac	10	10	0/í	koncovka Gpl, Lsg a Npl
25.	maminke	10	10	k/c	alternace k/c
26.	skříňe	10	9	e/í	koncovka Lsg a Asg
27.	dovoleny	10	9	y/é	skloňování substantivizovaných adjektiv
28.	muzeuma	9	9	–	skloňování cizích slov
29.	rol	9	9	0/í	koncovka Asg
30.	stola	9	9	a/u	konkurence koncovek a/u

Podíváme-li se na frekvenční špičku 30 nejproblematictějších slovních tvarů substantiv, zjistíme, že se nejvíce problematických typů (7) týká konkurence koncovek *-a* a *-u* v Gsg (např. **mosta* vs. *mostu*) a ostatních pádových koncovek (7 typů). Dalšími obtížnými jevy jsou změna znaku v kořeni slova (6 typů), konkurence koncovek *u/[eě]* v Lsg (např. **hotele* vs. *hotelu*; 3 typy), skloňování substantivizovaných adjektiv (2 typy), skloňování cizích slov (2 typy), alternace *ú/o* (např. Nsg *stůl* : Gsg *stolu*; 1 typ), skloňování lexému *lidé* (1 typ), alternace *k/c* v Lsg (1 typ) a špatný zápis lexému *čau* (1 typ).

S ohledem na počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb námi analyzovaných substantiv se nejrozšířenějším problémem pro cizince jeví koncovky (253 tokenů). Rozšířenou obtíží jsou také změny v kořeni a konkurence genitivních koncovek *-a* a *-u* maskulin neživotných.

4.3.2.2.2 Verba

V rámci verb jsme celkově získali 67³⁷ různých typů. Jako nejproblematictější se znovu ukázal kořen slova. Tento případ reprezentuje 28 typů chybných slovních tvarů, přičemž nejčastěji docházelo k záměně *e* za *í* (6 typů, např. **vesí*, **navštevít*, **řekal*); dále docházelo

³⁷ Z analýzy byly vyloučeny tvary, jež nebyly verbem (např. *mojí, jí*), nebo dokonce byly správné (např. *čistím, nesmím*), ale automatickou analýzou byly označeny za chybné.

k záměně *y* za *u* (4 typy; např. **byde*, **mysím*) a *o* za *á* (3 typy, např. **pomohá*), které naznačují interferenci z mateřského jazyka, nejčastěji ruského nebo ukrajinského.

Příznaková chyba se objevila u 14 typů chybných slovních tvarů. Většinou šlo o chybu v minulém čase (11 typů). Domníváme se však, že k chybám v préteritu nedošlo kvůli neznalosti stylových variant, nýbrž kvůli neznalosti tvaru préterita vůbec. V prvním případě se jednalo o tvary příliš knižní (7 typů, např. *myslila*, *bydlila*, *nemyslila*). Z dnešního hlediska jazykové výuky ČCJ se podobné knižní tvary ve výuce vůbec neuvádějí. Na tomto základě lze konstatovat, že použitý chybný tvar je náhodně gramaticky správný, nicméně z hlediska stylu nepřiměřený. Druhý případ reprezentují slova typická pro mluvený projev (6 typů, např. **řeknul*, **zakopnul*, **budem*), která se vyskytla v přítomném, minulém a budoucím čase. Tato slova mohli studenti snadno zaslechnout v méně formálním prostředí. V případě tvarů **můžem* a **budem* se lze domnívat, že příčinou mohla být i interference z ruštiny (skoro ve všech případech se chyby vyskytly u ruských mluvčích, srov. např. rus. *мы можем, будем, узраем*). Třetí případ reprezentuje tvar *studujou*, který byl automatickou chybovou anotací rozeznán jako chybný, ovšem z našeho pohledu lze tento tvar v dnešní češtině považovat za neutrální a tím pádem jej nelze považovat za kompetenční chybu, které jsou zde předmětem našeho zájmu.

Obtížné jsou rovněž koncovky verb, ve kterých dochází k různým záměnám znaků (celkově 10 typů chybných slovních tvarů). Především jde o problém v přítomném čase (8 typů; také 2 typy pro budoucí čas), chybějící znak (3 typy, např. **jmenuj*, **stoi*, **jmenue*) nebo naopak přebývající (4 typy, např. **stýskám*, **budet*, **budut*, **můžet*). V mnoha případech lze usuzovat na interferenci z ruského jazyka.

Poměrně závažným problémem je pro studenty tvorba přičestí minulého, obtíže činí vokál předcházející příponě *-l* (8 typů). Nejčastěji studenti volili hlásku *i* místo *e*, např. **večeřili*, **procházili*, **otevřili* (5 typů). Zatímco v případě lexému *otevřít* lze obtíž shledávat v infinitivu, který má před předponou *-t* samohlásku *i*, což studentům sugeruje použití hlásky *i* i v participiu, v případě lexémů *večeřet* a *procházet* není zjevná. Dále záměny nastávaly u *i* za *e* a *a* za *e* (např. **myslíla*, **slyšala*).

Dalšími méně častými problémy, které jsou zastoupeny dvěma a méně typy chybných slovních tvarů, jsou slovesný vid, předpona budoucího času *pů/po-*, chybějící háček, vokál před příponou *-t* v infinitivu a zvrtné zájmeno *se* psáno dohromady se slovesem.

Tabulka 24 opět uvádí nejfrekventovanější problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k záměně jednoho znaku za druhý, konkrétním typem záměny znaků, tvarem slovesa a specifikací chyby, vč. nové kategorie příznakové (viz níže).

Tabulka 24. 30 nejproblematictějších slovních tvarů verb

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna znaků	Tvar slovesa	Specifikace
1.	sidí	67	49	i/e	přítomný	kořen
2.	stoi	45	22	0/j	přítomný	koncovka
3.	chcí	41	38	í/[ie]	přítomný	koncovka

4.	myslila	35	30	i/e	minulý	příznakové
5.	bydlila	29	24	i/e	minulý	příznakové
6.	vesí	25	18	e/i	přítomný	kořen
7.	musila	24	20	i/e	minulý	příznakové
8.	budet	24	17	t/0	budoucí	koncovka
9.	más	22	22	s/š	přítomný	háček
10.	sídí	20	16	í/e	přítomný	kořen
11.	řeknut	17	16	–	infinitiv	kořen
12.	bydlili	17	15	i/e	minulý	příznakové
13.	řeknul	14	12	–	minulý	příznakové
14.	řeknula	13	8	–	minulý	příznakové
15.	budut	13	8	t/0	budoucí	koncovka
16.	studujou	12	12	ou/í	přítomný	neutrální – nejde o chybu
17.	byde	12	11	y/u	budoucí	kořen
18.	pojeli	11	10	–	minulý	vid
19.	řekal	11	10	e/í	minulý	kořen
20.	muslím	11	10	u/y	přítomný	kořen
21.	exestuje	10	10	e/í	přítomný	kořen
22.	musili	10	9	i/e	minulý	příznakové
23.	pomoha	10	9	o/á	přítomný	kořen
24.	začat	9	9	a/í	infinitiv	vokál před -t
25.	svetí	9	9	e/í	přítomný	kořen
26.	světilo	9	9	ě/í	minulý	kořen
27.	navštěvit	9	8	ě/í	infinitiv	kořen
28.	budem	9	6	0/e	budoucí	příznakové
29.	řeknout	8	8	–	infinitiv	kořen
30.	jmenue	8	8	0/j	přítomný	koncovka

Tabulka 24 jasně ukazuje, že ve frekvenční špičce nejčastěji dochází k záměně znaku v kořeni slova (13 typů chybných slovních tvarů) stejně jako u verb v Quant0. Nicméně další relevantní kategorií jsou chyby příznakové (8 typů). Příznakovými chybami zde myslíme taková pochybení, která z hlediska samotné existence daných tvarů v jazyce nejsou sama o sobě chybná, nicméně jejich použití je v daném kontextu nevhodné a vypovídá o nedostatečné jazykové kompetenci nerodilého mluvčího. Patří sem jak příliš knižní tvary (*myslila*, *bydlila*, *musila*), tak i tvary z nižší jazykové roviny mluvené (*řeknul*, *budem*). Dalšími problémy jsou změny v koncovce slovesa (5 typů), chybějící háček³⁸ (1 typ), vokál před předponou *-t* (1 typ) a slovesný vid (1 typ). Většinou se jedná o chyby v přítomném čase (13 chybných tvarů), což je způsobeno formou textů, v nichž studenti vyprávějí o vlastních zážitcích v přítomnosti.

S ohledem na počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb analyzovaných verb se nejpočetnější chybné tvary vyskytly v případě kořene. Jedná se celkově o 314 tokenů.

³⁸ Tento typ chyby je podrobně analyzován v bodě 4.3.2.4, kde je probírán typ chyby Caron0.

Rozšířenou obtíží jsou také příznakové chyby, kde problém nastal u 196 tokenů, a také koncovky (164 tokenů).

4.3.2.2.3 Adjektiva

V rámci adjektiv jsme celkově získali 50³⁹ různých typů. Nejproblematictějšími se ukázaly koncovky. Ty se týkají 21 typů chybných slovních tvarů, přičemž nejčastěji docházelo k záměně *y* za *é* (12 typů). Pravděpodobnou příčinou se zdá být to, že studenti chtěli použít obecněčeský tvar adjektiva, ale zapomněli při tom na délku – proto kategorizujeme tuto chybu jako problém s koncovkou.

Dalším podstatným problémem se ukázaly být příznakové chyby. Ty se objevily u 14 typů chybných slovních tvarů. Ve všech případech se jednalo o použití obecněčeského tvaru (např. **velký pokuty*, **magisterský studium*, **modrý oči*). Je patrné, že tyto nespisovné tvary studenti zažili v přirozeném českém prostředí, ale neumějí je používat přiměřeně situaci (tedy v mluveném a neformálním projevu, nikoli ve školní písemné práci). Nejvíce těchto chyb se vyskytuje u studentů s úrovní A2, proto je důležité v začáteční fázi výuky upevňovat především tvary spisovné, jak jsme to vysvětlili již výše (4.1).

Zajímavým poznatkem jsou chyby, které se projeví v tvoření měkkých adjektiv. Obtíž nastala u 8 typů chybných tvarů u pozitiv (6 typů, např. **hlavné*, **tradičné*, **vlastnou*) a komparativ (2 typy, **starša*, **lepše*). Je to obzvláště obtížné pro většinu Slovanů, kteří jsou zvyklí na shodu adjektiva se substantivem, ovšem nikoli už na měkká adjektiva, jež v ostatních jazycích gramatický rod rozlišují (např. pol. *letni dzień*, *letnia noc*, *letnie ubranie*, rus. *летний день*, *летняя ночь*, *летнее утро*). Této problematice jsou věnována cvičení pro studenty v příloze 10.4.6 a také materiály k celému semináři (viz 6.2.3.7), který se soustředí na upevňování dané látky.

Problémy se projeví rovněž v kořeni slova u 6 typů chybných slovních tvarů. Nejčastěji studenti opomíjeli hlásku *i* u lexému *zajímavý* (3 typy). Dále se objevila záměna *i* za *o* (**sportivní*), *y* za *u* (**minylý*) a vyskytla se hláaska *t* navíc (**součastně*; zde navíc došlo k záměně *ě* za *é*).

Dalšími méně častými problémy, které jsou zastoupeny dvěma a méně typy chybných slovních tvarů, jsou skloňování posesivních adjektiv (**Karlovom*, **Karlůva*) či předpona *nej-*superlativu (**najlepší*).

Tabulka 25 uvádí nejfrekventovanější problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k záměně jednoho znaku za druhý, konkrétním typem záměny znaků a specifikací chyby.

Tabulka 25. 30 nejproblematictějších slovních tvarů adjektiv

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna znaků	Specifikace
1.	hlavné	27	22	e/i	měkká adjektiva
2.	lepše	16	14	e/i	měkká adjektiva

³⁹ Z analýzy byly vyloučeny tvary, jež nebyly adjektivem nebo se nejednalo o popisovaný typ chyby (např. **fitnes*, **plavám*).

3.	zajmave	15	13	0/i	kořen
4.	jiny	13	11	y/é	koncovka
5.	český	12	11	–	příznakové
6.	těžky	12	11	y/é	koncovka
7.	různý	11	8	–	příznakové
8.	chutno	10	10	o/é	koncovka
9.	velky	10	10	y/é	koncovka
10.	vysoku	10	8	u/ou	koncovka
11.	dobry	9	9	y/é	koncovka
12.	velký	9	8	–	příznakové
13.	najlepší	9	5	a/e	předpona nej-
14.	modrý	8	8	–	příznakové
15.	maly	8	8	y/é	koncovka
16.	magisterský	8	4	–	příznakové
17.	zajmava	7	7	0/i; a/á	kořen, koncovka
18.	hlavná	7	7	á/i	měkká adjektiva
19.	Karlůva	7	7	ů/o	posesivní adjektivum
20.	dobrý	7	7	y/é	příznakové
21.	zajímavý	7	7	y/é	koncovka
22.	důležitý	7	7	y/é	koncovka
23.	historický	7	6	–	příznakové
24.	různy	7	6	y/é	koncovka
25.	bakalářský	7	4	–	příznakové
26.	zajímavo	7	3	o/é	koncovka
27.	černý	6	6	–	příznakové
28.	zelený	6	6	–	příznakové
29.	zajmavy	6	6	0/i	kořen
30.	tradičné	6	6	é/i	měkká adjektiva

Podíváme-li se na frekvenční špičku 30 nejproblematictějších slovních tvarů adjektiv, zjistíme, že největší obtíží jsou tu koncovky (12 typů, např. **jiny*, **těžky*). Druhým značným problémem jsou příznakové chyby (10 typů, např. **český kamarády*, **různý jídla*). Dalšími obtížnými jevy jsou měkká adjektiva, chyba v kořeni, předpona *nej-* v superlativu a posesivní adjektivum.

Vezmeme-li v potaz počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb námi analyzovaných adjektiv, nejpočetnější chybné tvary se vyskytly v případě koncovek. Jedná se celkově o 155 tokenů. Časté jsou také příznakové chyby, kde problém nastal u 101 tokenů, a měkká adjektiva (77 tokenů).

4.3.2.2.4 Adverbia

V rámci adverbii jsme celkově získali 21⁴⁰ různých typů chybných slovních tvarů. Tabulka 26 uvádí problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem

⁴⁰ Z analýzy byly vyloučeny slovní tvary, jež nebyly ve skutečnosti adverbii nebo se nejednalo o popisovaný typ chyby.

různých studentů, u nichž došlo k záměně jednoho znaku za druhý, konkrétním typem záměny znaků a specifikací chyby.

Tabulka 26. Problematické slovní tvary adverbii

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna znaků	Specifikace
1.	taký	261	165	ý/y	zakončení
2.	take	31	25	e/é	zakončení
3.	velme	26	14	e/i	zakončení
4.	samožřejmně	18	17	n/0	zakončení
5.	taki	13	10	i/y	zakončení
6.	takí	10	10	í/y	zakončení
7.	velmé	9	9	é/i	zakončení
8.	trochy	9	8	y/u	zakončení
9.	všudu	8	7	u/e	zakončení
10.	večeri	8	6	i/0	zakončení
11.	vepředy	8	4	y/u	zakončení
12.	nevždycky	7	7	–	negace
13.	nekdy	7	7	e/ě	předpona <i>ně-</i>
14.	nevždy	6	6	–	negace
15.	pozděj	6	6	0/i	zakončení
16.	rychlo	6	5	o/e	zakončení
17.	vzady	6	4	y/u	zakončení
18.	odpoledni	5	5	i/e	zakončení
19.	taku	5	5	u/y	zakončení
20.	večerom	5	3	–	zakončení
21.	vsegda	5	1	–	interference

Tabulka 26 prezentuje úplný analyzovaný materiál, zahrnující 21 typů chybných slovních tvarů. Je zjevné, že největší problémy se vyskytují v zakončení adverbii (u 17 typů chybných slovních tvarů). Zaprvé jde o problém s délkou na konci slova, její nedostatek nebo nadbytek (např. **taký*, **take*). Zadruhé dochází k záměně *y* za *u* nebo *u* za *y* pravděpodobně pod vlivem ruštiny, ve které grafém *y* označuje zvuk [u] a grafém *u* zvuk [i] (např. **trochy*, **vepředy*, **taku*). Dále dochází k přidání nějakého znaku navíc (např. **samožřejmně*, **večeri*), záměně tvrdého *y* za měkké (např. **taki*) nebo k nějaké další obměně (např. **všudu*, **rychlo*).

Dalším problémem, který se projevil na těchto datech, je psaní partikule *ne* s adverbium. Ve dvou typech (**nevždycky*, **nevždy*) byla dvě slova napsána dohromady. Příčinou této chyby je nedostatek znalostí pravopisných zásad a také určitá nekonzistentnost v oblasti psaní partikule *ne* s různými slovními druhy.

Ojedinelé chyby, které se vyskytly v rámci adverbii, se týkají kořene slova a interference celého slova z jiného jazyka. V prvním případě šlo o chybějící háček v lexému *někdý* (tento typ chyb podrobně probíráme v bodě 4.3.2.4). Ve druhém případě jeden student použil ruské slovo *vceɟda* (zde: **vsegda*) odpovídající českému lexému *vždy*.

S ohledem na počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb analyzovaných adverbii se nejpočetnější chybné tvary vyskytly v případě zakončení. Jedná se celkově o 434 tokenů.

4.3.2.2.5 *Pronomina*

V rámci zájmen jsme celkově získali 53⁴¹ různých typů chybných slovních tvarů. Velkou obtíž pro studenty jsou koncovky. Problém nastal u 32 typů: týkal se přivlastňovacích a ukazovacích zájmen a lexémů *který* a *všechn*. Častými záměnami znaků jsou záměna *y* za *é* (5 typů, např. **ktery*, **nějaky*); *a* za *e* (3 typy, **moja*, **naša*, **tvoja*); *e* za *í* (3 typy, **moje*, **naše*, **svoje*); *u* za *i* (3 typy, **moju*, **našu*, **svoju*).

K dalším obměnám znaků docházelo v případě kořene slova. Týká se to 15 typů chybných slovních tvarů. Studentům dělalo problémy zájmeno *všechn*, kde docházelo k vypadnutí hlásky *n* (4 typy, např. **všecho*, **všichi*), záměně *h* za *ch* (1 typ, **všehno*) a záměně *e* za *i* a opačně (2 typy, **všechni*, **všechi*). Dále se vyskytují chyby v ukazovacích zájmenech, kde tolik nedochází k záměně znaků, nýbrž celého morfému (**tenta*, **tentu*, **tot*). Za zmínku stojí ještě problém s alternací v kořeni *ů > o*, na kterou studenti občas zapomínají (**svoj*, **tvoj*, **můj*).

Nejpočetnějším problémem s ohledem na počet tokenů, jenž se projevil pouze ve 3 typech chybných slovních tvarů, je psaní zájmena *mně/mě/mi*. Jde v zásadě o dva možné případy: buď se studentům plete varianta dativu a lokálu *mně* s variantou pro ostatní pády *mě*, anebo si studenti pletou krátkou dativní variantu *mi* s tvarem *mě* a opačně chybné **me* s *mi*. Psaní zájmen *mně* a *mě* je obtížný jev pro samotné rodilé mluvčí. V části didaktického experimentu se této problematice věnuje seminář č. 10 (viz 6.2.3.10) a příslušná cvičení jsou prezentována v příloze 10.4.9.

Další chyby se projeví v psaní zvrátého zájmena, kde si studenti pletli zájmeno *se se si* a používali zájmeno s volným morfémem *-s* ve významu zájmena *se*. U jednoho chybného typu slovního tvaru se objevil rovněž problém s chybějící kvantitou (**tva*), který je podrobněji probírán v bodě 4.3.2.1. V jednom typu jsme také identifikovali problém s chybějícím háčkem (**tobe*), který probíráme podrobněji v bodě 4.3.2.4.

Tabulka 27 uvádí problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k záměně jednoho znaku za druhý, konkrétním typem záměny znaků a specifikací chyby.

Tabulka 27. 30 nejproblematictějších slovních tvarů zájmen

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna znaků	Specifikace
1.	mně	446	249	n/0	zájmeno <i>mě/mně/mi</i>
2.	ktery	43	38	y/é	koncovka
3.	všechni	34	30	e/i	kořen
4.	naša	31	27	a/e	koncovka
5.	te	30	25	e/i	koncovka
6.	moja	30	23	a/e	koncovka
7.	všecho	27	25	0/n	kořen

⁴¹ Z analýzy bylo vyloučeno 8 slovních tvarů, jež nebyly zájmenem nebo se nejednalo o popisovaný typ chyby.

8.	tva	21	18	a/á	kvantita
9.	si	21	17	i/e	zvrtné zájmeno
10.	ses	18	17	s/0	zvrtné zájmeno
11.	všichi	12	11	0/n	kořen
12.	kteru	12	10	u/ou	koncovka
13.	me	11	11	e/[áíí]	koncovka, zájmeno <i>mě/mně/mi</i>
14.	moju	11	11	u/í	koncovka
15.	nějaky	11	9	y/é	koncovka
16.	všechné	11	8	e/o	koncovka
17.	moje	10	10	e/í	koncovka
18.	tenta	10	9	tato	kořen
19.	mi	10	5	i/ě	zájmeno <i>mě/mně/mi</i>
20.	všechné	9	9	é/y	koncovka
21.	tentu	9	9	tato	kořen
22.	všechny	9	8	0/n	kořen
23.	naše	9	8	e/í	koncovka
24.	mojí	9	8	í/e	koncovka
25.	všechi	9	8	i/e; 0/n	kořen
26.	který	8	8	ý/é	koncovka
27.	všichny	8	8	y/í	koncovka
28.	ti	7	7	i/[ěé]	koncovka
29.	našu	7	7	u/í	koncovka
30.	některý	7	7	ý/é	koncovka

Data ve výše uvedené tabulce ukazují, že nejfrekventovanější obtíží je psaní zájmena *mně/mě/mi*. Ve frekvenční špičce 30 chybných slovních tvarů zájmen se tento problém objevuje u 3 typů. Další nedostatky se projevují v koncovkách (18 typů), v kořeni slova (7 typů), psaní zvrtného zájmena (2 typy) a v kvantitě (1 typ).

S ohledem na počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb námi analyzovaných zájmen se nejpočetnější chybné tvary vyskytly v případě zájmených tvarů *mě/mně/mi*. Jedná se celkově o 461 tokenů. Rozšířenou obtíží jsou také změny v koncovkách (346 tokenů) a kořeni (157 tokenů).

4.3.2.2.6 *Shrnutí*

V rámci chyby SingCh tedy můžeme sledovat společné tendence substantiv a adjektiv, kde nejčastěji nastávají chyby v koncovce. V rámci verb se nejpočetnější chyby projevily v kořenové samohlásce. V případě adverbii nejvíc problémů studentům dělají zakončení, a v pronominech zájmena *mně/mě/mi*.

4.3.2.3 *Quant1*

Chyby v diakritice, kde se nad vokálem objevuje čárka navíc, jsou třetí nejčastěji automaticky identifikovanou chybou ve slovanském subkorpusu: vyskytuje se u 10 029 slovních tvarů. Tento typ chyby činí 10,05 % z celkového počtu chyb v analyzované části korpusu. Z hlediska správného slovního druhu (*k1*) k chybám nejčastěji dochází u čtyř autosémantik, tj.

substantiv, verb, adverbíí a adjektiv, dále u pronomín, kterým tady též jako zastupitelům synsémantik věnujeme pozornost. Tabulka 28 uvádí pro jednotlivé slovnědruhové značky (*kl*) počet chybných tokenů, typů slovních tvarů (*word*) bez ohledu na velikost písmen a lemmat (*lemma*) také bez ohledu na velikost písmen.

Tabulka 28. Chybné tvary podle slovnědruhové značky v rámci typu chyby Quant1

Slovnědruhová značka	Počet tokenů	Počet typů	Počet lemmat
N – substantivum	3 505	1 419	826
V – verbum	3 444	1 233	454
D – adverbium	978	205	153
A – adjektivum	872	404	229
P – pronominum	842	107	25
J – konjunkce	142	30	22
C – numerale	116	33	19
R – prepozice	74	18	16
T – partikule	33	9	8
X – neznámý, neurčitelný slovní druh	23	16	16
Celkově	10 029	3 474	1 768

Dále se analýza chybných slovních tvarů zaměřovala pouze na tvary s minimální frekvencí výskytu 5, stanovenou arbitrárně. V následujících podkapitolách podrobně popisujeme analyzovaný materiál pro jednotlivé slovní druhy: substantiva, verba, adjektiva, adverbia a pronomina.

4.3.2.3.1 Substantiva

V rámci substantiv jsme celkově získali 131⁴² různých typů. Nejčastěji se nadbytečná délka objevovala v případě hlásky

- *i* v 71 typech, z toho 41 v kořeni, 22 v koncovce a 8 u lexému *lidé*.

Dále sestupně obtíže nastávaly v případě hlásek

- *a* celkově v 32 typech (z toho 29 v kořeni, 3 v koncovce),
- *y* v 11 typech (z toho 6 v koncovce, 5 v kořeni),
- *u* v 9 typech (5 v kořeni, 4 v koncovce) a
- *e* v 8 typech (5 v kořeni, 3 v koncovce).

Podíváme-li se na data bez ohledu na zaměněný krátký vokál za dlouhý, zjistíme, že potíže s kvantitou v kořeni nastaly u 85 různých typů slovních tvarů (64,89 % ze všech zkoumaných chybných substantiv).

⁴² Z analýzy byly vyloučeny 2 slovní tvary (**hrá*, **radá*), jež nebyly substantivem.

Tabulka 29. Počet typů chyb podle specifikace chyby

Specifikace chyby	Kořen	Koncovka	Lexém <i>lidé</i>	Celkově
Počet typů	85	38	8	131
Procento	64,89 %	29,01 %	6.11 %	100 %

Druhou problematickou specifikací jsou koncovky. Chyby se zde projevily u 38 různých typů chybných slovních tvarů. Nejobtížnějším pádem se jeví být lokál (tabulka 30), ve kterém nejčastěji dochází k chybám u slov měkkých vzorů skloňování: vzory *růže* (např. **televizí, *zemí, *restaurací*), *moře* (**moří*), *stroj* (**pokojí*) a *kost* (**budoucností, *nocí, *společností*). Další problémy nastávají v případě akuzativu, u kterého také dochází k chybám u měkkého vzoru *růže* (např. **televizí, *nedělí*) a *kost* (**děti, *věcí*), u lexému *oči*, ale i u dalších tvrdých vzorů (např. **noviný, *dný, *vlasy*). V případě nominativu se nejčastěji jedná o špatný plurálový tvar (např. **Češi, *muži, *děti*). V případě problému s koncovkami v gramatických pádech je dobré procvičování pádových forem s pomocí korpusových dat, která si studenti mohou sami analyzovat. Tento typ cvičení je prezentován v příloze 10.4.2 pro Npl a Apl Ma, příloze 10.4.3 pro Gsg a Gpl, příloze 10.4.4 pro Lsg a Lpl a příloze 10.4.5 pro Isg.

Tabulka 30. Chyby ve flektivních sufixech substantiv podle pádů

	Pád	Frekvence
1.	Lokál	151
2.	Akuzativ	143
3.	Nominativ	78
4.	Genitiv	32
5.	Instrumentál	18
6.	Dativ	16

Poslední specifikací chyby je lexém *lidé*, který byl vydělen z problémů s kořenem a koncovkou. Kdybychom ho analyzovali tímto způsobem, tak 4 typy chybných slovních tvarů reprezentují problém v kořeni a zbylé 4 v koncovce. Na tento lexém jsme již upozorňovali při analýze typu chyby Quant0, proto si zaslouží zvláštní pozornost. Ve všech případech se jednalo o problém s hláskou *i*. Při výuce by se měl učitel zaměřit na tento lexém jako zvláštní problém.

Tabulka 31⁴³ uvádí nejfrekventovanější problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k záměně krátkého vokálu za dlouhý, konkrétním typem záměny vokálu a specifikací chyby.

⁴³ V tabulce se neuvádí gramatický pád pro jednotlivé chybné tvary, protože by to vyžadovalo časově náročnou ruční práci.

Tabulka 31. 30 nejproblematičtějších slovních tvarů substantiv

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	lídí	87	63	í/i	lexém <i>lidé</i>
2.	lídi	78	55	í/i; i/é	lexém <i>lidé</i>
3.	můž	63	41	ů/u	kořen
4.	život	62	47	í/i	kořen
5.	hodín	58	39	í/i	kořen
6.	televizí	45	40	í/i	koncovka
7.	máso	35	26	á/a	kořen
8.	obráz	31	25	á/a	kořen
9.	pívo	30	24	í/i	kořen
10.	rádost	29	26	á/a	kořen
11.	lidí	29	26	í/i	lexém <i>lidé</i>
12.	dětí	29	24	í/i	koncovka
13.	mamínka	28	25	í/i	kořen
14.	muži	26	12	í/i	koncovka
15.	vlív	24	21	í/i	kořen
16.	češtínu	24	20	í/i	kořen
17.	života	23	18	í/i	kořen
18.	očí	22	22	í/i	koncovka
19.	nedělí	19	17	í/i	koncovka
20.	moří	19	17	í/i	koncovka
21.	Češí	19	14	í/i	koncovka
22.	novíny	18	18	í/i	kořen
23.	narozeníny	18	17	í/i	kořen
24.	lídem	18	16	í/i	lexém <i>lidé</i>
25.	zemí	18	14	í/i	koncovka
26.	budoucností	17	17	í/i	koncovka
27.	zdraví	17	16	á/a	kořen
28.	líde	17	13	í/i	lexém <i>lidé</i>
29.	večeří	16	16	í/i	koncovka
30.	kína	16	15	í/i	kořen

V rámci 30 nejproblematičtějších typů slovních tvarů substantiv se obtíže s nadbytečnou délkou objevují v kořeni slova (15 typů chybných slovních tvarů). Následují koncovky (10 typů), u kterých však nelze pozorovat žádné pravidelnosti s ohledem na gramatický pád kromě toho, že se chybuje mnohem častěji v měkkých vzorech. Poslední použitou specifikací chyby je lexém *lidé* (5 typů), který byl vydělen z chyb v kořeni a v koncovkách jako zvláštní

problematický jev. Důvodem byly mnohé varianty špatných tvarů, které je lépe analyzovat v rámci samostatné kategorie.⁴⁴

Zohledníme-li počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb analyzovaných substantiv, nejpočetnější chybné tvary se vyskytly v případě kořenové samohlásky. Jedná se celkově o 1 030 tokenů. Rozšířenou obtíž jsou také koncovky, kde problém nastal u 438 tokenů.

4.3.2.3.2 Verba

V rámci verb jsme celkově získali 157 různých typů. Nejčastěji se nadbytečná délka objevovala v případě hlásky

- **a** v 67 typech, z toho 27 ve vokálu před *-t*, 15 ve vokálu před *-l*, 15 v kořeni, po 5 v koncovce a předponě.

Dále sestupně obtíže nastávaly v případě hlásek

- **i** celkově v 62 typech (z toho 16 v kořeni, 15 ve vokálu před *-l*, 13 ve vokálu před *-t*, 11 v koncovce a 7 v předponě),
- **e** ve 14 typech (z toho 13 v koncovce, 1 v kořeni),
- **y** v 9 typech (5 ve vokálu před *-l*, 2 v kořeni a 1 v předponě) a
- **u** v 5 typech (3 v kořeni, 1 v koncovce a 1 v předponě).

Podíváme-li se na data bez ohledu na zaměněný krátký vokál za dlouhý, zjistíme, že potíže s kvantitou nastávají nejčastěji v případě vokálu před *-t* v 25,48 %, kořene v 24,20 % a vokálu před příponou *-l* v 22,29 % (viz tabulka 32).

Tabulka 32. Počet typů chyb podle specifikace chyby

Specifikace chyby	Kořen	Předpona	Koncovka	Vokál před <i>-t</i>	Vokál před <i>-l</i>	Celkově
Počet typů	38	14	30	40	35	157
Procento	24,20 %	8,92 %	19,11 %	25,48 %	22,29 %	100 %

V rámci nadbytečné délky ve vokálu před předponou *-t* byly problematické pouze dvě samohlásky: *a* (27 typů) a *i* (13 typů). Patrným problémem je neznalost pravopisu. Dále také v případě samohlásky *a* mohou studenti předpokládat, že jednoslabičná slovesa s dlouhým vokálem před *-t* si ponechávají dlouhý vokál zároveň v prefigované podobě, ačkoli zde dochází ke krácení (srov. *psát* : *napsat*, *stát* : *dostat*, *ptát* : *zeptat* atd.)⁴⁵. Jde-li o samohlásku *i*, studenti zase chybné tvary jako např. **koupít*, **jezdít*, **vařit* mohli odvodit od správných tvarů *pít*, *dít* a *otevřít*. V tomto případě je nutné studenty upozornit na lexémy, které si sice jsou morfologický podobné, avšak liší se kvantitou.

Následně stojí za to zaměřit se na slovesa, u nichž nacházíme chyby ve vokálu před příponou *-l* (35 typů). Výskyt nadbytečné dlouhé samohlásky poukazuje na určitý problém s participiem, v němž studenti relativně často ponechávají dlouhý vokál z infinitivu, srov. *žít* : **žil* místo *žil*, *pít* : **píl* místo *pil*, *být* : **býl* místo *byl* atd. Studenti si totiž neuvědomují, že

⁴⁴ Problematičnost lexému *lidé* bývá reflektována i v učebnicích češtiny pro cizince, kde bývá tento lexém vydělen s ostatními lexémy jako samostatná kategorie, viz např. Boccou Kestřánková et al., 2013, p. 57.

⁴⁵ Na tento problém narážíme v případové studii zkoumající deverbativa na *-ání* a *-aní* (viz 5.1).

krácení dlouhé samohlásky z infinitivu je pravidelným postupem. Jeho nepravidelné případy (srov. *hrál, smál* atd.) podrobně probíráme v případové studii v podkapitole 5.2.

Dalším problémem jsou koncovky, projevují se ve 30 typech. Nejproblematictější byl vokál *e* (13 typů), který se objevil v přítomném a minulém čase (např. **začné, *čté, *jedéme, *budéme, *sejdéme*), přičemž nejfrekventovanější byl lexém *být* (**budé, *budéme, *buděš*). Pro upevnění časování je třeba studenty upozornit, že právě v případě hlásky *e* v koncovce préterita a futura není délka žádoucí. Nadbytečná délka se objevila rovněž nad vokálem *i* v 11 typech v přítomném a minulém čase (např. **chcí, *děkují, *začali*). V minulém čase se jednalo o osobní koncovku mužského rodu v plurálu (např. **bylí, *mělí, *šlí*). Dále se chybný vokál objevil v případě samohlásky *a* (např. **bylá, *májí*) a *u* (**můžů*). Pro řešení problémů s koncovkami nabízíme korpusová cvičení v příloze 10.4.7 (cv. 2) na přítomný čas a v příloze 10.4.8 (cv. 1) na čas minulý.

Poslední specifikací byly předpony, mající u sloves zpravidla krátký vokál. Toto pravidlo si studenti musejí zapamatovat, aby se vyhnuli chybám. Patrně se jim dané tvary pletou se substantivy, které naopak dlouhou samohlásku mají. Chyby se projevily v pěti různých předponách *na-*, *při-*, *u-*, *vy-* a *za-*, např. ve tvarech **nákupovat, *příjel, *údělal, *výbrat* a **žácal*.

Tabulka 33 uvádí nejfrekventovanější problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k záměně krátkého vokálu za dlouhý, konkrétním typem záměny vokálu, tvarem slovesa a specifikací chyby.

Tabulka 33. 30 nejproblematictějších slovních tvarů verb

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Tvar slovesa	Specifikace
1.	chcí	140	97	í/i	přítomný	koncovka
2.	býl	72	54	ý/y	minulý	vokál před -l
3.	napsát	61	55	á/a	infinitiv	vokál před -t
4.	mýslím	53	33	ý/y	přítomný	kořen
5.	býla	48	38	ý/y	minulý	vokál před -l
6.	studovat	41	25	á/a	infinitiv	vokál před -t
7.	mluvít	39	30	í/i	infinitiv	vokál před -t
8.	býlo	38	33	ý/y	minulý	vokál před -l
9.	májí	33	27	á/a	přítomný	koncovka
10.	bých	28	24	ý/y	kondicionál	kořen
11.	bylí	27	23	í/i	minulý	koncovka
12.	budé	24	19	é/e	budoucí	koncovka
13.	koupít	22	19	í/i	infinitiv	vokál před -t
14.	dostát	22	14	á/a	infinitiv	vokál před -t
15.	dělat	21	19	á/a	infinitiv	vokál před -t
16.	žiju	20	18	í/i	přítomný	kořen
17.	píju	20	16	í/i	přítomný	kořen
18.	líbilo	19	18	í/i	minulý	vokál před -l
19.	bylá	19	17	á/a	minulý	koncovka

20.	mělí	17	15	í/i	minulý	koncovka
21.	žije	17	15	í/i	přítomný	kořen
22.	vísí	17	12	í/i	přítomný	kořen
23.	čtė	16	16	é/e	přítomný	koncovka
24.	chodít	16	16	í/i	infinitiv	vokál před -t
25.	píli	16	14	í/i	minulý	vokál před -l
26.	půjdėme	16	9	é/e	budoucí	koncovka
27.	zeptát	15	15	á/a	infinitiv	vokál před -t
28.	bávilí	15	15	á/a	minulý	kořen
29.	dála	15	14	á/a	minulý	vokál před -l
30.	napíš	15	14	í/i	imperativ	kořen

Data z tabulky 33 ukazují, že obtíže jsou četné v kořeni, koncovkách a ve vokálu před příponou *-t* (po 8 typech). Dále se problémy vyskytují v rámci vokálu před příponou *-l*. Většinou se jedná o chyby v préteritu (10 typů); dále též v přítomnosti (8 typů) a infinitivu (rovněž 8 typů). Obtíže se také projevily ve futuru (2 typy), imperativu, a kondicionálu (po jednom typu každý).

S ohledem na počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb námi analyzovaných sloves můžeme konstatovat, že nejpočetnější chybné tvary se vyskytly v případě vokálu před *-t*. Jedná se celkově o 502 tokenů. Rozšířenou obtíž jsou také koncovky, kde problém nastal u 454 tokenů, dále vokál před *-l* (421 tokenů) a kořenové samohlásky (414 tokenů).

4.3.2.3.3 Adjektiva

V rámci adjektiv jsme celkově získali 29 různých typů chybných slovních tvarů. Tabulka 34 uvádí problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k záměně krátkého vokálu za dlouhý, konkrétním typem záměny vokálu a specifikací chyby.

Tabulka 34. Problematické slovní tvary adjektiv

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	rádá	34	23	á/a	jmenný tvar adjektiva
2.	jíné	31	31	í/i	kořen
3.	mílá	28	28	í/i	kořen
4.	jíných	21	21	í/i	kořen
5.	neráda	18	17	á/a	krácení v negaci
6.	jíný	17	16	í/i	kořen
7.	nerád	16	13	á/a	krácení v negaci
8.	mílý	14	14	í/i	kořen
9.	Karlový	14	12	ý/y	přivlastňovací adjektivum
10.	rádí	11	11	í/i	jmenný tvar adjektiva
11.	výsokou	11	10	ý/y	kořen
12.	káždý	11	9	á/a	kořen

13.	jíného	9	9	í/i	kořen
14.	jistá	9	9	í/i	kořen
15.	mínulý	9	9	í/i	kořen
16.	jínou	9	8	í/i	kořen
17.	výsoké	8	8	ý/y	kořen
18.	hézky	8	7	é/e	kořen
19.	hlávní	7	7	á/a	kořen
20.	pracovní	7	7	á/a	kořen
21.	výsoká	7	6	ý/y	kořen
22.	vlastní	6	6	á/a	kořen
23.	smážený	5	5	á/a	kořen
24.	zdrává	5	5	á/a	kořen
25.	hézké	5	5	é/e	kořen
26.	jíná	5	5	í/i	kořen
27.	dívne	5	5	í/i	kořen
28.	výsoký	5	5	ý/y	kořen
29.	vélkou	5	4	é/e	kořen

Na základě dat z tabulky 34 je zjevné, že se největší problémy vyskytují v kořeni adjektiv, kde se nadbytečná dlouhá samohláska objevuje ve 24 typech chybných slovních tvarů. U adjektiv dochází nejčastěji k záměně hlásky *i* za *í* ve 12 typech, dále hlásky *a* za *á* v 9 typech, hlásky *y* za *ý* v 5 typech a hlásky *e* za *é* v 3 typech chybných slovních tvarů. Ve většině případů je těžké vysvětlit příčinu chyby, ale u některých tvarů to možné je. Například v případě chybného tvaru **pracovní* k chybě pravděpodobně dochází proto, že v češtině existuje příbuzný tvar *práce*, který dlouhou samohláskou v kořeni obsahuje.

Další dvě odlišné specifikace se týkají lexému *rád*, což je jmenný tvar adjektiva: jedná se o problém s krácením kořenového vokálu v negaci (**neráda*, **nerád*). Studenti si pamatují, že lexém má dlouhou samohlásku, ale často zapomínají nebo si neuvědomují, že v negaci délka mizí. Dalším problémem je, že studenti považují lexém *rád* za normální adjektivum a přidávají v koncovce dlouhou samohlásku, jak je tomu u běžných adjektiv, nicméně jmenné tvary adjektiv mají ve spisovné češtině v koncovkách krátké samohlásky.

Poslední specifikací jsou přivlastňovací adjektiva, která byla zaznamenána pouze v jednom typu. Jedná se o lexém *Karlův* ve slovních spojeních *Karlovy Vary*, *Karlův most* a *Karlova univerzita*. S těmito kulturně důležitými kolokacemi se studenti setkávají už na začátku výuky, proto se hodí je na tyto tvary zvláště upozornit, a to možná již na úrovni A2, kdy by bylo vhodné uvést je do problematiky přivlastňovacích adjektiv v nominativu a akuzativu.

S ohledem na počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb analyzovaných adjektiv můžeme konstatovat, že nejpočetnější chybné tvary se vyskytly v případě kořenové samohlásky. Jedná se celkově o 247 tokenů. Dalšími méně častými případy jsou jmenný tvar adjektiva (45 tokenů), krácení v negaci (34 tokenů) a přivlastňovací adjektivum (14 tokenů).

4.3.2.3.4 Adverbia

V rámci adverbii jsme celkově získali 39 různých typů chybných slovních tvarů. Nejčastěji k záměně krátkého vokálu za dlouhý docházelo v případě hlásky

- *a* ve 14 typech, z toho 13 v kořeni a 1 v zakončení.

Dále sestupně obtíže nastávaly v případě záměny hlásek

- *i* celkově v 8 typech (4 v kořeni, 4 v zakončení),
- *y* v 8 typech (5 v zakončení, 3 v kořeni),
- *u* v 1 typu za *ú* a v 1 typu za *ů* v obou případech v zakončení a
- *o* v 1 typu v kořeni.

Tabulka 35 uvádí problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k záměně krátkého vokálu za dlouhý, konkrétním typem záměny vokálu a specifikací chyby.

Tabulka 35. Problematické slovní tvary adverbii

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	velmí	175	144	í/i	zakončení
2.	ják	62	59	á/a	kořen
3.	tám	56	50	á/a	kořen
4.	vždycký	35	33	ý/y	zakončení
5.	pák	33	28	á/a	kořen
6.	spolů	27	22	ů/u	zakončení
7.	tadý	26	24	ý/y	zakončení
8.	dobře	22	21	é/e	zakončení
9.	jínak	15	15	í/i	kořen
10.	obvykle	15	14	ý/y	kořen
11.	níkdý	14	12	í/i	kořen
12.	dáleko	13	13	á/a	kořen
13.	oprávdu	12	12	á/a	kořen
14.	táky	12	11	á/a	kořen
15.	ták	11	10	á/a	kořen
16.	dnés	11	9	é/e	kořen
17.	rychlé	10	10	é/e	zakončení
18.	tády	8	8	á/a	kořen
19.	odpoledné	8	8	é/e	zakončení
20.	častěji	8	8	í/i	zakončení
21.	jinák	8	7	á/a	kořen
22.	docelá	8	7	á/a	zakončení
23.	určitě	8	7	í/i	kořen
24.	nejraději	8	7	í/i	zakončení
25.	hezký	7	7	ý/y	zakončení
26.	částo	7	6	á/a	kořen
27.	později	7	6	í/i	zakončení
28.	vždycky	7	6	ý/y	kořen
29.	pěšký	7	6	ý/y	zakončení

30.	naopak	6	6	á/a	kořen
31.	kdý	6	6	ý/y	zakočení
32.	špátně	6	5	á/a	kořen
33.	kám	5	5	á/a	kořen
34.	mnohém	5	5	é/e	zakočení
35.	dívně	5	5	í/i	kořen
36.	móc	5	5	ó/o	kořen
37.	spolú	5	5	ú/u	zakočení
38.	rýchle	5	5	ý/y	kořen
39.	vélmi	5	2	é/e	kořen

Tabulka 35 prezentuje úplný analyzovaný materiál. Z dat jasně vyplývá, že nejproblematictější oblastí v rámci adverbii jsou kořenové samohlásky (23 typů), ale vyskytují se i další problémy v zakončení slova (16 typů, např. **velmi*, **vždycky*, **spolú*).

Problém v zakončení lze vysvětlit tím, že si studenti adverbia nejčastěji pletou s adjektivy, a proto se snaží v zakončení napsat dlouhou samohlásku (např. **dobré*, **rychlé*, **docelá*). Neuvědomují si však, že naprostá většina adverbii nekončí dlouhou samohláskou.⁴⁶

S ohledem na počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb analyzovaných adverbii můžeme konstatovat, že nejpočetnější chybné tvary se vyskytly v případě zakončení. Jedná se celkově o 364 tokenů. Rozšířenou obtíž jsou také kořenové hlásky, kde problém nastal u 329 tokenů.

4.3.2.3.5 Pronomina

V rámci zájmen jsme celkově získali 33 různých typů chybných slovních tvarů. Záměna krátkého vokálu za dlouhý se nejčastěji týkala hlásky

- *i* v 19 typech, z toho ve 14 případech v koncovce a v 5 v kořeni.

Dále sestupně obtíže nastávaly v případě záměny hlásek

- *a* v 6 typech (z toho 4 v kořeni, 2 v koncovce),
- *e* v 6 typech (z toho 4 v koncovce, 2 v kořeni) a
- *y* ve 2 typech v koncovce.

Tabulka 36 uvádí problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k záměně krátkého vokálu za dlouhý, konkrétním typem záměny vokálu a specifikací chyby.

Tabulka 36. Problematické slovní tvary zájmen

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	mí	137	113	í/i	koncovka
2.	všichni	59	48	í/i	koncovka

⁴⁶ Výjimkou je např. adverbium *domů*.

3.	jejích	55	48	í/i	kořen
4.	sáma	42	34	á/a	kořen
5.	tá	39	37	á/a	koncovka
6.	ních	35	31	í/i	koncovka
7.	níc	32	30	í/i	kořen
8.	všechný	32	27	ý/y	koncovka
9.	mojí	29	27	í/i	koncovka
10.	jích	27	23	í/i	koncovka
11.	jím	24	23	í/i	koncovka
12.	oní	23	22	í/i	koncovka
13.	tí	19	18	í/i	koncovka
14.	sí	18	17	í/i	kořen
15.	našeho	16	16	é/e	koncovka
16.	naše	11	11	á/a	kořen
17.	našich	11	11	í/i	koncovka
18.	všichni	11	8	í/i	kořen
19.	naši	10	10	í/i	koncovka
20.	svojí	10	9	í/i	koncovka
21.	ními	9	9	í/i	koncovka
22.	všechná	8	8	á/a	koncovka
23.	moje	8	8	é/e	koncovka
24.	níkdo	8	8	í/i	kořen
25.	sámi	7	7	á/a	kořen
26.	tý	7	7	ý/y	koncovka
27.	tén	6	6	é/e	kořen
28.	nímí	6	6	í/i	koncovka
29.	našem	5	5	é/e	koncovka
30.	vašeho	5	5	é/e	koncovka
31.	sé	5	5	é/e	kořen
32.	ním	5	5	í/i	koncovka
33.	váše	5	4	á/a	kořen

Tabulka 36 prezentuje úplný analyzovaný materiál, z něhož vyplývá, že největší obtíží jsou koncovky (22 typů chybných slovních tvarů). Dalším signifikantním problémem je kořenová samohláska (11 typů).

Jde-li o koncovky, stojí za pozornost přehled nejchybovějších pádů. K největším problémům docházelo v případě nominativu a dativu, následně v genitivu, akuzativu, lokálu a instrumentálu (viz tabulka 37). V případě nominativu se jedná především o zájmenné skloňování lexémů *všechn*, *ten*, *on*, se kterým mají studenti ČCJ obrovský problém, navíc se jim plete se skloňováním adjektivním. V případě dativu se problémy týkaly pouze zájmenného skloňování lexémů *já*, *on*, *ty*. Tyto obtíže lze procvičovat se studenty s pomocí korpusových dat, která si studenti budou moci sami analyzovat, a osvojit si tak správnou variantu. Tento typ cvičení je prezentován v příloze 10.4.9 (cv. 2 a 6).

Tabulka 37. Chyby v koncovkách zájmen podle pádů

	Pád	Frekvence
1.	Nominativ	191
2.	Dativ	173
3.	Genitiv	80
4.	Akuzativ	46
5.	Lokál	19
6.	Instrumentál	15

S ohledem na počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb námi analyzovaných zájmen můžeme konstatovat, že nejpočetnější chybné tvary se vyskytly v případě koncovek. Jedná se celkově o 524 tokenů. Dále jsou problematické kořenové samohlásky, kde problém nastal u 200 tokenů.

4.3.2.3.6 *Shrnutí*

V rámci chyby Quant1 tedy můžeme sledovat společnou tendenci substantiv a adjektiv, kde nejčastěji k chybám dochází u kořenové samohlásky. V rámci verb se jako nejpočetnější projeví chyby ve vokálu před příponou *-t*. V případě zájmen činí studentům nejvíce problémů koncovky a v případě adverbii zakončení.

4.3.2.4 **Caron0**

Dalším typem nejčastějších automaticky identifikovaných chyb ve slovanském subkorpusu je chybějící háček. Tento typ chyby se vyskytuje u 7 565 slovních tvarů, což tvoří 7,58 % z celkového počtu chyb v analyzované části korpusu. Z hlediska správného slovního tvaru (*kl*) k chybám nejčastěji postupně dochází u čtyř autosémantik, tj. substantiv, verb, adverbii a adjektiv, dále u zájmen. Tabulka 38 uvádí pro jednotlivé slovnědruhové značky (*kl*) počet chybných tokenů, typů slovních tvarů (*word*) bez ohledu na velikost písmen a lemmat (*lemma1*) také bez ohledu na velikost písmen.

Tabulka 38. Chybné tvary podle slovnědruhové značky v rámci typu chyby Caron0

Slovnědruhová značka	Počet tokenů	Počet typů	Počet lemmat
N – substantivum	2 769	645	446
V – verbum	1 902	437	180
D – adverbium	1 161	151	123
A – adjektivum	732	289	159
P – pronominum	687	61	16
J – konjunkce	184	10	9
C – numerale	103	19	13
R – prepozice	15	4	4
T – partikule	11	2	2
X – neznámý, neurčitelný slovní druh	1	1	1

Celkově	7 565	1 619	953
----------------	--------------	--------------	------------

Dále se analýza chybných slovních tvarů zaměřovala pouze na tvary s minimální frekvencí výskytu 5, stanovenou arbitrárně. V následujících podkapitolách podrobně popisujeme analyzovaný materiál pro jednotlivé slovní druhy: substantiva, verba, adjektiva, adverbia a pronomina.

4.3.2.4.1 Substantiva

V rámci substantiv jsme celkově získali 106 různých typů. Nejčastěji chyběl háček v případě grafému

- **ě** v 74 typech, z toho 37 v kořeni a 37 v koncovce.

Dále sestupně obtíže nastávaly v případě hlásek

- **č** celkově v 8 typech (ve všech případech v kořeni),
- **ž** v 8 typech (ve všech případech v kořeni),
- **ř** v 7 typech (z toho 4 v kořeni a 3 v koncovce),
- **š** v 6 typech (v kořeni) a
- po jednom typu u tří měkkých hlásek **d'**, **t'**, **ň** v kořeni.

Podíváme-li se na data bez ohledu na typ grafému, u kterého chyběl háček, zjistíme, že potíže s háčkem v kořeni nastávají u 70 různých typů, což je většina (62,26 %) ze všech zkoumaných typů chybných substantiv (viz tabulka 39). Nejvíce zde dle očekávání chybovali studenti na základní úrovni češtiny A1.

Tabulka 39. Počet typů chyb podle specifikace chyby

Specifikace chyby	Kořen	Koncovka	Celkově
Počet typů	66	40	106
Procento	62,26 %	37,74 %	100 %

Dalším závažným problémem v této kategorii jsou koncovky. K chybám kategorizovaným jako chyby v koncovce jsme řadili i hláskové změny typu *r : ř*, např. *hora : hoře*, kde měkká koncovka v Lsg působí na předchozí hlásku.⁴⁷ Celkem bylo identifikováno 40 typů chybných slovních tvarů. Chyba se většinou projevovala v lokálu singuláru (viz tabulka 40), kde chyběl háček nad grafémem *e* (např. **měste*, **univerzite*, **světe*). Dále se problémy týkaly genitivu. Jednalo se v podstatě o hláskovou změnu v kořeni lexému *peníze* (**penez*), kde dochází v Gpl k alternaci *i/ě*. V dativu studenti nejčastěji chybovali v lexému *rodina* (**rodine*).

Tabulka 40. Chyby v koncovkách substantiv podle pádů

	Pád	Frekvence
1.	Lokál	702

⁴⁷ Ke stejnému procesu dochází i v jiných případech jako například *hrad : hradě* (ve fonetickém zápisu: *hrat : hrađe*), což se však v psaném jazyce neprojevuje.

2.	Genitiv	56
3.	Dativ	23
4.	Nominativ	16
5.	Akuzativ	14

Tabulka 41 uvádí nejfrekventovanější problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k výměně hlásek, konkrétním typem záměny hlásek a specifikací chyby.

Tabulka 41. 30 nejproblematictějších slovních tvarů substantiv

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	člověk	177	131	e/ě	kořen
2.	měste	127	102	e/ě	koncovka
3.	univerzite	107	100	e/ě	koncovka
4.	světe	80	72	e/ě	koncovka
5.	člověka	77	60	e/ě	kořen
6.	nedeli	72	70	e/ě	kořen
7.	kvetiny	65	64	e/ě	kořen
8.	čestinu	54	48	s/š	kořen
9.	peněz	53	43	e/ě	koncovka
10.	živote	47	45	e/ě	koncovka
11.	Moskve	40	26	e/ě	koncovka
12.	pondělí	37	34	e/ě	kořen
13.	veci	37	31	e/ě	kořen
14.	odpověď	33	33	e/ě	kořen
15.	život	30	28	z/ž	kořen
16.	Evrope	29	25	e/ě	koncovka
17.	nedele	27	25	e/ě	kořen
18.	dědeček	27	20	e/ě	kořen
19.	rodine	24	21	e/ě	koncovka
20.	odpověď	23	23	d/d'	kořen
21.	rodice	23	17	c/č	kořen
22.	obed	20	19	e/ě	kořen
23.	mesto	18	17	e/ě	kořen
24.	vec	17	15	e/ě	kořen
25.	dítě	16	15	e/ě	koncovka
26.	fírme	15	15	e/ě	koncovka
27.	kreslo	15	14	r/ř	kořen
28.	hospode	15	11	e/ě	koncovka
29.	stěne	14	14	e/ě	koncovka
30.	okne	14	14	e/ě	koncovka

Ve frekvenční špičce 30 typů chybných slovních tvarů se jako největší problém jeví kořenová hláska (17 typů). Dalším problémem jsou koncovky (13 typů). Nejobtížnější je lokál singuláru (např. **měste*, **světe*, **živote*), ale vysoce frekventované jsou rovněž tvary v genitivu (např. **penez*).

S ohledem na počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb analyzovaných substantiv jsou nejpočetnějším problémem – stejně jako v případě typů chyb Quant0 a Quant1 – kořenové hlásky. Jedná se celkově o 1 161 tokenů. Rozšířenou obtíž jsou také koncovky, kde problém nastal u 811 tokenů.

4.3.2.4.2 Verba

V rámci verb jsme celkově získali 73⁴⁸ různých typů. Nejčastěji chyběl háček v případě grafému

- *ě* v 48 typech, z toho 22 v kořeni, 20 v hlásce před *-l*, 5 v hlásce před *-t* a 1 v koncovce.

Dále sestupně obtíže nastávaly v případě hlásek

- *ž* celkově v 12 typech (ve všech případech v kořeni),
- *ř* v 7 typech (z toho 4 v kořeni a 3 v předponě *při-*),
- *č* v 4 typech v kořeni a
- *š* ve 2 typech v kořeni.

Podíváme-li se na data bez ohledu na typ grafému, u kterého chyběl háček, zjistíme, že potíže s háčkem v kořeni nastávají u 44 různých typů slovních tvarů, což je většina (60,27 %) ze všech zkoumaných typů chybných verb (viz tabulka 42). V přítomném čase obsahuje 29 typů chybu v diakritice – chybějící háček. Lexémy *těšit*, *dělat*, *moci* patří v tomto ohledu mezi nejfrekventovanější, tudíž by při výuce učitel měl těmto verbům věnovat zvláštní pozornost, aby si je studenti co nejlépe zapamatovali.

Tabulka 42. Počet typů chyb podle specifikace chyby

Specifikace chyby	Kořen	Předpona	Koncovka	Hláska před <i>-t</i>	Hláska před <i>-l</i>	Celkově
Počet typů	44	3	1	5	20	73
Procento	60,27 %	4,11 %	1,37 %	6,85 %	27,40 %	100 %

Dále jsou relativně chybové i tvary minulého času, kde chybí háček nad *e* před příponou *-l* (20 typů). S tím souvisí i problém s chybějícím háčkem před příponou *-t* v infinitivu (5 typů). Největší obtíží jsou totiž lexémy, jež v infinitivu končí na *-ět* jako např. *vědět*, *vidět*, *dozvědět*. Pokud studenti nevědí, jak vypadá infinitiv, pak v minulém čase tvoří špatné tvary jako **věděl*, **viděl*, **dozvěděla*. Obdobný problém vyvolává sloveso *chtít*, u něhož v přičestí minulém dochází ke kvalitativní alternaci *i* : *ě*, na což studenti zapomínají (**chtel*, **chtela*); byl to vůbec nejproblematictější lexém ze všech zkoumaných, proto je na něj třeba u probírání minulého času studenty pečlivě upozornit. Do analýzy nevstoupily žádné příklady chyb v budoucím čase.

⁴⁸ Z analýzy byl vyloučen tvar *patre*, jenž je substantivem.

Méně častými problémy jsou chybějící háček v předponě *při-*, týkající se pouze lexému *přijet* (3 typy), a koncovka ve špatném tvaru **chtejí*.

Tabulka 43 uvádí nejfrekventovanější problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k výměně hlásek, konkrétním typem záměny hlásek, tvarem slovesa a specifikací chyby.

Tabulka 43. 30 nejproblematictějších slovních tvarů verb

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna znaků	Tvar slovesa	Specifikace
1.	chtela	228	160	e/ě	minulý	hláska před -l
2.	chtel	180	146	e/ě	minulý	hláska před -l
3.	teším	101	95	e/ě	přítomný	kořen
4.	delat	62	56	e/ě	infinitiv	kořen
5.	delám	51	49	e/ě	přítomný	kořen
6.	můžu	47	42	z/ž	přítomný	kořen
7.	chtejí	35	29	e/ě	přítomný	koncovka
8.	chteli	32	27	e/ě	minulý	hláska před -l
9.	udelat	31	29	e/ě	infinitiv	kořen
10.	můžeme	31	28	e/ě	přítomný	kořen
11.	ziju	29	28	z/ž	přítomný	kořen
12.	nemůžu	22	22	z/ž	přítomný	kořen
13.	leží	22	21	z/ž	přítomný	kořen
14.	vědet	20	19	e/ě	infinitiv	hláska před -t
15.	zije	20	19	z/ž	přítomný	kořen
16.	videt	19	16	e/ě	infinitiv	hláska před -t
17.	delal	18	17	e/ě	minulý	kořen
18.	delají	17	15	e/ě	přítomný	kořen
19.	těším	13	13	s/š	přítomný	kořen
20.	udelal	13	12	e/ě	minulý	kořen
21.	delá	13	12	e/ě	přítomný	kořen
22.	potřebuju	12	11	r/ř	přítomný	kořen
23.	zít	12	11	z/ž	infinitiv	kořen
24.	videla	12	10	e/ě	minulý	hláska před -l
25.	nevěděla	11	11	e/ě	minulý	hláska před -l
26.	delala	11	11	e/ě	minulý	kořen
27.	zijí	11	11	z/ž	přítomný	kořen
28.	vedět	11	9	e/ě	infinitiv	kořen
29.	videli	10	10	e/ě	minulý	hláska před -l
30.	obedvám	9	9	e/ě	přítomný	kořen

Tabulka 43 ukazuje, že ve frekvenční špičce jsou problematické kořenové hlásky (21 typů chybných slovních tvarů). Následně se objevují problémy v hlásce před příponou *-l* (6 typů) a *-t* (2 typy) a také v jednom typu v koncovce. S ohledem na tvar slovesa dochází nejčastěji

k chybám v přítentiu (15 typů), dále v přítentiu (9 typů) a infinitivu (6 typů). Při analýze slovních tvarů zjistíme, že dvěma nejproblematictějšími lexémy jsou *chtít* (**chtel*, **chtela*, **chteji*) a *dělat* (**delat*, **delám*, **delal*). Příčinou těchto chyb je jednak neznalost pravopisu, jednak nezvyk v případě diakritiky, která v rodném jazyce studenta nemusí vůbec existovat (např. v ruštině).

S ohledem na počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb analyzovaných verb se nejpočetnější chybné tvary vyskytly v případě kořene. Jedná se celkově o 697 tokenů. Rozšířenou obtíží jsou také hlásky před *-l*, kde problém nastal u 564 tokenů.

4.3.2.4.3 Adjektiva

V rámci adjektiv jsme celkově získali 25 typů chybných slovních tvarů. Tabulka 44 uvádí problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k výměně hlásek, konkrétním typem záměny hlásek a specifikací chyby.

Tabulka 44. Problematické tvary adjektiv

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	težký	26	26	e/ě	kořen
2.	svetlé	26	25	e/ě	kořen
3.	svetlý	25	25	e/ě	kořen
4.	težké	25	24	e/ě	kořen
5.	nejdůležitější	25	24	e/ě	superlativ a komparativ
6.	těžká	23	23	e/ě	kořen
7.	Karlove	15	15	e/ě	přivlastňovací adjektivum
8.	pekné	14	13	e/ě	kořen
9.	větší	12	11	e/ě	superlativ a komparativ
10.	levnější	9	9	e/ě	superlativ a komparativ
11.	svetlá	8	8	e/ě	kořen
12.	svetlou	8	8	e/ě	kořen
13.	nejlepší	8	8	s/š	superlativ a komparativ
14.	pekný	7	7	e/ě	kořen
15.	šťastná	7	7	t/t'	kořen
16.	težší	6	6	e/ě	kořen
17.	nejkrásnější	6	6	e/ě	superlativ a komparativ
18.	nejoblíbenější	6	6	e/ě	superlativ a komparativ
19.	příští	6	6	r/ř	kořen
20.	spatná	6	6	s/š	kořen
21.	zivotní	6	6	z/ž	kořen
22.	dospělý	5	5	e/ě	kořen
23.	peknou	5	5	e/ě	kořen
24.	důležitější	5	5	e/ě	superlativ a komparativ
25.	největší	5	5	e/ě	superlativ a komparativ

Tabulka 44 prezentuje úplný analyzovaný materiál. Je zjevné, že největší problémy se vyskytují v kořeni adjektiv, kde háček chybí u 15 různých typů chybných slovních tvarů. Nejčastěji chyběl v případě grafému *ě* v 11 typech, dále po jednom typu u hlásek *ř, š, ť, ž*. Třemi nejproblematictějšími lexémy jsou *světly, těžky a pěkný*.

Další problémy se objevují v superlativu a komparativu (8 typů). Tuto kategorii jsme vydělili proto, že jde o poměrně pravidelný jev. U 5 typů chybných slovních tvarů pravidelně v zakončení *-ější* chybí háček nad *e* (**nejdůležitější, *levnější, *nejkrásnější, *důležitější*). Další 2 typy prezentují problém, kde dochází k alternaci *e : ě* v tvarech komparativu a superlativu (**větší, *největší*) a v jednom případě chybí háček nad *š* u superlativu končícího na *-ší* (**nejlepší*).

V jednom typu chybných slovních tvarů se objevil problém s přivlastňovacím adjektivem: ve slovním spojení *na Karlově univerzitě*, kde chyběl v koncovce háček nad *e*. Přivlastňovací adjektiva jsou kvůli svému zvláštnímu skloňování problematická pro cizince už od začátku, proto by alespoň rámcově (1. a 4. pád) měla být prezentována studentům už na základní úrovni.

S ohledem na počet tokenů u adjektiv tak nejčastěji docházelo k problému s háčkem v kořeni slova. Jedná se celkově o 203 tokenů. Rozšířenou obtíž jsou také zakončení komparativů a superlativů, v nichž se chyba projevila v 76 tokenech.

4.3.2.4.4 Adverbia

V rámci adverbii jsme celkově analyzovali 40 typů chybných slovních tvarů. Tabulka 45 uvádí nejfrekventovanější problematické typy spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k výměně hlásek, konkrétním typem záměny hlásek a specifikací chyby.

Tabulka 45. Problematické slovní tvary adverbii

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	ješte	303	264	e/ě	zakončení
2.	hodne	126	103	e/ě	zakončení
3.	uz	61	58	z/ž	kořen
4.	určíte	57	52	e/ě	zakončení
5.	ešte	40	34	e/ě	zakončení
6.	obyčejne	37	31	e/ě	zakončení
7.	nekdy	27	24	e/ě	předpona <i>ně-</i>
8.	špatne	26	26	e/ě	zakončení
9.	dobre	26	23	r/ř	kořen
10.	stejne	25	24	e/ě	zakončení
11.	vzdycky	22	22	z/ž	kořen
12.	samozejme	19	18	e/ě	zakončení
13.	proste	17	16	e/ě	zakončení
14.	ted	16	15	d/d'	kořen
15.	nekam	13	10	e/ě	předpona <i>ně-</i>

16.	pozde	12	11	e/ě	zakončení
17.	pešky	11	11	e/ě	kořen
18.	vpredu	11	9	r/ř	kořen
19.	nekde	11	8	e/ě	předpona <i>ně-</i>
20.	pekně	10	10	e/ě	kořen
21.	přesne	10	8	e/ě	zakončení
22.	těžko	9	9	e/ě	kořen
23.	společne	9	7	e/ě	zakončení
24.	jestě	8	8	s/š	kořen
25.	denne	8	7	e/ě	zakončení
26.	většinou	7	7	e/ě	kořen
27.	uprostred	7	7	r/ř	kořen
28.	spatně	7	6	s/š	kořen
29.	nejradeji	6	6	e/ě	superlativ a komparativ
30.	pěkne	6	6	e/ě	zakončení
31.	samozřejmě	6	6	r/ř	kořen
32.	nahore	6	6	r/ř	kořen
33.	pěšky	6	5	s/š	kořen
34.	vzdy	6	5	z/ž	kořen
35.	nejak	5	5	e/ě	předpona <i>ně-</i>
36.	pozdeji	5	5	e/ě	superlativ a komparativ
37.	konečne	5	5	e/ě	zakončení
38.	výborne	5	5	e/ě	zakončení
39.	zajímave	5	5	e/ě	zakončení
40.	méne	5	4	e/ě	zakončení

Tabulka 45 prezentuje úplný analyzovaný materiál. Největší problémy se vyskytují v zakončení adverbii, kde se v 18 typech chybných slovních tvarů jedná o chybějící háček nad posledním písmenem *e* (např. **ješte*, **hodne*, **určite*). Pravděpodobnou příčinou může být to, že studenti neslyší přesně koncový zvuk, svou roli hraje i nedostatečná znalost českého pravopisu.

Další častá specifikace se týká kořene slova (16 typů), kde je jedinou možnou cestou procvičení pravopisu nejčastějších slov se studenty. K nim patří tyto lexémy: *už*, *dobře*, *vždycky*, *ted'* a *pěšky*.

K problémům dále dochází v případě prefixu *ně-*. Problém nastal ve 4 typech chybných slovních tvarů reprezentovaných čtyřmi různými lexémy: *někdy*, *někam*, *někde*, *nejak*. Obdobně jako v zakončení slova není ani zde zvuk *ě* měkčící předchozí hlásku *n* dost výrazný – studenti tak zapomínají na háček, a často i vyslovují slova nesprávně jako **nekdy*, **nekam*, **nekde*, **nejak*.

Poslední obtíží jsou superlativ a komparativ (2 typy), kde v zakončení slova chyběl háček nad *e* (obdobně jako v případě adjektiv, srov. 4.3.2.4.3) ve tvarech **nejradeji* a **pozdeji*.

S ohledem na počet tokenů jsou tak u adverbii největším problémem zakončení slova na -ě, kde chyběl háček. Týká se to 715 tokenů. Dále nastaly potíže v kořeni v 219 tokenech. Nepatrné obtíže se objevily u prefixu *ně-* (56 tokenů) a superlativu a komparativu (11 tokenů).

4.3.2.4.5 *Pronomina*

V rámci zájmen jsme celkově analyzovali 25⁴⁹ typů chybných slovních tvarů s minimální frekvencí 5 výskytů. K těmto výsledkům byly přidány tvary lexému *každý*, který jsme dříve u adjektiv z analýzy vyloučili. Tento lexém byl nejpočetnější v rámci adjektiv, proto ho u popisu zájmen nemůžeme pominout.

Tabulka 46 uvádí problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k výměně hlásek, konkrétním typem záměny hlásek a specifikací chyby.

Tabulka 46. Problematické slovní tvary zájmen

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	nejaký	97	89	e/ě	předpona <i>ně-</i>
2.	neco	81	70	e/ě	předpona <i>ně-</i>
3.	nejaké	76	74	e/ě	předpona <i>ně-</i>
4.	nejakou	75	74	e/ě	předpona <i>ně-</i>
5.	kazdý	55	55	z/ž	kořen
6.	neho	39	35	e/ě	koncovka
7.	tobe	31	28	e/ě	koncovka
8.	nekteří	29	21	e/ě	předpona <i>ně-</i>
9.	nekteřé	23	19	e/ě	předpona <i>ně-</i>
10.	me	21	21	e/ě	koncovka
11.	nekdo	20	19	e/ě	předpona <i>ně-</i>
12.	nejakého	18	17	e/ě	předpona <i>ně-</i>
13.	nej	15	15	e/ě	koncovka
14.	tech	14	14	e/ě	koncovka
15.	nejaká	12	12	e/ě	předpona <i>ně-</i>
16.	nejakých	11	11	e/ě	předpona <i>ně-</i>
17.	sobe	9	9	e/ě	koncovka
18.	nem	9	9	e/ě	koncovka
19.	nejakém	9	9	e/ě	předpona <i>ně-</i>
20.	vsechno	9	9	s/š	kořen
21.	kazdé	7	7	z/ž	kořen
22.	kterí	6	5	r/ř	kořen
23.	techto	5	5	e/ě	koncovka
24.	nektěrych	5	5	e/ě	předpona <i>ně-</i>
25.	nekohe	5	5	e/ě	předpona <i>ně-</i>

⁴⁹ Číslo obsahuje přidávané tvary lexému *každý*.

Tabulka 46 prezentuje úplný analyzovaný materiál. Největší problémy se vyskytují v předponě *ně-* neurčitého zájmena, kde se ve 13 typech chybných slovních tvarů jedná o chybějící háček nad hláskou *e* (např. **nejaký*, **neco*, **nekteří*). Jak jsme již dříve zmiňovali (srov. 4.3.2.4.4), jde o nevýraznou hlásku, kterou studenti-cizinci mnohdy neslyší.

Druhým častým problémem jsou koncovky (8 typů), ve kterých se rovněž jedná pouze o chybějící háček nad písmenem *e*. Týká se to tvarů lexému *on* (případně *ono*) jako **neho*, **nej*, **nem* a také dalších jako **tobe*, **sobe*, **me*, **tech*, **techto*.

Obtíže se rovněž vyskytují v kořeni slova u 4 typů, a to v případě hlásky *ž* u lexému *každý* a v případě hlásky *š* u lexému *všchno*.

S ohledem na počet tokenů v rámci jednotlivých specifikací chyb zde analyzovaných zájmen se nejpočetnější chybné tvary vyskytly v případě předpony *ně-*. Jedná se celkově o 461 tokenů. Další obtíže jsou koncovky, kde problém nastal u 143 tokenů.

4.3.2.4.6 Shrnutí

V rámci chyby Caron0 je vidět, že se většina problémů týká kořene slova v substantivech, verbech a adjektivech. Mimoto se obtíže objevují ještě v zakončení na *-ě* u adverbii nebo v prefixu *ně-* u zájmen.

4.3.2.5 Cap1

Dalším typem nejčastějších automaticky identifikovaných chyb ve slovanském subkorpusu je chybně použité velké písmeno, figurující v 5 156 slovních tvarech. Tento typ chyby činí 5,17 % z celkového počtu chyb v analyzované části korpusu. Z hlediska správného slovního tvaru (*k1*) k chybám nejčastěji dochází u tří autosémantik – substantiv, adjektiv, verb a dále u zájmen a u adverbii. Tabulka 47 uvádí pro jednotlivé slovnědruhovové značky (*k1*) počet chybných tokenů, typů slovních tvarů (*word*) bez ohledu na velikost písmen a lemmat (*lemma1*) také bez ohledu na velikost písmen.

Tabulka 47. Chybné tvary podle slovnědruhovové značky v rámci typu chyby Cap1

Slovnědruhová značka	Počet tokenů	Počet typů	Počet lemmat
N – substantivum	1 849	706	548
A – adjektivum	1 415	418	243
V – verbum	539	252	134
P – pronominum	489	69	23
D – adverbium	256	84	80
R – prepozice	254	27	24
J – konjunkce	227	21	19
T – partikule	75	12	12
C – numerale	24	17	14
X – neznámý, neurčitelný slovní druh	16	11	11
I – interjekce	12	3	3
Celkově	5 156	1 620	1 111

Je třeba rovněž v rámci této chyby zdůraznit, že obsahuje vysokou chybovost, tzn. že některé tvary označené automatickou chybovou anotací za chybné jsou v podstatě správné (tyto příklady zde neuvádíme). Proto jsme v rámci této chyby zkoumali i širší kontext výskytu a tam, kde je to nutné, uvádíme v tabulce příklad celého sousloví. V některých případech byly v rámci jednoho slova výsledky jak správné, tak i chybné. Tyto příklady v tabulkách uvádíme, jsou však opatřeny poznámkou a označeny oranžovou barvou.

Dále je třeba mít na paměti, že psaní velkých písmen je oblastí, v níž často chybují i rodilí mluvčí⁵⁰ a která také podléhá častějším změnám⁵¹. Stejně jako v případě rodilých mluvčích ale platí, že chybné psaní velkých písmen s sebou nese riziko nedorozumění nebo penalizace okolí, proto se zde zabýváme i tímto typem chyby.

Analýza chybných slovních tvarů se dále zaměřovala pouze na tvary s minimální frekvencí výskytu 5, stanovenou arbitrárně. V následujících podkapitolách podrobně popisujeme analyzovaný materiál pro jednotlivé slovní druhy: substantiva, verba, adjektiva, adverbia a pronomina.

4.3.2.5.1 Substantiva

V rámci substantiv jsme celkově analyzovali 34 typů chybných slovních tvarů. Nicméně pouze 15 typů chybných tvarů je jistou chybou a na tyto chyby se budeme zaměřovat v další analýze. Kvůli tomu, že se v podstatě ve všech případech jedná o stejný problém s psaním velkého písmena, není nutné přidávat k analýze případy, kde se chybová analýza spletla.

Tabulka 48 uvádí problematické typy chybných slovních tvarů spolu se souslovím, absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u kterých došlo k chybě, a případnou poznámkou.

Tabulka 48. Problematické slovní tvary substantiv

	Chybný tvar	Sousloví	Frekvence	Počet studentů	Poznámka
1.	Republice	České republice	58	55	
2.	Orloj		42	42	1x správně
3.	Rok	Nový rok	39	27	
4.	Hrad	hrad Kost, Pražský hrad	35	33	2x správně (Hrad)
5.	Republika	Česká republika	34	30	
6.	Republiky	České republiky	32	31	
7.	Univerzité	Univerzité Karlově, Univerzité v Neuchatele, Karlově univerzité	32	30	6x správně
8.	Internetu		24	20	
9.	Republiku	Českou republiku	20	18	
10.	Univerzity	Univerzity Karlovy, Univerzity Palackého	20	15	7x správně
11.	Univerzitu	Univerzitu Lobačevského,	18	16	2x správně

⁵⁰ Psaní velkých písmen je jedno z nejproblematictějších témat českého pravopisu, na něž se dotazující ptali jazykové poradny (viz Svobodová, 2000).

⁵¹ Viz chystaná reforma psaní velkých písmen v češtině (Netrvalová, 2015), anebo přehled navrhovaných změn v psaní velkých písmen v češtině (Svobodová, 2015).

		Univerzitu Karlovu			
12.	Univerzita	Karlovy univerzity	17	16	3x správně
13.	Internet		17	15	
14.	Den	Den vítězství, Štědrý den	17	12	4x chybně
15.	Náměstí	náměstí Míru/Svobody	16	15	1x správně (název stanice metra)
16.	Sobotu		16	15	
17.	Muzeum	Národní muzeum, stanice Muzeum	13	12	6x správně (stanice Muzeum)
18.	Kostel	kostel sv. Mikuláše	13	12	
19.	Divadla	Divadla Kalich	12	12	2x správně
20.	Pátek		12	11	
21.	Hotelu	hotelu Duo	9	9	
22.	Divadlo	Divadlo Kalich	9	8	5x správně
23.	Muzea	Národního muzea	8	7	4x chybně
24.	Roku	Nového roku	8	6	
25.	Rodina		7	4	1x správně
26.	Lidé		6	6	1x chybně
27.	Hradu		5	5	1x správně
28.	Škola		5	5	3x chybně
29.	Orloje	Staroměstského orloje	5	5	
30.	Fakultě	Filosofické fakultě	5	4	3x správně
31.	Výstaviště	Výstaviště Holešovice	5	4	1x správně
32.	Angličtinu		5	4	
33.	Středu		5	4	
34.	Svátek	Svátek práce	5	3	1x správně

Nejčastější chybou je psaní názvu státu *Česká republika* v různých pádech. Podle zásad českého pravopisu má propriální sousloví vždy velké počáteční písmeno prvního slova, pokud další výrazy nejsou dalším vlastním jménem. Stejně tak napíšeme *Slovenská republika*, *Polská republika* apod., respektive *Slovensko*, *Polsko*, nicméně v případě Německa bude mít oficiální název podobu *Spolková republika Německo*, kde *Německo* je samostatným propriem.

Psaní jiných výrazů záleží na kontextu, můžeme je tudíž psát s velkým počátečním písmenem, jedná-li se o proprium, nebo s malým v případě apelativa. Jako příklad lze uvést lexém *hrad*, který je samostatně, tj. bez kontextu, apelatívem. Nicméně ve chvíli, kdy myslíme *Pražský hrad*, můžeme použít rovněž pojmenování *Hrad*, znamenající totéž co zmíněné sousloví. Studenti si tato pravidla zjevně pletou, a buď psali *Pražský Hrad*, nebo *Hrad Kost*. V druhém případě není výraz *hrad* součástí názvu, ale obecným pojmenováním. Jako obdobný příklad můžeme uvést *horu Sinaj* nebo *Černou horu* v Krkonoších oproti státu *Černá Hora* a městu *Kutná Hora*. Do stejné problematiky spadají rovněž příklady *Pražský orloj* či *Staroměstský orloj* (dále též *kostel*, *hotel*, *rok*) nikoli **Orloj*, protože existuje např. i *Olomoucký orloj*.

Za nesprávným psaním velkého písmena může stát vliv angličtiny. V ní totiž názvy dnů v týdnu či školních předmětů (ale též např. lexém *Internet*) píšeme velkým počátečním

písmenem, zatímco v češtině nikoli. Studenti ve svých textech chybně napsali lexémy jako *internet*⁵², *sobota*, *pátek*, *středa*, *angličtina*.

4.3.2.5.2 Verba

V rámci verb jsme celkově analyzovali 18 typů chybných slovních tvarů. Zjištění opravdových chyb bylo velice náročné, protože je nebylo možné přesně identifikovat. Pouze jediný typ můžeme považovat za jistou chybu.

Tabulka 49 uvádí problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k chybě, a případnou poznámkou.

Tabulka 49. Problematické slovní tvary verb

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Poznámka
1.	Mám	43	29	1 jistá chyba, pravděpodobně šlo o nový řádek
2.	Je	32	31	10 jistých chyb, pravděpodobně šlo o nový řádek
3.	Jsem	24	23	6 jistých chyb, pravděpodobně šlo o nový řádek
4.	Myslím	20	20	2 jisté chyby, pravděpodobně šlo o nový řádek
5.	Má	10	10	2 jisté chyby
6.	Budu	10	9	3 jisté chyby
7.	Chutná	9	6	1 jistá chyba
8.	Byl	9	9	3 jisté chyby
9.	Chtěla	8	7	3 jisté chyby
10.	Není	7	6	1 jistá chyba
11.	Chtěl	7	7	3 jisté chyby
12.	Líbí	7	7	2 jisté chyby
13.	Děkuju	7	6	3 jisté chyby
14.	Byla	6	6	3 jisté chyby
15.	Studuju	5	5	2 jisté chyby
16.	Šla	5	5	1 jistá chyba
17.	Jdu	5	5	
18.	Vím	5	5	1 jistá chyba

U prvních čtyř nejčastějších chyb byla identifikace problému obtížná, poněvadž jsme nemohli jednoznačně označit získané příklady za chyby; v těchto čtyřech typech se pravděpodobně jednalo o nový řádek, proto studenti napsali výrazy *mám*, *je*, *jsem*, *myslím* velkým písmenem. I u ostatních méně frekventovaných typů mohlo jít o nový řádek. Tam, kde jsme si byli zcela jisti, jsme uvedli počet chyb v tabulce.

⁵² Nejedná se o stejný případ jako např. *sobota*, protože existovala dubleta s velkým počátečním písmenem *Internet*, nicméně podle IJP (<http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=internet>) se dnes již neužívá.

Jedinou jistou chybou byl lexém *jdu*, který se vyskytl uprostřed věty s velkým počátečním písmenem. Všichni studenti, kteří se této chyby dopustili, mají jako L1 ruštinu. Není jednoduché rozeznat příčinu chyby, protože v ruštině se slovesa píšou malým písmenem stejně jako v češtině. Domníváme se však, že k pochybením dochází z důvodu, že ruční psaní latinkou je pro studenty se zázemím azbuky neobvyklé, tudíž jejich psací písmo neodpovídá přesně ustálené normě.

4.3.2.5.3 Adjektiva

V rámci adjektiv bylo celkově analyzováno 13 typů chybných slovních tvarů. Přestože jsme díky automatické analýze získali velké množství výsledků, ruční kontrola odhalila, že problémy s adjektivy jsou minimální: pouze 5 typů chybných tvarů jsou relevantními chybami.

Tabulka 50 uvádí problematické typy chybných slovních tvarů spolu se souslovím, absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k chybě, a případnou poznámkou.

Tabulka 50. Problematické slovní tvary adjektiv

	Chybný tvar	Sousloví	Frekvence	Počet studentů	Poznámka
1.	Pražský	pražský kostel	95	90	2x chybně
2.	Chodské	chodské kroje	22	20	2x chybně
3.	Evropské	evropské vzdělání	22	20	7x chybně
4.	Svatého	svatého Víta	21	21	
5.	Mezinárodní	mezinárodní vztahy	18	17	2x chybně
6.	Starého	starého hradu	9	9	1x chybně
7.	Každý	každý den	7	7	
8.	Zlatou	zlatou Prahou	6	6	1x chybně
9.	Evropských	evropských států	5	5	
10.	Moskevské	moskevské metro	5	4	2x chybně
11.	Technické	České vysoké učení technické	5	5	
12.	Vánoční	vánoční stromy	5	5	
13.	Pražské	pražské firmě	5	5	3x chybně

Největším problémem byl název chrámu svatého Víta, kde studenti psali adjektivum *svatého* s velkým počátečním písmenem. Patrně brali celé sousloví za vlastní jméno. Dalším příkladem bylo sousloví **Evropských států*, kde chyba nastala pravděpodobně kvůli tomu, že název *Evropská unie* píšeme s velkým počátečním písmenem coby vlastní název unie vícero zemí.

Dalšími příklady, které nelze jednoznačně vysvětlit, jsou **Každý den*, *České vysoké učení* **Technické* a **Vánoční stromy* (patrně podle *Vánoce*). V těchto případech studenti použili velké počáteční písmeno uprostřed věty.

4.3.2.5.4 Adverbia

V rámci adverbii bylo celkově analyzováno 16 typů chybných slovních tvarů. Bohužel ani u jednoho případu nelze spolehlivě odhalit důvody psaní velkého písmene uprostřed věty. V některých případech se však může jednat o začátek dopisu, v němž v češtině po oslovení následuje malé písmeno (např. *Milý kamaráde*, **Ted' jsem v Praze*).

Tabulka 51 uvádí problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k chybě, a poznámkou.

Tabulka 51. Problematické slovní tvary adverbii

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Poznámka
1.	Tam	16	16	11 jistých chyb
2.	Jak	16	16	8 jistých chyb
3.	Tak	14	14	4 jisté chyby
4.	Proč	13	13	1 jistá chyba
5.	Pak	12	12	4 jisté chyby
6.	Ted'	11	11	5 jistých chyb
7.	Taky	10	10	2 jisté chyby
8.	Tady	8	8	2 jisté chyby
9.	Kde	7	7	5 jistých chyb
10.	Dnes	7	7	1 jistá chyba
11.	Večer	6	6	2 jisté chyby
12.	Potom	6	6	5 jistých chyb
13.	Co	6	6	1 jistá chyba
14.	Kdy	5	5	3 jisté chyby
15.	Ještě	5	5	1 jistá chyba
16.	Moc	5	5	2 jisté chyby

4.3.2.5.5 Pronomina

V rámci zájmen jsme celkově analyzovali 7 typů chybných slovních tvarů. I v tomto případě ruční analýza ukázala, že skutečných chyb je výrazně méně. Tabulka 52 uvádí problematické typy chybných slovních tvarů spolu s absolutní frekvencí, počtem různých studentů, u nichž došlo k chybě, a poznámkou.

Tabulka 52. Problematické slovní tvary zájmen

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Poznámka
1.	To	69	65	6 jistých chyb
2.	Co	28	25	1 jistá chyba
3.	Můj	21	21	4 jisté chyby
4.	Já	21	20	11 jistých chyb

5.	Moje	13	13	1 jistá chyba
6.	Všechno	11	11	2 jisté chyby
7.	On	8	8	6 jistých chyb

Bohužel opět nelze určit příčinu chyby. Z analýzy bylo vyloučeno množství výsledků osobních zájmen, která byla napsána velkým písmenem, protože plnila funkci zdvořilostní formy v dopise. V tabulce u každého typu uvádíme poznámku s počtem případů, jejichž chybností jsme si byli jisti. Mnoho případů je však sporných, kontext je tu natolik nejasný, že považovat daný tvar za chybu není vlastně možné.

4.3.2.5.6 Shrnutí

Analýza typu chyb Cap1 ukázala, že automatická analýza chyb v tomto ohledu není příliš úspěšná. Bohužel na základě takového materiálu nemůžeme vyvodit hlubší závěry, nicméně tento poznatek může alespoň posloužit jako ukazatel, kde je třeba automatickou anotaci chyb ještě zlepšit.

4.3.3 Shrnutí nejčastějších problémů

Podrobili jsme analýze pět nejčastějších typů chyb v korpusu CzeSL-SGT: Quant0, SingCh, Quant1, Caron0 a Cap1. Tabulka 53 prezentuje jejich procentuální podíl na celkovém počtu chyb ve zvoleném slovanském subkorpusu.

Tabulka 53. Procentuální podíl zkoumaných typů chyb na celkovém počtu chyb

	Quant0	SingCh	Quant1	Caron0	Cap1	Zbytek chyb	Celkem
Počet tokenů	37 574	13 898	10 029	7 565	5 156	25 603	99 825
Procento	37,64 %	13,92 %	10,05 %	7,58 %	5,17 %	25,65 %	100 %

Výběr prvních pěti typů chyb umožnil prozkoumat nejběžnější problémy studentů-cizinců. Naše analýza pokrývá většinu chybných tvarů, jež se vyskytly ve slovanském subkorpusu; byly zde analyzovány téměř tři čtvrtiny všech chyb ve zkoumaném subkorpusu. V analyzovaných typech chyb se jednalo o chyby gramatické a pravopisné, které jsme vždy zkoumali s ohledem na slovní druh.

V některých případech analýza ukázala společné tendence napříč typy chyb. Nejvíce společných problémů se pochopitelně projevilo u chyb týkajících se délky nad vokálem, tj. Quant0 a Quant1, obdobné problémy však nastávaly i v případě dalších chyb SingCh a Caron1. Společnou obtíž pro tyto čtyři typy chyb byly kořenové hlásky a koncovky. Typ Cap1 zastupoval odlišný problém, u nějž nebylo vždy možné určit příčinu. Tabulka 54 srovnává nejčastější specifikace chyby v rámci typů chyb napříč slovními druhy.

Tabulka 54. Nejčastější chyby v rámci typů chyb napříč slovními druhy

Typ chyby Slovní druh	Quant0	SingCh	Quant1	Caron0	Cap1
N	kořenová hláska	koncovka	kořenová hláska	kořenová hláska	velké písmeno

V	kořenová hláska	kořenová hláska	vokál před -t	kořenová hláska	velké písmeno
A	koncovka	koncovka	kořenová hláska	kořenová hláska	velké písmeno
P	koncovka	zájmeno mně/mě/mi	koncovka	předpona ně-	velké písmeno
D	kořenová hláska	zakončení slova	zakončení slova	zakončení slova	velké písmeno

Z tabulky jsou jasně patrné společné tendence různých typů chyb. Největší problém představují kořenové hlásky, dále koncovky a u adverbii zakončení. Naším cílem bylo v těchto chybách najít pravidelnosti, které lze jednoduše popsat, generalizovat na jejich základě pravidla a následně podle nich vytvořit korpusová cvičení pro studenty. Tyto poznatky tak využijeme v dalších kapitolách této práce a zjištěné problémy podrobně rozebereme s ohledem na výuku ČCJ pro slovansky mluvící studenty.

4.4 Shrnutí analýzy chyb

Cílem této kapitoly bylo zmapování nejproblematictějších oblastí ve výuce ČCJ na základě žákovského korpusu CzeSL-SGT. Díky analýze chyb jsme identifikovali oblasti, v nichž nastávají obtíže s českým jazykem u studentů-cizinců a lze je řešit za pomoci korpusových nástrojů. K těm nejzajímavějším, kterým se budeme věnovat v další kapitole v konkrétních případových studiích, patří:

- deverbativní zakončení na *-ání* vs. *-aní* (viz 4.3.2.1.1),
- tvary přičestí minulého (viz 4.3.2.1.2, 4.3.2.3.2),
- konkurence genitivních koncovek singuláru *-a* a *-u* (viz 4.3.2.2.1).

Navíc analýza chyb v žákovském korpusu odhalila další chyby, které lze jednoduše řešit prostými korpusovými cvičeními, jež nabízíme v didaktickém experimentu v kapitole 6:

- časování verb v přítomném čase s ohledem na kvantitu,
- koncovky v gramatických pádech,
- kořenové délky autosémantik a zájmen.

Provedená analýza chyb tak slouží jako zdroj dat pro další identifikaci konkrétních problémů cizinců s češtinou, kterými se zabývá následující kapitola. V ní se snažíme nabídnout na konkrétních příkladech ucelený rámec, jak přistupovat ke korpusovým datům ve výuce cizích jazyků.

5 Korpusový přístup ve výuce: tři případové studie

Tato kapitola nabízí ucelený rámec korpusového přístupu ve výuce, který se skládá ze tří hlavních etap: identifikace jazykového problému, jeho kategorizace a generalizace pravidel. V neposlední řadě jsou zde nabízena konkrétní korpusová cvičení určená k procvičování dané problematiky. Ve třech případových studiích se snažíme přesně popsat, jak ke korpusovým datům přistupovat a jak z nich vytěžit maximum. Námi prezentovaný postup má také za cíl napomoci jak učitelům, tak i studentům, kteří by měli zájem korpusové metody využívat a chybí jim přesný postup a konkrétní příklady.

V této části jsou zevrubně rozebírány tři jazykové jevy, jež byly identifikovány jako problematické v předchozí kapitole: deverbativní zakončení na *-ání* vs. *-aní* (5.1), tvary přičestí minulého s ohledem na kvantitu hlásky před příponou *-l* (5.2) a konečně konkurence genitivních koncovek v singuláru *-a* a *-u* (5.3).

5.1 Deverbativní zakončení na *-ání* vs. *-aní*

Jak bylo zjištěno na základě automatické analýzy chyb v žákovském korpusu CzeSL-SGT, psaní dlouhého vokálu je nejčastější chybou v textech nerodilých mluvčích češtiny (srov. 4.3.1). Tento problém se může projevat jak v kořeni slova, tak v koncovekách.

V této případové studii se zaměříme na konkrétní případ dlouhého vokálu u verbálních substantiv končících na *-aní* nebo *-ání*. Analýza chyb odhalila, že se největší procento chyb objevilo v případě samohlásky *á*. Samozřejmě docházelo i k záměně *í* za krátký vokál, nicméně v tomto případě student nemá možnost výběru mezi krátkým a dlouhým vokálem, protože slovesná substantiva končí vždy dlouze. Proto se zaměříme na hlásky *a* a *á*, jejichž pravidla psaní nejsou studentu-cizinci jasná.

Náš výzkum se zprvce snaží popsat obtížnost výběru správného deverbativního zakončení *-aní* nebo *-ání* z hlediska cizojazyčného studenta. Zadruhé si klade za cíl identifikovat pomocí referenčního korpusu psané češtiny SYN2015 množinu deverbativních substantiv s oběma výše uvedenými zakončeními. Tato množina poslouží dále jako materiál k analýze pravidelnosti používání obou přípon, což by mělo usnadnit osvojování této látky cizinci. Zatřetí bude na základě takto nabytých poznatků navrženo konkrétní cvičení pro studenty zohledňující zde probíranou problematiku.

V první části krátce nastíníme způsob tvoření deverbativních substantiv a zmíníme několik soudobých studií zkoumajících danou oblast. Dále následuje popis dat, která byla použita v této studii. Třetí část je věnována zjištěným výsledkům a čtvrtá návrhu konkrétních cvičení pro studenty. Studii uzavírá shrnutí.

5.1.1 Deverbativní substantiva a jejich zkoumání

V české lingvistice se deverbativní substantiva tradičně dělí na dva typy: a) verbální substantiva, např. *znít–znění*, *krýt–krytí*, *malovat–malování*; b) dějová substantiva, např. *zpívat–zpěv*, *číst–četba*, *vonět–vůně* (Kolářová, 2010, pp. 51–52). První typ je produktivní a lze jej teoreticky vytvořit sufixem od každého slovesa. Tvoří se však pomocí uzavřeného souboru sufixů na rozdíl od dějových substantiv, která mají k dispozici řadu různých sufixů. Pouze v případě dějových substantiv dochází k nahrazování systémově očekávaných tvarů jinými slovy (srov. *číst – čtení/četba* × *vypada t– vypadání/*vypad(ba)* místo *vzhled*) a je

u nich možné zpětné tvoření sloves (srov. *hřmít–hřmění–0 × hřmít–hřmot–hřmotit*). Slovesný vidový význam je zachován jen u verbálních substantiv, která zároveň zachovávají reflexivní tvar základového slovesa. Mezi verbálními a dějovými substantivy vznikají jisté rozdíly syntaktické, srov. *Maminka navštívila babičku – *Navštívení maminky u babičky (trvalo jen krátce) × Návštěva maminky u babičky (trvala jen krátce)*.

Verbální substantiva a dějová substantiva se od sebe liší i ve frekvenční distribuci. Jak uvádí Kolářová (2010, p. 62), dějová substantiva jsou početnější. Pro srovnání na příkladu odvozenin slovesa *prodat* korpusová data ukazují, že frekvence lemmatu dějových substantiv mnohonásobně převažuje nad frekvencí lemmatu odpovídajících substantiv verbálních, např. v korpusu SYN2015 najdeme pro lemmata *prodávání*, *prodání* a *prodej* 81, 3 a 11 157 výsledků.

V této studii se zabýváme pouze prvním typem deverbativních substantiv, tj. verbálními substantivy. Jsou to obecně jména odvozená ze slovesného kmene příponou *-ní/-tí-* (Dvořák, 2017). Primárně označují událost (děj nebo stav), ale sekundárně mohou označovat i výsledek děje, resp. jiný předmět, osobu anebo místo spjaté s dějem/stavem. Jde-li o stylistickou povahu verbálních substantiv, jsou běžná v publicistickém a administrativním stylu (Dvořák ibid.). Verbální substantiva se tvoří jak od imperfektivních, tak od perfektivních sloves, nicméně častější jsou varianty dokonavé (Karlík, Nekula, & Rusínová, 1995, p. 148).

Naše pozornost je věnována verbálním substantivům končícím na *-aní*, anebo *-ání* s ohledem na kvantitu. Jako účelné se nám jeví nahlédnout na tuto problematiku i z diachronního hlediska. Gebauer (1958, pp. 106–110) přichází na tři základní pravidla vztahující se k předposlední slabice verbálních substantiv na *-aní* a *-ání*:

- v případě, kdy předposlední slabika vznikla stažením, je samohláska vždy dlouhá; srov. stč. *láníe* > nč. *lání* ze stsl. *lajanъje*, stč. *stanie* > nč. *stání* ze *stojanъje*, stč. *smienie* > nč. *smání* ze *smъjanъje*,
- dvouslabičná verbální substantiva mají současně častěji koncovku *-aní* (např. *brání*, *cpání*, *drání*, *hrání*), nicméně vyskytují se taktéž tvary s vokálem dlouhým (*dání*, *lkání*, *stání* (stanu), *znání*); je rovněž doloženo, že dnešní krátké tvary se ve starším jazyce vyskytovaly s *á* (*bránie*); najdeme je s délkou rovněž v Jungmannově slovníku: *brání*, *cpání*, *drání*, *hrání*, *lhání* atd.; je možný u těchto substantiv i sufix *-ání*, mají-li prefix a tvoří tak tři- nebo víceslabičné lexémy: *sebrání*, *vycpání*, *rozedrání*, *vyhrání* atd.; pravděpodobně dnešní krátká výslovnost *brání*, *cpání*, *drání* atd. je následkem krácení v době starší, jež je datováno do 16. století, nicméně se v dnešní době teprve ustaluje,
- víceslabičná verbální substantiva mají koncovku *-ání* (např. *mazání*, *kárání*, *řezání*).

Zajímavá zjištění přináší analýza Zdeňkové (2018), která srovnává na základě vyexcerpovaného materiálu ze slovníku *Nomenclator quadrilinguis Boemico-Latino-Graeco-Germanicus* (1598) Daniela Adama z Veleslavína stav verbálních substantiv na *-aní* a *-ání* střední češtiny se stavem češtiny staré a nové. Celkový materiál obsahuje 261 různých lexikálních jednotek, z čehož u 134 lexikálních jednotek se kvantita mezi starou, střední a novou češtinou shoduje, u 38 středočeských substantiv nenacházíme doklad ve staré nebo nové češtině (7 z těchto lexikálních jednotek není doloženo ani ve staré, ani nové češtině), u 8 středněčeských substantiv není žádná shoda ani se starou, ani novou češtinou, u 81 se středočeský stav shoduje buď se starou, nebo novou češtinou.

Zdeňková se dále soustředí na počet slabik. 16 různých dvouslabičných substantiv na *-aní* a *-ání* tvořených od sloves 1. a 5. infinitivní třídy (2018, pp. 8–9) má v 8 případech shodnou kvantitu ve staré i nové češtině (*dání*, *klání*, *lání*, *smání*, *vdání*, *stání*, *vstání* a *zdání*), v 5

případech původně dlouhé *á* ve staré češtině (*brání, prání, řvání, spání, stláni*) přešlo do dnešního stavu v podobu krátkou. V případě substantiv *lkání* a *hnání* pozorujeme v dnešní češtině kolísání. U lexému *psaní* se kolísání předpokládá ve starší češtině. V případě tří- a víceslabičných verbálních substantiv do dnešního stavu přetrvávají pouze podoby se sufixem *-ání*.⁵³

Díky diachronnímu pohledu na zakončení *-ání* a *-aní* víme, že dnešní tvary dvouslabičných verbálních substantiv na *-aní* jsou výsledkem procesu krácení v průběhu vývoje jazyka. Nyní se můžeme podrobně zaměřit na analýzu synchronního jazyka. Proto je zkoumání založeno na nejnovějším materiálu soudobých textů sestavených v podobě jazykového korpusu. Následující podkapitola prezentuje motivaci a data využitá k tomuto účelu.

5.1.2 Postup a zkoumaný materiál

Tato studie vychází z dřívějších zjištění analýzy chyb cizinců provedené na materiálu žákovského korpusu CzeSL-SGT (viz kapitola 4). Bylo v ní zjištěno, že se v nejčastějším typu chyb Quant0, kromě nejfrekventovanějších problémů v kořeni, vyskytují problémy s kvantitou u zakončení. V rámci těchto zakončení byla nejběžnějším problémem diakritika ve verbálních substantivech končících na *-ání*. Analýza chyb identifikovala 16 typů chybných slovních tvarů, z nichž 13 případů reprezentuje problém se samohláskou *á* a 3 se samohláskou *í*. Níže uvedená tabulka 55 ukazuje tyto příklady.

Tabulka 55. Problematické slovní tvary verbálních substantiv v korpusu CzeSL-SGT

	Chybný tvar	Frekvence	ipm ⁵⁴	Počet studentů	Záměna hlásek
1.	vyučování	89	115,72	64	a/á
2.	cestování	42	54,61	28	a/á
3.	vzdělání	28	36,40	26	a/á
4.	setkání	23	29,90	17	a/á
5.	vyučování	22	28,60	14	i/í
6.	podnikání	12	15,60	7	a/á
7.	přání	10	13,00	10	a/á
8.	lyžování	10	13,00	10	a/á
9.	chování	9	11,70	9	a/á
10.	povolání	8	10,40	5	a/á
11.	setkání	8	10,40	6	i/í
12.	zaměstnání	7	9,10	7	a/á
13.	pozvání	6	7,80	6	a/á
14.	studování	6	7,80	6	a/á
15.	plavání	6	7,80	5	a/á
16.	pozvání	6	7,80	6	i/í

⁵³Pro podrobnější diskusi na téma konkurence typů dlouhá-krátká-dlouhá vs. dlouhá-dlouhá-dlouhá slabika a typu krátká-dlouhá-dlouhá u tří- a víceslabičných verbálních substantiv viz Zdeňková, 2018, pp. 9–14.

⁵⁴Vztaženo ke slovanskému subkorpusu.

Celkem se jedná o 13 problematických lemmat, ve kterých chybí dlouhá samohláska *á*. Případy opačné se do analýzy nedostaly, nicméně se také vyskytly, jako např. chybný tvar **psání*, který byl zastoupen pouze 4 výskyty.⁵⁵

Nejvíce chyb se dopustili studenti na základní úrovni A1 (tabulka 56). Dále problémy nastaly v případě úrovně B2 a A2. Překvapujícím výsledkem jsou chyby u studentů na úrovni B2, kteří by na této úrovni již měli být s tematikou verbálních substantiv dostatečně obeznámeni.

Tabulka 56. Úroveň studentů podle SERR, u nichž se vyskytla chyba u verbálních substantiv

Úroveň	Frekvence	ipm ⁵⁶
n/a	20	606.63
A1	119	488,32
B2	34	392.28
A2	85	340,91
B1	31	223.09
C1	3	171.48

Z výše uvedených příkladů je zjevné, že studenti ČCJ neznají pravidla pro použití správného zakončení. Přestože se daná látka probírá na úrovni B1 (srov. Holá & Bořilová 2009: 193) a slova typu *psaní* bývají označována za nepravidelné případy, neexistují obecná pravidla použití koncovek *-ání* a *-aní* z hlediska výuky ČCJ. Abychom takové pravidelnosti mohli najít, potřebujeme dále pracovat se synchronním korpusem psané češtiny SYN2015.

Ten nám poslouží jako zdroj informací pro vystopování pravidelnosti použití koncovek *-ání* a *-aní* u verbálních substantiv. V první fázi zjistíme, které lexémy mají danou koncovku. Následně prověříme, s čím daná koncovka souvisí. Můžeme pracovat se dvěma hypotézami. První je, že určitá koncovka záleží na infinitivu slovesa. Druhá, že se koncovka *-aní* vyskytuje u dvouslabičných verbálních substantiv, jak na to již poukazují dřívější práce (Gebauer 1958, Karlík et al. 1995, Zdeňková 2018).

Obě hypotézy prověříme v následující podkapitole, která se zaměřuje na analýzu dat z korpusu rodilých mluvčích češtiny. Výsledky analýzy následně poslouží ke generalizování pravidel použití vhodného zakončení. V neposlední řadě tyto informace budou použity k sestavení cvičení pro cizince, jejichž cílem bude upevnění znalosti této látky.

5.1.3 Analýza

Pomocí dotazu [lemma=".+[aá]ní" & pos="N"] jsme v korpusu vyhledali všechna možná verbální substantiva zakončená na *-ání* a *-aní*. Nejčastější lexém *paní* a jeho možné obdoby (jako např. *milostpaní*) jsme z analýzy vypustili, protože se v tomto případě nejedná o verbální substantivum. Získali jsme celkem 533 912 výskytů, z čehož pro zakončení *-ání* 520 355 a pro *-aní* 13 557. V prvním případě je to celkem 7 275 různých lemmat bez ohledu na velikost písmen, v druhém 42 lemmat. Jasně vidíme, že zakončení *-aní* je jevem řidším, a tudíž pro popis snazším, proto má smysl se na jeho analýzu dále soustředit.

⁵⁵ Do analýzy vstupovaly chybné tvary, jež měly minimální frekvenci 5 výskytů.

⁵⁶ Vztaheno k jednotlivým úrovním.

Výsledky pro zakončení *-aní* jsme prošli ručně a identifikovali jsme několik slov, jež nejsou verbálními substantivy. Zprv se jednalo o případy tří lexémů vznikajících pomocí derivace cirkumflexem: *rozhraní*, *ústraní*, *předbraní* (Šimandl, 2016). *Rozhraní* vzniklo pomocí cirkumflexe *roz- -í* a lexému *hranice*; *ústraní* pomocí *ú- -í* a lexému *strana*; *předbraní* pomocí *před- -í* a lexému *brána*. Zadruhé šlo o kompozita vznikající pomocí části *-braní*: *vinobraní*, *trnkobraní*, *dýňobraní*, *hračkobraní*, *borůvkobraní*, *bramborobraní*, a *pivobraní*. Zatřetí se zde objevila vlastní jména: *guaraní* (základní měnová jednotka v Paraguayi), *Tupi-Guaraní* (indiánský jazyk užívaný v Paraguayi)⁵⁷, *Ghaní* (příjmení), *Pomohaní* (historická krajina) a *Zábraní* (název ulice). Začtvrté jsme našli chybné lexémy (**vpsaní* místo *vpsaní*; **nebraní* – negace od slovesa *bránit*) nebo lexémy s pochybným významem (*stkaní*). Níže uvedená tabulka 57 prezentuje finální skupinu verbálních substantiv nalezených v korpusu SYN2015.

Tabulka 57. Verbální substantiva se zakončením *-aní* v korpusu SYN2015

	Verbální substantivum	Infinitiv	Frekvence	ipm ⁵⁸
1.	psaní	psát	4463	36,96
2.	hraní	hrát	2009	16,64
3.	spaní	spát	1699	14,07
4.	praní	prát	740	6,13
5.	lhaní	lhát	287	2,38
6.	braní	brát	121	1,00
7.	ptaní	ptát	109	0,90
8.	tkaní	tkát	107	0,89
9.	řvaní	řvát	84	0,70
10.	stlaní	stlát	30	0,25
11.	lkaní ⁵⁹	lkát	26	0,22
12.	zvaní	zvát	22	0,18
13.	štvaní	štvát	21	0,17
14.	sraní	srát	16	0,13
15.	draní	drát	14	0,12
16.	žraní	žrát	12	0,10
17.	štkaní ⁶⁰	štkát	11	0,09
18.	rvaní	rvát	10	0,08
19.	chcaní	chcát	8	0,07
20.	cpaní	cpát	6	0,05
21.	nepsaní	psát	5	0,04
22.	hnaní ⁶¹	hnát	3	0,02
23.	nespaní	spát	3	0,02
24.	dbaní ⁶²	dbát	1	0,01

⁵⁷ Význam na základě ASCS.

⁵⁸ Vztaženo k celému korpusu SYN2015.

⁵⁹ Podle Internetové jazykové příručky (IJP) může mít dvoji podobu *lkání* a *lkaní*.

⁶⁰ V korpusu SYN2015 nacházíme i podobu *štkání*.

⁶¹ Ve skutečnosti jeden výsledek byl správný.

⁶² IJP registruje pouze tvar *dbání* od slovesa *dbát*.

Verbální substantiva zakončená na *-ání* jsou výhradně dvouslabičná⁶³ a jsou odvozena od jednoslabičných infinitivů. Dlouhá samohláska před příponou *-t* v infinitivu (chápaná rovněž jako kmenotvorná přípona) se zkracuje ve verbálním substantivu ve všech případech, srov. *psát* → *psaní*, *hrát* → *hraní*, *spát* → *spaní* atd. Je to stav nový v současné češtině, protože původně všechny tyto tvary ponechávaly dlouhý vokál (srov. Gebauer, 1958, p. 108).

Má však každé verbální substantivum utvořené od jednoslabičného infinitivu zakončení *-ání*? Tuto otázku se snažíme zodpovědět další analýzou verbálních zakončení tentokrát končících na *-ání*. Podíváme-li se na tabulku 58, prezentující 30 nejčastějších verbálních substantiv zakončených na *-ání*, najdeme na šesté pozici substantivum *přání*, odvozené od slovesa *přát*. I v případě sufixu *-ání* je tedy možné tvoření verbálního substantiva z jednoslabičného infinitivu.

Tabulka 58. 30 nejčastějších verbálních substantiv zakončených na *-ání* v korpusu SYN2015

	Verbální substantivum	Infinitiv	Frekvence	ipm
1.	jednání	jednat	14494	120,03
2.	chování	chovat	13481	111,65
3.	utkání	utkat	11316	93,72
4.	setkání	setkat	9679	80,16
5.	srovnání	srovnat	7389	61,19
6.	přání	přát	6851	56,74
7.	vzdělávání	vzdělávat	6615	54,78
8.	vydání	vydat	6255	51,80
9.	vzdělání	vzdělat	6115	50,64
10.	zpracování	zpracovat	6057	50,16
11.	hledání	hledat	5303	43,92
12.	zaměstnání	zaměstnat	4945	40,95
13.	poznání	poznat	4714	39,04
14.	očekávání	očekávat	4693	38,87
15.	pokračování	pokračovat	4457	36,91
16.	podání	podat	3968	32,86
17.	ovládání	ovládat	3931	32,56
18.	vyšetřování	vyšetřovat	3789	31,38
19.	uspořádání	uspořádat	3768	31,21
20.	podnikání	podnikat	3577	29,62
21.	sledování	sledovat	3569	29,56
22.	financování	financovat	3494	28,94
23.	povolání	povolat	3352	27,76
24.	pozorování	pozorovat	3306	27,38
25.	rozhodování	rozhodovat	3256	26,97
26.	používání	používat	3159	26,16

⁶³ Až na výjimku příkladů s negací, které přidáním předpony *ne-* mají slabiku navíc.

27.	získání	získat	2944	24,38
28.	vnímání	vnímat	2936	24,31
29.	fungování	fungovat	2870	23,77
30.	zklamání	zklamat	2819	23,35

Následně jsme chtěli identifikovat všechny možné případy dvouslabičných verbálních substantiv tvořených od jednoslabičných infinitivů. K tomuto účelu jsme použili následující dotaz [lemma="(?)((bcčddfghjklmnňpqrřššttvwxyz))|(ch))+ání"], jenž hledal veškeré lexémy končící na *-ání* a začínající na libovolnou souhlásku. Samozřejmě jsme se nevyhnuli případům, ve kterých slabiku tvořilo slabikotvorné *r* a *l* (např. *trvání*, *vrtání*, *šplhání*) – ty jsme ručně odstranili spolu s jinými chybami (např. adjektivum *kání* od *káně*, verbum *skláni* od *sklánět*). Ve výsledku jsme získali 20 různých lexémů dvouslabičných verbálních substantiv, prezentovaných v níže uvedené tabulce. Jsou to tvary, které si patrně zachovaly do dnešní doby svůj původní staročeský stav (Zdeňková, 2018, p. 9).

Tabulka 59. Dvouslabičná verbální substantiva odvozená od jednoslabičného infinitivu

	Verbální substantivum	Infinitiv	Frekvence	ipm
1.	přání	přát	6851	56,74
2.	stání	stát	1027	8,51
3.	klání	<i>klát</i>	999	8,27
4.	zdání	zdát	854	7,07
5.	<i>mání</i>	<i>mít</i>	649	5,37
6.	tání	tát	509	4,22
7.	zrání	zrát	471	3,90
8.	sání	sát	280	2,32
9.	vzdání	vzdát	71	0,59
10.	vání	vát	32	0,27
11.	ržání	ržát	29	0,24
12.	vlání	vlát	8	0,07
13.	dání	dát	7	0,06
14.	lkání	lkát	6	0,05
15.	vstání	vstát	4	0,03
16.	smání	smát	4	0,03
17.	lání	lát	4	0,03
18.	štkání ⁶⁴	štkát	2	0,02
19.	dbání	dbát	2	0,02
20.	vzplání	vzplát	1	0,01

Z dnešního hlediska v případě verbálního substantiva *mání* nepociťujeme jeho původ od slovesa *mít*, protože se dnes vyskytuje pouze v ustáleném slovním spojení *k mání*. Toto substantivum lze považovat za příklad monokolokability (srov. Čermák, 2014, 31). Rovněž

⁶⁴ IJP registruje pouze tvar *štkaní* od slovesa *štkát*.

v případě verbálního substantiva *klání* nemusí být původ zcela jasný, protože vzniklo ze slovesa *klát*, jež se v současné češtině nepoužívá.

Naprostá většina sloves (kromě *mání*, *dání*, *štkání*) prezentovaných ve výše uvedené tabulce má souvislost s participiem I-ovým (viz 5.2).

Na základě těchto dat můžeme shrnout, že verbální substantiva se zakončením *-ání* mohou být odvozena pouze od jednoslabičných infinitivů, zatímco verbální substantiva končící na *-ání* mohou být tvořena všemi víceslabičnými slovesy a úzkou skupinou jednoslabičných sloves reprezentovaných souborem 20 lexémů (tabulka 59).

5.1.3.1 Poznámky o pravidelnostech použití

Jakmile jsme identifikovali množinu možných lexémů zakončených na *-ání* a *-aní*, zdálo by se, že jejich použití bude jednodušší. Před studentem však nyní vyvstává další problém, jakým způsobem od sebe odlišit dvouslabičná verbální substantiva s odlišnými zakončeními. Jak má student-cizinec vědět, kdy zvolit kterou variantu? K tomu je zapotřebí podívat se na verbální substantiva s *-aní* spolu s jejich infinitivy a na slovesa odvozená prefixy od těchto infinitivů a verbální substantiva od nich odvozená. Najdeme zde určité pravidelnosti, souvisící s použitím dlouhého vokálu *á*. Z jednoslabičného slovesa *psát* vzniká verbální substantivum *psaní*. Nicméně utvoříme-li pomocí prefixu od slovesa *psát* další verbum, např. *napsat*, nejenže dlouhá samohláska v infinitivu mizí, ale zároveň se verbální substantivum derivované od prefigovaného slovesa chová jako každé víceslabičné verbální substantivum a má podobu se zakončením *-ání*: *napsání*. Níže uvedená tabulka 60 uvádí informace o těchto zkoumaných lexémech.

Tabulka 60. Prefigovaná verbální substantiva verbálních substantiv se zakončením *-ání*⁶⁵

	Verbální substantivum	Infinitiv	Prefigovaný infinitiv ⁶⁶	Prefigované verbální substantivum
1.	psaní	psát	napsat	napsání
2.	spaní	spát	vyspat	vyspání
3.	praní	prát	poprat	poprání
4.	lhaní	lhát	selhat	selhání
5.	braní	brát	vybrat	vybrání
6.	ptaní	ptát	zeptat	zeptání
7.	tkaní	tkát	protkat	protkání
8.	řvaní	řvát	zařvat	zařvání
9.	stlaní	stlát	ustlat	ustlání
10.	lkaní	lkát	zalkat	zalkání
11.	zvaní	zvát	ozvat	ozvání
12.	štvaní	štvát	naštvat	naštvání
13.	sraní	srát	posrat	posrání
14.	draní	drát	prodrat	prodání
15.	žraní	žrát	sežrat	sežrání

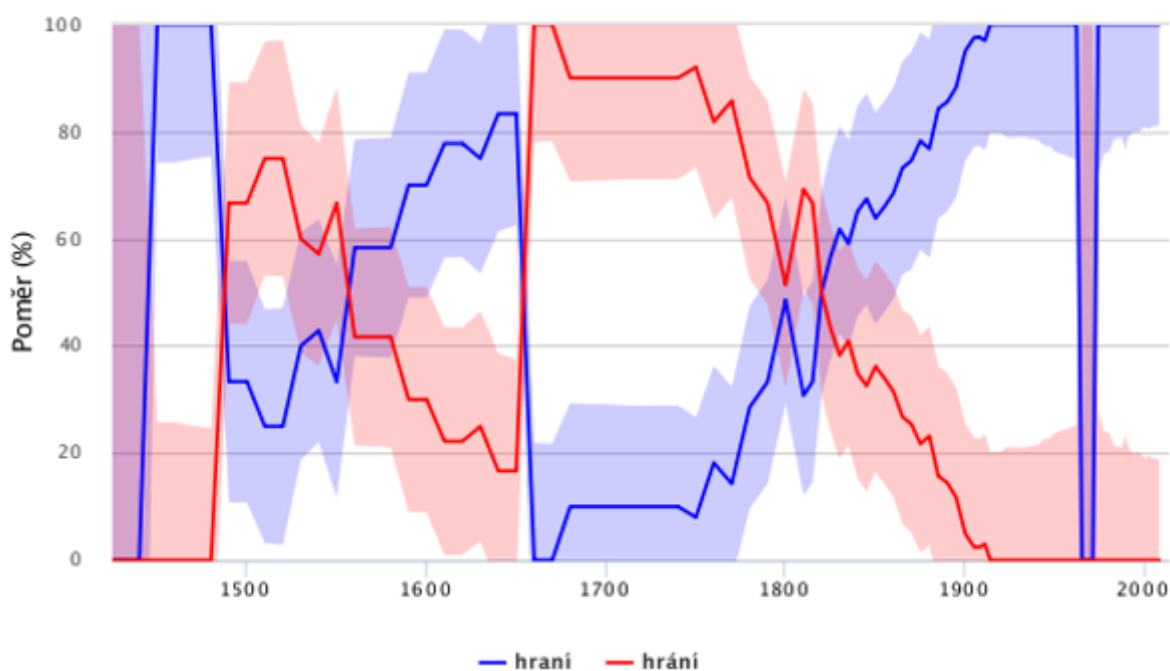
⁶⁵ V tabulce 60 oproti tabulce 57 zmizely negované lexémy a také lexém *hraní*, který probíráme zvlášť dále.

⁶⁶ Byl zvolen nejfrekventovanější prefigovaný infinitiv na základě dat z korpusu SYN2015.

16.	štkaní	štkát	rozeštkat	rozeštkání
17.	rvaní	rvát	vyrvat	vyrvání
18.	chcaní	chcát	vychcat	vychcání
19.	cpaní	cpát	nacpat	nacpání
20.	hnaní	hnát	sehnat	sehnání
21.	dbaní	dbát	zanedbat	zanedbání

Kritérium založené na srovnání dvouslabičného základu verbálního substantiva s jeho prefigovanou podobou slovesa, ve které délka mizí, pomáhá identifikovat dvouslabičná verbální substantiva se zakončením *-aní*. Této pravidelnosti se však vymyká jeden lexém, a to *hraní*, jež je odvozen od slovesa *hrát*. V případě infinitivu odvozeného pomocí prefixu, jako např. *vyhrát*, však dlouhá samohláska *á* nemizí, což nasvědčuje tomu, že se sloveso chová jako skupina se zakončením *-ání*. Můžeme tento případ uznat za hybridní, kombinující vlastnosti skupiny slov se zakončením *-ání* a skupiny se zakončením *-aní*. Důvod tohoto stavu je čistě historický. Původní varianta *hrání* konkurovala novější podobě *hraní*, jež se nakonec prosadila v současném jazyce. Níže uvedený graf prezentuje na základě korpusových dat „soupeření“ obou variant od roku 1450 až do roku 2008.

Graf 1. Konkurence variant *hraní* vs. *hrání* v období 1450 až 2008 na základě nástroje SyD

Lze si všimnout, že nejstarší záznamy registrují nový tvar *hraní* již v 15. století, což nicméně může být dáno i tím, že i když se kvantita ve výslovnosti vyskytovala, nebyla důsledně označována v písmu. Z odborné literatury (Gebauer, 1958, pp. 107–108) však víme, že se krácení původního tvaru *hrání* s jistotou objevuje v 16. století. Začátkem 19. století se postavení nového tvaru upevňuje a začátkem století minulého úplně nahrazuje tvar starý.

V případě dvouslabičných substantiv s prefixem *-ání* (tabulka 59) vypadá situace zcela odlišně. Tato substantiva jsou rovněž odvozena z jednoslabičných sloves, jako např. *přát*, ze kterého vzniká *přání*. Vytvoříme-li však pomocí prefixu od slovesa *přát* další sloveso *dopřát*,

dlouhá kořenová samohláska zůstává zachována a verbální substantivum jako všechny víceslabičné případy má podobu *dopřání* (nejde o moc frekventovaný tvar, viz dále). Tabulka 61 prezentuje tyto případy pro zkoumané lexémy.⁶⁷

Tabulka 61. Prefigovaná verbální substantiva verbálních substantiv se zakončením *-ání*

	Verbální substantivum	Infinitiv	Prefigovaný infinitiv ⁶⁸	Prefigované verbální substantivum
1.	přání	přát	dopřát	dopřání
2.	stání	stát	přistát ⁶⁹	přistání
3.	klání	klát	proklát	proklání
4.	zdání	zdát	zazdát ⁷⁰	zazdání
5.	tání	tát	roztát	roztání
6.	zrání	zrát	vyzrát	vyzrání
7.	sání	sát	nasát	nasání
8.	vání	vát	odvát	odvání
9.	ržání	ržát	zaržát	zaržání
10.	vlání	vlát	převlát	převlání
11.	smání	smát	usmát	usmání
12.	lání	lát	zalát	zalání
13.	plání	plát	vzplát	vzplání

Nicméně v rámci verbálních substantiv na *-ání* se vyskytují případy, kde prefigovaná slovesa neponechávají dlouhou kořenovou samohlásku stejně jako substantiva na *-ání*. Týká se to méně frekventovaných slov. U tří lexémů sledujeme kolísání mezi jedním a druhým typem, tj. *lkání* a *lkaní*, *štkání* a *štkaní*, *dbání* a *dbaní*. Tato slova jsou označena kurzívou v níže uvedené tabulce 62, která zohledňuje i tvary, u nichž kolísání v korpusu SYN2015 nebylo zaznamenáno.

Tabulka 62. Nepravdělná prefigovaná verbální substantiva verbálních substantiv se zakončením na *-ání*

	Verbální substantivum	Infinitiv	Prefigovaný infinitiv ⁷¹	Prefigované verbální substantivum
1.	vzdání	vzdát	odevzdat	odevzdání
2.	đání	đát	vydat	vydání
3.	<i>lkání</i>	lkát	zalkat	zalkání

⁶⁷ Při jejím sestavování se zjistilo, že varianty *štkání* | *štkaní* a *lkání* | *lkaní* se chovají jako skupina se zakončením *-ání*, proto nejsou prezentovány v této tabulce.

⁶⁸ Byl zvolen nejfrekventovanější prefigovaný infinitiv na základě dat z korpusu SYN2015.

⁶⁹ Další jsou i: *obstát*, *ustát*, *dostát*, *vystát*, *postát*, *přestát* atd. oproti *dostat*, *zůstat*, *přestat*, *nastat*, *ustat*, *zastat* atd. Existuje zde patrný rozdíl mezi *stát₁* (*stojím*), které ponechává délku, a *stát₂* (*stanu*), které délku nezachovává.

⁷⁰ Další jsou i: *vdát* (*se*), *udát se*, *nadát se*, ale oproti tomu *vydat*, *dodat*, *přidat*, *podat*, *prodat* atd.

⁷¹ Byl zvolen nejfrekventovanější prefigovaný infinitiv na základě dat z korpusu SYN2015.

4.	vstání	vstát	povstat	povstání
5.	štkání	štkát	rozeštkat	rozeštkání
6.	dbání	dbát	zanedbat	zanedbání

Srovnání dvouslabičných verbálních substantiv spolu s analýzou infinitivů, od nichž jsou odvozena, odhalilo, že se lexémy se zakončením *-ání* a *-aní* od sebe liší. Tento rozdíl je založen na vztahu k prefigovaným infinitivům, které pro skupinu se sufixem *-ání* převážně ponechávají dlouhou samohlásku *á*, zatímco ve skupině se sufixem *-aní* dochází ke krácení samohlásky.

Z hlediska jazykové výuky je však podstatné zaměřit se na nejfrekventovanější lexémy. S některými výše prezentovanými slovy, zvláště těmi z nižší frekvenční roviny,⁷² studenti patrně nikdy neprijdou do styku. Proto jsme se rozhodli vzít v potaz lexémy s minimální frekvencí 100 výskytů. Navíc pravidla pro výběr vhodného zakončení *-ání* a *-aní* musejí být pro studenty-cizince jasná. Tabulky 63 a 64 prezentují frekvenční špičku verbálních substantiv pro zakončení *-ání* a *-aní*.

Tabulka 63. Nejfrekventovanější verbální substantiva na *-ání*

	Verbální substantivum	Frekvence	ipm ⁷³
1.	psání	4463	36,96
2.	hraní	2009	16,64
3.	spaní	1699	14,07
4.	praní	740	6,13
5.	lhaní	287	2,38
6.	brání	121	1,00
7.	ptání	109	0,90
8.	tkaní	107	0,89

Tabulka 64. Nejfrekventovanější verbální substantiva na *-aní*

	Verbální substantivum	Frekvence	ipm
1.	přání	6851	56,74
2.	stání	1027	8,51
3.	klání	999	8,27
4.	zdání	854	7,07
5.	mání	649	5,37
6.	tání	509	4,22
7.	zrání	471	3,90
8.	sání	280	2,32

⁷² V této rovině se také vyskytují lexémy, kde dochází ke kolísání, díky frekvenčnímu omezení tak můžeme studenty zbavit zbytečného informačního balastu.

⁷³ Vztaheno k celému korpusu SYN2015.

Zaměříme-li se primárně na nejčastější lexémy, jsou pravidla pro použití zakončení *-ání* a *-aní* následující:

- dvouslabičná verbální substantiva mají zakončení *-aní* v případě, že se kmenová samohláska *á* v prefigovaném základovém slovese zkracuje (výjimka: *hraní*), např. *psaní-psát-napsat*,
- dvouslabičná verbální substantiva mají zakončení *-ání* v případě, že se kmenová samohláska *á* v prefigovaném základovém slovese nezkracuje (výjimka: *mání*), např. *přání-přát-popřát*,
- všechna tří- a víceslabičná verbální substantiva mají zakončení *-ání*.

Nicméně cizojazyční studenti k zapamatování těchto pravidel potřebují cvičení, která jim dané pravidelnosti ukážou a naučí je tyto znalosti používat v praxi. Další část se zaměřuje právě na konkrétní nabídku cvičení věnovaných této problematice.

5.1.4 Korpusová cvičení

V této části chceme ukázat dvě možná cvičení, která procvičují rozlišování použití verbálních substantiv se sufixem *-ání*, nebo *-aní*. Tato cvičení lze přizpůsobit libovolné jazykové úrovni studentů; zde prezentujeme cvičení na úrovni A2, která byla ověřena ve výuce (viz kapitola 6).

V první řadě je třeba studenty uvést do tématu a ukázat jim, o jaký problém, jehož si nemusejí být vědomi, se jedná. K tomu může posloužit jednoduché cvičení na doplňování délek s pomocí korpusového materiálu. Můžeme se například soustředit pouze na jedno zakončení, nebo rovnou uvést obě zakončení najednou. Lze navíc přidat i infinitivy, od kterých jsou verbální substantiva derivována, a také můžeme přidat další příbuzná slova, čímž se cvičení ztíží (vhodnější pro zkušenější studenty). V takovém cvičení můžeme jednoduše upozornit studenty na spojitost vhodného zakončení *-ání*, nebo *-aní* s počtem slabik. Vezmeme kupříkladu lexém *ptaní* a zvolíme posloupnost slov: *zeptání – zeptat se – ptaní – ptát se*, ke kterým mají studenti za úkol doplnit diakritiku. Pokud nebudou znát odpověď, mohou s pomocí korpusu ověřit pravopis těchto slov: vyberou typ dotazu základní nebo slovní tvar a zadají postupně jednotlivá slova. Příkladové cvičení tohoto typu uvádíme níže.

Cvičení 1. K následujícím trojicím nebo čtveřicím doplňte chybějící délky.

a) spat – spanek – spani	b) psat – napsat – psaní – napsaní
c) brat – brani – vinobrani	d) hrat – hrani – rozehrat – rozehrani
e) prat – prani – poprani	f) přat – přani – dopřat – dopřani

Dalším příkladem je cvičení 2, kdy studenti pracují s konkordancí. Výsledky konkordančních řádků jsou již připraveny tak, aby obsahovaly příklady verbálních substantiv jak se zakončením *-ání*, tak i *-aní*. Student musí přiřadit verbální substantiva ke správné části tabulky, která je rozdělena na část se zakončením *-ání* a *-aní*. Kromě správného přiřazení verbálního substantiva k němu musí student rovněž dopsat infinitiv, z něhož je odvozeno. Díky této úloze mají studenti možnost seznámit se s použitím vhodných sufixů a také sami objevit tato pravidla zkoumáním dat. V tomto cvičení je potřebná pomoc učitele, který navádí

studenty správným směrem a klade jim otázky, co je podle jejich názoru v těchto datech pravidelné. Ke cvičení lze přidat lexémy, které verbálními substantivy nejsou (např. *vinobraní*), aby se u nich během cvičení bylo možné zastavit a vysvětlit, proč sem nepatří.

Cvičení 2. Níže uvedená konkordance prezentuje příklady verbálních substantiv. Uspořádejte je na správná místa v tabulce a dopište jejich infinitivy.

-ání		-aní	
<u>infinitiv</u>	<u>verb. substantivum</u>	<u>infinitiv</u>	<u>verb. substantivum</u>
<i>napsat</i>	<i>napsání</i>	<i>psát</i>	<i>psaní</i>

k nám s gratulací A další , mnozí jiní vzkázali minulostí . " „ Přesně . A tam patří i . No jo , ale když teď někoho zlákám ke rok od jeho operace , všiml si , že se , někoho si přivlastnit . Nebo něco . Mluvila o přece jen „ americký " strýc . Takřka měsíc po Projdeme spolu rošt . I když tu toho moc k . 3 V červnu 1953 se z novin dověděla o , a Františka řekla , co já vím o nějakém , snad mi pak splní moje hloupé , umanuté ženské usedne na mou zbylou větev , aby si odpočinul při .) No , je to jenom skromné místo na . Má ráda tu druhou mladou ženu , co bez „ ujde to . " „ Žít na Západě ze k svačině . Nechtěl jsem tomu věřit - to záłudné , ale úplně se v něm neztratí ; setrvává na . " „ Nevypadáte , že byste se na to dveří , je : „ Nemůžu spát . " Špatné " Tři jara , šeptá Valdštejn pro sebe , čtyři byla ještě v županu , hlásili , jsme povoláni na , s námi teď do pekla ! – nemáš na úspěchem . „ Není to nic moc , nestojí za velice čistě , a bylo cítit , že má určité po celým bytě , kde se válí jakéhadr k	blahopřání brání hraní chování létání napsání odebrání повstání prání přání přelétání přespání přestání psaní rozehrání rozhraní setkání spaní tání vinobraní vybrání vydání vychování vyprání	; Za rok v srpnu se to obrátilo ; Roberta drog . Do minulosti . " Rázně zavrtěl hlavou . rulety , říkala si , kdo pak bude inkasovat u rodičů změnilo . Tatínek ho choval a mazlil se s , o tom , jak stromy pomalu tančí ve větru se dotoulal ten druhý dopis s básněmi . Četl jsem není . " „ Tak mu vyříd' , že odvedl ve Východním Berlíně . 17 . června dělníci v ulicích , a já řekl : „ Spoustu věcí , " . . . Ty brečíš , co se ti stalo této pustiny . Těší mě , že jsi zde a . . . Když přijedu do Paříže . ADELIN A mluví . Ta má tmavé vlasy . Když vejde , není nic snadného , to já vím , a pro , plynulost kombinační hry , síla útoku , mé vlastní spánku a bdění . Je to stav , jaký dříve těšil . " „ Mám smíšené pocity . " „ mám už několik měsíců a říkám to pokaždé , když sněhů , nic více ti , Lukrecie , nezbyvá ! , ruce položili na spánky jako vojáci , a Ági , pečen a škvařen budeš tam sám , jak svými , " mnil Burroughs . * * Celý román byl . Jedni říkali , že je to jeho dcera . , Perry ! " Cherry je krásná , i když
--	---	--

Výše prezentovaná zadání jsou cvičeními typu *hands-off*, která nevyžadují přímou práci studentů s počítačem. Díky tomu mohou být využita i v učebně bez nutnosti počítačového vybavení. Taková cvičení nejen nepřímo seznamují studenty s korpusem, ale umožňují jim soustředit se na určitý úsek materiálu. Díky tomu nejsou žáci rozptýleni dalšími informacemi nebo nemusejí ještě dodatečně přemýšlet nad postupem přímé práce s korpusem.

5.1.5 Shrnutí

Tato studie se zabývala problematikou dlouhého vokálu u verbálních substantiv končících na *-aní*, anebo *-ání*. Na základě dat z korpusu SYN2015 jsme identifikovali množinu verbálních substantiv s oběma zakončeními. Ověřili jsme, že volba mezi zakončením *-ání*, nebo *-aní* nastává pouze v případě dvouslabičných verbálních substantiv, jak bylo popsáno v dřívějších pracích (Gebauer, 1958, pp. 107–108; Zdeňková, 2018). Víceslabičná verbální substantiva mají vždy zakončení *-ání*. Správnou variantu dvouslabičných lexémů lze z hlediska jazykové výuky určit na základě infinitivu, u kterého buď dochází ke krácení kořenové samohlásky u prefigovaných infinitivů (zakončení *-aní*), nebo k ponechání délky (zakončení *-ání*). Dále jsme nabídli konkrétní *hands-off* cvičení, abychom demonstrovali konkrétní korpusové řešení tohoto problematického jevu.

Tato práce přistupuje novým způsobem k tematice verbálních substantiv na *-ání* a *-aní* z hlediska jazykové výuky. Pomocí korpusových dat jasně klasifikuje lexémy a určuje pravidla pro použití vhodné varianty. Taktéž rozporuje tvrzení, že verbální substantiva na *-ání* a *-aní* mají nepravidelnou distribuci obou variant (Karlík et al., 1995, p. 149). Lze konstatovat, že i přes určité výjimky je soudobý stav nejfrekventovanějších verbálních substantiv na *-ání* a *-aní* stabilní a naprosto pravidelný. Můžeme však samozřejmě očekávat, že v následujících dekadách se zde prezentované kolísající varianty mohou ustálit ve prospěch jedné z nich.

5.2 Tvary přičestí minulého

Současný výzkum vychází z dřívější studie (Zasina, 2014), v níž však nebyl brán zřetel na jazykovou výuku a data ze žákovského korpusu. Proto jsme tento výzkum zopakovali a tentokrát použili nová data, abychom mohli vytvořit relevantní podklady pro studenty ČCJ. Nová analýza byla publikována v konferenčním sborníku (Zasina, 2018b) a zde ji předkládáme v rozšířené podobě.

Tato případová studie se obdobně jako předchozí práce v podkapitole 5.1 zabývá otázkou kvantity, jež je nejproblematictější oblastí v textech nerodilých mluvčích češtiny (viz 4.3.1). V tomto případě se zaměříme na přičestí činná (zvaná též přičestí minulá nebo participia I-ová), u nichž nedochází ke krácení samohlásky bezprostředně předcházející příponě *-l*.

V českém jazyce dochází k tomu, že dlouhá samohláska bezprostředně předcházející infinitivní příponě *-t* se v přičestí minulém zkracuje, srov. *spát* : *spal*, *brát* : *bral*, *být* : *byl*, *krýt* : *krýl* (Zasina, 2014, pp. 66). Zároveň však existuje řada sloves s dlouhou kořenovou samohláskou, u nichž je v participiu kvantita zachována, srov. *zdát* : *zdál*, *smát* : *smál*. Pro studenta-cizince jde o velice komplikovanou distinkci, protože přesně neví, která slovesa se takto chovají, a učebnice takovouto informaci jasně nepodávají. Kupříkladu učebnice češtiny pro cizince *Communicative Czech Elementary*⁷⁴ uvádí komentář, že některá slovesa zachovávají dlouhý vokál *á*, ale vyjmenovává pouze tři příklady: *hrát*, *přát* a *bát se* (Rešková & Pintarová, 2009, p. 87). Učebnice *Čeština pro cizince – učebnice: úroveň B2* uvádí jiné tři příklady: *hrát*, *stát* a *bát se* (Bocou Kestřánková et al., 2013, p. 54), zatímco v učebnici *Basic Czech III* tuto informaci najdeme pouze v příloze s přehledem některých složitějších sloves (Adamovičová & Hrdlička 2010, pp. 279–281), tedy ne přímo v lekci, kde je probírán minulý čas. V tomto přehledu je uvedeno 8 participií: *hrál*, *sál*, *tál*, *zrál*, *hřál*, *smál*, *přál*, *stál*.

Prvním krokem pro další zkoumání bylo najít všechna používaná slovesa tohoto typu v jazykovém korpusu, aby bylo možné sestavit vhodné vyučovací materiály. Snažili jsme se nejen identifikovat tyto problémy v žákovském korpusu, ale zároveň systematicky popsat třídu sloves tohoto typu v současném jazyce, a to přehledným a jasným způsobem. Osolsobě (2011) sice ve své rozsáhlé monografii podrobně popsala morfologii českého slovesa, ale nahlížela na problematiku čistě z úhlu pohledu rodilého mluvčího, a její přístup tedy není přímo aplikovatelný na výuku ČCJ (viz dále). V této studii se snažíme vyplnit tuto mezeru a nabídnout vhodné řešení s ohledem na výuku cizinců.

Následující část popisuje data a metodologii výzkumu. Dále se věnujeme analýze korpusového materiálu, kde nabízíme kategorizaci zkoumaných slov podle derivačních pravidel. Předposlední část se zaměřuje na přímá a nepřímá korpusová cvičení k využití se studenty ve třídě. Na závěr shrneme nejpodstatnější výsledky.

5.2.1 Postup a zkoumaný materiál

Data ze žákovského korpusu CzeSL-SGT a konkrétní analýza slovanského subkorpusu odhalily potíže cizinců s dlouhou samohláskou u verb (viz 4.3.2.1.2). V rámci typu chyby

⁷⁴ Učebnice *Gramatika českého jazyka pro cizince. Pro začátečníky* (Vlčková, 2015, pp. 50–52), *Čeština. Podstawowy kurs języka czeskiego* (Kaniewski, 2009, pp. 22–23), *Basic Czech II* (Adamovičová, Ivanovová, & Hrdlička, 2012, pp. 44–45), *New Czech Step by Step* (Holá, 2006, pp. 64–65) a *Česky krok za krokem I* (Holá, 2016, pp. 49) o tom neuvádějí žádnou informaci.

Quant0 (chyba v diakritice, kde chybí čárka nad vokálem) byl jedním ze signifikantních problémů vokál před příponou *-l* v přičestí minulém. U toho je možné pomocí korpusových metod upozorovat určité pravidelnosti, proto se zde na tento jev podrobně zaměříme.

Analýza ukázala, že obecně nejproblematičtější pro cizince byly tvary tří následujících lexémů: *hrát*, *bát se* a *smát* (tabulka 65). Vezmeme-li v potaz počet studentů, kteří se chyby dopustili, zjistíme, že rozložení chyby napříč jejich texty je poměrně rovnoměrné. Pokud zohledníme úroveň podle SERR na základě relativizované míry ipm, zjistíme, že nejvíce chybovali studenti na úrovni A2, dále B1 a A1.

Tabulka 65. Nejproblematičtější slovní tvary přičestí činného ve slovanském subkorpusu

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů
1.	hrala	79	73
2.	hral	63	49
3.	hrali	48	46
4.	bala	10	10
5.	smali	7	7
6.	smala	5	5

Podíváme-li se do slovanského subkorpusu na tři slovesa *hrát*, *přát*, a *bát se*⁷⁵ zmiňovaná učebnicemi *Communicative Czech Elementary* a *Čeština pro cizince: Úroveň B2*, zjistíme, že v minulém čase u nich dochází poměrně často k chybám krácení dlouhé kořenové samohlásky. Ve slovanském subkorpusu jsme vyhledali jednotlivá slovesa v příslušném čase a ve všech případech se jednalo o chybovost přesahující 50 % (tabulka 66). Na základě toho lze usoudit, že stojí za to této problematice věnovat větší pozornost.

Tabulka 66. Procento chybovosti u tří vybraných sloves v korpusu CzeSL-SGT

Sloveso	Výskyt	Chybovost	Dotaz	% chyb
hrát	283	198	[lemma1="hrát" & word=".*[áa][aoyi]?"]	69,96
přát	14	9	[lemma1="přát" & word=".*[áa][aoyi]?"]	64,29
bát se	27	14	[lemma1="bát" & word=".*[áa][aoyi]?"]	51,85
Celkem	324	221	[lemma1="(hrát) (přát) (bát)" & word=".*[áa][aoyi]?"]	68,21

Jako hlavní výzkumný materiál posloužil referenční reprezentativní korpus SYN2015. Pro identifikaci hledaného jevu v korpusu jsme použili dotaz [word=".*[ýáíé][aoyi]?" & pos="v"], vyhledávali jsme tvary přičestí minulého ve všech možných rodech a číslech. Celkově bylo

⁷⁵ Cíleně zde opomíjíme sloveso *stát*, protože je homonymní se slovesem *stát se*. Obě slovesa mají stejné lemma a jejich rozlišení by vyžadovalo dodatečnou ruční práci.

nalezeno 111 slovesných typů (lemmat), přičemž 6 z nich⁷⁶ bylo z analýzy vyloučeno kvůli chybnému zařazení. Sloveso *odestát* a *odstát* bylo zahrnuto pod jedno společné lemma. Výzkum byl tedy proveden na 104 různých slovesech.

5.2.2 Analýza

Rozsáhlá morfologická analýza českých sloves spolu s tvořením deverbativ byla již systematicky popsána za pomoci korpusových metod (Osolsobě, 2011). Nicméně jak již bylo řečeno, tato monografie na problematiku nahlíží čistě z úhlu pohledu rodilého mluvčího, takže celý výklad samohláskových alternací (ibid., pp. 24–31) je zasazen do tradičně přijatého rozdělení sloves na pět tříd, jež se dále dělí na čtrnáct vzorů. Ve výuce ČCJ se však prezentace sloves nejčastěji simplifikuje pouze na tři třídy (tj. 3. třída vzor *kupovat*, 4. a 5. třída) a dodatečnou čtvrtou skupinu nepravidelných sloves (Vališová, 2010, p. 194). Přístup Osolsobě tak není aplikovatelný na výuku cizinců vyjímaje velice pokročilé studenty a zahraniční bohemisty, kteří by s ohledem na své lingvistické zaměření měli tradiční přístup ke gramatice znát.

Osolsobě (2011) ve své studii popisuje samohláskové alternace kořenové samohlásky a kmenotvorné přípony slovesných tvarů (infinitiv, *l*-ové přičestí, pasivní přičestí, podstatné jméno slovesné, imperativ atd.) v různých vztazích. Např. jedním z příkladů alternace je vztah imperativu vůči ostatním tvarům, kdy se dlouhá kořenová samohláska v rozkazovacím způsobu krátí (*lámat, lámal, lámán, lámání, ... : lam*). Tento přístup tak nezkoumá tvary přičestí minulého komplexně, neboť jsou v přístupu Osolsobě roztrženy do několika skupin, zohledňujících dělení na slovesné třídy. V našem výzkumu naopak analyzujeme tvary přéterita jako jednu skupinu, k níž přistupujeme z hlediska nerodilého mluvčího češtiny.

Položili jsme si také otázku, jak velká je podmnožina zkoumaných sloves v rámci sloves s dlouhým vokálem v infinitivu před příponou *-t* (např. *brát, krýt, hrát*). Chtěli jsme tímto prověřit, nakolik je probíraný jev častý. Podíl všech přičestí minulých zachovávajících si dlouhou samohlásku před příponou *-l* (134 398 tokenů) činí z celkového počtu všech přičestí minulých utvořených od sloves s dlouhou samohláskou v infinitivu (1 373 109 tokenů⁷⁷) 9,79 %. V několika případech jde o lexémy velice frekventované. Na základě analýzy gramatických konstrukcí nalezených sloves je bylo možné rozdělit do jednotlivých skupin. Mnoho z nich je vytvořeno derivací pomocí předpon.

104 typů zkoumaných sloves lze zařadit do 20 skupin, z nichž nejvíce derivátů mají skupiny *hrát, hřát, stát* a *vát* (tabulka 67). Derivační hledisko umožňuje rychlejší zapamatování jednotlivých tvarů a student si tak může zapamatovat jen tato slovesa: *stát, hrát, smát se, přát, bát se, planout/plát*⁷⁸, *hřát, vlát, tát, sát, zrát, vát, kát, okřát, lát, dít se*⁷⁹, *ržát* a také slovesa s kořenem *-dát se*⁸⁰ a *-klát*⁸¹. S ohledem na výrazně rozdílné frekvence užití jednotlivých sloves je možné seznam samozřejmě dále redukovat podle jazykové úrovně studenta (od nejčastějších až po ty velmi řídké).

⁷⁶ Našly se zde překlepy: *klála* (ve smyslu *Klára*), *ždál* (správně *žádaly*), *vytát* (správně *vytáhl*), příjmení *Vokřát* a také nářeční tvary participia od sloves *dělat* a *udělat*.

⁷⁷ [word="*[aeiouy][aoyi]?" & pos="V" & lemma=".[ýáíé]t" | [word="*[ýáíé][aoyi]?" & pos="V"]

⁷⁸ Variantní tvary jednoho slovesa, avšak v naší tabulce jsou zastoupeny zvlášť.

⁷⁹ Sloveso má dva kodifikované tvary přičestí činného: *děl se* a *zastaralý dál se* (SSČ).

⁸⁰ Sloveso *dát* má tvar přičestí činného s krátkým vokálem *dal*.

⁸¹ Sloveso **klát* nebylo kodifikováno.

Tabulka 67. Slovesa zachovávající si dlouhou kořenovou samohlásku před příponou *-l*

	Slovotvorná báze	Slovesa patřící k jednotlivým skupinám ⁸²	Počet sloves ve skupině
1.	-bát	bát se, <i>zabát se</i>	2
2.	-dát	zdát se, udát se, nadát se, zadržát se	4
3.	-dít	dít se	1
4.	-hrát	hrát, vyhrát, prohrát, odehrát, zahrát, sehrát, nahrát, přehrát, dohrát, uhrát, přihrát, rozehrát, pohrát, obehrát, <i>předehrát, ohrát</i>	16
5.	-hřát	hřát, zahrát, ohřát, rozehřát, prohřát, přehřát, nahřát, vyhřát, dohřát, přihrát, uhřát, předehřát	12
6.	-kát	kát se	1
7.	-klát	proklát, <i>sklát, rozeklát</i>	3
8.	-lát	lát, <i>vylát</i>	2
9.	-okrát	pookrát, okrát	2
10.	-planout	planout, vzplanout, zaplanout	3
11.	-plát	vzplát	1
12.	-přát	přát, dopřát, popřát, blahopřát, poblahopřát, <i>zapřát si</i>	6
13.	-ržát	zaržát, ržát	2
14.	-sát	nasát, vysát, přisát, sát, odsát, vsát	6
15.	-smát	usmát se, zasmát se, smát se, rozesmát se, pousmát se, vysmát se, nasmát se, <i>dosmát se, prosmát se</i>	9
16.	-stát	stát, přistát, obstát, ustát, dostát, přestát, postát, vystát, prostát, <i>od(e)stát, nastát se</i>	11
17.	-tát	roztát, tát, odtát	3
18.	-vát	zavát, vát, odvát, přivát, navát, rozvát, <i>vyvát, svát, ovát, provát, převát</i>	11
19.	-vlát	vlát, zavlát, rozevlát	3
20.	-zrát	dozrát, vyzrát, zrát, uzrát, nazrát, přezrát	6

Učitelům českého jazyka tato data mohou být nápomocná pro sestavení vhodných zadání pro procvičování kvantity u participií. Nicméně ne všechna slovesa jsou vhodná pro zařazení do výuky, týká se to např. hapaxů⁸³: *odestát, ohrát, ovát, nastát se, provát, vylát, rozeklát, převát, zabát se* a slov velmi řídkých (frekvence 4 a méně) či pro rodilé mluvčí češtiny nepřirozených: *prosmát, svát, sklát, odstát, uhřát, předehřát*. Důraz by měl být v každém případě kladen na nejméně četnější tvary z nabídnutého seznamu. Tabulka 68 uvádí deset nejčastějších sloves vyskytujících se v korpusu, která si zachovávají dlouhou kořenovou samohlásku před příponou *-l* v rámci analyzovaných tvarů participií, a také obsahuje procentuální podíl těchto participií na celkovém počtu analyzovaných přičestí činných (z tabulky 67), jenž činí 134 398 tokenů.

⁸² Řídké a/nebo dosud nekodifikované tvary byly v tabulce označeny kurzívou.

⁸³ V korpusové lingvistice hapax znamená slovní tvar, jenž se v korpusu vyskytl pouze jednou.

Tabulka 68. Slovesa zachovávající si dlouhou kořenovou samohlásku před předponou *-l* s nejvyšší frekvencí

	Sloveso	Frekvence	Procentuální podíl v množině participií (%)
1.	stát	31 483	23,43
2.	hrát	17 143	12,76
3.	zdat se	13 519	10,06
4.	usmát se	9 942	7,40
5.	vyhrát	9 583	7,13
6.	přát	7 712	5,74
7.	bát se	6 550	4,87
8.	zasmát se	4 983	3,71
9.	smát se	4 378	3,26
10.	prohrát	4 153	3,09

Je patrné, že frekvence slovesa *stát* je skoro dvojnásobná než slovesa *hrát*, pravděpodobně proto, že *stát* má dva významy: ‘být na nohou’ a ‘mít (peněžitou) cenu’ (SSČ). Srovnáme-li tyto výsledky s učebnicemi *Communicative Czech Elementary* a *Čeština pro cizince: Úroveň B2*, jež dohromady vyjmenovávají pouze čtyři slovesa tohoto typu (*hrát, přát, stát* a *bát se*), a navíc bez dalšího komentáře, lze konstatovat, že volba těchto slov byla správná, poněvadž se nacházejí na frekvenční špičce. Měla by ale být doplněna o další lexémy zmíněné výše: *zdat se, smát se* a jejich častější deriváty.

5.2.3 Korpusová cvičení

V návaznosti na výzkum lze pak sestavit cvičení zaměřující se na zde probíranou problematiku. Cvičení prezentovaná v tomto oddíle mají podobu nepřímou (*hands-off*), tzn. že nevyžadují přímou práci s počítačem. Věty uvedené ve všech cvičeních jsou autentické a pocházejí z korpusu SYN2015.

Cvičení 3 nejdříve uvádí studenty do tématu a upozorňuje je na zkracování dlouhé samohlásky, nebo naopak její ponechání. V začátcích studenti mají tendenci přehlížet označování dlouhých samohlásek, proto když si osvojují minulý čas v češtině, často správně neuvádějí kvantitu (*psát : psal*). Problém nastává v momentě, kdy si neuvědomují, že některá slova si délku ponechávají (*zdat se : *zda se*), anebo se naopak domnívají, že čárku psát musí, a zbytečně ji nechávají i tam, kam nepatří (*znát : *znál*). Cvičení nechává studenty samostatně přemýšlet, jestli v označených slovesech dochází k nějakým změnám. Díky tomu si začnou všimnout problému a lze tak přejít k dalšímu cvičení. Toto cvičení je vhodné již pro začátečníky, kteří se poprvé seznamují s minulým časem. Nejde zde o to, aby si studenti hned zapamatovali všechna slova, kde dochází k ponechání délky, ale spíše aby se seznámili s rozdíly ve frekventovaných slovesech (*spát, brát, hrát, bát se*).

Cvičení 3. Podívejte se na níže uvedené věty a zvýrazněná slovesa (infinitiv a přičestí minulé). Dochází v nich k nějakým změnám?

a) „Myslela jsem, že budeš **spát** v ateliéru.“ Peter zavrtěl hlavou. „Nejradši bych **spal** u vás.“

b) Ted' už jsem **bral** tak malé dávky, že bylo na čase přestat jej **brát** úplně.

c) Bylo mi třicet, když jsem začal **hrát** profesionálně, a do té doby jsem si **hrál** jen sám pro sebe už od deseti let.

d) Asi se **bál**, že mě rozruší. Ale to se **bát** nemusel.

Když si studenti samohláskové změny uvědomí, je důležité je seznámit se slovesy, u nichž k alternaci nedochází. Mnohem častěji totiž přehlížejí dlouhé samohlásky, proto právě na ně musí být kladen důraz. V závislosti na pokročilosti studentů můžeme vybrat vhodnou množinu sloves k prezentaci během výuky. Cvičení 4⁸⁴ obsahuje deset nejčastějších sloves (viz tabulka 68). Vzhledem k složitosti slovní zásoby v uvedených větách doporučujeme toto cvičení minimálně pro úroveň B1. Zadání je založeno na doplnění správného tvaru přičestí minulého. Cvičení má za cíl procvičení nejfrekventovanějších forem participií, jež délku ponechávají.

Cvičení 4. Slova uvedená v závorkách dejte do správného tvaru minulého času.

Ale stařenka (přát si) nebýt sama. Smutně se na mě (usmát – ona). Stavba (stát) celkem 15 miliard korun. Ve druhé půli už (hrát – my) vabank. Ona na něho (usmát se). Tři roky po sobě (vyhrát – oni) běh na pět kilometrů. Přitom oba (přát si) dítě. Skutečně (zdát se – ono), že to Anthonymu docela jde. Pořád (hrát – já) v muzikálu. Na konferenčním stolku (stát) vedle masivního popelníku z českého skla soška Lenina. Šíleně (smát se – ony). Včera totiž (prohrát – oni) další zápas. Československo (bát se) statisíců sovětských vojáků. Nahlas (zasmát se – já). Čeští basketbalisté (vyhrát) v prvním utkání evropské kvalifikace divize B na Slovensku 65:60. Němci dobrušně (smát se) jejich chybám. Kapitánovi (zdát se), že se na něho dívají vyčítavě. Hrozně (bát se – já). V celém play off (prohrát – oni) jen na jeho začátku s Třincem. Ale nakonec tomu opravdu srdečně (zasmát se – já).

Zadání cv. 5 je založeno na stejném principu jako zadání cv. 4, zde je však kladen důraz na fixování látky. Student na základě získané znalosti musí sám rozhodnout, zda sloveso ponechává délku samohlásky, nebo ne. V případě obtíží může student použít počítač a najít jednotlivé věty v korpusu SYN2015, aby zjistil správnou formu participia, byl by to však přístup přímý. Tento typ cvičení doporučujeme pro pokročilejší studenty na minimální úrovni B2.

Cvičení 5. Slova uvedená v závorkách dejte do správného tvaru minulého času.

Sedm a půl roku (stát – on) v čele nejziskovější české společnosti – ČEZ. (uvažovat – já), že bych mu (dát) štěňátko. Ani nevíte, jak o vás (bát se – já). To (stát se) ještě před naším odjezdem. Vzhledem k tomu, že dvakrát (hrát – my) venku, to není žádná tragédie. Taky na něj (usmát se – já), (přistoupit) k němu blíž a (dát) mu pusku. Vteřinu či dvě (zdát se – ono), že to zabere. Z celého srdce (přát si – ona), aby jeho talent došel uznání.

⁸⁴ Toto cvičení bylo publikováno v příspěvku Zaslavský (2018a, p. 120), kde se nachází i klíč s řešením.

Poslední cvičení je určeno pokročilým studentům češtiny, kteří jsou schopni vnímat jazykové nuance a dosáhli minimálně úrovně B2. Cvičení 6 se věnuje podrobně lexémům *stát, stát se* a jejich derivátům, u nichž se zkracování dlouhé samohlásky poměrně často plete. Studenti se tak musí soustředit nejen na psanou podobu, ale i na sémantickou rovinu.

Cvičení 6. Doplňte do níže uvedených vět správné tvary příčestí minulého následujících sloves:

a) stát vs. stát se

- Ale to by desítky a možná i stovky miliónů a na to město samo nemá.
- Města na severu Moravy ostrovy a byly v nich vyhlášeny stavy nebezpečí.
- U oken mahagonový psací stůl a otec tam často sedával, když měl nějakou práci.

b) vstát vs. vystát

- Když nás uviděl, a radostně nás vítal.
- Společně s kupci frontu na nákladní auto a podařilo se mu se tam dozadu vecpat.
- Muž a v očích mu pobaveně jiskřilo.

c) nestát vs. nestát se

- Aby, že během reklamní kampaně na určitý výrobek nebude produkt dostupný v regálu.
- Tentokrát vzpřímeně s napřaženými pažemi.
- Nic podobného v dopise, text je bezpečně znám.

Výše uvedená cvičení jsou ukázkou korpusového přístupu ve výuce při procvičování kvantity samohlásky v příčestích minulých. Cvičení postupně rozvíjejí téma, takže učitel sám může rozhodnout, která cvičení se svými studenty probere. Doporučované úrovně cvičení podle SERR jsou určeny na základě vlastních zkušeností práce se Slovaný a jsou spíše orientační. Zadáání jsou vhodná pro zařazení do výuky po uvedení studentů do tématu tvoření minulého času.

5.2.4 Shrnutí

Kvantita v českém jazyce je komplikovaným jazykovým jevem, který často působí potíže nerodilým mluvčím. V této části jsme se soustředili na problém s kvantitou samohlásky před příponou *-l* v příčestí minulém, která již sice byla dříve diskutována (viz Osolobě 2011), ale pouze z úhlu pohledu rodilého mluvčího. Proto bylo nutné prozkoumat tuto oblast s ohledem na studenty-cizince. Provedený výzkum je tak prvním pokusem o systematický popis skupiny příčestí činných zachovávajících si dlouhou samohlásku před příponou *-l* s ohledem na výuku ČCJ.

Za pomoci korpusové analýzy jsme identifikovali analyzovaná slovesa a pokusili jsme se o jejich klasifikaci. Nabídli jsme rozdělení příčestí činných do příbuzných skupin podle slovo tvorné báze, což napomáhá ve studiu/výuce ČCJ. Přijaté rozdělení na derivační skupiny usnadňuje zapamatování si více než stovky jednotlivých tvarů, sdružených pod dvacet kategorií. Na základě výzkumu byl dále sestaven seznam nejfrekventovanějších sloves, jež

jsou podstatná při osvojování tohoto jazykového jevu nerodilým mluvčím. Seznam může být dále rozšiřován podle jazykové úrovně studentů.

V neposlední řadě byla nabídnuta čtyři korpusová cvičení jako příklad aktivit, které nevyžadují přímou práci s počítačem. Jsou ukázkou aplikace korpusového přístupu ve výuce a postupně uvádějí studenty do problematiky kvantit příčestí minulých.

5.3 Konkurence genitivních koncovek singuláru *-a* a *-u*

Konkurence koncovek *-a* a *-u* v genitivu singuláru maskulin neživotných (dále jen Gsg Mi) je další problematickou oblastí pro studenty-cizince, na kterou poukázala analýza chyb v žákovském korpusu (viz kapitola 4.3.2.2). V rámci typu chyb SingCh se jednalo o nejpočetnější jazykový jev, v němž studenti chybují.

Kolísání genitivních koncovek *-a* a *-u* je zapříčiněno dosud nezavršeným přechodem z kmenového deklinačního systému na rodový (Vážný, 1964, p. 9), přičemž tento proces se netýká pouze češtiny, ale je přítomen i v ostatních slovanských jazycích (srov. Bígl, 2013; Janda, 1996, pp. 121–145; Zasina, 2017; Žigo, 2012). V českém prostředí se této tematice věnuje řada studií (např. Bermel, 2010; Rusínová, 1992; Šimandl, 2003) a gramatik (Cvrček et al., 2010; Karlík et al., 1995). Poslední dobou vznikají i korpusové studie zaměřené na morfosyntaktické variace mj. genitivu (Bermel & Knittl, 2012a, 2012b; Bermel, Knittl, & Russell, 2014, 2018). Tyto práce primárně analyzují korpusová data kvalitativním způsobem a následně prostřednictvím dotazníků zkoumají přijatelnost dubletních tvarů rodilými mluvčími. Experiment vždy probíhal na dvou rovinách: dotazování jednak sami doplňovali genitivní koncovku do modelových vět, jednak dvěma dubletám v kontextu přiřazovali hodnotu přijatelnosti. Výsledky průzkumu ukázaly souvislost proporcionální frekvence tvarů v jazykovém korpusu s přijatelností hodnocenou rodilými mluvčími.

I přes značnou pozornost věnovanou genitivním koncovkám *-a* a *-u* nebylo dosud toto téma zcela vyčerpáno. V této studii se na danou problematiku zaměřujeme nově z hlediska výuky ČCJ. Klademe důraz na systematický popis zkoumaného jevu korpusovými metodami s cílem nabídnout studentům-cizincům přehled o koncovkách Gsg Mi a rovněž identifikovat ty varianty, jež jsou běžné v českém jazyce, tudíž i přijatelné rodilými mluvčími. Na základě získaných výsledků zde uvádíme i příkladová korpusová cvičení, která se snaží uvést studenty do problematiky konkurence koncovek Gsg Mi a umožňují tuto látku procvičovat.

Problematika záměny koncovek *-a* a *-u* je zvláště pozoruhodná u studentů se slovanským původem, v jejich případě totiž bývá nejčastějším důvodem chyb interference z mateřského jazyka. Existují substantiva, která mají ve slovanských jazycích stejnou koncovku jako např. čes. *kousek chleba*, pol. *kawałek chleba*, rus. *кусок хлеба*, srb. *комад хлеба*, nicméně u řady slov se genitivní koncovky napříč slovanskými jazyky neshodují, srov. čes. *slovníku* vs. pol. *słownika*, rus. *словаря*, srb. *речника*. Proto je důležité slovanské studenty na tuto skutečnost upozornit.

V následující části se zaměříme na popis dat a metodologie výzkumu: nejdříve shrneme chyby v žákovském korpusu a následně identifikujeme množinu konkurenčních substantiv v korpusu synchronní češtiny. Po analýze získaný materiál roztřídíme do tří kategorií. V předposlední části pak uvádíme přímá a nepřímá korpusová cvičení a na závěr shrnujeme nejpodstatnější zjištění.

5.3.1 Postup a zkoumaný materiál

I v této případové studii jsme vycházeli z dřívější analýzy žákovského korpusu CzeSL-SGT (viz 4.3.1), jež odhalila problém cizinců s Gsg Mi, u nichž dochází ke konkurenci koncovek *-a* a *-u* (viz 4.3.2.2.1). V rámci typu chyb SingCh (chyba vznikla záměnou jednoho znaku za druhý) se otázka konkurence koncovek v genitivu ukázala nejčastější obtíží u 22 různých typů

chybných slovních tvarů, činících dohromady 194 tokenů. Tabulka 69 prezentuje podrobnější data spolu s absolutní frekvencí a počtem studentů, kteří se dané chyby dopustili.

Tabulka 69. Problematické slovní tvary substantiv ve slovanské části korpusu CzeSL-SGT⁸⁵

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů
1.	mosta	23	21
2.	kluba	21	17
3.	životu	21	18
4.	pátka	13	13
5.	obchoda	11	11
6.	byta	9	7
7.	stola	9	9
8.	lesu	9	7
9.	světu	9	9
10.	hrada	8	8
11.	páteka	8	8
12.	pateka	8	8
13.	Vyšehrada	6	6
14.	názora	6	6
15.	bara	5	5
16.	výleta	4	4
17.	hotela	5	5
18.	centru	5	5
19.	roka	5	4
20.	důma	5	4
21.	stůla	2	2
22.	diploma	2	2
Celkově		194	179

Podíváme-li se na informace v tabulce podrobněji, ukazuje se, že častěji dochází k výměně *-u* za *-a* celkově v 19 typech chybných tvarů (např. **pátka*, **hrada*, **názora*) a ve zbývajících 3 případech *-a* za *-u* (**životu*, **centru*, **světu*).

Pokud prověříme chybné slovní tvary identifikované v korpusu CzeSL-SGT na základě jazykové úrovně, zjistíme, že nejvíce chyb se podle očekávání dopustili studenti na základních úrovních A1 a A2 (tabulka 70), ale chybování se nevyhnuli ani studenti úrovně B1, B2 a ojedinele i C1. Chybovost genitivních koncovek *-a* a *-u* je vůči zvyšující se jazykové úrovni nepřímo úměrná (na rozdíl od případu zakončení *-ání* a *-aní*, kde nejčastěji chybují úrovně A1 a B2, viz 5.1, a také na rozdíl od obtíží s přičestím minulým, kde nejčastěji chybují úrovně A2, B1 a A1, viz. 5.2). Z toho vyplývá, že během vyučovacího procesu je tato

⁸⁵ V případě chybných tvarů *světu*, *roka*, *stůla*, *diploma* byly frekvence a počet studentů upraveny, poněvadž v rámci těchto typů se vyskytly i jiné chyby (např. v rodě, tvaru plurálu), které byly vyloučeny na základě ruční analýzy.

konkrétní obtíž nivelována s růstem jazykové kompetence studenta. Proto je třeba se v případě studentů na základních úrovních zaměřit na jasný výklad dané látky, zatímco v případě těch pokročilých se bude spíše jednat o opakování tohoto jazykového jevu.

Tabulka 70. Úroveň studentů podle SERR, u nichž se vyskytla chyba v Gsg Mí

Úroveň	Frekvence	ipm ⁸⁶
A1	80	328,28
A2	69	276,74
B1	30	215,89
n/a	6	181,99
B2	8	92,3
C1	1	57,16

V dalším kroku jsme se zaměřili na prozkoumání konkurence genitivních koncovek *-a* a *-u* v českém jazyce na základě dat synchronního korpusu SYN2015. K získání relevantních slov jsme použili nástroj Morfio (Cvrček & Vondříčka, 2013a; Cvrček & Vondříčka, 2013b), který na základě korpusových dat odhaduje rozsah a produktivitu slovtvorných modelů v češtině⁸⁷. Aplikace postihuje slovtvorný vztah⁸⁸ jednak na základě formální shody/podobnosti v určitých částech slova (tzv. báze), jednak na základě formálních odlišností v částech specifických (tzv. formanty). Morfio tak dokáže vyhledat dvojice (popř. trojice, čtveřice) shodující se v bázi a lišící se pouze specifikovanými formanty.

V Morfio jsme hledali dvojice slov se stejnouází a odlišnými koncovkami *-a* a *-u*. Specifikovali jsme rovněž dotaz vlastním tagem NNIS2.*, abychom získali pouze tvary Gsg Mí. Frekvence byla pragmaticky stanovena na minimálně 4 výskyty; vyhledávali jsme jednotlivé tvary a ty následně vyhodnocovali. Tímto jsme získali 123 dvojic, jež bylo nutné ještě manuálně protřídít. Nejčastěji jsme naráželi na problém chybně označovaného životného substantiva jako maskulina neživotného. Vždy se to týkalo jednoho lexému v páru (např. *Austina* ‘jméno’ × *Austina* ‘město’, *favorita* ‘oblíbenec’ × *favoritu* ‘značka auta’, *Hudsona* ‘jméno’ × *Hudsona* ‘řeka’). Tyto výsledky byly z analýzy vyloučeny. K dalším vyloučeným případům patří lexémy formálně označené jako Gsg, které jsou však funkčně Asg (Gsg *jointa* : Gsg *jointu* ‘droga’), a také lexémy, jež nemají stejný etymologický původ (*turka* ‘turecká káva’ × *Turku* ‘toponymum’).

5.3.2 Analýza

Výsledný materiál jsme se pokusili setřídít do tří skupin po vzoru obdobného výzkumu na polštině (Zasina 2017). Ve většině sporných případů, kde bylo určení kategorií nejasné, rozhodoval o zařazení do skupiny kontext. Navíc jsme si jasně stanovili charakteristiku jednotlivých kategorií takto:

⁸⁶ Vztaženo k jednotlivým úrovním.

⁸⁷ Nově i v polštině, srov. Zasina, 2017 a Zasina & Škrabal, 2018.

⁸⁸ Vztah sémantický je těžce uchopitelný u korpusů, u nichž nemáme k dispozici sémantickou anotaci. Proto dále získaný materiál třídíme ručně, abychom homonymní tvary analyzovali jako samostatné instance.

1. substantiva mající stejný etymologický původ a význam; koncovky *-a* a *-u* se liší frekvencí a/nebo je jedna preferována v určitých kolokačních spojeních;
2. substantiva mající stejný etymologický původ, avšak rozdílný význam; koncovky *-a* a *-u* diferencují význam;
3. substantiva, u kterých je konkurence genitivních koncovek zpochybnitelná z důvodu vysoké chybovosti nebo malého zastoupení jedné z variant v korpusu.

Následující tabulky 71, 73, 74 prezentují výše popsané tři skupiny substantiv Gsg Mi, u nichž dochází ke konkurenci spolu s uvedeným významem, absolutní frekvencí výskytu v korpusu a proporcionální frekvencí⁸⁹. Jednotlivé lexémy jsou seřazeny podle abecedy.

Tabulka 71. Substantiva mající stejný etymologický původ a význam (kategorie 1)

Číslo	Koncovka						Význam
	-a			-u			
	Lexém	Frekvence	Proporcionální frekvence	Lexém	Frekvence	Proporcionální frekvence	
1.	Androida	13	5,58 %	Androidu	220	94,42 %	operační systém
2.	antona	25	58,14 %	antonu	18	41,86 %	policejní vozidlo
3.	bavoráka	7	28,00 %	bavoráku	18	72,00 %	značka auta
4.	betléma	38	40,00 %	betlému	57	60,00 %	jesličky
5.	Blaníka	10	25,00 %	Blaníku	30	75,00 %	toponymum
6.	Braníka	19	63,33 %	Braníku	11	36,67 %	toponymum
7.	budíka	6	5,61 %	budíku	101	94,39 %	zařízení k buzení
8.	Cimburka	10	71,43 %	cimburku	4	28,57 %	toponymum
9.	Čeljabinska	4	22,22 %	Čeljabinsku	14	77,78 %	toponymum
10.	čtvrťka	401	83,72 %	čtvrťku	78	16,28 %	den v týdnu
11.	debla	5	33,33 %	deblu	10	66,67 %	dvouhra
12.	dneška	1 028	97,35 %	dnešku	28	2,65 %	dnešní den
13.	dvorka	12	8,63 %	dvorku	127	91,37 %	malý dvůr
14.	fermeta	8	24,24 %	fernetu	25	75,76 %	alkohol
15.	fiata	21	11,67 %	fiatu	159	88,33 %	značka auta
16.	forda	45	15,90 %	fordu	238	84,10 %	značka auta
17.	Frymburka	9	56,25 %	Frymburku	7	43,75 %	toponymum
18.	galavečera	59	93,65 %	galavečeru	4	6,35 %	slavnostní společenské setkání
19.	Gdaňska	30	41,10 %	Gdaňsku	43	58,90 %	toponymum
20.	golfa	10	3,83 %	golfu	251	96,17 %	značka auta
21.	góla	4	0,91 %	gólu	437	99,09 %	branka
22.	hřiba	5	16,13 %	hřibu	26	83,87 %	houba
23.	Chabarovska	4	14,81 %	Chabarovsku	23	85,19 %	toponymum
24.	chevroleta	6	12,24 %	chevroletu	43	87,76 %	značka auta
25.	chlívka	9	14,75 %	chlívku	52	85,25 %	chlév
26.	jaguara	6	16,22 %	jaguaru	31	83,78 %	značka auta
27.	Javorníka	5	20,83 %	Javorníku	19	79,17 %	toponymum

⁸⁹ Proporcionální frekvence, tj. procentový podíl konkurujících tvarů (viz Bermel et al., 2014).

28.	jazyka	3 716	96,62 %	jazyku	130	3,38 %	mluva; orgán
29.	Jeseníka	5	3,03 %	Jeseníku	160	96,97 %	toponymum
30.	kalicha	54	43,90 %	kalichu	69	56,10 %	nádoba
31.	kláštera	1 597	97,68 %	klášteru	38	2,32 %	církevní budova
32.	klína	831	91,22 %	klínu	80	8,78 %	část těla
33.	komína	476	72,12 %	komínu	184	27,88 %	zařízení odvádějící kouř
34.	kopečka	27	35,53 %	kopečku	49	64,47 %	malý kopec
35.	kostelíčka	14	70,00 %	kostelíčku	6	30,00 %	malý kostel
36.	kostelíka	99	77,34 %	kostelíku	29	22,66 %	malý kostel
37.	kouska	50	16,84 %	kousku	247	83,16 %	část celku
38.	koutka	13	4,14 %	koutku	301	95,86 %	prostor mezi dvěma stěnami
39.	kouta	792	75,29 %	koutu	260	24,71 %	prostor mezi dvěma stěnami
40.	Kurska	19	67,86 %	Kursku	9	32,14 %	toponymum
41.	Kynšperka	14	60,87 %	Kynšperku	9	39,13 %	toponymum
42.	lesíka	103	77,44 %	lesíku	30	22,56 %	malý les
43.	lincolna	18	48,65 %	lincolnu	19	51,35 %	značka auta
44.	Lipníka	16	32,65 %	Lipníku	33	67,35 %	toponymum
45.	Mělníka	121	93,08 %	Mělníku	9	6,92 %	toponymum
46.	mercedesa	11	3,97 %	mercedesu	266	96,03 %	značka auta
47.	Mínska	9	11,39 %	Mínsku	70	88,61 %	toponymum
48.	mlýna	448	94,32 %	mlýnu	27	5,68 %	budova na výrobu mouky
49.	mnohoúhelníka	6	33,33 %	mnohoúhelníku	12	66,67 %	geometrický útvar
50.	národa	2 308	96,93 %	národu	73	3,07 %	společenství lidí
51.	Nazareta	23	56,10 %	Nazaretu	18	43,90 %	toponymum
52.	Norimberka	41	35,96 %	Norimberku	73	64,04 %	toponymum
53.	Nymburka	436	91,98 %	Nymburku	38	8,02 %	toponymum
54.	obdélníka	43	25,29 %	obdélníku	127	74,71 %	geometrický útvar
55.	oběda	818	98,79 %	obědu	10	1,21 %	polední jídlo
56.	octa	485	97,98 %	octu	10	2,02 %	potravinářská kapalina
57.	opela	9	7,89 %	opelu	105	92,11 %	značka auta
58.	Orlíka	5	26,32 %	Orlíku	14	73,68 %	toponymum
59.	Oseka	30	63,83 %	Oseku	17	36,17 %	toponymum
60.	pětiúhelníka	4	23,53 %	pětiúhelníku	13	76,47 %	geometrický útvar
61.	peugeotota	8	6,78 %	peugeototu	110	93,22 %	značka auta
62.	popela	583	96,20 %	popelu	23	3,80 %	zbytek po spálení něčeho
63.	potoka	1 320	97,78 %	potoku	30	2,22 %	vodní tok
64.	Proseka	8	57,14 %	Proseku	6	42,86 %	toponymum

65.	Příbora	17	65,38 %	Příboru ⁹⁰	9	34,62 %	toponymum
66.	renaulta	13	9,22 %	renaultu	128	90,78 %	značka auta
67.	roka	841	1,21 %	roku	68 745	98,79 %	365 dní
68.	Rumburka	17	26,56 %	Rumburku	47	73,44 %	toponymum
69.	rybníčka	16	14,29 %	rybníčku	96	85,71 %	malý rybník
70.	rybníka	928	87,05 %	rybníku	138	12,95 %	umělá vodní nádrž
71.	saaba	14	17,72 %	saabu	65	82,28 %	značka auta
72.	Saturna	5	6,10	Saturnu	77	93,90 %	planeta
73.	saturna	5	35,71	saturnu	9	64,29 %	značka auta
74.	silvestra	18	78,26	silvestru	5	21,74 %	poslední den v roce
75.	Smolenska	7	30,43	Smolensku	16	69,57 %	toponymum
76.	sna	226	17,44	snu	1 070	82,56 %	iluze během spánku
77.	Sokola	499	97,08	Sokolu	15	2,92 %	tělovýchovná jednota
78.	Suchdola	36	76,60	Suchdolu	11	23,40 %	toponymum
79.	sýra	712	88,12	sýru	96	11,88 %	jídlo
80.	šajna	13	68,42	šajnu	6	31,58 %	ponětí, zdání
81.	šestiúhelníka	7	26,92	šestiúhelníku	19	73,08 %	geometrický útvar
82.	Šternberka	365	94,32	Šternberku	22	5,68 %	toponymum
83.	Štramberka	19	61,29	Štramberku	12	38,71 %	toponymum
84.	Šumperka	119	76,28	Šumperku	37	23,72 %	toponymum
85.	Tábora	339	99,12	Táboru	3	0,88 %	toponymum
86.	tábora	2 366	99,75	táboru	6	0,25 %	ubytovací zařízení
87.	taxíka ⁹¹	5	1,31	taxíku	378	98,69 %	dopravní prostředek
88.	trabanta	23	62,16	trabantu	14	37,84 %	značka auta
89.	trojúhelníka	75	23,36	trojúhelníku	246	76,64 %	geometrický útvar
90.	týla	163	68,31	týlu	28	31,69 %	část hlavy
91.	Újezda	33	29,20	Újezdu	80	70,80 %	toponymum
92.	Úštěka	5	38,46	Úštěku	8	61,54 %	toponymum
93.	velína	12	35,29	velínu	22	64,71 %	ovládací stanoviště
94.	Vimperka	23	69,70	Vimperku	10	30,30 %	toponymum
95.	vnějška	4	2,76	vnějšku	141	97,24 %	vnější prostor
96.	všehomíra	71	92,21	všehomíru	6	7,79 %	vesmír
97.	walkmana	31	68,89	walkmanu	14	31,11 %	přehrávač kazet
98.	Zábřeha	11	15,28	Zábřehu	61	84,72 %	toponymum
99.	záchoda	53	14,10	záchodu	323	85,90 %	toaleta
100.	zákona	10 607	99,48	zákonu	55	0,52 %	ustálené pravidlo
101.	Zbiroha	16	64,00	Zbirohu	9	36,00 %	toponymum
102.	zítřka	433	98,19	zítřku	8	1,81 %	zítřejší den

⁹⁰ Frekvence je zde ručně ověřena a upravena.

⁹¹ Frekvence je zde ručně ověřena a upravena.

První kategorie obsahuje celkově 102 dvojic, u nichž se koncovky *-a* a *-u* liší frekvencí. Nicméně absolutní frekvence úplně nevypovídá o převládající tendenci použití jedné z variant, proto uvádíme rovněž procentový podíl konkurujících tvarů (neboli proporcionální frekvenci – Bermel et al., 2014), který můžeme dále využít pro určení frekvenčních pásem (viz dále tabulka 72). Ta vypovídají o preferované dubletě, která by z hlediska didaktického měla být nabízena cizinci a upevňována během vyučovacího procesu. Pro češtinu škálu pro klasifikaci variant popsali podrobně Cvrček a Kodýtek (2013) a v této podobě ji používáme i zde. Tato klasifikace je také respektována v MSC1 (Cvrček et al., 2010).⁹² Skládá se celkově ze sedmi pásem: *nikdy nebo skoro nikdy* (v rozmezí 0–1 %), *zřídka* (1–10 %), *někdy* (10–35 %), *stejně* (35–65 %), *často* (65–90 %), *zpravidla* (90–99 %), *vždycky nebo skoro vždycky* (99–100 %). Tabulka 72 seskupuje lexémy první kategorie na základě frekvenčních pásem:

Tabulka 72. Frekvenční pásma lexémů první kategorie

Frekvenční pásma	-a	-u
100-99 %	tábor, zákon, Tábor	gól
99-90 %	oběd, zítřek, ocet, potok, klášter, dnešek, Sokol, národ, jazyk, popel, mlýn, Šternberk, galavečer, Mělník, všehomír, Nymburk, klín	rok, taxík, vnějšek, Jeseník, golf, mercedes, koutek, Android, budík, Saturn, peugeot, opel, dvorek, renault
90-65 %	sýr, rybník, čtvrtek, silvestr, lesík, kostelík, Suchdol, Šumperk, kout, komín, Cimburk, kostelíček, Vimperk, walkman, šajn, týl, Kursk, Příbor	Minsk, fiat, chevrolet, záchod, rybníček, chlívěk, Chabrovsk, Zábřeh, ford, hřib, jaguar, kousek, sen, saab, Javorník, Čeljabinsk, trojúhelník, pětiúhelník, fernet, Blaník, obdélník, Orlík, Rumburk, šestiúhelník, bavorák, Újezd, Smolensk, Lipník, debl, mnohoúhelník
65-35 %	Zbiroh, Osek, Braník, trabant, Štramberk, Kynšperk, anton, Prosek, Frymburk, Nazaret, lincoln, kalich, Gdaňsk, betlém, Ústěk, Norimberk, saturn, kopeček, velín	velín, kopeček, saturn, Norimberk, Ústěk, betlém, Gdaňsk, kalich, lincoln, Nazaret, Frymburk, Prosek, anton, Kynšperk, Štramberk, trabant, Braník, Osek, Zbiroh
35-10 %	mnohoúhelník, debl, Lipník, Smolensk, Újezd, bavorák, šestiúhelník, Rumburk, Orlík, obdélník, Blaník, fernet, pětiúhelník, trojúhelník, Čljabinsk, Javorník, saab, sen, kousek, jaguar, hřib, ford, Zábřeh, Chabrovsk, chlívěk, rybníček, záchod, chevrolet, fiat, Minsk	Příbor, Kursk, týl, šajn, walkman, Vimperk, kostelíček, Cimburk, komín, kout, Šumperk, Suchdol, kostelík, lesík, silvestr, čtvrtek, rybník, sýr

⁹² Podrobnější diskusi na téma dalších možných přístupů ve zkoumání frekvenčních pásem vedou Bermel et al. (2014, pp. 218–221).

10 %	renault, dvorek, opel, peugeot, Saturn, budík, Android, koutek, mercedes, golf, Jeseník, vnějšek, taxík, rok	klín, Nymburk, všehomír, Mělník, galavečer, Šternberk, mlýn, popel, jazyk, národ Sokol, dnešek, klášter, potok, ocet, zítřek, oběd
1-0 %	gól	Tábor, zákon, tábor

Podíváme-li se na lexémy uvedené v tabulce 72 s ohledem na význam, zjistíme, že tu figuruje několik tematických skupin jako např. toponyma, značky aut či geometrické útvary. Na základě frekvenčních pásem lze jednoznačně konstatovat, že geometrické útvary mají zpravidla koncovku *-u* (srov. *mnohoúhelníku*, *šestiúhelníku*, *obdělňíku*, *pětiúhelníku*, *trojúhelníku*). Rovněž značky aut mají větší tendenci vyskytovat se s koncovkou *-u*, nicméně existují případy, kdy obě koncovky mají víceméně stejné postavení (*trabant*, *lincoln*, *saturn*). U toponym však není situace přímočará: vyskytují se lexémy jak s genitivní koncovkou *-a* (*Tábor*, *Šternberk*, *Mělník*, *Nymburk*), tak *-u* (*Jeseník*), nicméně kolísání mezi jednou a druhou koncovkou je vysoké. MSC1 (Cvrček et al., 2010, p. 165) udává, že:

[k]oncovku *-a* mají v Gsg. vždy nebo zpravidla názvy měst a obcí zakončené na *-ov* (*Prostějov*, *Mnichov* atd.) a řada dalších: *Zlín*, *Londýn*, *Temelín*, *Berlín*, *Řím* atd., je i *Egypt – Egypta*. U názvů českých a moravských míst záleží i na místním úzu a jeho rozšíření: jen do *Zlína*, většinou z *Mělníka*, zřídka i z *Mělníku*, jen do *Českého Dubu*, ale místně do *Duba*.

Internetová jazyková příručka⁹³ popisuje situaci obdobně: u vlastních jmen místních, jejichž zakončení je *-ov* nebo *-ín*, se používá koncovka *-a* (např. *Benešova*, *Lvova*, *Kojetína*, *Londýna*). Navíc komentuje, že v případě „nevymežitelného množství“ substantiv dochází k uplatnění obou koncovek (např. *Fulneku/Fulneka*, *Mělníka/Mělníku*, *Lipníka/Lipníku*, *Příbora/Příboru*, *Zábřehu/Zábřeha*). Dále tvrdí, že uplatnění obou koncovek je možné u některých jmen na *-ík* (např. u geometrických termínů: *-úhelník*, *-běžník*, *-dělňík*; a také dalších jmen: *bochník*, *budík*, *holubník*). To však není v souladu s našimi zjištěními, pokud jde o geometrické útvary, které ve skutečnosti projevují větší tendenci vyskytovat se s koncovkou *-u*.⁹⁴ Stejná tendence převládá u ostatních lexémů zakončených na *-ík*.⁹⁵ Existují však rovněž frekventovaná substantiva s preferencí koncovky *-a* jako např: *rybník*, *Mělník*, *Rakovník*, *lesík*, *kostelík*.

Analýza korpusových dat z hlediska zakončení substantiva a obdobný přístup Divjakové (2018) pro polštinu nás může inspirovat k dalším výzkumným otázkám, např. zda zakončení substantiv na specifickou kombinaci grafémů mohou mít vliv na tendenci slova vyskytovat se častěji nebo výhradně s konkrétní koncovkou Gsg.

Pro neživotná maskulina v korpusu SYN2015 najdeme pro koncovky *-a* a *-u* celkově 1 451 333 tokenů, z čehož 192 177 mají koncovku *-a* a 1 259 156 koncovku *-u*. Pro obě koncovky jsme vytvořili retrogradní seznamy lemmat a seřadili substantiva podle posledních dvou grafémů. V pilotní analýze jsme se soustředili pouze na všechna možná zakončení pro

⁹³ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=221&dotaz=koncovka#nadpis5> (cit. 5. 3. 2019)

⁹⁴ Na 664 výskytů pro dotaz [lemma="(?)i.+((úhelník)|(běžník)|(dělňík))" & tag="N.S2.*"] má 497 tokenů koncovku *-u*.

⁹⁵ Na 32 349 výskytů pro dotaz [lemma="(?)i.+ík" & tag="N.IS2.*"] má 30 714 tokenů koncovku *-u*.

genitivní koncovku *-a*.⁹⁶ Rozhodnutí bylo ovlivněno vysokým počtem substantiv pro koncovku *-u* přesahujícím 13 tisíc lemmat, což je pro ruční třídění výsledků příliš časově náročné. Identifikovali jsme celkově 73 různých zakončení a následně ověřovali, zda se vyskytují také v seznamu pro koncovku *-u*. Naprostou většinu z nich najdeme v obou seznamech. Pouhých 7 zakončení, zastoupených vždy jen jedním lemmatem, je specifických pro koncovku *-a*: *-év (chlév)*, *-řt (buřt)*, *-ýs (Brandýs)*, *-jr (sejr)*, *-ím (Řím)*, *-éb (chléb)*, zakončení *-ow* je reprezentováno čtyřmi lexémy *Glasgow, salchow, Seelow, Krakow*.

Na tomto základě tedy nelze jednoznačně říci, že některá z koncovek má tendenci vyskytovat se s určitým zakončením. Nicméně, jak bylo naznačeno již výše, určitou preferenci koncovky můžeme sledovat na základě sémantiky. Proto mají například substantiva zakončená na *-ýn* a *-ín* tendenci vyskytovat se s koncovkou *-a*, pokud jde o toponyma (*Londýn, Rýn, Hloubětín, Zlín*), v případě zakončení *-on* se vyskytuje u toponym naopak koncovka *-u* (*Boston, Brighton*). U substantiv se zakončením na *-in, -en, -ol* a *-id* má koncovka *-u* tendenci vyskytovat se u názvu chemických látek (*pervitin, benzen, etanol, oxid*). Na podrobnější sémantickou analýzu zde vzhledem k primárnímu zaměření práce na výuku bohužel není prostor.

Tabulka 73. Substantiva mající stejný etymologický původ, avšak rozdílný význam (kategorie 2)

Číslo	Koncovka					
	-a			-u		
	Lexém	Frekvence	Význam	Lexém	Frekvence	Význam
1.	Betléma ⁹⁷	113	toponymum	betlému	57	jesličky
2.	Blanika	10	toponymum	Blaníku	30	opera
3.	Branika	19	toponymum	Braníku	11	pivo, pivovar
4.	klína	831	část těla	klínu ⁹⁸	64	kus dřeva; předmět, který ho připomíná
5. ⁹⁹	oriona	8	motocykl	Orionu	21	souhvězdí
6.	prostředka	17	střed	prostředku	566	předmět, opatření
7.	Saturna	5	planeta	saturnu	9	značka auta
8.	saturna	5	značka auta	Saturnu	77	planeta
9.	světa	28571	zeměkoule, vesmír	Světu	6	rybník
10.	Tábora	339	toponymum	táboru	6	ubytovací zařízení
11.	tábora	2366	ubytovací zařízení	Táboru	3	toponymum

⁹⁶ Analýza substantiv z morfoloického hlediska je zajímavá, nicméně není jádrem této studie, proto zde uvádíme jen obecná zjištění pilotní analýzy.

⁹⁷ Frekvence je zde ručně ověřena, upravena a významově desambiguována.

⁹⁸ Frekvence je zde ručně ověřena, upravena a významově desambiguována.

⁹⁹ Frekvence je zde ručně ověřena, upravena a významově desambiguována.

12. ¹⁰⁰	týla	163	část hlavy	týlu	49	prostor za frontou
13.	Újezda	33	toponymum	újezdu	80	vojenský újezd

Druhá kategorie obsahuje celkově 13 dvojic, u nichž koncovka *-a* a *-u* rozlišuje význam. Konkurence obou koncovek umožnila sémantickou diferenciaci lexémů se stejným etymologickým původem. Nejedná se tu však o konkurenci (z hlediska synchronního) jako v první kategorii. Bermel a Knittl (2012b) tuto záležitost podrobně nekomentují a zahrnují substantiva *betlém, klín, prostředek, tábor, týl* k běžné konkurenci variant, prezentované zde v první kategorii. To by mohlo naznačovat, že považují např. varianty *prostředka* ‚střed‘ × *prostředku* ‚předmět‘ za dublety, ačkoli se zde jedná v podstatě o dva různé lexémy.¹⁰¹ Proto se domníváme, že uvádění proporcionalní frekvence konkurujících si tvarů je v takovýchto případech zbytečné: z hlediska synchronního o skutečnou konkurenci nejde a oba tvary jsou rovnocenné. Naše analýza, kombinující kvantitativní i kvalitativní přístup, tak představuje doplněk k dřívějším výzkumům v této oblasti (Bermel & Knittl, 2012a, 2012b; Bermel et al., 2014, 2018).

Z hlediska jazykové výuky jsou zjištěné informace podstatné zvláště u frekventovaných apelativ *klín* a *prostředek*, kde si student musí uvědomit, že zvolená koncovka Gsg diferencuje význam lexému. Třída těchto slov není obsáhlá, tudíž by jejich zapamatování nemělo být překážkou. Nicméně je důležité, aby studenti na vyšší úrovni znalosti češtiny tyto rozdíly znali.

Tabulka 74. Substantiva s nedostatečně průkaznou konkurencí koncovek Gsg (kategorie 3)

Číslo	Koncovka					
	-a			-u		
	Lexém	Frekvence	Význam	Lexém	Frekvence	Význam
1.	klína	831	část těla	klínu	1	lůno
2.	oriona	8	motocykl	orionu	2	‘totéž’
3.	passata	1	značka auta	passatu	33	‘totéž’
4.	Saturna	5	planeta	saturnu	2	fotbalový klub
5.	saturna	5	značka auta	saturnu	2	fotbalový klub
6.	února	4165	druhý měsíc	únoru	2	‘totéž’
7.	večera	4485	část dne	večeru	2	‘totéž’
8.	volkswagena	1	značka auta	volkswagenu	256	‘totéž’

Třetí kategorie obsahuje celkem 8 dvojic, u nichž konkurence není průkazná z důvodu vysoké chybovosti nebo malého zastoupení v korpusu jedné z variant (max. 2 výskyty). Ve většině případů byla frekvence upravena tak, aby skutečně reprezentovala pouze Gsg Mi. Tabulka 74

¹⁰⁰ Frekvence je zde ručně ověřena, upravena a významově desambiguována.

¹⁰¹ Bermel a Knittl (2012b, pp. 94–95) však komentují možný vliv syntaktických konstrukcí na volbu určité koncovky. Z jejich analýzy přijatelnosti konkurenčních koncovek rodilými mluvčími vyplývá, že v otázkách, v nichž se daný lexém bezprostředně vyskytuje po frekventované předložce, mají minoritní koncovky větší šanci získat lepší hodnocení přijatelnosti. Na druhé straně však v případě konstrukcí tvořených méně častými slovními spojeními mají vyšší přijatelnost koncovky běžné (ibid.: 114).

obsahuje jak dvojice se stejnou sémantikou, tak lexémy rozlišující význam. V případě této kategorie se tedy jedná spíše o náznak potenciální konkurence v češtině, byť může jít i o jazykovou nekorektnost vůči úzu, které se dopustil autor textu. Na základě těchto dat nemůžeme vyvodit hlubší závěry a tyto příklady bereme s rezervou. U lexémů se stejným významem (*orion, passat, únor, večer, volkswagen*) bychom ve výuce měli za standardní varianty považovat tvary častější a jen s takovými seznamovat studenty.

Rozdělení substantiv Gsg Mi do tří kategorií zdůraznilo rozdílné pozadí, na němž je třeba zkoumat konkurenční substantivní koncovky *-a* a *-u*. Buď se jedná o významově stejná slova a volba dané koncovky je ovlivněna četností použití, anebo koncovka diferencuje význam slova. Analyzovaná slova první kategorie projevují určité tendence ve volbě genitivní koncovky s ohledem na tematickou skupinu, např. geometrické útvary a značky automobilů se častěji vyskytují s koncovkou *-u*. Tato koncovka je obecně v dnešní češtině u neživotných podstatných jmen častější. Nicméně existují frekventovaná slova s koncovkou *-a* (*života, světa, zákona*), která si nerodilí mluvčí musejí zapamatovat.

5.3.3 Korpusová cvičení

Na základě poznatků zjištěných díky korpusové analýze můžeme sestavit příhodná korpusová cvičení. Zde uvádíme tři příklady cvičení, dvě přímá a jedno nepřímé (viz 2.2): studenti jsou nejprve uvedeni do problematiky konkurenčních koncovek *-a* a *-u* a následně procvičují získané znalosti.

První korpusové cvičení je založeno na vyhledávání správného tvaru Gsg v korpusu SYN2015. Studenti-cizinci ze začátku nevědí, u kterých slov dochází ke konkurenci obou koncovek, proto se v tomto úvodním cvičení soustředíme čistě na volbu správné koncovky u vybraných slov. Zvolili jsme 15 nejčastějších neživotných maskulín, která student musí najít v korpusu ve spojení s předložkou *z*, jež se pojí s genitivem. Tím se vyhneme složitějšímu dotazu v CQL. Tento typ cvičení je vhodný již pro studenty od úrovně A2.

Cvičení 7. Pomocí rozhraní KonText v korpusu SYN2015 vyberte typ dotazu *Fráze* a pokuste se najít správnou koncovku Gsg následujících substantiv ve spojení s předložkou *z(e)*:

a) z rok[au]	f) ze systém[au]	k) ze stol[au]
b) ze život[au]	g) z typ[au]	l) z milion[au]
c) ze svět[au]	h) ze zákon[au]	m) z program[au]
d) z čas[au]	i) z projekt[au]	n) z prostor[au]
e) z dom[au]	j) ze stát[au]	o) z klub[au]

Na základě výsledků z cvičení 7 si student uvědomí, že častější je koncovka *-u*. Celková proporce koncovky *-a* ku *-u* v korpusu SYN2015 činí 13,24 % ku 86,76 % (v přepočtu na tokeny). Následně můžeme studenty informovat, že v některých případech dochází ke konkurenci mezi oběma koncovkami a přejít k cvičení 8.

Cvičení 8 rovněž vyžaduje přímé zapojení studenta do hledání v korpusu: studenti musejí porovnat v přepočtu na procenta dvě varianty pro jednotlivé lexémy a identifikovat tu častější. V rozhraní KonText bychom museli použít CQL dotaz, který však může být pro nezkušené studenty náročný. Cvičení lze nicméně provést také pomocí nástroje SyD (Cvrček & Vondříčka 2011a; Cvrček & Vondříčka 2011b) bez nutné znalosti dotazování v CQL – stačí,

když student v nástroji SyD zadá dvě varianty a podívá se na výsledky v tabulce s morfologickými kategoriemi v psaném jazyce (viz tabulka 75), jež se nachází v záložce *souhrn*. Je však třeba studenty upozornit, že prezentované grafy nedávají vždy zcela přesnou informaci o konkurenci, poněvadž ve statistice mohou být zahrnuty i tvary jiných pádů (např. lokálu, který je s genitivem často homonymní).

Tabulka 75. Distribuce morfologických kategorií v psaném jazyce (podle nástroje SyD) na příkladu tvarů *zákona* vs. *zákonu*

gram. kategorie	[1]		[2]	
celkem	100%	14525	100%	1042
Podst. jm.: gen. jedn. č., rod muž. neživ.	98,61%	(14323)	3,26%	(34)
Podst. jm.: dat. jedn. č., rod muž. neživ.	0,00%	(0)	69,87%	(728)
Podst. jm.: lok. jedn. č., rod muž. neživ.	0,00%	(0)	24,95%	(260)
Podst. jm.: gen. jedn. č., rod muž. živ.	1,28%	(186)	0,00%	(0)
Podst. jm.: dat. jedn. č., rod muž. živ.	0,00%	(0)	0,96%	(10)
Podst. jm.: ak. jedn. č., rod muž. živ.	0,11%	(16)	0,00%	(0)
Podst. jm.: lok. jedn. č., rod muž. živ.	0,00%	(0)	0,96%	(10)

Stávající verze SyDu obsahuje data z korpusu SYN2010, proto frekvence výskytů neodpovídají našim datům prezentovaným výše v tabulkách z novějšího korpusu SYN2015, nicméně ukazují stejné tendence používání. V cvičení 8 má student jednoduše doplnit do tabulky informace ohledně frekvence výskytů jednotlivých variant a přepočítat čísla na procenta, aby zjistil, do kterého frekvenčního pásma patří příslušná substantiva. Frekvenční pásmo určí na základě tabulky frekvenčních pásem připojené k cvičení. Díky této informaci bude schopen samostatně na základě dat posoudit, které koncovky by měl používat.

Cvičení 8. Porovnejte v nástroji SyD (<https://syd.korpus.cz/>) konkurenční koncovky genitivu substantiv uvedených v tabulce. Doplňte informace o frekvenci (viz tabulka morfologických kategorií), procentuálním zastoupení obou variant a frekvenčním pásmu.

Substantivum	Frekvence		Procento		Frekvenční pásmo	
	-a	-u	-a	-u	-a	-u
zákon						
jazyk						
sýr						
rybník						
trabant						
kopeček						
trojúhelník						
kousek						
taxík						
gól						

Frekvenční pásma

Procento	0–1	1–10	10–35	35–65	65–90	90–99	99–100
Pásmo	<i>nikdy</i>	<i>zřídka</i>	<i>někdy</i>	<i>stejně</i>	<i>často</i>	<i>zpravidla</i>	<i>vždycky</i>

Poslední cvičení nevyžaduje přímou práci s počítačem a je založeno na informacích uvedených v tabulce 73 se substantivy, u nichž rozdílná koncovka genitivu diferencuje význam. V cvičení 9 má student za úkol doplnit do vět chybějící substantivum se správnou genitivní koncovkou s ohledem na význam věty. Věty obsažené v zadání pocházejí z korpusu současné psané češtiny SYN2015. Díky tomuto přístupu má student možnost seznámit se s nejčastějšími neživotnými maskuliny tohoto typu v jejich přirozeném kontextu. Jelikož se jedná o řídnější jev, je toto cvičení doporučováno pro studenty minimálně na úrovni B2.

Cvičení 9. Doplněte do níže uvedených vět správné tvary genitivu singuláru následujících lexémů:

- a) betlém/Betlém
- Na samotné Vánoce by do třicetitisícového _____ mělo podle starosty Batáry dorazit až pětadvacet tisíc lidí.
 - Ponocný a pekař budou součástí nového dřevěného _____, který se stane vánoční ozdobou poutního kostela
- b) klín
- Knihu si položil do _____ a rychle naplnil sklenici.
 - Variabilní konstrukci štípacího _____, která dává na výběr, zda polena půlit nebo rovnou čtvrtit
- c) prostředek
- Na první pohled šílený nápad podivného dopravního _____ sdílí celá řada konstruktérů po celém světě.
 - Musela jsem dostat auto z _____ ulice; stála jsem v neosvětlené zatáčce a byla tma.

Tato cvičení jsou příkladem aplikace korpusového přístupu během vyučovacích hodin češtiny. První dvě cvičení na sebe navazují a snaží se postupně poukazovat na problémy s koncovkami Gsg Mi, třetí cvičení je příkladem aktivity pro pokročilejší studenty. Vhodnost cvičení pro danou skupinu studentů by měl vždy určit učitel. Zde jen doporučujeme úroveň studentů na základě vlastní zkušenosti práce se Slovany. Tato zadání jsou rovněž přiměřená jako opakování a upevňování dříve probírané problematiky Gsg Mi.

5.3.4 Shrnutí

Tematice konkurenčních koncovek Gsg Mi bylo již věnováno mnoho pozornosti, dosud však nebyl brán zřetel na popis tohoto jevu ve výuce ČJ pomocí korpusových metod. Za základ k této studii jsme použili analýzu žakovského korpusu, v němž byly problémy cizinců s Gsg Mi identifikovány. Zjistili jsme, že chybovost u genitivních koncovek *-a* a *-u* je vůči zvětšující se jazykové úrovni nepřímě úměrná a častěji dochází k nahrazování správné koncovky *-u* koncovkou *-a*. Dále byla na základě dat ze synchronního korpusu češtiny variantní substantiva seříděna do tří kategorií: substantiva mající stejný etymologický původ i význam, substantiva mající stejný etymologický původ, avšak rozdílný význam a substantiva s neprůkaznou konkurencí genitivních koncovek (danou nedostatkem dat). Toto rozdělení systematicky třídí substantiva, u nichž si buď koncovky ze synchronního hlediska vzájemně konkurují, nebo se ustálily a nesou konkrétní význam. Takové rozdělení s uvedením proporcionální a absolutní frekvence je zdrojem informací, která koncovka je z hlediska četnosti výskytu vhodnější pro používání nerodilými mluvčími. Nadto je zdrojem pro

sestavení vhodných korpusových cvičení, jejichž tři příklady zde prezentujeme. Dvě přímá cvičení se zabývají konkurenčními koncovkami a student díky nim identifikuje častější variantu, zatímco nepřímé cvičení upozorňuje studenta na možné sémantické rozdíly v použití té které koncovky.

Tato studie přistupuje k datům jak kvantitativně, tak i kvalitativně a je tedy komplementární k dřívějším korpusovým studiím (srov. Bermel & Knittl, 2012a, 2012b), zvláště pak v oblasti jazykové výuky. Zde prezentovaný korpusový přístup se skládá ze tří částí: identifikace problematického jevu pomocí žákovského korpusu, klasifikace tohoto jevu pomocí korpusu synchronního a konečně generalizace výsledků. Tato procedura systematizuje práci s korpusem pro vyučovací účely a zároveň může být pokynem a inspirací pro pedagogy, jak s korpusem pracovat.

Korpusová data v rámci substantiv se stejným etymologickým původem a významem rovněž potvrdila určité sémantické preference dané koncovkou. Substantiva zakončená na *-yn* a *-in* mají tendenci vyskytovat se s koncovkou *-a*, pokud jde o toponyma, v případě zakončení *-on* u toponym naopak převažuje koncovka *-u*. Substantiva se zakončením na *-in*, *-en*, *-ol* a *-id* mají tendenci vyskytovat se s koncovkou *-u* u názvů chemických látek. Dále preferují koncovku *-u* zpravidla názvy geometrických útvarů a značek aut.

Hlavním cílem bylo prozkoumat variantní tvary Gsg Mí a nabídnout jednotný korpusový přístup ve výuce této problematické látky. V této oblasti je nicméně zapotřebí podrobnějšího výzkumu sémantických rozdílů konkurenčních genitivních koncovek, který by měl být proveden v samostatné studii. Nové poznatky ohledně významových rozdílů by dozajista přispěly i ke zkvalitnění výuky ČCJ.

5.4 Shrnutí případových studií

Tato kapitola se podrobně zaměřovala na tři případové studie, které zkoumaly: deverbativní zakončení na *-ání* vs. *-aní* (5.1), tvary přičestí minulého s ohledem na kvantitu hlásky před příponou *-l* (5.2) a konkurenci genitivních koncovek v singuláru *-a* a *-u* (5.3). První z nich potvrdila, že zakončení *-ání* mají vždy víceslabičná verbální substantiva a zakončení *-aní* se vyskytuje pouze u substantiv dvouslabičných. Na základě korpusových dat bylo dále zjištěno, že vhodné zakončení lze určit pomocí infinitivu, u kterého buď dochází ke krácení kořenové samohlásky u prefigovaných infinitivů (zakončení *-aní*), nebo k ponechání délky (zakončení *-ání*). Soudobý stav nejfrekventovanějších verbálních substantiv na *-ání* a *-aní* lze považovat za stabilní a pravidelný.

Další studie pomocí korpusových metod identifikovala celkově 104 participií ponechávajících si dlouhou samohlásku před příponou *-l*. Zároveň byla tato přičestí klasifikována do 20 příbuzných skupin podle slovtvorné báze, což výrazně zjednodušuje obsah k zapamatování pro studenty.

Třetí případová studie probírala téma konkurenčních koncovek genitivu singuláru *-a* a *-u*. Analýza dat žákovského korpusu ukázala, že studenti častěji nahrazují správné koncovky *-u* koncovkou *-a*. Proto byly dále na základě dat z korpusu současné češtiny variantní tvary substantiv seříděny do tří kategorií, což systematizovalo substantiva s ohledem na jejich vzájemnou konkurenci, nebo případy nesoucí konkrétní významy. Uvedená proporcionální

a absolutní frekvence je tak zdrojem informací pro nerodilé mluvčí češtiny o tom, která koncovka je příhodnější pro používání.

Všechny tři případové studie dokazují, že vybrané problémy cizinců s češtinou mohou být řešeny pomocí korpusových metod a že díky autentickým datům můžeme dojít k užitečným generalizacím, které zjednodušují proces učení.

6 Didaktický experiment

V českém prostředí existuje již řada studií věnovaných využití korpusů ve výuce ČCJ (Konečná & Zasina, 2014; Osolobě, 2010; Vališová, 2012), nicméně stále chybí práce, jež by komplexně ověřovala aplikace korpusové výuky ve vysokoškolském prostředí a zabývala se užitečností korpusových cvičení a jejich vlivem na pokrok studentů. Tato kapitola se zaměřuje na konkrétní aplikaci korpusových metod v přímé akademické výuce. Prezentuje výsledky experimentu provedeného na vysokoškolských studentech bohemistiky, kteří byli vyučováni korpusovým způsobem. Hlavním cílem bylo prozkoumat možnosti zavedení korpusových metod do jazykové výuky, srovnat je s tradiční výukou a také ověřit, zda korpusový přístup ve výuce přináší měřitelné výhody v jazykovém vývoji studentů bohemistiky. Podstatné bylo rovněž zjištění, zda je korpusová výuka možná v běžném prostředí bez přímého přístupu studentů k počítači. Cílem bylo ověřit, zda korpusový přístup ve výuce má šanci na své stálé uplatnění v jazykové výuce buď jako její doplněk, nebo samostatný kurz.

Tato kapitola podrobně popisuje celý výzkum v pěti částech. V první prezentujeme metodologii a stanovené principy experimentu spolu s položenými výzkumnými otázkami a daty. Druhá část popisuje důkladně průběh experimentu s informacemi o náplni celého kurzu, možnostech a mezích experimentu a s charakteristikou jednotlivých seminářů. Třetí část analyzuje výsledky studentských testů. Ve čtvrté části prezentujeme výsledky hodnocení kurzu studenty. Poslední část je věnována závěrům a prezentaci podstatných výsledků experimentu.

6.1 Metodologie a data

Popisovaný experiment byl realizován během semestrálního studijního pobytu v rámci programu Erasmus+ na Jagellonské univerzitě v Krakově (UJ) díky vstřícnosti Institutu slovanské filologie.¹⁰² Vzhledem ke snaze zvolit co nejhomogennější skupinu nebylo provedení tohoto experimentu na Univerzitě Karlově nebo jiné vysoké škole v České republice možné, protože v oboru ČCJ často v jednom ročníku studují studenti mnoha národností, z odlišných prostředí a na mnoha různých úrovních, což by výrazně ovlivnilo výsledky výzkumu. Podstatný pro nás byl rovněž počet studentů v jednom ročníku, abychom mohli pracovat se dvěma skupinami. Proto jsme jako místo experimentu zvolili Polsko, kde se čeština těší velikému zájmu, který je pravděpodobně podporován i příznivým postojem Poláků k Čechům, kteří jsou v Polsku nejoblíbenější národností.¹⁰³ Z nabídky přijímajících univerzit v rámci programu Erasmus+ jsme pak zvolili pro místo experimentu Jagellonskou univerzitu v Krakově, jež projektu vyjádřila podporu.

6.1.1 Princip výzkumu

Tento experiment byl volně inspirován podobným výzkumem provedeným na francouzských žácích – rodilých mluvčích francouzštiny, kteří mají problém s pravopisem homofonních výrazů (Leray & Tyne, 2016). Autoři studie pracovali podobně jako my se dvěma skupinami,

¹⁰² Veliké poděkování patří paní profesorce Magdaleně Dyrasové za umožnění realizace tohoto výzkumu na UJ, slečně Natalii Palichové za metodickou podporu a celému Institutu slovanské filologie UJ.

¹⁰³ Podle Centra zkoumání veřejného mínění (CBOS) se v roce 2018 na prvním místě jako nejoblíbenější národnost umístili Češi spolu s Italy (Omyła-Rudzka, 2018).

příčemž jednu vyučovali pomocí korpusových metod a druhou standardně. Výsledky studie naznačily, že korpusová metoda může mít značný přínos ve výuce a pomoci studentům lépe si osvojit problematické prvky v jazyce.

Ve svém badání jsme se snažili zodpovědět dvě hlavní otázky:

- zda korpusový přístup zdokonaluje efektivitu jazykové výuky,
- zda navrhovaný postup pro vysvětlení problematického jazykového jevu (tj. a. identifikace problému, b. řešení problému pomocí korpusových metod, c. interpretace výsledků) je v praxi funkční.

Za účelem naplnění stanovených cílů byl experiment založen na principu zkoumání dvou skupin: experimentální a kontrolní.¹⁰⁴ Z toho důvodu bylo provedení výzkumu možné pouze v prvním ročníku, který byl nejpočetnější a byl již od počátku studia rozdělen do dvou skupin. Pro obě skupiny byla stanovena na základě dříve provedené analýzy žákovského korpusu CzeSL-SGT (viz kapitola 4) stejná náplň výuky, nicméně skupina korpusová místo materiálu z učebnic pracovala s korpusovým materiálem, nejčastěji ve formě vytištěných konkordancí (o konkrétních cvičeních a sylabu viz dále). Za účelem experimentu byl vytvořen speciální semestrální kurz *Gramaticko-lexikální cvičení pro bohemisty*, jenž byl v nabídce volitelných předmětů v letním semestru akademického roku 2017/2018. Výuka se konala jednou týdně ve standardní délce dvou vyučovacích hodin, tj. 90 minut, a dohromady bylo odučeno 14 seminářů pro obě skupiny. Vyučovacím jazykem byla výhradně čeština. Experiment začal koncem února a skončil v půlce června, trval tedy 4 měsíce, což je obvyklá délka semestru.

Tento kurz byl povinně doporučen všem studentům prvního ročníku a na základě tohoto doporučení se zapsali všichni studenti v celkovém počtu 22. Studenti se zapisovali do skupin podle vlastní volby a časových preferencí, i když bylo předem doporučeno rovnoměrné rozdělení. Na základě původně dodaného seznamu studentů měla být početnější skupinou skupina korpusová, nicméně do začátku prvního semináře se rozdělení studentů změnilo. Výchozí stav byl nakonec pro skupinu A, která byla vedena tradičním způsobem, 13 studentů a pro skupinu B, jež byla korpusovou skupinou, 9 studentů. V průběhu semestru se však 7 studentů rozhodlo studium trvale ukončit a výuku tak dokončilo 11 pro skupinu A a 4 pro skupinu B.¹⁰⁵ Tento výsledek není pro srovnání zdaleka ideální, i přesto jsme byli schopni získat určité indicie týkající se efektivnosti a specifík korpusové výuky (viz dále).

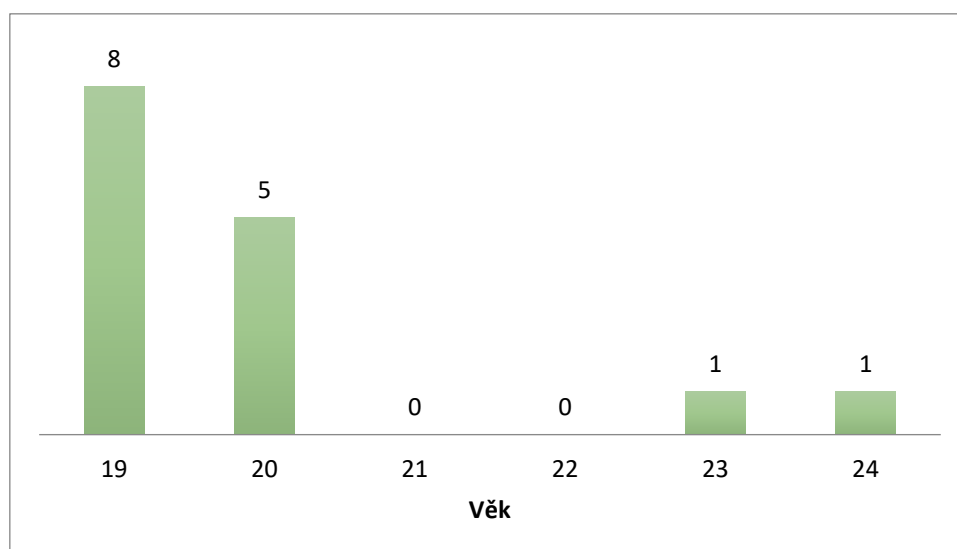
Všichni studenti, kteří se výzkumu zúčastnili, byli polské národnosti s polským jazykem jako mateřským, zhruba ve stejném věku 19 až 24 let (viz graf 2) a všichni poprvé přišli do styku s češtinou až na univerzitní půdě.¹⁰⁶ Nikdo z nich neměl české příbuzné. Měli za sebou první semestr výuky češtiny v rámci studijního oboru Slovanská filologie se specializací Bohemistika a jejich odhadovaná úroveň na začátku experimentu byla A2. Z hlediska pohlaví výrazně převažovaly ženy, jak bývá na filozofických fakultách obvyklé.

¹⁰⁴ V této práci používáme zaměnitelně termíny pro skupinu A *kontrolní/tradiční* skupina a pro skupinu B *experimentální/korpusová* skupina.

¹⁰⁵ Samozřejmě neznáme osobní důvody přerušení studia všech studentů, ale někteří jako příčinu uvedli nemoc či změnu životních plánů. V případě dvouoborových studentů stála za jejich rozhodnutím přílišná náročnost studia.

¹⁰⁶ Opomíjíme zde samozřejmě přímý styk s Čechy během cest do České republiky, který je těžce ověřitelný, nicméně žádný ze studentů nikdy na území ČR nežil.

Graf 2. Věk studentů účastnících se výzkumu

Obě skupiny byly vyučovány stejným učitelem (autorem této práce) s mnohaletou praxí výuky cizích jazyků (čeština, polština) a korpusovým zázemím, aby nedocházelo k případnému vlivu osobnosti učitele na výuku a byla dodržena přesně stanovená náplň kurzu. Výhodou učitele bylo, že jeho mateřským jazykem je polština, mohl tudíž případné jazykové obtíže u svých studentů předvídat, a zároveň sám kdysi byl studentem českého jazyka a prošel podobnou výukou. Díky tomu měl možnost vyhodnotit situaci z obou hledisek: jak učitele, tak studenta.

Jsme si vědomi toho, že vyučovací proces mohly ovlivnit další faktory, jako např. pohlaví, inteligence jednotlivých studentů, sociální situace atd. Vzhledem k postavení českého jazyka ve světě bychom však stěží zajistili takové podmínky, jaké si může dovolit například angličtina s nesrovnatelně větším počtem studujících. Kvůli omezenému počtu zahraničních bohemistů jsme museli odstoupit od genderového vyvážení skupin či zohlednění úrovně inteligence a sociální situace studentů, což by ostatně vyžadovalo dodatečný samostatný výzkum. Navíc pro nás bylo podstatné provést výzkum v přirozeném prostředí studentů, tj. na jejich univerzitě, nikoli uměle sestavovat skupinu studentů za účelem experimentu. Snažili jsme se podle nejlepšího svědomí co nejvíce minimalizovat různé faktory ovlivňující vyučovací proces a s ohledem na reálné možnosti výzkumu můžeme konstatovat, že se nám podmínky pro zajištění experimentu povedlo splnit.

Aby bylo možné provést srovnání studentských výsledků obou skupin, museli studenti v prvním semináři napsat vstupní test, který vyhodnocoval jejich vstupní znalosti, a následně v závěru semináře podstoupili závěrečný test, ověřující jejich znalosti získané během trvání experimentu. Konkrétní obsah obou testů je prezentován dále v podkapitole 6.2.

6.1.2 Data

K identifikaci nejběžnějších problémů nám posloužila dřívější analýza chyb v žákovském korpusu (viz kapitola 4), která byla východiskem pro sestavení programu výuky. Seznámili jsme se také s programem studia, aby výuka plynule navazovala. K přípravě výukových materiálů jsme využili několik učebnic češtiny pro cizince. Hlavní osnovou byla řada učebnic

Česky krok za krokem, tj. *Česky krok za krokem 1* (Holá 2016) a *Česky krok za krokem 2* (Holá & Bořilová 2009). Dále jako doplňující materiály byly zvoleny následující knihy:

- *Communicative Czech: Elementary Czech* (Rešková & Pintarová, 2009),
- *Cvičebnice z české mluvnice pro cizince* (Trnková, 2003),
- *Cvičebnice z morfologie se zaměřením na flexi přejatých slov* (Bednaříková, 2011)
- *Česky krok za krokem 2. Pracovní sešit 1–10* (Malá, 2012),
- *Česky krok za krokem 2. Pracovní sešit 11–20* (Malá, 2016),
- *Čeština Express 3* (Holá & Bořilová, 2014),
- *Čeština pro cizince I* (Jalková, 1998),
- *Čeština pro cizince II* (Ledajaksová & Rozkopalová, 1997),
- *Čeština pro cizince IV* (Junková, 1998),
- *Čeština pro život* (Nekovařová, 2006),
- *Gramatika českého jazyka pro cizince. Pro mírně pokročilé studenty* (Krejčová, 2013),
- *Gramatika českého jazyka pro cizince. Pro začátečníky.* (Vlčková, 2015),
- *Mluvnice současné češtiny I* (Cvrček et al., 2010),
- *Přehled české gramatiky* (Kupka, 2009),
- *Textová cvičebnice českého jazyka pro zahraniční studenty. Díl II* (Trnková, 2004).

Výukový materiál byl rovněž doplněn prameny z portálu Wikipedie i vlastními cvičeními. Pro experimentální skupinu navíc, kromě základní náplně nekorpusových cvičení, která sloužila spíše pro doplnění a procvičení osvojeného materiálu, vycházel především z početného inventáře autorských korpusových cvičení osvojujících látku, jež jsou podrobně popsána v podkapitole 6.2.3. Tyto materiály byly zpracovány do souvislých handoutů, s nimiž pracovali studenti během výuky po dobu 13 seminářů.

K sestavování cvičení pro korpusovou skupinu jsme využili data synchronního korpusu současné češtiny (texty rodilých mluvčích) SYN2015. Nejčastěji jsme používali upravenou konkordanci, která odkazovala na probíranou látku.

6.2 Průběh experimentu

Tato část se zabývá popisem celého experimentu provedeného na dvou skupinách studentů. Nejprve popíšeme rámcový harmonogram a náplň kurzu vytvořeného pro potřeby experimentu, následně se zaměříme na možnosti a meze provedení výzkumu a konečně se budeme věnovat podrobnému popisu jednotlivých korpusových seminářů.

6.2.1 Náplň kurzu

Rozpis výuky byl postaven jednak na poznacích o nejčastějších chybách studentů v psaném projevu v češtině (viz kapitola 4), jednak na učitelových zkušenostech s polsky mluvícími studenty češtiny a také na programu výuky, jak jej stanovila místní univerzita. Uspořádání jednotlivých seminářů vyplývalo z rozřídění témat na základě slovního druhu, abychom nejdříve mohli rozšiřovat slovní zásobu studentů pro tvorbu jednoduchých vět (substantiva, adjektiva, verba), a následně cvičit vytváření složitějších slovních vazeb (zájmena, adverbia, prepozice). Náročnější materiál byl naplánován do první půlky semestru, kdy studenti obvykle projevují větší zájem a pozornost. Proto byla snazší lexikální cvičení zařazena do posledních

seminářů. Výuka byla také nepatrně upravena na základě výsledků vstupního testu, jenž odhalil nejproblematictější oblasti. Soustředila se výrazně na rovinu gramatickou, ovšem i lexikální – během probírané gramatické látky se objevovala rovněž cvičení lexikální. Výsledný rámcový harmonogram kurzu je prezentován v níže uvedené tabulce.

Tabulka 76. Harmonogram semestrálního kurzu *Gramaticko-lexikální cvičení pro bohemisty* na Jagellonské univerzitě

	DATUM	ROVINA	TÉMA	MATERIÁL
1.	26. 2.	úvodní	úvod, vstupní test	význam slov, kvantita v ČJ, interference
2.	5. 3.	gram.	substantivum	rod obecně (<i>tramvaj, židle</i> atd.), Npl Ma vs. Apl Ma
3.	12. 3.			kvantita v kořenu a její změny (<i>peníze, přátelé</i>)
4.	19. 3.			Gsg a Gpl,
5.	26. 3.			Lsg a Lpl
6.	9. 4.			deverbativum
7.	16. 4.		adjektivum	měkká a tvrdá adjektiva a jejich skloňování, substantivizovaná adjektiva (<i>dovolená</i>)
8.	23. 4.		verbum	skloňování (<i>mluvit, dělat</i>) skloňování (<i>-ovat</i> a nepravidelná slovesa)
9.	7. 5.		příčestí minulé	opakování tvoření minulého času, tvoření příčestí minulého, problémy s kvantitou
10.	14. 5.		zájmeno	zájmeno <i>mně/mě</i> , zájmena <i>můj/svůj</i>
11.	21. 5.		adverbium a prepozice	háčky a čárky u adverbíí, vokalizace předložek
12.	28. 5.		lex.	stylové rozdíly
13.	4. 6.	TEST	závěrečný test	
14.	11. 6.	lex.	přirovnání, kolokace	přirovnání popisující vlastnosti, frazémy, ustálená a neustálená slovní spojení

Látka probíraná v kurzu byla stejná pro obě skupiny, ale lišila se provedením. Zde prezentovaná náplň kurzu vyplývala hlavně z potřeb studentů, protože jsme se zaměřili na nejčastější problémy, což byly především pády substantiv, adjektiv a zájmen, problémy s kvantitou u časování sloves, dále kvantita v příčestí minulém, deverbativa, rozlišování zájmen *mně/mě* a *můj/svůj*, tvoření adverbíí, vokalizace předložek či stylové rozdíly mezi psanou a mluvenou češtinou, přirovnání popisující vlastnosti, ustálená a neustálená slovní spojení a frazémy.

6.2.2 Možnosti a meze experimentu

Ideálními podmínkami pro provedení výzkumu by byly dvě skupiny se stejným počtem studentů. Nicméně, jak jsme již avizovali, postavení češtiny jako cizího jazyka ve světě nebo úžeji vzato v Evropské unii je zcela marginální.¹⁰⁷ Proto je mnohem náročnější provést takový výzkum pro ČCJ než pro světové jazyky, jako je např. angličtina, francouzština, němčina, španělština či ruština, jež jsou pěti nejrozšířenějšími cizími jazyky v EU. Není proto možné si v tomto případě vybírat ideální vzorek populace, nýbrž je třeba pracovat se vzorkem dostupným.

Další překážkou byla nedostupnost počítačové studovny pro korpusovou skupinu. Institut slovanské filologie UJ, na němž výzkum probíhal, nedisponoval v dané době počítačovou studovnou, protože sídlil dočasně v jiné budově. Z příčin logistických nebylo rovněž možné vypsát seminář v jiné budově s dostupností počítačové učebny. O těchto omezeních jsme byli informováni ještě před zahájením experimentu, proto bylo možné korpusovou výuku upravit tak, aby byla přizpůsobena výuce bez přímé práce s počítačem (*hands-off*). Nepovažujeme to však za velkou škodu, protože jsme si mohli vyzkoušet výuku za skutečných podmínek, ve kterých učitelé jazyků obvykle pracují, tj. s omezeným přístupem k počítačovým studovnam.

Kvůli eliminaci zvýšeného počtu absencí byl na začátku semestru nastaven systém penalizací dodatečným úkolem v případě překročení povoleného počtu absencí, který spočíval v doplnění materiálu z vynechané hodiny. Naprostá většina studentů nepřekročila povolený počet dvou absencí.

Neocenitelnou výhodou byla možnost provést výzkum na univerzitní půdě, kde se nacházel dostatek studentů. Díky tomu se experiment konal v přirozeném prostředí, jež je studentům dobře známo. Seminář probíhal na fakultě, kde se konala většina kurzů. Navíc obě skupiny studentů chodily do stejného ročníku, takže se vzájemně dobře znali.

K lepší proveditelnosti výzkumu bezpochyby přispěla i stejná národnost všech studentů. U skupin vícenárodnostních se projevují různé typy jazykových problémů, jež je třeba řešit různými způsoby s ohledem na L1 studentů. V tomto případě jsme měli homogenní skupinu, co se jazyka týče – díky tomu bylo vedení výuky snazší a bylo možné soustředit se na vybrané problematické jazykové jevy.

V neposlední řadě byla výhodou i osoba stejného učitele pro obě skupiny. Učitel, který je zároveň korpusovým výzkumníkem, přesně ví, jak přistupovat k oběma skupinám a jak vést korpusovou i nekorpusovou výuku.

6.2.3 Výuka

Nyní se zaměříme na popis jednotlivých seminářů korpusové skupiny. Tradiční skupinu zde cíleně opomíjíme, protože je to pouze skupina kontrolní, na níž nebyl zkoušen korpusový přístup ve výuce ČCJ. V této části uvedeme nejzajímavější příklady korpusových cvičení a okomentujeme případné problémy a pozoruhodná zjištění.

Učebna, ve které probíhal seminář, byla vybavena dataprojektorem, díky čemuž bylo možné předvádět korpusová cvičení v praxi. Studenti mohli všechno sledovat na plátně. Studentům

¹⁰⁷ European Commission. (2012). *Europeans and their languages: Report*. Retrieved from http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf

jsme rovněž doporučili, aby si v rámci svých možností přinesli notebook. Nicméně pouze dva studenti, navíc vždy zcela náhodně, si nosili vlastní počítač, základ práce tedy probíhal s handoutem a s případnými ukázkami učitele s pomocí dataprojektoru.

6.2.3.1 SEMINÁŘ 1

První seminář¹⁰⁸ byl zacílen na seznámení studentů s korpusovou lingvistikou a jazykovými korpusy. Kromě organizačních věcí na úvod a představení náplně kurzu byli studenti informováni o podmínkách zápočtu (4 eseje, domácí úkoly, závěrečný test). Dále měl každý student příležitost se představit.

Poté následoval vstupní test, s plánovanou časovou dotací 45 minut. Pro většinu studentů to byl dostačující čas, ale někteří potřebovali navíc 10–15 minut. Učitel se již dříve seznámil s probranou látkou v prvním semestru a přizpůsobil test jazykové úrovni studentů, odhadované na A2. Test byl koncipován tak, že se skládal ze dvou samostatných částí: lexikální a gramatické (celý test viz příloha 10.2.1). Lexikální část tvořilo osm zadání, která se týkala následujících problémů:

- cvičení 1 – odpovědi celou větou na jednoduché otázky,
- cvičení 2 – psaní číslovek,
- cvičení 3 – gramatický rod,
- cvičení 4 – překlad z češtiny do polštiny a opačně,
- cvičení 5 – slovní zásoba,
- cvičení 6 – tvoření otázek,
- cvičení 7 – stylové varianty,
- cvičení 8 – kolokabilita adjektiva se substantivem.

Maximální počet bodů za tuto část činil 41,5 bodu. Studenti na ni potřebovali přibližně 15 minut.

Gramatická část byla značně delší a tvořilo ji čtrnáct různých cvičení, jež ověřovala následující znalosti:

- cvičení 1 – sloveso *být* a *mít*,
- cvičení 2 – časování v přítomném čase,
- cvičení 3 – akuzativ singuláru a plurálu substantiv a adjektiv,
- cvičení 4 – nominativ a akuzativ plurálu mužských životných maskulin,
- cvičení 5 – genitiv singuláru a plurálu,
- cvičení 6 – instrumentál singuláru,
- cvičení 7 – psaní diakritiky (háčky a čárky),
- cvičení 8 – tvrdá vs. měkká adjektiva,
- cvičení 9 – tvary minulého času,
- cvičení 10 – zájmeno *mně/mě*,
- cvičení 11 – zájmeno *můj/svůj*,
- cvičení 12 – vokalizace předložek,
- cvičení 13 – osobní zájmena,
- cvičení 14 – prostý budoucí čas.

¹⁰⁸ Plány všech seminářů jsou k dispozici v příloze.

Maximální počet bodů za tuto část činil 105,5 bodu. Studenti na ni potřebovali přibližně 30 minut.

Z celého testu tak bylo možné získat max. 147 bodů. Skupina A v průměru získala 92 bodů (62,76 %) a skupina B 93,3 bodu (63,48 %), počáteční úroveň obou skupin tudíž byla srovnatelná. Podrobnější data ohledně vstupního testu jsou prezentována v podkapitole 6.3, která podrobně prezentuje výsledky obou testů a vzájemně je srovnává.

Dále následovala krátká úvodní prezentace, mající za cíl seznámit studenty se základními pojmy, jako jsou korpus, konkordance, KWIC aj. a také ukázat jim portál korpus.cz spolu s rozhraním KonText. Bližší vysvětlování funkcí rozhraní nemělo smysl, protože studenti v hodině přímo s korpusem nepracovali. Nicméně během dalších seminářů jim byly ukázány i jiné možnosti korpusového vyhledávače.

Nakonec zbyl čas na řešení dvou cvičení z handoutu.¹⁰⁹ Obě cvičení byla založena na analýze vytištěné konkordance. V prvním zadání se jednalo o uhádnutí chybějícího slova na základě okolního kontextu (obrázek 2). Takovýto typ cvičení však byl pro studenty něčím novým, takže mu ne zcela porozuměli. Na základě dosavadních zkušeností můžeme konstatovat, že studenti bez korpusových zkušeností jsou při prvním setkání s korpusovými cvičeními vždy poněkud dezorientováni, proto je důležité, aby jim učitel pomohl. Cílem je studenty neodradit, ale naopak je přesvědčit o výhodách korpusového přístupu. Proto se doporučuje ze začátku využít jednoduchá cvičení, která nezatěžují studenty nadbytečnými informacemi.

Obrázek 2. Cvičení na základě konkordance s chybějícím slovem

návrhu zastávají filozofii , že uživatelé normy mají používat vlastní	. Pokud jen zamění názvy původních článků , mine se
španělštiny , proto si s sebou do německého Harcu vzala	, všude ho nosila s sebou , v kabelce nebo
jehož veřejnost pořád vnímá velmi pozitivně .	čestiny
Jak Klaus obohatil	Svrázné názory a ještě svráznější slovník . Václav Klaus
jsem si s tlukoucím srdcem odnášel Fürstův Latinsko-český a Česko-latinský	, Zeyerovu sbírku „ Poesie “ a útlý svazek sbírky
daroval Cempírek celou výhru (minus daně) na vietnamsko-český	. Tím si zároveň vytvořil silný argument pro podporu teze
, ale ani nejvyšší rozhořčení nebylo s to nabourat mu	. Za tři čtvrté roku podal Dalibor žádost o rozvod
koncepti „ štíhlosti “ . Toto slovo obohatilo manažerský	až někdy v devadesátých letech , kdy pracovníci Massachusettského technologického
. „ Prosím ? “ Úředník , nezvyklý na takový	, zvedl obočí . „ No , prostě ho zabijete
slova ? Co tím chtěl Ambroz říci ?	a našel heslo kleptomanie . „ Neodolatelný sklon ke krádeži
s kolegy . Kniha obsahuje pouze ukázky hesel . Kompletní	s 20 000 hesly je na příloženém CD . Jde o

Druhé zadání spočívalo ve vysvětlení rozdílů mezi zdánlivě synonymními slovy *prosit* × *žádat* anebo problematickými modálními slovesy *muset* × *smět*. Toto cvičení také vyžadovalo více času, proto jsme v hodině udělali společně první příklad, ve kterém nám konkordance ukázala rozdíly mezi lexémy v pozitivu a negativu. Lexém *muset* totiž v pozitivu vyjadřuje nutnost, která by měla být splněna ve 100 %, např.: *musíme být rychlejší než zahradnice; musíme mít k němu přístup*, zatímco v negativu je to podmínka, která může, ale nemusí být nutně splněna, např.: *nemusíte se bát; nemusíš tam jít*. V případě lexému *smět* je situace naprosto opačná. Příklad b) byl zadán jako domácí úkol.

6.2.3.2 SEMINÁŘ 2

Druhý seminář byl zaměřen na rod substantiv a nominativ a akuzativ plurálu mužských životných maskulin (N a Apl Ma), které se na základě vstupního testu ukázaly jako problematické jevy. Výuka začala kontrolou domácího úkolu. Vzhledem k začleňování nové

¹⁰⁹ Handouty všech jednotlivých seminářů najdete v příloze 10.4.

vyučovací metody bylo nutné věnovat více pozornosti důkladnému vysvětlení a prezentaci korpusového cvičení, proto se tato část protáhla o 10 minut. V zadání se opět jednalo o určení rozdílů ve významu dvou lexémů *prosit* × *žádat* na základě konkordance. Studenti s pomocí učitele správně přišli na to, že sloveso *žádat* je formálním vyjádřením typickým zvláště pro administrativní texty, zatímco *prosit* je neutrální prostředek.

Dále měl následovat vědomostní kvíz, ale bohužel připojení na internet bylo slabé a znemožnilo provedení kvízu on-line. Řešení technických problémů trvalo příliš dlouho, proto byl kvíz přesunut do jiné hodiny.

Následně jsme přešli k tématu aktuálního semináře a hned první cvičení bylo založeno na konkordanci. Studenti se měli podívat na pět uvedených slov (*kancelář*, *židle*, *výprodej*, *tříšť*¹¹⁰, *snídaně*) a určit na základě jejich konkordancí správný gramatický rod. Toto cvičení bylo pro studenty pochopitelné a neměli s ním problémy. Jednoduše určili rod substantiv na základě okolního kontextu. Nicméně cvičení č. 2 bylo již obtížné. Studenti v něm měli určit nejenom rod, ale i číslo těchto tvarů adjektiv: *dobré*, *nová*, *krásní*. Protože nebyli zvyklí na analýzu konkordancí a také neradi odpovídali na otázky ani se sami k odpovědi nehlásili, bylo nutné je jmenovitě vyvolávat.

Dále učitel vysvětlil přímé korpusové cvičení č. 3 a ukázal jim celý postup s vyhledáváním v korpusu. Na studentech bylo vidět, že celé proceduře rozumějí. Cílem cvičení bylo najít rod substantiv končících na *-ář* a říci, jestli je možné určit, který rod převažuje. K řešení problému byl použit korpus SYN2015 a CQL dotaz [tag="N.*" & word=".+ář"]. Následně jsme výsledky filtrovali pozitivním filtrem, kde jsme zvolili rozsah hledání od 0 do 0 a typ dotazu CQL. Použili jsme tlačítko pro vložení tagu, kde jsme vybrali třetí pozici *jmenný rod* a označili jsme *femininum*. Následně jsme tag vložili a vyhledali výsledky. Abychom získali informaci, kolik lexémů končících na *-ář* existuje v ženském rodě, použili jsme frekvenční distribuci lemmat a zjistili, že lexémy *tvář*, *kancelář*, *zář* a *svatozář* jsou ženského rodu. Dále jsme se podívali na frekvenční distribuci lemmat ostatních rodů a zjistili jsme, že ve středním rodě taková substantiva neexistují a celý zbytek spadá pod rod mužský. Na základě těchto informací si studenti musejí v podstatě zapamatovat pouze 4 lexémy ženského rodu, aby bez problémů určili rod substantiv končících na *-ář*, jež mohou být i rodu mužského. Obdobné cvičení č. 4 na vyhledávání substantiv končících na *-ej* bylo zadáno za domácí úkol. Snažili jsme se tím ověřit možnosti řešení korpusových cvičení ve formě domácích úkolů, neboť řešení během hodiny znemožňovala počítačová infrastruktura univerzity. Případně se též plánovalo upustit od přímých korpusových cvičení prezentovaných učitelem v hodině a soustředit se pouze na cvičení nepřímá.

Cvičení č. 5 uvádělo studenty do tématu N a Apl Ma, kde na základě konkordance určovali rod, pád a číslo. Zadání se skládalo ze dvou bodů; v bodě a) se jednalo o Npl Ma a v bodě b) o Apl Ma. Analýza konkordance trvala studentům poměrně dlouho, proto je potřeba prezentaci gramatického pádu pro úroveň A2 usnadnit pomocí explicitního označení adjektiva, aby se studenti mohli rychleji zorientovat. Cvičení č. 6 bezprostředně navazovalo na předchozí cvičení a studenti měli za úkol vypsát slova do dvou sloupců a identifikovat, čím se liší (šlo o rozdíly mezi pády).

¹¹⁰ Lexém *tříšť* je sice neobvyklý, nicméně šlo o výběr takového substantiva končícího konsonantem, které není zrádným slovem, tudíž u něj nedochází k interferenci gramatického rodu, jak tomu často bývá v případě lexémů *křeč*, *náplast*, *garáž*, jež mají v polštině mužské protějšky: *skurcz*, *plaster*, *garaż*.

Kvůli tomu, že se analýza konkordance v cvičení 5 opět protáhla, stihli jsme udělat už jen nekorpusové cvičení č. 7, kde studenti museli na základě analogie z předchozích cvičení vytvořit tvar N a Apl Ma. Cvičení č. 8 a 9 bylo za domácí úkol.

Z výše provedené hodiny vyplynulo, že probraná témata by měla být spíše rozdělená na dva samostatné semináře: první část by se zabývala pouze gramatickým rodem (cvičení 1–4) a druhá N a Apl Ma (cvičení 5–9).

6.2.3.3 SEMINÁŘ 3

Vzhledem k tomu, že stupeň rozpracovanosti domácího úkolu se značně lišil, věnovali jsme v úvodu čas na delší vysvětlování zadání cvičení č. 8 a 9 z předchozí hodiny. Cvičení č. 8 spočívalo v tom, aby studenti sami vytvořili 3 věty s použitím N a Apl Ma. Cvičení nebylo pro studenty problematické a vyhrazený čas na jeho přípravu byl dostačující. Další cvičení 9 kladlo důraz na samostatný úsudek studentů, kteří měli na základě zjištění z předchozích cvičení doplnit tabulku s pravidly tvoření N a Apl Ma, což bylo obtížnější. Učitel poprosil studentku o přečtení zadání a následně ještě jednou sám vysvětlil pravidla a zapsal je na tabuli. Z důvodu rozdílného stupně kooperace studentů bylo nutné začlenit dodatečný čas na kontrolu domácích úkolů. Ve výsledku byl seminář č. 3, původně připravený na jednu hodinu, rozdělen na dva semináře.

Tématem třetího semináře byla kvantita v kořenu slova jakožto nejčastější pravopisná chyba. Do nového tématu uvádělo cvičení č. 1, vytvořené na základě korpusových dat, v němž se nacházely trojice a čtveřice slov s chybějící kvantitou. Úkolem studentů bylo doplnit chybějící čárky. Učitel poprosil jednotlivé studenty o doplnění jednoho příkladu a následně vysvětloval případné chyby.

Materiál ke cvičení č. 2 rovněž vycházel z korpusového materiálu. Cílem zadání bylo doplnit diakritiku k substantivům, verbům, adjektivům a adverbům. Vybrané lexémy byly nejproblematictější na základě analýzy dat z žákovského korpusu; jsou to slova často používaná ve studentských pracích. Kvůli množství příkladů trvala příprava cvičení kolem 15 minut.

Cvičení 3 se týkalo alternací dlouhých samohlásek v kořeni slova. Šlo o případy, kdy se jednalo o kvalitativní změny, jako např. *vítr* : *větru*. Studenti dostali dvě věty pro každý lexém (*peníze*, *přítel*, *mráz*, *sníh*, *síla*) a měli doplnit správné tvary. Díky tomuto cvičení si uvědomili hláskové změny v kořeni.

Poslední cvičení, které se řešilo v tomto semináři, opět vycházelo z korpusových dat. Učitel ukázal, jak lze v korpusu SYN2015 vyhledávat slova, pokud si nejsme jisti diakritikou. V nástroji KonText lze vybrat typ dotazu *slovní tvar*, obě samohlásky ve slově je třeba napsat do hranatých závorek, např. *r[áá]d*, případně je vyhledat jednotlivě pomocí dvou dotazů *rad* a *rád*. Tímto způsobem studenti mohou ověřit pravopis slova a podívat se na jeho kontext. Aby byla možná alespoň minimální přímá práce s korpusem, požádal učitel studenty o přinesení vlastního notebooku na následující seminář.

6.2.3.4 SEMINÁŘ 4

Seminář začal krátkým rozhovorem se studenty na téma „Co jste dělali o víkendu?“. Následně jsme přešli ke gramatickým jevům genitivu singuláru a plurálu, které byly analýzou žákovského korpusu identifikovány jako značně problematická oblast (v singuláru viz

4.3.2.2.1; v plurálu viz 4.3.2.1.1). Jelikož ne všichni studenti si přinesli vlastní notebook, vyučující názorně demonstroval v jednotlivých krocích způsob práce s korpusem za využití dataprojektoru. Ukázal vyhledávání v korpusu podle rodu substantiva a způsob určení pádu na základě kontextu.

Následně jsme přešli k cvičení č. 4, kde studenti měli ve čtyřech bodech k dispozici konkordanci, na jejímž základě měli za úkol určit rod, pád a číslo slov. Vzhledem k předchozímu obdobnému typu cvičení tentokrát už nečinila příprava studentům větší problémy a nevyžadovala dodatečný čas na přípravu. Učitel poprosil studenty o identifikaci koncovek Gsg pro jednotlivé rody a vypsals je na tabuli. Učitel směřoval studenty ke zjištění, že substantiva měkkého vzoru mají vždy v Gsg koncovku *-e* neohledě na rod. Na základě vypsání informací na tabuli doplnili studenti tabulku s pravidly pro tvoření Gsg v cvičení č. 5. Následně v nekorpusových cvičeních č. 6 (příklady 9–16 byly za domácí úkol) a 7 upevňovali znalosti probrané látky.

Dále jsme přešli ke cvičení č. 8, kde se studenti na základě konkordance seznámili s nejběžnějšími koncovkami Gpl. Tentokrát neměli problém s identifikací rodu a koncovky. V rámci opakování látky neumožňovala časová kapacita dokončení nekorpusového cvičení č. 9 a cvičení č. 10, která byla zadána za domácí úkol.

Obecně lze tento seminář hodnotit daleko pozitivněji než úvodní hodiny. Studenti se postupně seznámili s korpusovými metodami a začali si na ně zvykat. V průběhu semestru se ukázalo, že množství materiálů bylo s ohledem na představení nové korpusové metody nad možnosti studentů úrovně A2. Proto lektor přistoupil na zpomalení tempa výuky a redukci výukových materiálů s cílem vyhradit delší čas na pochopení nových gramatických jevů studenty. Další dva semináře byly tudíž provedeny také v pomalejším režimu.

6.2.3.5 SEMINÁŘ 5

Náplň semináře č. 5 vyplývala rovněž z provedené analýzy žakovského korpusu, kde se problematickou oblastí češtiny ukázal být lokál singuláru (viz 4.3.2.2.1) i plurálu (viz 4.3.2.1.1). Seminář začal prověřením domácího úkolu, po čemž následovalo cvičení č. 1. Zadání spočívalo v identifikaci rodu, pádu, čísla a koncovky na základě konkordance. Tentokrát byla pro snazší orientaci také označena adjektiva pojící se se substantivy v identifikovaném pádě. Analýza probíhala stejně jako v případě dřívějších cvičení. Studenti měli chvíli na samostatné seznámení se s body a), b), c), d). Následně učitel zjišťoval u studentů odpovědi a ve formě tabulky zapsal informace na tabuli. Dále učitel upozornil na bod e), ve kterém studenti museli identifikovat typické alternace pro ženský rod v Lsg. K vybraným tvarům měli navíc určit jejich základní slovníkový tvar (lemma). Tímto se studenti seznámili s typickou alternací $k > c$, $g > z$, $g > z$ a $ch > š$. Ve cvičení č. 2 studenti doplňovali informace do tabulky s pravidly tvoření Lsg. Následující cvičení č. 3 a 4 byla nekorpusová, aby si studenti procvičili nový materiál.

Korpusové cvičení č. 5 s konkordancemi prezentujícími Lpl nevycházelo z rodů, ale ze společných koncovek, jež byly rozděleny do bodů a), b) a c). Studenti bez problémů identifikovali rody i koncovky. Následně řešili cvičení č. 6, jehož cílem bylo definovat pravidla tvoření Lpl. Pro tři koncovky Lpl měli vybrat rod a vzor a podívat se na výjimky. Následně přišla řada na nekorpusová cvičení procvičující novou látku. Studenti v hodině stihli udělat cvičení č. 7 a půlku cvičení č. 8, zbytek byl zadán jako domácí úkol.

Tentokrát bylo tempo výuky plně přizpůsobeno studentům a byl naplněn celý stanovený plán. Studenti už neměli tolik problémů s analýzou cvičení s konkordancemi. Patrně si na ně zvykli a postup práce si zažili. Počet studentů se bohužel zmenšil na 6; jak bylo výše zmíněno, tři studenti se rozhodli z různých důvodů trvale ukončit studium. Méně osob v korpusové skupině však příznivě působí na běh výuky. Díky tomu má učitel víc času věnovat se každému studentovi individuálně, pomáhat jim v práci s korpusem a seznamovat je s novým programem, jehož neznalost byla důvodem počáteční neochoty k využívání korpusu a inklinace k tradičním metodám výuky.

6.2.3.6 SEMINÁŘ 6

Cílem semináře 6 byl instrumentál singuláru (Isg) a verbální substantiva. Na začátku byl ověřen domácí úkol. Následně v cvičení č. 1 studenti za pomoci konkordance identifikovali rod, pád, číslo a koncovku KWICu. Jednotlivé body a), b), c) a d) opět nebyly založeny na rodě substantiva, ale na podobnosti koncovky Isg. Díky tomu studenti identifikovali pád, kterému se věnovali podrobně v cvičení č. 2. Do tabulky bylo třeba doplnit všechny rody, měkká a tvrdá adjektiva k jednotlivým substantivům v příslušném rodě. Při přípravě cvičení došlo opět ke snížení času potřebného na přípravu, neboť šlo o již několikáté cvičení tohoto typu. Studenti v cvičení č. 2 nepotřebovali výrazné vedení učitele, sami bez obtíží identifikovali pravidla tvoření Isg. Dále v nekorpusových cvičeních č. 3, 4 a 5 procvičovali probíraný materiál. Navíc se ve cvičeních objevila zájmena, která učitel vysvětlil během řešení zadání.

Cvičení č. 6 uvádělo studenty do dalšího tématu, kterým byla verbální substantiva. V zadání se jednalo o doplnění délek v příbuzných trojicích nebo čtveřicích slov. Cvičení mělo za úkol zdůraznit tendence použití dlouhých samohlásek ve verbálních substantivech. Studentům se cvičení líbilo a byli rádi, že si mohou otestovat svůj pravopis. Učitel také upozorňoval na výslovnost dlouhých hlásek a opakoval se studenty správnou artikulací.

Následně učitel uvedl studenty do tématu verbálních substantiv na základě tabulky uvedené v handoutu. Zdůraznil, že se zabýváme jediným typem, u kterého dochází k problémům s kvantitou v zakončeních *-ání* a *-aní*. Nejprve studenti vypracovali korpusové cvičení č. 7, ověřující, zda pochopili princip tvoření verbálních substantiv. Poslední korpusové cvičení č. 8 bylo založeno na tabulce, kterou studenti museli doplnit na základě informací z konkordance. Toto cvičení a celá problematika týkající se zakončení *-ání* a *-aní* byly podrobně popsány v kapitole 5.1. Cvičení č. 9 bylo zadáno za domácí úkol.

6.2.3.7 SEMINÁŘ 7

Tématem semináře č. 7 byla substantivizovaná adjektiva a skloňování tvrdých a měkkých adjektiv. Hodina začala krátkou konverzací učitele se studenty. Poté byl ověřen domácí úkol, následoval úvod k tématu substantivizovaných adjektiv a problémů s jejich skloňováním na základě tabulky z handoutu. Učitel zdůraznil, že substantivizovaná adjektiva jsou sice funkčně substantiva, ale skloňují se jako adjektiva. Následně studenti udělali korpusové cvičení č. 1 na doplňování správných tvarů, se kterým neměli větší problém až na lexém *taneční* – skloňovali ho totiž jako slovo v jednotném čísle. Cvičení č. 2 učitel postupně vysvětlil a ukázal, jak lze vyhledat substantivizovaná adjektiva v korpusu. Upozornil studenty, že dotaz není přesný a z frekvenčního seznamu je třeba vyfiltrovat nežádoucí výsledky. V dalším lexikálním cvičení č. 3 studenti měli spojit substantivizovaná adjektiva s jejich definicí. Cvičení cílilo na obohacení slovní zásoby studentů.

V druhé části semináře jsme se zabývali tvrdými a měkkými adjektivy. Učitel předvedl studentům dvě tabulky s příklady nejčastějších adjektiv a vyjmenoval případy, kde se nejčastěji uplatňuje tvrdé nebo měkké skloňování. Upozornil, že měkká adjektiva jsou řidší, a ukázal seznam nejčastějších. Poté jsme přešli ke korpusovému cvičení č. 4, jež jsme nemohli udělat přímo ve třídě, a proto bylo za domácí úkol. Cílem zadání bylo identifikovat správnou adjektivní koncovku. V příkladech byly uvedeny všechny možné koncovky adjektiva v kolokaci se substantivem (např. *mal[áéýí] procházka*). Student měl jednoduše zadat dotaz do korpusu a identifikovat koncovku. Učitel vysvětlil celý postup hledání na prvním příkladu.

Dále jsme řešili nekorpusová cvičení. Cvičení č. 5, které by šlo řešit i přímo s korpusem, což však kvůli absenci počítačové studovny nebylo možné, spočívalo v odvození správného adjektiva od substantiva. Cvičení č. 6 studentům nedělalo větší problémy, jednalo se v něm o doplnění slovního spojení ve správném tvaru. Poslední cvičení č. 7 na tvoření adjektiv od názvů zvířat jsme pouze začali a zbytek byl zadán jako domácí úkol.

Zjistilo se, že se studenti systematicky nepřipravují, proto byli informováni, že příští týden budou psát krátký test z již probrané látky.

6.2.3.8 SEMINÁŘ 8

Plán semináře č. 8 se lehce změnil oproti původnímu plánu: hodinu jsme začali krátkým testem. Ten se skládal ze dvou cvičení (viz příloha 10.2.2). První cvičení bylo založeno na doplnění slov ve správném pádě, v druhém šlo o případné doplnění délky v uvedených slovech. Studenti na napsání testu potřebovali cca 15 minut. Dále jsme se zabývali domácím úkolem. Jednalo se o dvě korpusová cvičení (cvičení č. 2 a 4), u nichž je nutná práce s počítačem – studenti taková cvičení nemohou vypracovat na poslední chvíli, což je tlačí do systematické přípravy. Vzhledem k nízkému počtu odevzdaných prací se učitel otevřeně zeptal, v čem spočívá problém a zda studenti mají nějaké objektivní překážky ve vypracování domácích úkolů. Studenti zdůvodnili nevypracování zadání nedostatkem času, ale objevil se i argument jednoho ze studentů, že mu vypracování cvičení na základě webového rozhraní korpusu nevyhovuje. Učitel proto společně se studenty, kteří cvičení vypracovali, ukazoval příklady, které vyhledával přímo v korpusu.

V semináři jsme se dále věnovali novému tématu, a sice verbům v přítomném čase. Začali jsme krátkým připomenutím slovesa *být* v cvičení č. 1, v němž bylo třeba odpovědět na otázky. Další korpusové cvičení č. 2 bylo založeno na konkordanci, na základě které studenti identifikovali typy konjugací. Cvičení nedává přesnou odpověď, studenti se musejí sami rozhodnout, kolik konjugačních tříd vidí. Tato skupina identifikovala tři konjugační třídy a doplnila tabulku uvedenou k cvičení. Následně v cvičení č. 3 byla procvičována kvantita ve finitních tvarech sloves a v cvičení č. 4 nepravidelná slovesa.

Další dvě cvičení byla věnována valenci sloves. V cvičení č. 5 měli studenti spojit části vět v logické celky, aby vznikly správné věty. V korpusovém cvičení č. 6 měli studenti vyhledat slovesa v korpusu a na základě okolního kontextu odvodit správnou valenci, v některých případech i s předložkou. Učitel promítal studentům jednotlivé konkordance, aby měli možnost toto cvičení řešit přímo s korpusem. Půlka cvičení byla zadána za domácí úkol. Byl to ještě jeden pokus prověřující, zda si studenti na korpusové domácí úkoly časem lépe zvyknou.

Poslední dvě cvičení se týkala syntetického futura. V cvičení č. 7 měli studenti doplnit tabulku tvary slovesa *být* v budoucím čase. Následně v cvičení č. 8 doplňovali do vět správný tvar slovesa v budoucím čase. Učitel upozornil, že slovesa tvořící tento čas jsou dokonavá.

6.2.3.9 SEMINÁŘ 9

Seminář č. 9 probíhal podle stanoveného plánu. Jelikož jsme detekovali problém se složitostí korpusového rozhraní pro studenty, rozhodli jsme se zaměřovat nadále na nepřímá korpusová cvičení ve formě vytištěných úkolů. V praxi se ukázalo, že studentům nedělají problém, a proto uvažujeme o navýšení jejich podílu na výuce.

Seminář byl zacílen na verba v minulém čase, hlavně s ohledem na tvoření přičestí minulých. Cvičení č. 1 využívalo konkordanci, která ukazovala příklady lexému *dělat* v préteritu. Úkolem studentů bylo doplnění tabulky s pravidly tvoření minulého času. Cvičení nebylo náročné, protože studenti pravidla tvoření préterita již znali, jednalo se tudíž spíše o opakování. Dále jsme prošli řešení tradičního cvičení č. 2, jehož cílem bylo utvoření správných tvarů participia.

Pozornost byla následně věnována nepravidelným slovesům. Učitel na základě tabulky v handoutu prezentoval několik jejich příkladů, jež byly procvičovány v cvičení č. 3. Dále uvedl studenty do problematiky kvantity v přičestí minulém. Na základě korpusového výzkumu byla sestavena tabulka nejčastějších sloves zachovávajících si dlouhou samohlásku před příponou *-l*. Učitel upozornil studenty, že rovněž prefigované tvary těchto sloves si ponechávají dlouhou samohlásku. Na tyto údaje navazovala další dvě cvičení č. 4 a 5. Obě obsahovala věty z korpusu, odrážející tak skutečnou jazykovou realitu. Cvičení č. 4 zahrnovalo pouze slovesa, kde dochází k zachování dlouhé samohlásky; byla to frekvenční špička prezentovaná v tabulce. Oproti tomu cvičení č. 5 kombinovalo probíraná slovesa se slovesy, kde se vyskytuje krátký vokál; studenti museli sami rozhodnout, který tvar bude správný: zda ten s krátkým, nebo dlouhým vokálem. Toto cvičení a celá problematika týkající se sloves zachovávajících si dlouhou kořenovou samohlásku před příponou *-l* byly popsány v kapitole 5.2.

Jinou problematickou oblastí pro polsky mluvící studenty je pozice zvrtného zájmena *se* ve větě. Učitel nejdřív ukázal studentům tabulku s příkladem zvrtného slovesa *oblékat selsi*. Upozornil studenty na podobu druhé osoby singuláru, kde se pomocné sloveso připojuje k zájmenu. Cvičení č. 6 následně procvičovalo minulé tvary zvrtných sloves. Cvičení č. 7 a 8 procvičovala slovosled. V prvním z nich měli studenti z uvedených slov utvořit správnou větu, ve druhém transformovat věty. Cvičení č. 9 cílilo na zlepšení konverzačních schopností a vyprávění v minulém čase. Jako doplňková aktivita byla zvolena konverzace s důrazem na minulý čas na téma „zážitky minulého měsíce“. Konverzace probíhala ve dvojicích.

Za účelem zvýšení různorodosti hodiny bylo posledních 20 minut věnováno znalostnímu kvízu na téma problematická slova v češtině (s přihlédnutím k polštině).

6.2.3.10 SEMINÁŘ 10

Cílem semináře č. 10 bylo systematizování znalostí osobních, přivlastňovacích a ukazovacích zájmen. Studenti bohemistiky měli tuto problematiku podle stanoveného programu ovládat, proto jsme se soustředili na korpusové materiály. Nejprve však učitel studentům ukázal tabulku popisující typy skloňování zájmen. Studenti si totiž neuvědomovali, že v případě zájmen dochází k zájmennému a adjektivnímu skloňování a kromě toho existují ještě zájmena

nesklonná. Učitel rovněž vysvětlil skloňování zájmen *já* a *ty*. Cvičení č. 1 bylo zaměřeno na problematiku oblast rozlišování tvarů zájmena *já* v dativu, akuzativu a lokálu. Studenti měli problém pochopit větu nebo identifikovat pád. Cvičení č. 2 prezentovalo krátké tvary osobních zájmen. Studenti měli doplnit tabulku chybějícími tvary. Tradiční cvičení č. 3 a 4 procvičovala krátká osobní zájmena v různých pádech. Dále učitel na základě tabulky připomněl studentům dlouhé tvary zájmen a poprosil o vypracování cvičení č. 5, v němž bylo třeba doplnit zájmena ve všech možných pádech.

V další části jsme se věnovali přivlastňovacím zájmenům z tabulky v handoutu. Ta zobrazovala příklady tří typů skloňování podle vzoru *mladý, jarní, náš* i příklady zájmen neskloňovaných. Cílem korpusového cvičení č. 6 bylo seznámit studenty se zájmeným skloňováním. Taktéž na základě konkordance měli studenti doplnit tabulku se vzorem skloňování *náš* – s tím se setkali vůbec poprvé. Dále následovalo tradiční cvičení č. 7 na doplnění správných tvarů zájmen v jednotlivých pádech. Cvičení č. 8 procvičovalo rozdíl v použití zájmena *můj* a *svůj*.

V poslední části byla probírána ukazovací zájmena. V cvičení č. 9 bylo úkolem studentů samostatně, už bez konkordance, doplnit tabulku vzoru *ten*. V cvičení č. 10 šlo o doplnění tvarů zájmen *ten, ta, to*. Studenti s touto látkou neměli větší problém, stihli všechna cvičení. Na závěr učitel připomněl, že v následujícím týdnu studenti napíšou další krátký test.

6.2.3.11 SEMINÁŘ 11

Seminář začal krátkým testem, který byl sestaven z pěti cvičení (viz příloha 10.2.3) prověřujících probranou látku: N a Apl Ma, minulý čas, zájmena *mně/mě*, zájmena *můj/svůj*, osobní zájmena. Studenti na něj potřebovali necelých 20 minut.

Seminář č. 11 byl rozdělen do dvou tematických oblastí. V první části jsme se zabývali adverbii. Vyučující začal cvičením č. 1 prověřujícím, zda studenti chápou rozdíly mezi použitím adjektiva a adverbia. Probíraná látka jim nečinila větší problém, proto učitel přešel k tabulce vysvětlující tvoření adverbii z adjektiv. Dále se toto tvoření procvičovalo v rámci cvičení č. 2 a ve cvičení č. 3 byla věnována pozornost případům, kdy adverbium může mít dvě koncovky lišící se významem. Následně jsme přešli ke stupňování adjektiv. Tabulka uváděla pravidelný i nepravidelný typ stupňování. Cvičení č. 5 vycházelo z korpusových zjištění o nejfrekventovanějších chybných adverbiiích, u nichž chyběla diakritika; studenti měli za úkol doplnit chybějící čárky a háčky.

Druhá část semináře byla věnována problematice vokalizace předložek. Na základě výčtu nejčastějších vokalizovaných předložek z korpusu učitel upozornil studenty, že k vokalizaci dochází nejčastěji v případě jednopísmenných prepozic. Následně ukázal korpusové příklady nejčastějších slovních spojení s vokalizovanými předložkami *v, s, z, k*. Studenti měli za úkol najít mezi nimi příklady lexémů, které se objevily u každé ze čtyř předložek – jsou to lexémy: *svůj, který* a *všechen*. Dále se studenti soustředili na tradiční cvičení č. 6 až 9, kde doplňovali jednu předložku, a v cvičení č. 10 měli sami zvolit vhodnou předložku a rozhodnout, zda bude vokalizovaná, nebo ne. Všechny věty uvedené v těchto cvičeních pocházely z korpusu.

6.2.3.12 SEMINÁŘ 12

Tématem semináře č. 12 bylo rozlišování stylových variant. Hodina začala krátkým úvodem ke spisovné a obecné češtině na základě tabulky uvedené v handoutu. Uváděla základní rozdíly na rovině lexikální, syntaktické a fonetické. V cvičení č. 1 měli studenti spojit

spisovné tvary s obecně českými. Další cvičení č. 2 a 3 byla přizpůsobena úrovni studentů. Jejich cílem bylo nahradit ve větě slova typická pro mluvený jazyk slovy charakteristickými pro psaný projev, která byla uvedena v rámečku. Tento typ cvičení – přestože byl původně určen studentům na vyšší úrovni – se v upravené podobě ukázal být vhodným i pro skupinu A2.

Poté následovala korpusová část. Učitel nejdříve studentům ukázal, jak funguje nástroj pro průzkum variant SyD. Uvedl několik ukázkových cvičení a možnosti nástroje na následujících příkladech: a) *stále – pořád – vždycky – furt*, b) *umřít – zemřít – skonat*, c) *zároveň – rovněž – také – též – taky*. Zdůraznil různé tendence slov, majících různou stylovou škálu (od knižní až po mluvené varianty), a ukázal, jak k analýze takového materiálu vůbec přistupovat. Po seznámení studentů s novým nástrojem poprosil o vypracování cvičení č. 4 a 5. Obě cvičení s grafy z nástroje SyD ukazovala jiné tendence. První dvojice slov *polévka* a *polívka* reprezentovala klasický fonetický rozdíl mezi standardní variantou s *é* a mluvenou s *í* (další příklady: *mléko, pérko, kolébka, obléct, létat*). Grafy ukazovaly, že varianta s *é* je preferována v psaném jazyce a varianta s *í* v mluveném. V cvičení 5 byla pozornost věnována lexémům *kluk, chlapec* a *hoch*. Je patrné, že tvar *kluk* se vyskytuje převážně v mluveném jazyce, zatímco *chlapec*, byť s menším zastoupením v mluveném projevu, je prostředek spíše neutrální. V případě lexému *hoch* lze konstatovat, že je řidší oproti ostatním a v závislosti na kontextu může být slovem knižním (např. v poezii „U klavíru hrála si/Krásně tenkrát páter kázal/Večer při mši májové/Hoch se dívky šeptem tázal“ – Přemysl Rut, *Orchestrion v hlavě*) nebo nářečním (např. „pravidelně .. hmm . pravidelně .. ty jo hochu byl jsem na kickboxu člověče“ – korpus Ortofon; Kopřivová, Komrsková, Lukeš, Poukarová, Škarpová, 2017). Další cvičení č. 6 se soustředilo na hodnocení vyjmenovaných substantiv z hlediska stylu. Nebyl zde kladen důraz na to, co je spisovné a co ne, ale na to, co je vůči synonymnímu slovu vhodné pro formální jazyk, anebo spontánní mluvenou komunikaci. Studenti měli přiřadit slova ke správné části tabulky.

Na konci semináře jsme se věnovali opakování před závěrečným testem, který byl naplánován na příští seminář. Cvičení č. 7, 8 a 9 postupně probírala akuzativ singuláru a singulár a plurál ostatních pádů. Pády, jak se ukázalo během vyučování, dělaly studentům největší potíže, vedle pravopisu dlouhých samohlásek.

6.2.3.13 SEMINÁŘ 13

Studenti na začátku hodiny dostali k vyplnění dotazníky k hodnocení výuky. Jejich evaluace je prezentována v podkapitole 6.4.

V tomto semináři studenti psali závěrečný test (viz příloha 10.2.4), jenž byl sestaven na stejném principu jako test vstupní (viz 6.2.3.1), tj. z části lexikální (8 cvičení) a části gramatické (14 cvičení). Studenti mohli získat maximálně 147 bodů z celého testu. Skupina A v průměru získala 124,53 bodu (84,62 %) a skupina B 127,19 bodu (86,52 %). Podrobnější data a analýza výsledků jsou uvedeny v podkapitole 6.3. Studenti měli 45 minut na napsání celého testu. Všichni se vešli do stanoveného časového limitu.

Jelikož po testu zbyl ještě čas, učitel měl připravené cvičení obohacující slovní zásobu, ale zároveň i procvičující prvky gramatiky a výslovnost. Studenti dostali text bajky o *Lišce a Čápovi* (Marešová, 2013, pp. 6–9), kde některá slova byla nahrazena obrázkem. Studenti nejenže museli uhádnout slovo, které obrázek ztvárňoval, ale použít ho ve správném pádě souvisejícím s kontextem textu. S touto formou cvičení se setkali vůbec poprvé.

6.2.3.14 SEMINÁŘ 14

Poslední seminář se konal bez rozdělení na skupiny, protože test už byl napsán a materiál pro obě skupiny byl stejný, nekorpusový. Tématem semináře č. 14 byla frazeologie. První dvě cvičení se týkala ustálených slovních spojení adjektiva se substantivem jakožto nejběžnějších slovních spojení v jazyce. Studenti měli vybrat ze seznamu adjektivum a přiřadit je k nevhodnějšímu substantivu. Cvičení byla připravena tak, aby bylo možné jejich převedení do korpusové podoby, což by však vyžadovalo přímou práci studentů s korpusem. Korpusová verze obou cvičení by vypadala tak, že by místo uvedených adjektiv studenti museli sami najít vhodné adjektivum pojící se s uvedenými substantivy na základě výsledků v korpusu.

Další cvičení č. 3 a 4 se věnovala přirovnání. Studenti měli ze seznamu slov doplnit chybějící slova v přirovnáních. Obě cvičení by mohla být též korpusová – studenti by postupně vyhledávali uvedené části přirovnání, aby našli chybějící slova.

Cvičení č. 5 mělo za cíl obohatit slovní zásobu. Studenti měli spojit frazémy s jejich významem. Dále cvičení č. 6 a 7 byla založena na doplnění chybějícího slova do kontextu. I ona by mohla být převedena do korpusové podoby, ale vyžadovalo by to přístup k počítačům, aby studenti samostatně našli odpověď.

Třebaže jsme v této hodině neměli již žádné korpusové cvičení, prvních sedm cvičení bylo připraveno tak, aby bylo možné jejich převedení do korpusové podoby. Nicméně byla by to cvičení *hands-on*, k jejich provedení je zapotřebí počítačová studovna. Potřebná doba na vypracování všech cvičení je přibližně 45 minut.

Další část semináře se vztahovala k hodnocení studentů a závěrečnému testu. Nejdříve si studenti zahráli kvíz, který navazoval na hodnocení výuky a závěrečný test. Dále učitel prezentoval podrobné výsledky hodnocení kurzu, a poté vrátil studentům vstupní i závěrečné testy. Ukázal tabulky s procentuálním zlepšením jednotlivých studentů, aby se mohli podívat na svůj pokrok. Protože prezentace výsledků trvala kratší dobu, než se předpokládalo, měli studenti šanci vypracovat doplňující cvičení: četli jsme bajku o *Lvu a Myšácích* (Marešová, 2013, pp. 10–15), jež měla za cíl obohatit jejich slovní zásobu a procvičit prvky gramatiky a výslovnost v souvislém textu.

6.2.4 Shrnutí

Naplánovaný materiál byl probrán během 14 seminářů v letním semestru akademického roku 2017/2018 na UJ. Ve snaze o replikovatelnost výzkumu jsme výše popsali hlavní cíle, metodologii experimentu a celý postup práce během jednotlivých seminářů zejména s ohledem na korpusová cvičení. Ke každému semináři je připojen plán výuky pro učitele a hotový handout pro studenty, který obsahuje doplňkově i cvičení z jiných zdrojů, řádně citovaných v jednotlivých handoutech. Hotové scénáře zde popsanych hodin mohou být využity jiným učitelem za účelem podobného výzkumu nebo zavedení korpusového kurzu ve škole. Dodatečné informace můžeme poskytnout na vyžádání.

6.3 Výsledky

V této části prezentujeme srovnání výsledků testů studentů. Srovnání probíhalo na několika rovinách. Nejdříve porovnáваме výsledky cvičení založených na korpusové metodě s metodou tradiční a komentujeme, ve kterých zadáních korpusový přístup přispěl

ke zlepšením oproti skupině tradiční, a kde toto zlepšení není dostatečné. V další části věnujeme pozornost pěti cvičením, která byla stejná pro tři testy – vstupní, druhý průběžný a závěrečný. Nakonec uvádíme a srovnáváme výsledky všech provedených testů.

Studenti napsali dohromady čtyři testy: vstupní, 1. průběžný, 2. průběžný a závěrečný. Vstupní a závěrečný test jsou sestaveny podle stejných pravidel, zatímco průběžné testy obsahují výběrová cvičení. Ne všechna cvičení obsažená ve vstupním testu byla probírána během semináře korpusovým způsobem, a to ze dvou hlavních důvodů: zaprvé původně plánovaná náplň kurzu byla během semestru pozměněna, zadruhé se během semestru zjistilo, že některá plánovaná cvičení v korpusovém provedení jsou bez přímého přístupu k počítačům neproveditelná.

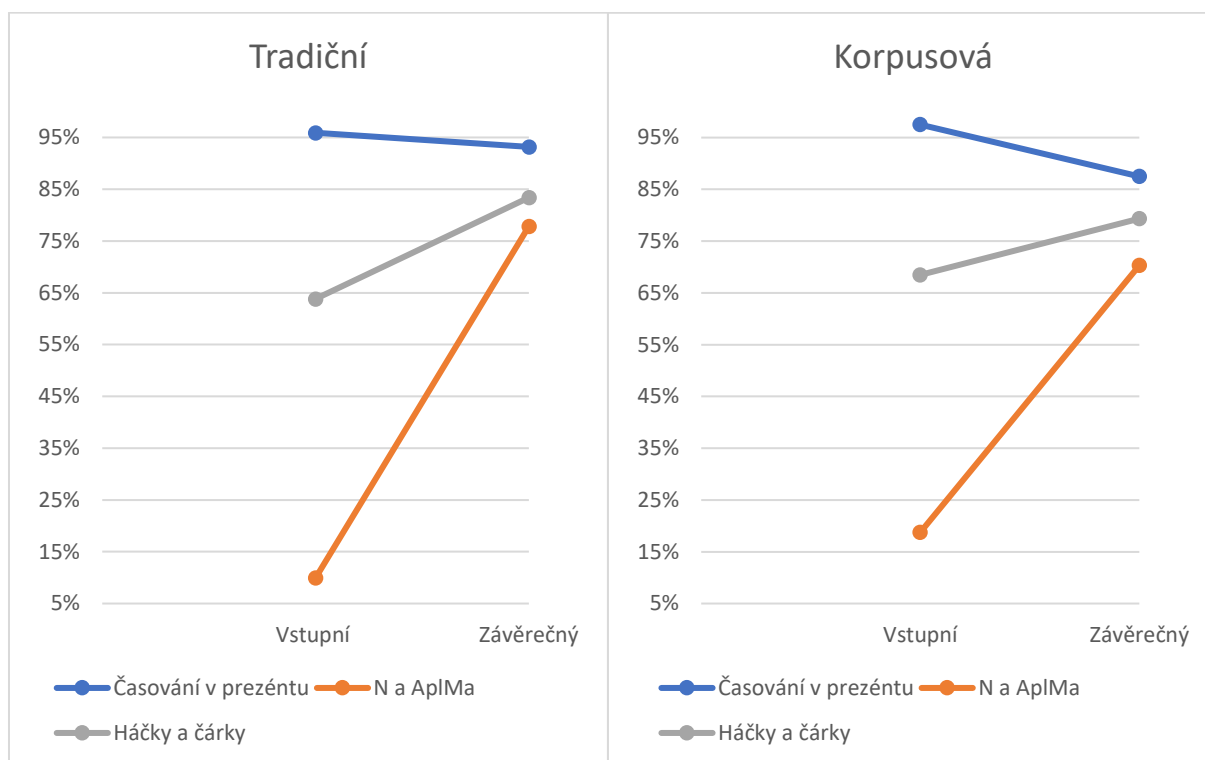
Podstatou tohoto výzkumu bylo zjištění efektivity korpusového přístupu, proto se nyní zaměříme na srovnání cvičení, jež byla vyučována korpusovými metodami. Srovnání byly podrobeny vstupní a závěrečný test, které byly sestaveny podle stejných pravidel. Níže uvedená tabulka představuje srovnání zlepšení v procentních bodech mezi korpusovou a tradiční skupinou. Porovnávali jsme výsledky cvičení vstupního testu s výsledky závěrečného testu v jednotlivých skupinách a následně jsme srovnali zlepšení mezi oběma skupinami.

Tabulka 77. Srovnání zlepšení korpusové skupiny oproti skupině tradiční v cvičeních vyučovaných během semestru korpusovými metodami

	Číslo	Cvičení	Zlepšení
Lexikální část	3.	Gramatický rod	34,09
	7.	Stylové varianty	4,09
	8.	Kolokabilita	7,32
Gramatická část	2.	Časování v přítomnosti	-7,27
	3. b	Substantivizovaná adjektiva	2,27
	4.	N a Apl Ma	-16,34
	5.	Genitiv sg a pl	12,26
	6.	Instrumentál sg	4,55
	7.	Háčky a čárky	-8,70
	8.	Měkká a tvrdá Adj	12,22
	9.	Minulý čas	6,93
	12.	Vokalizace předložek	17,27
	13.	Osobní zájmena	11,59

Experimentální skupina výrazně zlepšila své výsledky v následujících oblastech: gramatický rod, vokalizace předložek, genitiv singuláru a plurálu, měkká a tvrdá adjektiva, osobní zájmena. Mimoto sledujeme střední zlepšení oproti skupině tradiční v kolokabilitě a minulém čase. V oblasti instrumentálu singuláru, stylových variant a substantivizovaných adjektiv je zlepšení jen mírné. Naopak ve třech cvičeních (nominativ a akuzativ plurálu životných maskulin, háčky a čárky a časování v přítomnosti) vyšší míry zlepšení dosáhla skupina tradiční. Neznamená to však, že by se korpusová skupina v těchto cvičeních vůbec nezlepšila, nicméně toto zlepšení bylo komparativně nižší. Tento stav vysvětluje vývojová tendence obou skupin ve třech zmíněných zadáních (graf 3).

Graf 3. Vývojová tendence tradiční a korpusové skupiny na základě vstupního a závěrečného testu

Pokud jde o časování v prezéntu, došlo k mírnému zhoršení u obou skupin. Příčinou je pravděpodobně zhoršení v psaní dlouhých samohlásek v kmenotvorných příponách. Za každou chybějící délku bylo sraženo 0,25 bodu. Nicméně u korpusové skupiny bychom čekali v tomto ohledu zlepšení, protože jsme výskyt dlouhých samohlásek v slovesných kmenotvorných příponách zohledňovali během pozorování korpusových dat. Vyplývá z toho, že psaní dlouhých samohlásek nepatří k nejjednodušším jevům, na což poukázala i analýza v kapitole 4. Tomuto jevu je třeba věnovat větší pozornost a přijít na ještě efektivnější způsob výuky této problematické oblasti.

Další cvičení na psaní háčeků a čárek bezprostředně naráží na stejný problém. Sice u obou skupin sledujeme zlepšení, ale tato tendence je u experimentální skupiny slabší. Pravděpodobně použitá korpusová cvičení nebyla dostačující pro vysvětlení kvantity, jistě by stálo za to věnovat tomuto jevu více času a prozkoumat ho do detailu, aby výukové metody byly účinnější. Problém s kvantitou dozajista spočívá v tom, že studenti nemají často zažitou psanou podobu lexému s podobou fonetickou: pokud vyslovují slova špatně (v tomto případě krátce), mají tendenci je i špatně psát, totéž platí i naopak (Zasina, 2018b, p. 285). Proto by možná bylo vhodnější zařadit cvičení procvičující dlouhé samohlásky nejenom do hodin pravopisu, ale také do fonetických cvičení, během nichž by studenti měli možnost propojit psaní dlouhých samohlásek s jejich správnou výslovností. Z vlastní zkušenosti učitele a dřívějšího studenta v jedné osobě musíme uznat, že této problematice není věnována dostatečná pozornost na zahraničních bohemistikách,¹¹¹ kde studenti v některých případech nemají ani samostatný seminář věnovaný fonetice a výslovnost se probírá okrajově během kurzů praktické výuky jazyka.

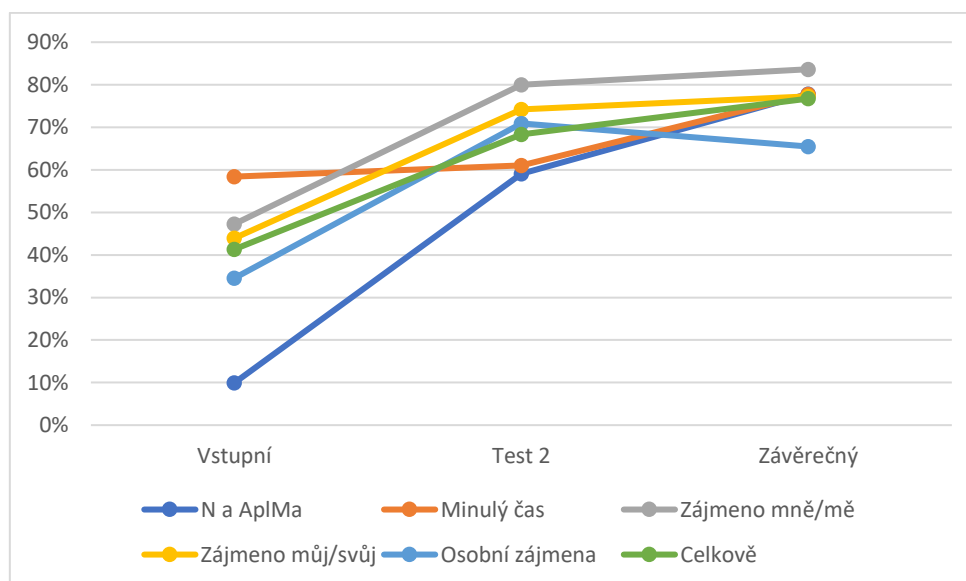
¹¹¹ Situace je u nás jiná, studenti tu mají možnost absolvovat kurz věnovaný české fonetice.

V případě posledního cvičení na nominativ a akuzativ plurálu životných maskulin se zlepšily obě skupiny. Nicméně kontrolní skupina se ve výsledku zlepšila až o 16,34 procentního bodu oproti skupině experimentální. Příčiny tohoto stavu mohou být dvě. Látka byla probírána hned ve druhé hodině a poprvé korpusovým způsobem, což pro studenty nebylo jednoduché. Zpočátku byli studenti novou metodou poněkud zmateni a nedošlo k okamžitému pochopení korpusového přístupu. Potřebovali si na něj zvyknout, což mohlo nepříznivě ovlivnit jejich výsledky. Zařazení N a Apl Mi do kurzu vyplývalo z programu oboru stanoveného místní univerzitou. Je však možné látku předat v zjednodušené podobě a zadání tomu přizpůsobit. Vždy je lepší začít se studenty jednoduššími korpusovými cvičeními, aby si na nový přístup zvykli, a zároveň to udělat co možná nejzajímavější formou, aby nadále chtěli touto metodou pracovat.

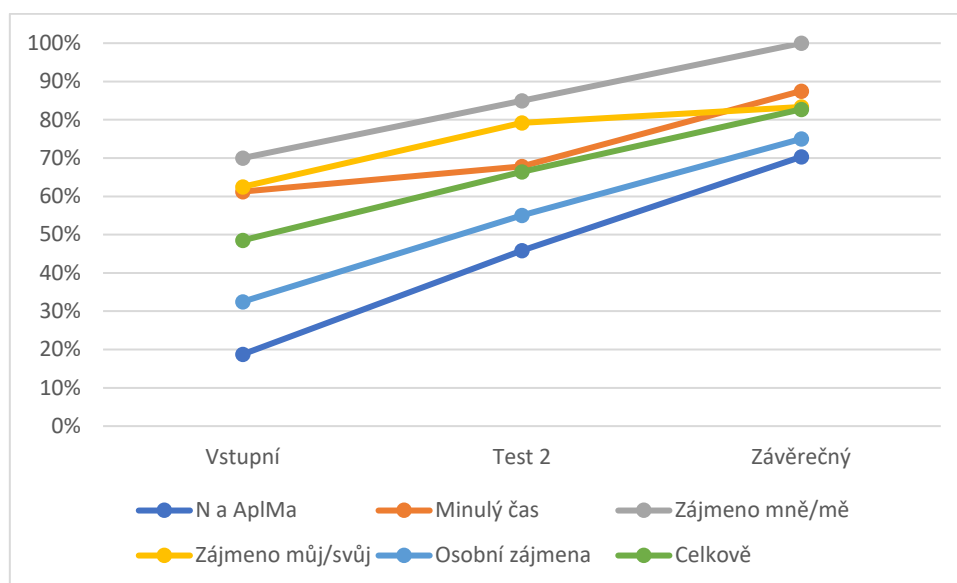
V další fázi jsme se chtěli dozvědět, jak se vyvíjely výsledky studentů i s ohledem na průběžné testy během semestru. Jelikož první průběžný test neobsahoval srovnatelná cvičení vůči vstupnímu a závěrečnému testu, brali jsme v potaz pouze druhý průběžný test a zohledňovali jen pět cvičení, jež se objevila napříč všemi třemi porovnávanými testy. Tato cvičení se týkala N a Apl Ma, minulého času, zájmen *mně/mě*, *můj/svůj* a osobních zájmen.

Porovnání trendů jednotlivých cvičení ve třech testech pro jednotlivé skupiny (graf 4 a 5) přináší zajímavá zjištění. V kontrolní skupině je vidět výrazné zlepšení v N a Apl Ma a také v minulém čase, avšak tam teprve od průběžného testu. Sledujeme rovněž propad u osobních zájmen. V případě ostatních cvičení je zlepšení mírné. Celkově má tradiční skupina tendenci ke zlepšování výsledků, přičemž největší pokrok studenti udělali mezi vstupním a průběžným testem a zlepšení u závěrečného testu už není tolik markantní. Na druhou stranu u experimentální skupiny ve všech cvičeních sledujeme jasné zlepšení mezi všemi testy, s výjimkou zájmen *můj/svůj*, kde je zlepšení jen mírné. Vývoj výsledků ve třídě s experimentální výukou se zdá být kontinuální a postupně stoupá, zatímco v případě tradiční skupiny došlo u jednoho cvičení k propadu a vývoj křivek u ostatních cvičení je mírnější. Abychom mohli potvrdit, že se jedná o trvalý trend, museli bychom však experiment ověřit v dalším, navazujícím semestru, což bohužel nebylo možné.

Graf 4. Vývoj výsledků v jednotlivých cvičeních v tradiční skupině

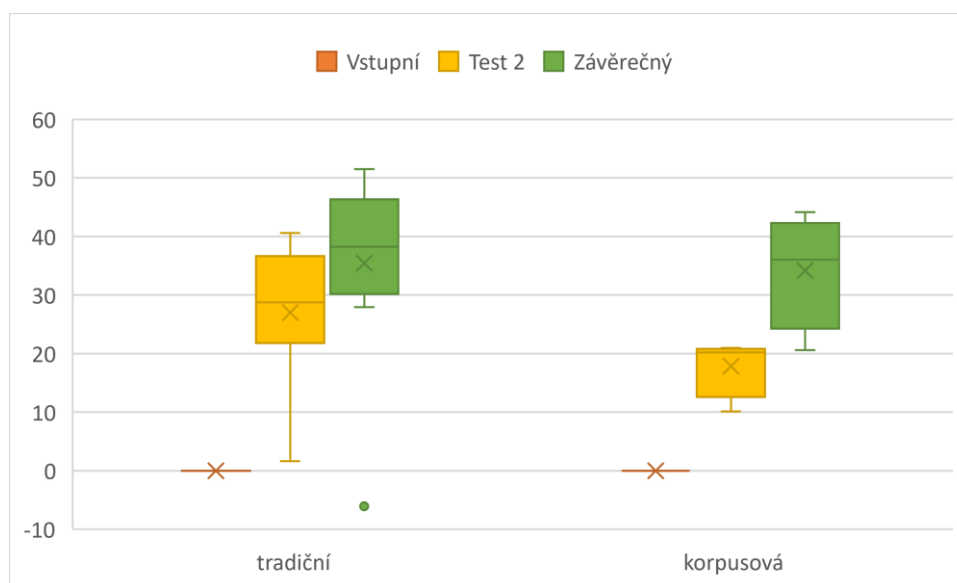
Graf 5. Vývoj výsledků v jednotlivých cvičeních v korpusové skupině

V návaznosti na srovnání vývojových tendencí jednotlivých skupin ve třech výše prezentovaných testech se lze také podívat na samotné zlepšení studentů; individuální výsledky vstupního testu bereme coby výchozí bod pro každého studenta označený nulou a dále počítáme jen jejich procentuální zlepšení. Změny mezi jednotlivými testy představují, o kolik jednotliví studenti dosáhli lepších výsledků. Porovnáváme zde pouze zadání, jež byla stejná v každém z testů (N a Apl Ma, minulý čas, zájmena *mně/mě*, zájmena *můj/svůj* a osobní zájmena). Tyto údaje jsou vyjádřeny v procentních bodech pomocí krabicového grafu (viz graf 6), znázorňujícího rozpětí výsledků jednotlivých studentů v obou skupinách.

Podíváme-li se na tradiční skupinu, zjistíme, že jejich zlepšení v druhém průběžném testu je prudké a osciluje kolem 30 procentních bodů. Zlepšení mezi průběžným a závěrečným testem je však již mírnější a rozpětí výsledků průběžného a závěrečného testu se dokonce částečně překrývá – k výraznějšímu pokroku tedy nedošlo. Na druhé straně korpusová skupina projevuje v průběžném testu nejprve nižší zlepšení okolo 20 procentních bodů. V další fázi už však rozsah výsledků závěrečného testu jasně převyšuje výsledky testu průběžného. Tato tendence potvrzuje, že studenti v experimentální skupině měli pomalejší start a ze začátku nedosahovali vysokých výsledků; ty však přicházejí v pozdější fázi výuky, kdy studenti s korpusovou výukou opět zaznamenávají výrazné zlepšení zhruba o 16 procentních bodů (oproti přibližně deseti procentům ve skupině tradiční – počítáno na základě mediánu). Za zmínku také stojí fakt, že korpusová skupina působí z hlediska rozptylu výsledků v průběžném testu homogenněji (tedy všichni studenti dosahují podobného pokroku), na rozdíl od studentů v tradiční skupině, jejichž výsledky v průběžném testu mají mnohem větší rozptyl. Tento rozdíl však mohl ovlivnit i nestejný počet studentů v obou skupinách, proto z něj bohužel nelze vyvozovat obecnější závěry.

Data rovněž naznačují, že tradiční výuka sice poskytuje studentům rychlé počáteční zlepšení, zato v dalších fázích studenti pravděpodobně zapomínají dříve probranou látku a dále nedosahují tak výrazného pokroku. Korpusový přístup, který na začátku vyžaduje od studentů i učitele větší úsilí a trpělivost, tak, zdá se, příznivě působí na zapamatování probrané látky v závěrečné fázi výuky a pokrok v rámci skupiny je konzistentní.

Graf 6. Zlepšení obou skupin v procentních bodech vzhledem ke vstupnímu testu

Nakonec srovnáme výsledky všech testů (vstupní, 1. a 2. průběžný a závěrečný test), které byly napsány během semestru, abychom mohli vypočítat obecné vývojové tendence u obou skupin. Níže uvedená tabulka prezentuje průměrné výsledky obou skupin podle jednotlivých testů.

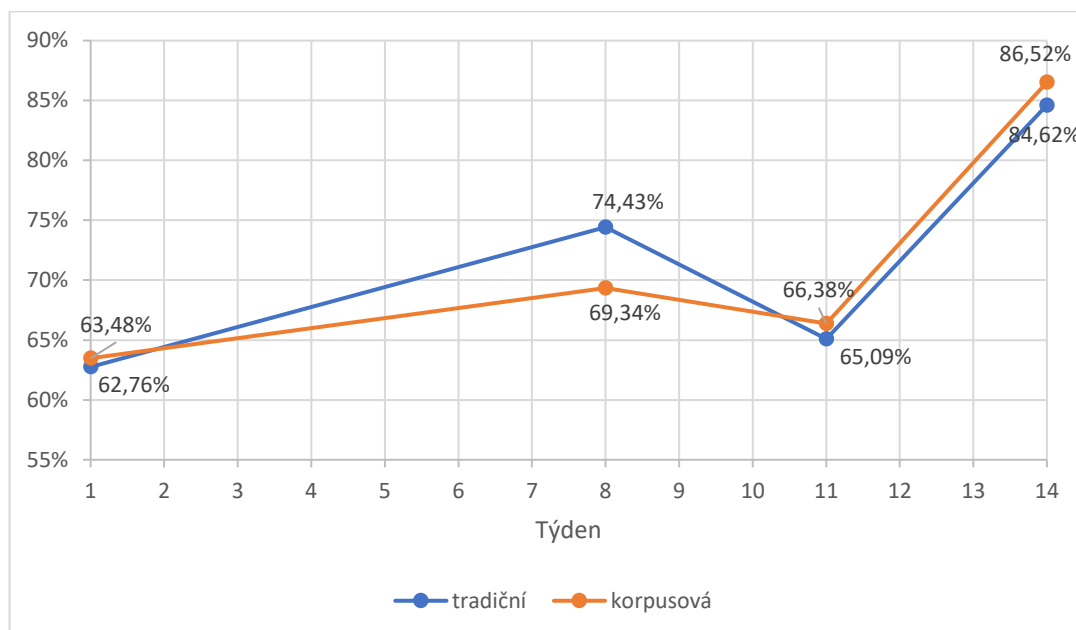
Tabulka 78. Průměrné výsledky všech testů

SKUPINA		<i>Tradiční</i>		<i>Korpusová</i>	
Test	Max. počet bodů	Počet bodů	Procento	Počet bodů	Procento
Vstupní	147,0	92,3	62,76 %	93,3	63,48 %
Test 1	64,0	47,64	74,43 %	44,38	69,34 %
Test 2	29,0	18,17	65,09 %	19,25	66,38 %
Závěrečný	147,0	124,53	84,62 %	127,19	86,52 %

Srovnáme-li výsledky vstupních testů obou skupin, zjistíme, že rozdíl je menší než jedno procento (přesně 0,72 procentního bodu). Na tomto základě můžeme říci, že počáteční úroveň obou skupin byla srovnatelná. Dále se však mezi skupinami objevují větší rozdíly v 1. průběžném testu, jež dosahují 5,09 procentního bodu navíc ve prospěch skupiny tradiční (což odkazuje k rychlejšímu zlepšení v počáteční fázi u tradiční skupiny). U obou skupin mezi vstupním a 1. průběžným testem sledujeme vzestup, byť v případě korpusové skupiny výrazně mírnější. Mezi 8. a 11. týdnem dochází k propadu výsledků u obou skupin, korpusová skupina se však zhoršuje pouze o 2,96 a tradiční až o 9,34 procentního bodu. V poslední fázi u obou skupin sledujeme zlepšení mezi 11. a 14. týdnem; výsledky tradiční skupiny se zvedly o 19,53 procentního bodu a korpusové o 20,14. Korpusová skupina na základě závěrečného testu dosáhla mírně lepšího výsledku o 1,9 procentního bodu. Vezmeme-li v potaz pouze vstupní a závěrečný test, tradiční a korpusová skupina se zlepšily o 21,86, respektive 23,04 procentního bodu; ve výsledku byla korpusová skupina lepší o 1,18 procentního bodu.

Nicméně rozdíl mezi oběma skupinami je nepatrný a počet studentů ve skupině nám neumožňuje generalizaci.

Graf 7. Srovnání průměrných výsledků všech testů

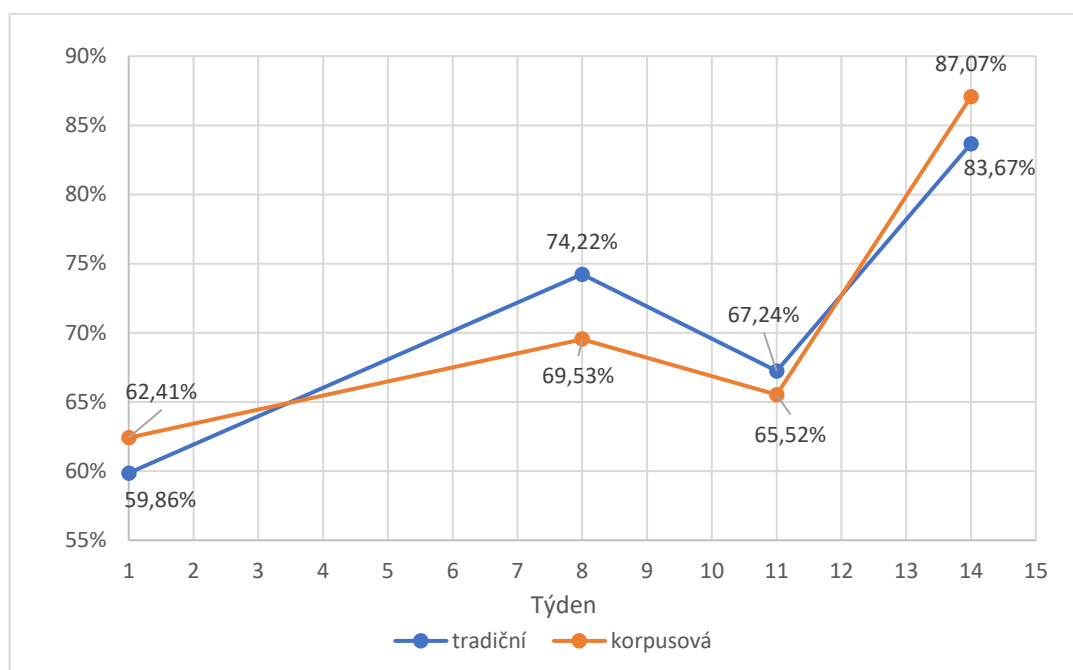
Protože je průměr velmi náchylný na zkreslení vlivem příliš vysokých anebo příliš nízkých hodnot ve vzorku, čemuž nahrává rozdílný počet studentů jednotlivých skupin, je další podstatnou otázkou homogenita obou skupin – na jejím základě budeme schopni rozhodnout, zda by pro porovnání obou skupin nebylo vhodnější použít medián. Jak bylo zmíněno v oddíle 6.1.1, činil konečný stav studentů pro skupinu kontrolní a experimentální 11 a 4. Velké rozpětí mezi horšími a lepšími studenty by tak mohlo zkreslit výsledky v jednotlivých skupinách. Abychom si ověřili, zda k tomu došlo, podívali jsme se na směrodatnou odchylku (SD) jednotlivých testů pro obě třídy (viz tabulka 79).

Tabulka 79. Směrodatná odchylka výsledků všech testů tradiční a korporusové skupiny

Test	Tradiční	Korporusová
Vstupní	9 % bodů	6 % bodů
Průběžný 1	7 % bodů	5 % bodů
Průběžný 2	12 % bodů	8 % bodů
Závěrečný	7 % bodů	5 % bodů

Ukázalo se, že v jednotlivých testech v kontrolní skupině je SD větší, proto by lepší srovnání obou skupin mělo být provedeno na základě mediánu. Směrodatná odchylka jako procentní vyjádření variability populace od svého průměru ukazuje na až o 40–50 % vyšší heterogenitu tradiční skupiny, což by mohlo být způsobeno jedním až dvěma studenty, kteří se svými výsledky výrazněji odlišovali od průměrné hodnoty populace, a tudíž zkreslovali celkové srovnání obou skupin. Proto je v dalším zkoumání použit pro srovnání medián, jenž je přesnější pro zkoumání méně homogenních skupin.

Graf 8. Srovnání výsledků všech testů na základě mediánu

Podle hodnoty mediánu na začátku výuky byla korpusová skupina mírně lepší o 2,55 procentního bodu (viz graf 8). Dále mezi 1. až 8. týdnem sledujeme obdobnou tendenci jako v případě průměrných hodnot, kdy obě skupiny mají vzestupnou tendenci, nicméně korpusová skupina mírnější. Kontrolní skupina dosahuje o 4,69 procentního bodu lepších výsledků než experimentální skupina. Následně mezi 8. a 11. týdnem sledujeme propad u obou skupin o 6,98 procentního bodu v případě tradiční skupiny a 4,01 u skupiny korpusové. V poslední fázi obě skupiny výrazně zlepšily své výsledky – tradiční o 16,43 a korpusová o 21,55 procentního bodu. Zohledníme-li zlepšení pouze mezi vstupním a závěrečným testem, dosáhla kontrolní skupina zlepšení o 23,81 procentního bodu a korpusová o 24,66, čili ani zde není výrazný rozdíl. Při srovnání závěrečných testů získala korpusová skupina o 3,4 procentního bodu lepší výsledek, třebaže mezi 1. až 11. týdnem neprojevovala výrazné zlepšení jako například kontrolní skupina v prvním průběžném testu. Přestože je celkový průběh křivek analogický k průběhu průměrných hodnot obou skupin v grafu 7, je zde již patrný větší pokrok u korpusové skupiny. Zároveň její vývojový trend potvrzuje, že v dlouhodobé perspektivě by aplikace korpusového přístupu ve výuce mohla přinést lepší výsledky oproti skupině tradiční. Tím se dostáváme k samotné podstatě korpusové výuky a její evaluace. Z experimentu jasně vyplynulo, že korpusová výuka vyžaduje větší množství času na seznámení s korpusovými cvičeními, aby mohlo dojít k výraznějšímu pokroku, ale souhrnné výsledky rovněž naznačily, že v dlouhodobější perspektivě jsou studenti díky korpusové výuce schopni dosahovat konzistentního pokroku.

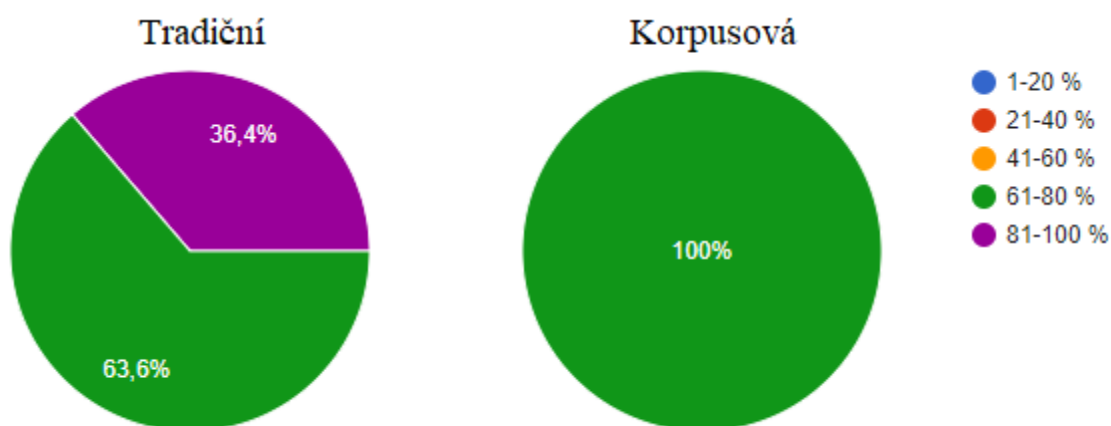
6.4 Hodnocení kurzu studenty

Studenti během předposledního semináře měli možnost hodnotit kurz pomocí dotazníku (viz příloha 10.2.5), jenž se skládal z dvanácti bodů. Body č. 1 až 5, 8, 9, 10 a 12 byly povinné. Odpovědi pro jednotlivé skupiny jsme analyzovali zvlášť, abychom zjistili, jak reagovala korpusová skupina na netradiční metody oproti kontrolní skupině. Cílem tohoto průzkumu

bylo zjistit, v jaké oblasti se studenti podle jejich názoru zlepšili a zda to odráží zjištění prezentovaná v předchozí podkapitole.

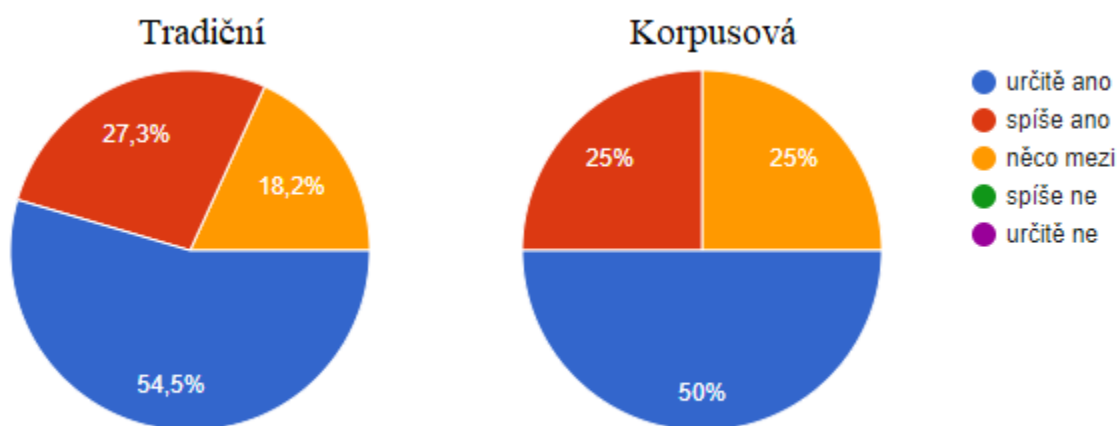
První dvě otázky se týkaly prezenze studentů v kurzu. Nejdříve museli odpovědět, v jakém rozsahu kurz absolvovali (graf 9), a následně, co bylo důvodem absencí. Celá korpusevská skupina označila odpověď 61–80 %. Tutéž odpověď označilo 63,6 % tradiční skupiny a zbytek se zúčastnil výuky v rozsahu 81–100 %. Na druhou otázku všichni studenti uvedli odpověď, že absence byla zapříčiněna zdravotním či osobním důvodem. V experimentální skupině jeden student označil navíc ještě jednu odpověď, v níž vysvětlil, že „měli jsme mnoho předmětů a bylo to těžké být vždy“.

Graf 9. V jakém ROZSAHU jste se zúčastňoval/a výuky předmětu?

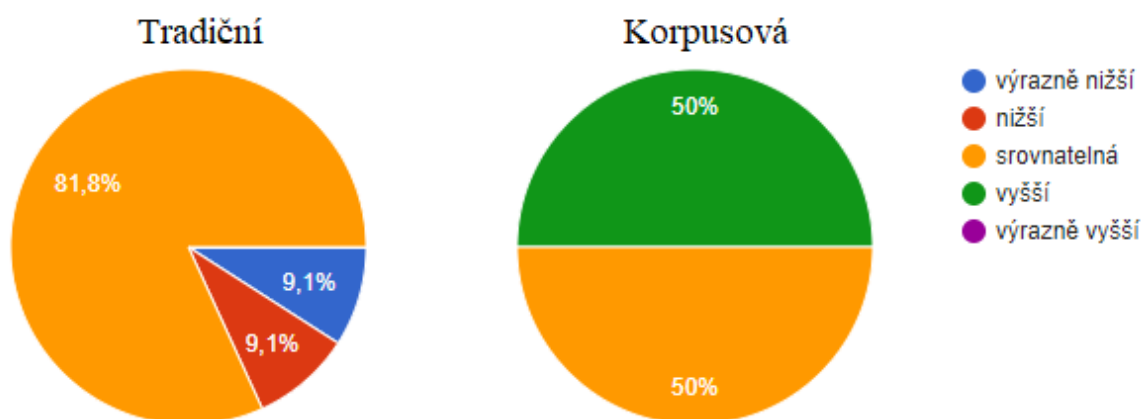
Ve třetí otázce jsme se ptali, zda se studentům líbila forma výuky (graf 10). V obou skupinách se objevovaly zejména tři odpovědi: *určitě ano*, *spíše ano*, *něco mezi*. Naprostá většina v obou skupinách odpověděla, že určitě byla s formou výuky spokojena; čtvrtina spíše ano. Někteří studenti volili odpověď *něco mezi*.

Graf 10. Líbila se Vám FORMA výuky?

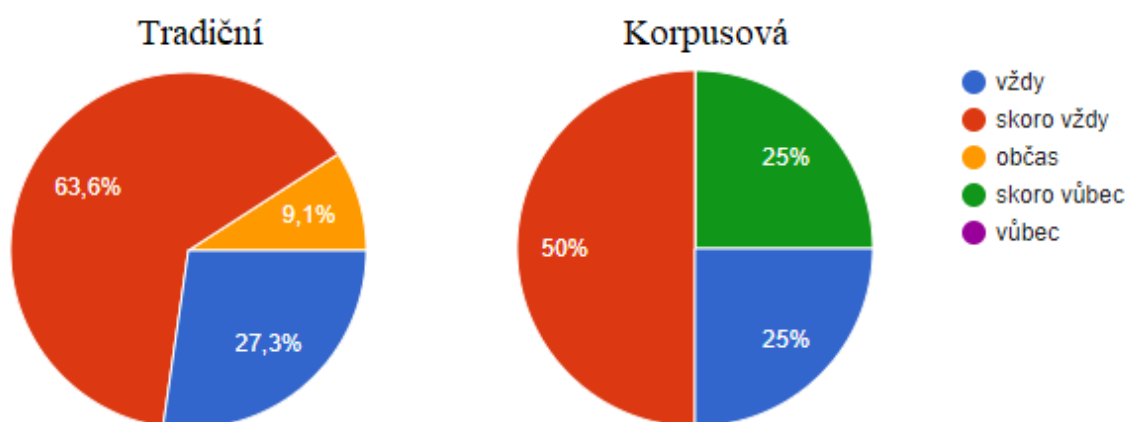

Další dvě otázky zjišťovaly náročnost předmětu (graf 11) a zda byl obsah kurzu vždy srozumitelný (graf 12). Odpovědi v obou skupinách jsou zčásti rozdílné. Naprostá většina kontrolní skupiny (81,8 %) odpověděla, že náročnost kurzu byla srovnatelná s jinými předměty. V případě experimentální skupiny byla pro polovinu náročnost kurzů vyšší, což potvrzuje, že zavedení nové metody, s níž se studenti dříve nesetkali, vyžaduje od studentů větší angažovanost a vnímají tuto změnu jako náročnou. V páté otázce 25 % studentů dokonce uvedlo, že obsah předmětu nebyl skoro vůbec pochopitelný. Dva z nich upřesnili, že problém spočíval v cvičeních s počítačem a korpusovými daty. Nicméně pro zbytek byla vždy nebo skoro vždy náplň předmětu jasná. Tradiční skupina mnohem lépe hodnotila pochopitelnost obsahu předmětu jako vždy nebo skoro vždy srozumitelnou (90,9 %). Jen malé procento (9,1 %) mělo občas problémy. Jsou to podstatné informace, které poukazují na to, že korpusovou metodu nelze zavést *ad hoc*, nýbrž je třeba ji zavádět postupně a seznamovat studenty s novým přístupem průběžně. Čím dříve se studenti seznámí s možnostmi jazykových korpusů, tím aktivněji mohou využívat korpusová data k samostatnému studiu.

Graf 11. Jaká byla podle Vás NÁROČNOST předmětu v porovnání s ostatními předměty?

Graf 12. Byl pro Vás obsah předmětu vždy pochopitelný?

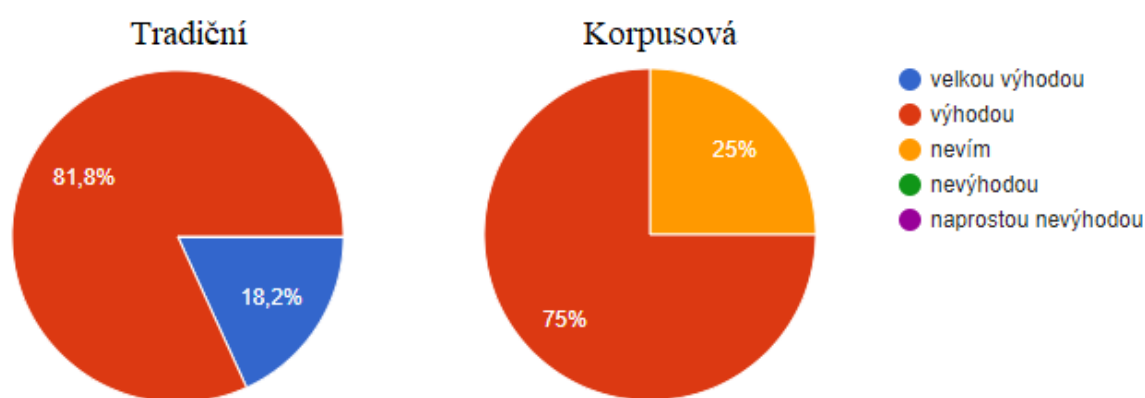

Otázky č. 6 a 7 byly fakultativní. První z nich se snažila zjistit, co studentům na předmětu nevyhovovalo. V tradiční skupině odpovědělo dohromady šest studentů: tři konstatovali, že se

jim všechno líbilo; další tři vytýkali málo lexikálních cvičení, příliš pozdní čas výuky v rámci rozvrhu¹¹² a také poněkud překvapivě fakt, že po doděláním všech cvičení hodina nekončí, ale pokračuje se dalšími aktivitami až do vyčerpání celkového času vyhrazeného pro výuku. Korpusová skupina uvedla tři odpovědi, v nichž si výhradně stěžovala na cvičení s počítačem. Na otázku, co se studentům na předmětu nejvíce líbilo, přišlo od tradiční skupiny osm odpovědí: dodatečné audiovizuální prvky a nástroje, kvízy, videa, eseje a cvičení deklinačních vzorů, hra *Tabu*, mnohost cvičení, cvičení skloňování substantiv a gramatika. Korpusová skupina dále chválila atmosféru, způsob vedení kurzu a zajímavá cvičení, malou skupinu.

Otázka č. 8 byla zacílena na výuku v českém jazyce. Obě skupiny v naprosté většině hodnotily, že jazyk výuky byl pro ně výhodou, 18,2 % studentů tradiční skupiny považovalo vyučovací jazyk dokonce za velkou výhodou.

Graf 13. Byla pro Vás výuka vedená v českém jazyce výhodou?

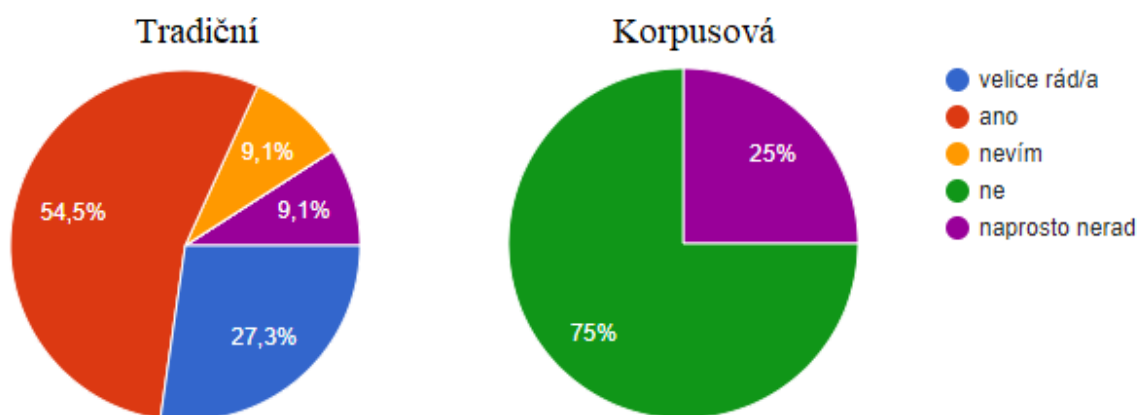

Otázka č. 9 se týkala práce s počítačem (graf 14). Zatímco naprostá většina tradiční skupiny velice ráda nebo ráda pracuje s počítačem (81,8 %), pro skupinu korpusovou platí opak¹¹³. To by mohlo vysvětlovat přístup studentů ke korpusovým cvičením. Není však jasné, zda by podobnou nechuť vyjádřili i před absolvováním semináře, neboť evaluační dotazník obdrželi až po jeho skončení. Snaha o zadávání korpusových cvičení jako domácí úkol se tedy příliš neosvědčila, protože studenti neradi pracují s počítačem obecně. Studenti korpusové skupiny sami doplnili odpověď o ústní vysvětlení, že nemají rádi nové technologie a práci s nimi, nicméně vytištěná cvičení (např. konkordance) v hodině jim vůbec nevadila a byla pro ně zajímavá. Pokud se však jednalo o přímou práci s počítačem, projevovali výrazně méně nadšení. Proto bychom měli mít na zřeteli, že někteří studenti, i přes všudypřítomnost nových technologií a poměrně vysokou počítačovou gramotnost dnešní civilizace, mohou mít k přímé práci s počítačem určitý odpor, což se může negativně odrazit na efektivitě korpusové výuky. V tomto případě je třeba nabídnout i varianty nepřímých korpusových cvičení, jež jsme aplikovali i v rámci našeho experimentu.

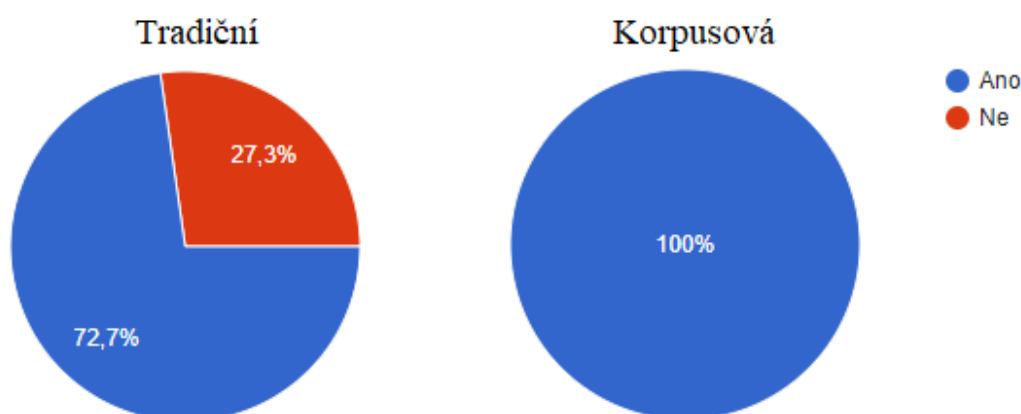
¹¹² Výuka se skupinou B probíhala od 13:15 do 14:45 a se skupinou A od 15:00 do 16:30.

¹¹³ Pro budoucí výzkum by bylo užitečné znát postoj studentů vůči výuce s využitím počítačů na začátku kurzu, abychom mohli posoudit, nakolik se změnil během výuky.

Graf 14. Pracujete rád/a na počítači?

Graf 15. Pochopil/a jste díky tomuto předmětu něco, čemu jste na češtině dříve nerozuměl/a?

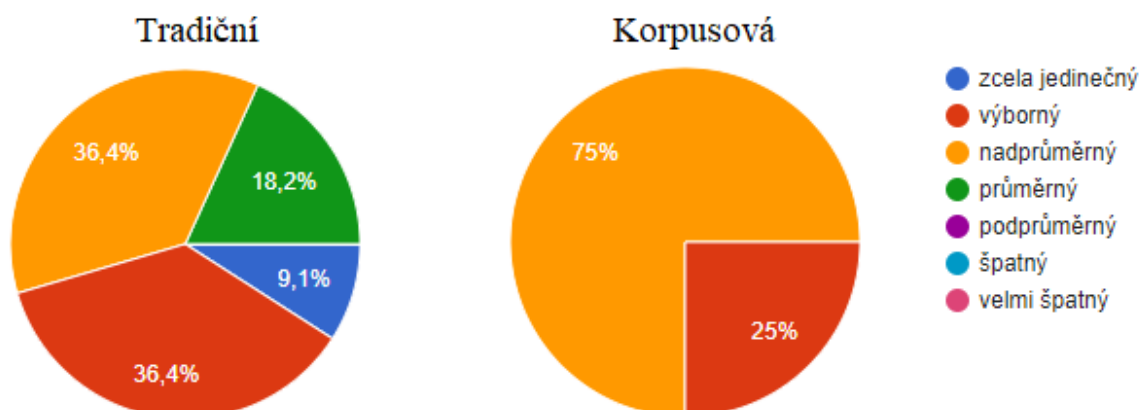

Desátá otázka zjišťovala, zda studenti díky tomuto kurzu porozuměli něčemu, čemu dříve nerozuměli (graf 15). Naprostá většina kontrolní skupiny a celá korpusová skupina odpověděly kladně. Někteří studenti upřesnili svou odpověď: v tradiční skupině konstatovali, že porozuměli výjimkám vzorů, je pro ně nyní jednodušší skloňování a lépe rozumí všem pádům; mimoto si pochvalovali, že se probralo mnoho cvičení. Korpusová skupina pochopila české pády a principy obecné češtiny.

Předposlední otázka, jež nebyla povinná, zjišťovala, co studenty nejvíce baví na výuce češtiny. Tradiční skupina uvedla následující odpovědi: všechno, gramatika, stratifikace češtiny, učení se novým slovům (zvláště tzv. falešným přátelům mezi češtinou a polštinou), dialogy a že je to moc zajímavý a pěkný jazyk. Korpusovou skupinu též baví gramatika a navíc hovorová čeština a rozdíly mezi spisovnou a obecnou češtinou.

Otázka 12 celkově hodnotila předmět (graf 16). Tři čtvrtiny studentů korpusové skupiny považovaly předmět za nadprůměrný, zbytek za výborný. Kladnější hodnocení získal kurz od tradiční skupiny, jež skoro z poloviny uznala kurz za zcela jedinečný nebo výborný (45,5 %). Mírně přes jednu třetinu studentů hodnotilo seminář jako nadprůměrný a téměř 20 % ho považovalo za průměrný.

Graf 16. S uvážením všeho, co jste do této chvíle vyplnil/a, zhodnoťte, prosím, předmět CELKOVĚ

Studentské hodnocení výuky poskytlo zajímavé informace, které do jisté míry vysvětlují některé problémy se zavedením postupu korpusové výuky. Díky dotazníku jsme se dozvěděli, že studenti celkově byli spokojeni s formou a obsahem výuky jak v tradiční, tak i korpusové skupině. Většina rovněž považovala za výhodu češtinu jako vyučovací jazyk. Dále jsme zjistili, že studenti korpusové skupiny během výuky a doma neprojevovali nadšení z probírání korpusových úkolů kvůli tomu, že obecně nemají rádi práci na počítači. Nicméně nepřímá korpusová cvičení ve formě handoutu jim nedělala problém. Díky kurzu také nemálo studentů porozumělo gramatice, kterou dříve úplně nechápali. Celkové hodnocení předmětu bylo kladné, můžeme tedy snad říci, že nabízená forma výuky a celá procedura korpusové výuky se v praxi ve výsledku osvědčila.

6.5 Shrnutí didaktického experimentu

V českém prostředí nebyla aplikace korpusového přístupu v přímé akademické výuce nikdy dříve podrobena analýze z hlediska funkčnosti a vlivu na studenty. Pro účel tohoto experimentu tak byl vytvořen na Jagellonské univerzitě speciální vysokoškolský kurz pro bohemisty zaměřený na gramaticko-lexikální cvičení. Aby byla možná evaluace korpusového přístupu ve výuce, byl experiment proveden na dvou skupinách, z čehož jedna byla skupinou kontrolní, vedenou tradičním způsobem výuky, kdežto druhá skupina využívala většinou korpusové materiály. Náplň kurzu vyplývala z dřívější identifikace obtížných oblastí v akvizici češtiny (viz kapitola 4), z plánů výuky studentů a také z učitelových poznatků. Takto připravený předmět zahrnoval následující oblasti: vybrané pády substantiv, adjektiv a zájmen, problémy s kvantitou u časování sloves, dále kvantitu v přičestí minulém, deverbativa, rozlišování zájmen *mně/mě* a *můj/svůj*, tvoření adverbii, vokalizace předložek, stylové rozdíly mezi psanou a mluvenou češtinou, přirovnání popisující vlastností, ustálená a neustálená slovní spojení a frazémy.

V této části jsme podrobně popsali průběh celého semestrálního kurzu s ohledem na využití korpusových metod tak, aby tento výzkum mohl být replikovatelný. Každý korpusový seminář byl krátce popsán a ke každému byl přiložen detailní plán hodiny a handout pro studenty. Následně jsme předložili analýzu výsledků výuky, založenou pouze na výsledcích cvičení, která byla během semestru vyučována korpusově, a zkoumali jsme zlepšení

korpusové skupiny oproti tradiční. Zde jsme porovnávali výsledky vstupního a závěrečného testu. Ukázalo se, že skupina s experimentální výukou vynikala v těchto oblastech: gramatický rod, vokalizace předložek, genitiv singuláru a plurálu, měkká a tvrdá adjektiva, osobní zájmena. Tyto poznatky potvrdila další analýza pěti vybraných cvičení, jež byla stejná ve vstupním, druhém průběžném a závěrečném testu. Vývojová tendence ve všech pěti cvičeních u experimentální skupiny byla kontinuální a postupně stoupala, zatímco v případě tradiční skupiny došlo k propadu u jednoho cvičení a u ostatních byla tendence vzrůstu oproti korpusové skupině výrazně mírnější. V poslední fázi jsme podrobili analýze všechny čtyři testy. Ukázalo se, že rozdíly mezi skupinami nejsou výrazné, i když korpusová skupina dosáhla mírně lepších výsledků, avšak byla zastoupena menším počtem studentů, což nám znemožňuje větší generalizaci. Srovnání mediánu všech testů však naznačilo, že v dlouhodobé perspektivě má korpusová skupina tendenci k výraznějším zlepšením. Je třeba také zdůraznit, že jsme se ve svém experimentu zaměřovali na několik různých jazykových jevů (viz tabulka 76), což rozhodně mělo vliv na to, že rozdíly mezi oběma skupinami nejsou tak výrazné. Samozřejmě bychom mohli klást větší zřetel na jeden konkrétní jev a zabývat se jím do detailu, to by však nebylo vhodné pro komplexní jazykovou výuku. Ve vyučování je totiž podstatné zajistit studentům co největší pestrost materiálu a rozvíjet podle možností veškeré jazykové dovednosti.

Cílem této studie bylo ověřit vliv korpusového přístupu ve výuce na efektivitu jazykové výuky a zda navrhovaná procedura, od identifikace jazykového problému přes jeho kategorizaci na základě korpusových dat až ke generalizaci výsledků, je funkční v praxi. Experiment potvrdil, že korpusová výuka stejně jako výuka tradiční dosahuje obdobných výsledků, ačkoli v několika oblastech má korpusový přístup šanci umožnit studentům dosažení lepších výsledků v dlouhodobé perspektivě. Navíc jsme potvrdili, že zde prezentovaná jasná a systematizovaná procedura přispívá k upevnění probírané látky, což potvrdily i odpovědi ve studentském hodnocení. Korpusová skupina, i přes svou neochotu k práci s počítačem, dosáhla pozitivních výsledků.

Experiment však mohl být proveden pouze na malém počtu studentů (zvláště v korpusové skupině) a jeho výpovědní hodnota je tedy omezená, čehož jsme si vědomi. Domníváme se nicméně, že i tak lze konstatovat, že zavedení korpusové výuky má široký potenciál do budoucna, poněvadž, jak jsme prokázali, zvláště v určitých oblastech přispívá k výraznému zlepšení. Navíc je zpestřením nabídky jazykových kurzů a má jistě šanci na své uplatnění v moderní výuce.

Budeme rádi, když se náš experiment stane inspirací pro další badatele a učitele a poslouží k postupnému pronikání korpusových metod do výuky jazyků.

7 Závěr

Tato disertační práce byla zacílena na korpusový přístup ve výuce češtiny jako cizího jazyka a snažila se systematicky zmapovat možnosti začlenění korpusů do běžné jazykové výuky, a to s ohledem na konkrétní jazykové potřeby cizinců na základě jejich typických chyb. I přes rostoucí zájem v této oblasti pořád zůstávaly stranou metodologické otázky týkající se konkrétních aplikací korpusů ve výuce. Tato práce se proto zaměřila jak na formulování konkrétního přístupu při sestavování korpusových cvičení, tak na ověření funkčnosti nové metody v akademické výuce studentů bohemistiky. Základ práce tvoří podrobná analýza nejčastějších problematických oblastí studentů češtiny s jiným slovanským rodným jazykem a tři případové studie, jež zevrubně zkoumají nejčastější problematické jevy. Navíc zjištění plynoucí z analýzy jsou podpořena experimentem ověřujícím možnosti začlenění korpusové výuky v akademickém prostředí a zkoumajícím vliv nové metody na jazykový vývoj studentů.

V teoretické části seznamujeme čtenáře s obecným přehledem korpusového přístupu ve výuce a jeho vývojem v českém prostředí. Věnujeme se rovněž výhodám vyplývajícím z práce s korpusem, k nimž patří autentičnost textů, přirozený kontext hledaných lexikálních jednotek, způsob zobrazení výsledků ve formě konkordance, uspořádání textů podle žánrů umožňující zkoumání stylových rozdílů, možnost sledování syntagmatických vztahů (kolokabilita), rychlý přístup k datům či zpestření jazykové výuky. Nenecháváme však stranou ani omezení korpusového přístupu, k nimž patří nestandardní prvky v textech roditelých mluvčích, automatická anotace textů a její limity, nedostatečné pokrytí periferních jazykových jevů v menších korpusech, složitost korpusových nástrojů nebo rezervovanost učitelů a studentů vůči novým technologiím.

Východiskem práce je její metodologie, postavená na využití korpusových dat dvojným způsobem. Zprvė využívá data žákovského korpusu k identifikaci nejčastějších chyb cizinců. Zadruhé za pomoci synchronního korpusu SYN2015 s texty roditelých mluvčích identifikuje pravidelnosti současného jazyka a zároveň korpus slouží jako zdroj dat pro sestavení praktických korpusových cvičení. Metoda založená na principu „od korpusu ke korpusu“ tak zajišťuje co možná nejobektivnější přístup ke zkoumaným jevům.

Analytická část, tvořící jádro této disertace, je rozdělena do tří kapitol (kapitoly 4, 5 a 6). Čtvrtá kapitola mapuje nejproblematictější oblasti ve výuce ČCJ na základě žákovského korpusu CzeSL-SGT. V úvodu se věnujeme vymezení pojetí jazykové chyby, kterou považujeme za nestandardní tvar vůči jazykové normě, přičemž touto chybou spolehlivě odlišujeme cizojazyčného mluvčího od mluvčího roditelého. S tímto termínem pracujeme dále v analýze nejčastějších chyb. Zdrojem dat nám byl subkorpus zahrnující studenty se slovanským mateřským jazykem, v němž bylo automatickou chybovou analýzou identifikováno celkově 12,98 % chybných tokenů. K pěti nejčastějším typům chyby patří: 1) chyba v diakritice, kde chybí čárka nad vokálem (Quant0); 2) chyba vzniklá záměnou jednoho znaku za druhý (SingCh); 3) chyba v diakritice, kde čárka je nad vokálem nadbytečná (Quant1); 4) chyba v diakritice, kde chybí háček (Caron0); 5) chybně použité velké písmeno (Cap1). Tyto nejfrekventovanější chyby pokrývají celkově 9,68 % chybných tokenů. Každý z pěti typů chyb byl jednotlivě analyzován s ohledem na slovní druh. V potaz jsme brali pouze autosémantika a pronomina, kde je zkoumání chyb nejvíc relevantní. Některé typy chyb sdílely společné tendence jako např. chyby týkající se diakritiky, a některé naopak vykazovaly

úplně jiná specifika (typ Cap1). Pro substantiva byly nejproblematictější kořenové hlásky v typech Quant0, Quant1 a Caron0, zatímco pro typ SingCh koncovky. Dále pro verba v typech Quant0, SingCh a Caron0 byly problematickou oblastí kořenové hlásky a pro typ Quant1 vokál před příponou *-t*. V případě adjektiv v typech Quant0 a SingCh se ukázaly být prominentní koncovky, zatímco v typech Quant1 a Caron0 zase kořenové hlásky. U zájmen byly problematickou oblastí koncovky v typech Quant0 a Quant1, zájmeno *mně/mě/mi* v typu SingCh a prefix *ně-* v typu Caron0. V případě adverbíí byla obtížná zakončení slova v typech SingCh, Quant1 a Caron0, a kořenová hláska v typu Quant0. V případě typu chyby Cap1 se ve všech slovních druzích jednalo o problém s psaním velkých písmen, což je oblast problematická i pro rodilé mluvčí. K nejzajímavějším jevům, které jsme vybrali k další podrobné analýze v jednotlivých případových studiích, patřily deverbativní zakončení na *-ání* vs. *-aní*, tvary přičestí minulého a konkurence genitivních koncovek singuláru *-a* a *-u*.

Pátá kapitola se podrobně zaměřuje na problematické oblasti češtiny identifikované v předchozí kapitole. Je rozdělena do tří samostatných podkapitol – případových studií, kde na konkrétních příkladech ukazujeme celý postup korpusového přístupu. Tato kapitola tak nabízí ucelený rámec, jak přistupovat ke korpusovým datům ve výuce od identifikace problematického jazykového jevu v žákovském korpusu, přes jeho klasifikaci na základě korpusových dat z reprezentativního korpusu, až k finální generalizaci výsledků. Každou z těchto částí doplňují i autorská korpusová cvičení k řešení prezentovaných problémů.

Podkapitola 5.1 se zabývá problémem s kvantitou hlásky *á* u deverbativních verbálních substantiv končících na *-aní* anebo *-ání*. Na základě dat z korpusu SYN2015 jsme zjistili, že k volbě mezi zakončeními *-ání* nebo *-aní* dochází pouze v případě dvouslabičných verbálních substantiv a víceslabičná verbální substantiva mají vždy zakončení *-ání*. Díky jasné klasifikaci materiálu lze jednoduše určit správné zakončení dvouslabičného substantiva na základě jeho infinitivu. Dochází-li ke krácení kořenové samohlásky u prefigovaných infinitivů, má dvouslabičné substantivum zakončení *-aní*. Nedochozí-li ke krácení, má dvouslabičné substantivum zakončení *-ání*. Soudobý stav nejfrekventovanějších verbálních zakončení na *-ání* a *-aní* tak můžeme označit za pravidelný i přes určité výjimky. Lze očekávat, že se kolísající varianty ustálí ve prospěch jedné z nich.

V další podkapitole 5.2 jsme zkoumali slovesa zachovávající si dlouhou kořenovou samohlásku před příponou *-l* v přičestím minulém. Běžně kvantita kmenotvorné přípony infinitivu v přičestí minulém mizí, srov. *brát* : *bral*. Nicméně ve středu naší pozornosti byly případy, kdy samohláska před příponou *-l* kvantitu ponechává, např. *hrát* : *hrál*. Výzkum vycházel z dřívější analýzy (Zasina, 2014), jež tu byla provedena na nových datech a doplněna o korpusová cvičení. Navíc jsme vycházeli z výzkumu chyb v žákovském korpusu, který poukázal na důležitost tohoto problému v jazykové výuce. Díky korpusu SYN2015 jsme určili množinu všech sloves, jež si kvantitu v participiu ponechávají, a na základě analýzy gramatických konstrukcí více než stovky nalezených sloves jsme je rozdělili do 20 skupin. Klasifikace uspořádaná z derivačního hlediska umožňuje rychlejší zapamatování jednotlivých tvarů a ulehčuje jejich osvojení. Tento výzkum byl prvním pokusem o systematický popis skupiny přičestí činných ponechávajících dlouhou kořenovou samohlásku před příponou *-l* s ohledem na výuku ČCJ.

Poslední případová studie, prezentovaná v podkapitole 5.3, se věnuje tématu konkurence genitivních koncovek singuláru *-a* a *-u*, kterému dosud nebyla věnována dostatečná pozornost

s ohledem na výuku. Analýza žakovského korpusu ukázala, že chybovost genitivních koncovek *-a* a *-u* je vůči zvětšující se jazykové úrovni nepřímo úměrná. Navíc si studenti častěji pletou správnou koncovku *-u* s *-a*. V další fázi jsme na základě materiálu z korpusu SYN2015 setřídili zkoumaná substantiva do tří skupin (substantiva mající stejný etymologický původ i význam, substantiva mající stejný etymologický původ, avšak rozdílný význam a substantiva s neprůkaznou konkurencí genitivních koncovek), jež systematizují popis konkurujících si dublet. Uvedení proporcionální a absolutní frekvence výskytu jednotlivých variant tak umožňuje nerodilému mluvčímu volbu vhodné dublety z hlediska četnosti výskytu. Tato studie, opírající se zároveň o hledisko kvantitativní i kvalitativní, tak přispívá k doplnění poznatků dříve provedených studií v této oblasti (srov. Bermel & Knittl, 2012a, 2012b).

Šestá kapitola je věnována experimentu provedenému v Krakově na Jagellonské univerzitě. Cílem bylo prověřit možnosti zavedení korpusových metod do jazykové výuky a zjistit v praxi, zda takový přístup přináší měřitelné výhody v jazykovém vývoji studentů. Výzkum byl proveden na skupině studentů prvního ročníku bohemistiky, kteří byli rozděleni do dvou skupin: kontrolní a experimentální. Experimentální byla vedena převážně korpusovou metodou výuky, zatímco kontrolní skupina pouze tradičním způsobem bez využití korpusových metod a materiálů. Za účelem tohoto experimentu byl připraven speciální kurz *Gramaticko-lexikální cvičení pro bohemisty*, vyučovaný v letním semestru akademického roku 2017/2018. Obě skupiny byly vedeny stejným učitelem, autorem této práce. Výuka byla sestavena na základě provedené analýzy nejčastějších problematických oblastí češtiny v žakovském korpusu a také na základě programu studia a učitelových dřívějších zkušeností s výukou. Srovnání výsledků skupin bylo provedeno na základě vstupního a závěrečného testu a rovněž dvou průběžných testů. Podrobná analýza ukázala, že rozdíly mezi skupinami nejsou nikterak dramatické a že obě dosáhly prospěšného zlepšení. Nicméně v několika oblastech (gramatický rod, genitiv singuláru a plurálu, měkká a tvrdá adjektiva, vokalizace předložek, osobní zájmena), kde byl použit korpusový přístup ve výuce, dosáhla korpusová skupina výrazně většího zlepšení. Experiment tak potvrdil, že navrhovaná procedura od identifikace jazykového problému přes jeho kategorizaci na základě korpusových dat k následné generalizaci výsledků je v praxi funkční. Navíc se ukázalo, že korpusová skupina má v dlouhodobé perspektivě tendenci k výraznějšímu a trvalejšímu zlepšení.

Náš rozsáhlý výzkum věnovaný rychle se rozvíjející oblasti korpusového přístupu ve výuce má tak dvojí hlavní přínos: zaprvé se nám podařilo identifikovat nejčastější problematické oblasti češtiny nerodilých mluvčích, zadruhé jsme se pokusili systematizovat a navrhnout ucelený přístup ke zkoumání jazykových dat s ohledem na výuku. Doufáme, že nabízený korpusový přístup ve výuce ČCJ bude mít pozitivní vliv na další vývoj této disciplíny a v neposlední řadě přispěje učitelům i studentům k hlubšímu poznání zákonitostí českého jazyka a tím i ozvláštní, usnadní a urychlí proces osvojování cizí řeči.

8 Bibliografie

- Adamovičová, A., & Hrdlička, M. (2010). *Basic Czech III*. Praha: Karolinum.
- Adamovičová, A., Ivanovová, D., & Hrdlička, M. (2012). *Basic Czech II*. Praha: Karolinum.
- Barlow, M. (2000). Parallel texts in language teaching. In S. P. Botley, A. M. McEnery, & A. Wilson, (Eds.), *Multilingual corpora in teaching and research* (pp. 106–115). Amsterdam: Rodopi.
- Bednaříková, B. (2011). *Cvičebnice z morfologie se zaměřením na flexi přejatých slov*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Bennett, G. R. (2010). *Using Corpora in the Language Learning Classroom: Corpus Linguistics for Teachers*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Bermel, N. (1993). Sémantické rozdíly v tvarech českého lokálu. *Naše řeč*, 76, 192–198.
- Bermel, N. (2004). V korpuse nebo v korpusu? Co nám řekne (a neřekne) ČNK o morfologické variaci v tvarech lokálu. In Z. Hladková, & P. Karlík (Eds.), *Čeština – univerzália a specifika 5* (pp. 163–171). Praha: Nakladatelství Lidové Noviny.
- Bermel, N. (2010). Variace a frekvence variant na příkladu tvrdých neživotných maskulin. In S. Čmejrková, J. Hoffmannová, & E. Havlová (Eds.), *Užívání a prožívání jazyka* (pp. 135–140), Praha: Karolinum.
- Bermel, N., & Knittl, L. (2012a). Corpus frequency and acceptability judgments: A study of morphosyntactic variants in Czech. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory*, 8, 241–275.
- Bermel, N., & Knittl, L. (2012b). Morphosyntactic variation and syntactic constructions in Czech nominal declension: corpus frequency and native-speaker judgments. *Russian linguistics*, 36(1), 91–119.
- Bermel, N., Knittl, L., & Russell, J. (2014). Absolutní a proporcionální frekvence v ČNK ve světle výzkumu morfosyntaktické variace v češtině. *Naše řeč*, 97(4-5), 216–227.
- Bermel, N., Knittl, L., & Russell, J. (2018). Frequency data from corpora partially explain native-speaker ratings and choices in overabundant paradigm cells. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory*, 14(2), 197–231. doi: 10.1515/cllt-2016-0032
- Bernardini, S. (2004). Corpora in the classroom: An overview and some reflections on future developments. In J. McH. Sinclair (Ed.), *How to Use Corpora in Language Teaching* (pp. 15–36). Amsterdam: John Benjamins.
- Biber, D., & Conrad, S. (2009). *Register, genre, and style*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Bígl, R. (2013). *Vývoj lužickosrbského skloňování a stupňování*. Praha: Karolinum.
- Boccou Kestránková, M. (2016). Postavení obecné češtiny ve výuce češtiny pro cizince. *Studie z aplikované lingvistiky*, 7(2), 72–85.
- Boccou Kestránková, M., Hlínová, K., Pečený, P., & Štěpánková, D. (2013). *Čeština pro cizince – učebnice: úroveň B2*. Brno: Edika.
- Breyer, Y. (2011). *Corpora in Language Teaching and Learning: Potential, Evaluation, Challenges*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

- Brown, H. D. (2000). *Principles of language learning and teaching* (4th ed.). White Plains, NY: Longman. Retrieved from https://latestacna.files.wordpress.com/2012/04/principles_of_language_learning_and_teaching.pdf
- Conrad, S., & Biber, D. (2009). *Real Grammar: A Corpus-based Approach to English*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Corder, S. P. (1967). The significance of learner's errors. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 5(4), 161–170. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED019903.pdf>
- Cvrček, V., Čermáková, A., & Křen, M. (2016). Nová koncepce synchronních korpusů psané češtiny. *Slovo a slovesnost*, 77(2), 83–101.
- Cvrček, V., & Kodýtek, V. (2013). Ke klasifikaci morfologických variant. *Slovo a slovesnost*, 74(2), 139–146.
- Cvrček, V., Kodýtek, V., Koprivová, M., Kovářiková, D., Sgall, P., Šulc, M., ... Waclawičová, M. (2010). *Mluvnice současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum.
- Cvrček, V., Komrsková, Z., Lukeš, D., Poukarová, P., Řehořková, A., & Zasina, A. J. (2018a). From extra- to intratextual characteristics: Charting the space of variation in Czech through MDA. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory*. Advance online publication. doi: 10.1515/cllt-2018-0020
- Cvrček, V., Komrsková, Z., Lukeš, D., Poukarová, P., Řehořková, A., & Zasina, A. J. (2018b). Variabilita češtiny: multidimenzionální analýza. *Slovo a Slovesnost*, 79(4), 293–321.
- Cvrček, V., & Vondříčka, P. (2011a). SyD – Korpusový průzkum variant (Version 2.2) [Corpus tool]. Retrieved from <http://syd.korpus.cz>
- Cvrček, V., & Vondříčka, P. (2011b). Výzkum variability v korpusech češtiny. In F. Čermák (Ed.), *Korpusová lingvistika Praha 2011. 2. Výzkum a výstavba korpusů* (pp. 184–195). Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Cvrček, V., & Vondříčka, P. (2013a). Morfio [Corpus tool]. Retrieved from <https://morfio.korpus.cz/>
- Cvrček, V., & Vondříčka, P. (2013b). Nástroj pro slovotvornou analýzu jazykového korpusu. *Gramatika a korpus 2012*. Hradec Králové: Gaudeamus. Retrieved from http://www.ujc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/ujc/veda-vyzkum/vyzkum/gramatika-a-korpus/proceedings-2012/konferencni-prispevky/CvrcekVaclav_VondrickaPavel.pdf
- Čermák, F. (2010). *Lexikon a sémantika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Čermák, F. (2014). *Periferie jazyka: slovník monokolokabilních slov*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Čermák, F., & Křen, M. (2011). *A Frequency Dictionary of Czech: Core Vocabulary for Learners*. London: Routledge.
- Davies, M., & Gardner, D. (2013). *A frequency dictionary of contemporary American English: Word sketches, collocates and thematic lists*. London: Routledge.
- Divjak, D. (2018, December). *How machines that learn language can help language instructors teach language: a case study on the genitive singular of masculine*

- inanimate nouns in Polish*. Paper presented at the conference Nowości w glottodydaktyce polonistycznej, Warszawa, Poland.
- Dvořák, V. (2017). Verbální substantivum. In P. Karlík, M. Nekula, & J. Pleskalová (Eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. Retrieved from <https://www.czechency.org/slovník/VERBÁLNÍ SUBSTANTIVUM>
- Filipec, J., Daneš, F., Machač, J., & Mejstřík, V. (Eds.). (1994). *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia.
- Frankenberg-Garcia, A. (2012). Integrating corpora with everyday language teaching. In J. Thomas, & A. Boulton, (Eds.), *Input, Process and Product: Developments in Teaching and Language Corpora* (pp. 36–53). Brno: Masaryk University Press.
- Gebauer, J. (1958). *Historická mluvnice jazyka českého: Díl III. Tvarosloví, II. Časování*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- Geist, M., & Hahn, A. (2012). Using a corpus for written production: A classroom study In J. Thomas, & A. Boulton, (Eds.), *Input, Process and Product: Developments in Teaching and Language Corpora* (pp. 123–135). Brno: Masaryk University Press.
- Gilquin, G., Granger, S., & Paquot, M. (2007). Learner corpora: The missing link in EAP pedagogy. *Journal of English for Academic Purposes*, 6(4), 319–335. doi: 10.1016/j.jeap.2007.09.007
- Gráf, T. (2017). *LINDSEI CZ: korpus spontánní mluvené angličtiny pokročilých mluvčích*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Retrieved from <http://www.korpus.cz>
- Granath, S. (2009). Who benefits from learning how to use corpora? In K. Aijmer (Ed.), *Corpora and Language Teaching* (pp. 47–65). Amsterdam: John Benjamins.
- Hendrich, J. (1988). *Didaktika cizího jazyka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Holá, L. (2006). *New Step by Step*. Praha: Akropolis.
- Holá, L. (2008). *Spisovná vs. obecná čeština ve výuce češtiny jako cizího jazyka*. Retrieved from http://www.czechstepbystep.cz/clanky/spisovna_sv_obecna.html
- Holá, L. (2016). *Česky krok za krokem 1*. Praha: Akropolis.
- Holá, L., & Bořilová, P. (2009). *Česky krok za krokem 2*. Praha: Akropolis.
- Holá, L., & Bořilová, P. (2014). *Čeština Express 3*. Praha: Akropolis.
- Hrdlička, M. (2012). Jazyková chyba a práce s ní v jazykovém vyučování. In K. Šebesta & S. Škodová (Eds.), *Čeština – cílový jazyk a korpusy* (pp. 89–108). Liberec: Technická univerzita v Liberci.
- Hudousková, A. (2014). Jmenné koncovky v češtině pro cizince – distribuce, frekvence a fonetika. první sonda. In V. Petkevič, A. Adamovičová, & V. Cvrček (Eds.), *Radost z jazyků. Sborník k 75. narozeninám prof. Františka Čermáka* (pp. 215–230). Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Jalková, (1998). *Čeština pro cizince I*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- Janda, L. A. (1996). *Back from the brink*. München: LINCOM Europa.
- Jelínek, T. (2008). Nové značkování v Českém národním korpusu. *Naše řeč*, 91(1), 13–20.

- Jelínek, T., & Petkevič V. (2011). Systém jazykového značkování současné psané češtiny. In V. Petkevič, & A. Rosen (Eds.), *Korpusová lingvistika Praha 2011, sv. 3: Gramatika a značkování korpusů* (pp. 143–170). Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Johns, T. (1991). Should you be persuaded: Two samples of data-driven learning materials. *Classroom Concordancing: ELR Journal*, 4, 1–16.
- Junková, B. (1998). *Čeština pro cizince IV*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- Kaniewski, T. A. (2009). *Čeština. Podstawowy kurs języka czeskiego*. Nowa Ruda: Wydawnictwo "Maria".
- Karlík, P., Nekula, M., & Rusínová, Z. (Eds.). (1995). *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Kilgarriff, A., Rychlý, P., Smrž, P., & Tugwell, D. (2004). The Sketch Engine. In G. Williams, & S. Vessier (Eds.), *Proceedings of the Eleventh EURALEX International Congress* (pp. 105–116). Lorient: Université de Bretagne-Sud.
- Kočařová, B. (2013). *Korpus a jmenný rod ve výuce češtiny jako cizího jazyka* (Bakalářská práce, Masaryková univerzita, Brno). Retrieved from <https://is.muni.cz/th/fvi7f/>
- Kolářová, V. (2010). *Valence deverbativních substantiv v češtině: (na materiálu substantiv s dativní valencí)*. Praha: Karolinum.
- Konečná, H., & Zasina, A. J. (2014). Studium českého jazyka a internet. In E. Rusínová (Ed.), *Přednášky a besedy ze XLVII. běhu LŠSS* (pp. 104–112). Brno: Masarykova univerzita.
- Kopřivová, M., Komrsková, Z., Lukeš, D., Poukarová, P., & Škarpová, M. (2017). *ORTOFON: korpus neformální mluvené češtiny s víceúrovňovým přepisem, verze 1 z 2. 6. 2017*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Retrieved from <http://www.korpus.cz>
- Krejčová, E. (2013). *Gramatika českého jazyka pro cizince. Pro mírně pokročilé studenty*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- Křen, M., Cvrček, V., Čapka, T., Čermáková, A., Hnátková, M., Chlumská, L., ... Zasina, A. (2015). *SYN2015: reprezentativní korpus psané češtiny*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Retrieved from <http://www.korpus.cz>
- Křen, M., Cvrček, V., Čapka, T., Čermáková, A., Hnátková, M., Chlumská, L., ... Zasina, A. J. (2016). SYN2015: Representative Corpus of Contemporary Written Czech. In N. Calzolari et al. (Eds.), *Proceedings of the Tenth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'16)* (pp. 2522–2528). Portorož: ELRA.
- Kupka, P. (2009). *Přehled české gramatiky*. Praha: Kupka nakladatelství.
- Ledajaksová, I., & Rozkopalová, H. (1997). *Čeština pro cizince II*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- Leech, G. (1997). Teaching and language corpora: A convergence. In A. Wichmann, S. Fligelstone, T. McEnery, & G. Knowles (Eds.), *Teaching and Language Corpora* (pp. 11–23). Harlow: Addison Wesley Longman.
- Leray, M., & Tyne, H. (2016). Homophonie et maîtrise du français écrit: apport de l'apprentissage sur corpus. *Linguistik online*, 78(4). Retrieved from <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01401956>

- Lewandowska, A. (2014). Using corpus-based classroom activities to enhance learner autonomy. *Konińskie Studia Językowe*, 2(3), 237–255.
- Lukšija, M. (2010). *Korpus jako zdroj dat při prezentaci předložek do/na s místním směrovým významem ve výuce češtiny pro cizince* (Bakalářská práce, Masaryková univerzita, Brno). Retrieved from http://is.muni.cz/th/217240/ff_b/
- Lukšija, M. (2012). *Korpusy a česká deklinace ve výuce češtiny jako cizího jazyka* (Diplomová práce, Masaryková univerzita, Brno). Retrieved from http://is.muni.cz/th/217240/ff_m/
- Machálek, T., & Křen, M. (2013). Query interface for diverse corpus types. In K. Gajdošová, & A. Žáková (Eds.), *Natural Language Processing, Corpus Linguistics, E-learning* (pp. 166–173). Lüdenscheid: RAM Verlag.
- Malá, Z. (2012). *Česky krok za krokem 2. Pracovní sešit 1–10*. Praha: Akropolis.
- Malá, Z. (2016). *Česky krok za krokem 2. Pracovní sešit 11–20*. Praha: Akropolis.
- Marešová, J. (2013). *Bajky*. Praha: Axióma.
- McEnery, T., & Hardie, A. (2012). *Corpus linguistics: Method, theory and practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nekovařová, A. (2006). *Čeština pro život*. Praha: Akropolis.
- Netrvalová, S. (2015, August 24). Chaos v psaní velkých písmen skončí, vědci chystají změnu pravopisu. *Mladá fronta Dnes*. Retrieved from <https://www.idnes.cz>
- Omyła-Rudzka, M. (2018). *Komunikat z badań. Stosunek do innych narodów*. Warszawa: Centrum Badania Opinii Społecznej.
- Osolsobě, K. (2010). Jak se učit česky s korpusem. In E. Rusinová (Ed.), *Přednášky a besedy z XLIII. běhu LŠSS* (pp. 112–119). Brno: Masarykova univerzita.
- Osolsobě, K. (2011). *Morfologie českého slovesa a tvoření deverbativ jako problém strojové analýzy češtiny*. Brno: Masarykova univerzita.
- Osolsobě, K. (2014). *Česká morfologie a korpusy*. Praha: Karolinum.
- Petkevič, V., Rosen, A., Štindlová, B., Jelínek, T., Hnátková, M., & Jäger, P. (2012). Anotace chybových textů v českém žákovském korpusu. In K. Šebesta, & S. Škodová (Eds.), *Čeština – cílový jazyk a korpusy* (pp. 61–87). Liberec: Technická univerzita v Liberci.
- Petráčková, V., & Kraus, J. (Eds.). (1999). *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia.
- Reppen, R. (2010). *Using corpora in the language classroom*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Rešková, I., & Pintarová, M. (2009). *Communicative Czech: Elementary Czech*. Tvarožná u Brna: Ivana Rešková.
- Richards, J. C., & Schmidt, R. (Ed.) (2010). *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics* (4th ed.). Harlow: Pearson.
- Römer, U. (2009). Corpus research and practice. What help do teachers need and what can we offer? In K. Aijmer (Ed.), *Corpora and Language Teaching* (pp. 83–98). Amsterdam: John Benjamins.

- Rusínová, Z. (1992). Některé aspekty distribuce alomorfů:(genitiv a lokál sg. maskulin). In V. Podborský (Ed.), *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná XLI* (pp. 23–31). Brno: Masaryková univerzita v Brně.
- Schöne, K. (2015). *Zkoumání hierarchizace pádů českého substantiva v sémantických (kolokačních) třídách*. (Doktorská práce, Univerzita Karlova, Praha). Retrieved from <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/104275>
- Skoumalová, H. (2011). Porovnání úspěšnosti tagování korpusu. In V. Petkevič, & A. Rosen (Eds.), *Korpusová lingvistika Praha 2011, sv. 3: Gramatika a značkování korpusů* (pp. 199–207). Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Svobodová, I. (2000). O psaní velkých písmen (Na pozadí poradenské počítačové databáze). *Naše řeč*, 83(1), 17–29.
- Svobodová, I. (Ed.) (2015). *Psaní velkých písmen v češtině*. Praha: Academia.
- Šebesta, K. (2010). Korpusy češtiny a osvojování jazyka. *Studie z aplikované lingvistiky*, 1(2), 11–33.
- Šebesta, K., Bedřichová, Z., Šormová, K., Štindlová, B., Hrdlička, M., Hrdličková, M., ... Rosen, A. (2014). *CzeSL-SGT: korpus češtiny nerodilých mluvčích s automaticky provedenou anotací, verze 2 z 28. 7. 2014*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Retrieved from <http://www.korpus.cz>
- Šimandl, J. (2003). Od čvrtku do pátka. *Naše řeč*, 86(3), 161–164.
- Šimandl, J. (Ed.) (2016). *Slovník afixů užívaných v češtině*. Praha: Karolinum.
- Šindelářová, J. & Škodová, S. (2013). *Práce s chybou ve výuce žáků-cizinců*. Retrieved from <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/17479/prace-s-chybou-ve-vyuce-zaku-cizincu.html/>
- Štícha, F. (2009). Lokál singuláru tvrdých neživotných maskulin (ve vlaku vs. v potoce): úzus a gramatičnost. *Slovo a slovesnost*, 70(3), 193–220.
- Štindlová, B. (2013). *Žákovský korpus češtiny a evaluace jeho chybové anotace*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta.
- Thomas, J. (2006). Using Corpora in Language Teaching and Learning. *Teaching English with Technology, A Journal for Teachers of English*, 6(1). Retrieved from <http://www.tewtjournal.org/?wpdmact=process&did=MTkyLmhvdGxpbms>
- Thomas, J. (2016). *Discovering English with Sketch Engine: A Corpus-Based Approach to Language Exploration*. Brno: Versatile.
- Trnková, A. (2003). *Cvičebnice z české mluvnice pro cizince*. Praha: ISV nakladatelství.
- Trnková, A. (2004). *Textová cvičebnice českého jazyka pro zahraniční studenty. Díl II*. Praha: ISV nakladatelství.
- Vaculová, K. (2013). Použití korpusu ve výuce češtiny – některé interferenční chyby polských mluvčích v češtině zachycené v chybové databázi CHRUP. *Bohemistyka*, XIII(1), 48–56.
- Vališová, P. (2009). *Korpus jako zdroj dat systémového popisu české konjugace při výuce češtiny jako cizího jazyka* (Diplomová práce, Masaryková univerzita, Brno). Retrieved from <https://is.muni.cz/th/v98z0/>
- Vališová, P. (2010). Korpus jako zdroj dat systémového popisu české konjugace při výuce češtiny jako cizího jazyka. *Bohemica Olomucensia*, 2, 192–201.

- Vališová, P. (2011). Výukové materiály založené na korpusu. In F. Čermák (Ed.), *Korpusová lingvistika Praha 2011. 2 Výzkum a výstavba korpusu* (pp. 313–323). Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Vališová, P. (2012). Data-driven learning a výuka češtiny jako cizího jazyka. *CASALC Review*, 2, 22–39.
- Vališová, P. (2016). Korpusy ve výuce češtiny jako cizího jazyka – typy cvičení. In I. Starý Kořánová, & T. Vučka (Eds.), *Čeština jako cizí jazyk VIII* (pp. 129–141). Praha: Univerzita Karlova.
- Vališová, P., & Osolobě, K. (2012). Using data-driven method in teaching Czech as a foreign language. In J. Thomas, & A. Boulton (Eds.), *Input, Process and Product: Developments in Teaching and Language Corpora* (183–194). Brno: Masaryk University Press.
- Vážný, V. (1964). *Historická mluvnice česká. 2. Tvarosloví*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Vlčková, Z. (2015). *Gramatika českého jazyka pro cizince. Pro začátečníky*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- Zasina, A. J. (2014). Zachowywanie długości tematycznej samogłoski poprzedzającej wyznacznik czasu przeszłego w języku czeskim. *Bohemistyka*, XIV(1), 64–77.
- Zasina, A. J. (2017). Konkurence koncovek *-a* a *-u* v genitivu singuláru neživotných maskulin v polštině. In M. Stluka, & M. Škrabal (Eds.), *Lifka a czban – Sborník příspěvků k 70. narozeninám prof. Karla Kučery* (pp. 90–98). Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Zasina, A. J. (2018a). Korpusy językowe w nauczaniu języków obcych – metoda, narzędzia, praktyka. In M. Jedynak (Ed.), *Specyficzne potrzeby studentów szkół wyższych a nauczanie języków obcych: Tom II: Praktyczne narzędzia* (pp. 110–124). Wrocław: Uniwersytet Wrocławski.
- Zasina, A. J. (2018b). O problémech nerodilých mluvčích s kvantitou na základě analýzy korpusových dat. In S. Škodová, & M. Hrdlička (Eds.), *Čeština jako cizí jazyk v průsečíku pohledů* (pp. 281–298). Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta.
- Zasina, A. J., & Škrabal, M. (2018, September). *Morfio.pl – the possibilities for the application of Czech corpus tools to other languages*. Paper presented at the SlaviCorp 2018. Prague. Retrieved from https://slavicorp.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/144/2018/10/Zasina_Morfio_pl.pptx
- Zdeňková, J. (2018). K vokalické kvantitě u verbálních substantiv na *-ani/-ání* ve čtyřjazyčném Nomenklátoru Daniela Adama z Veleslavína. *Naše řeč*, 101(1), 3–16.
- Žigo, P. (2012). Variantnosť v retrospektíve. In K. Buzássyová, B. Chocholová, & N. Janočková (Eds.), *Slovo v Slovníku. Aspekty lexikálnej sémantiky – gramatika – štylistika (pragmatika). Na počesť Alexandry Jarošovej* (pp. 27–40). Bratislava: VEDA.

9 Seznamy

9.1 Seznam tabulek

Tabulka 1. Mateřské jazyky studentů ve slovanském subkorpusu	24
Tabulka 2. Pět nejčastějších automaticky identifikovaných chyb v subkorpusu.....	25
Tabulka 3. Slovní druhy s největší chybovostí vůči nejčastějším typům chyb	25
Tabulka 4. Úroveň studentů podle SERR, u kterých se vyskytla chyba	26
Tabulka 5. Počet chyb podle pohlaví v slovanském subkorpusu	26
Tabulka 6. Počet chyb podle věkové kategorie v slovanském subkorpusu.....	26
Tabulka 7. Počet chyb ve slovanském subkorpusu podle učebnice používané při studiu češtiny	27
Tabulka 8. Chybné tvary podle slovnědruhové značky v rámci typu chyby Quant0	28
Tabulka 9. Počet typů chyb podle specifikace chyby.....	29
Tabulka 10. 30 nejproblematictějších slovních tvarů substantiv.....	30
Tabulka 11. Počet typů chyb podle specifikace chyby.....	31
Tabulka 12. 30 nejproblematictějších slovních tvarů verb.....	32
Tabulka 13. Počet typů chyb podle specifikace chyby.....	34
Tabulka 14. Chyby v koncovkách adjektiv podle pádů.....	34
Tabulka 15. 30 nejproblematictějších slovních tvarů adjektiv	35
Tabulka 16. Počet typů chyb podle specifikace chyby.....	36
Tabulka 17. 30 nejproblematictějších slovních tvarů adverbíí.....	37
Tabulka 18. Počet typů chyb podle specifikace chyby.....	38
Tabulka 19. Chyby v koncovkách zájmen podle SERR.....	39
Tabulka 20. Chyby v koncovkách zájmen podle pádů.....	39
Tabulka 21. 30 nejproblematictějších slovních tvarů zájmen	39
Tabulka 22. Chybné tvary podle slovnědruhové značky v rámci typu chyby SingCh.....	41
Tabulka 23. 30 nejproblematictějších slovních tvarů substantiv.....	43
Tabulka 24. 30 nejproblematictějších slovních tvarů verb.....	45
Tabulka 25. 30 nejproblematictějších slovních tvarů adjektiv	47
Tabulka 26. Problematické slovní tvary adverbíí.....	49
Tabulka 27. 30 nejproblematictějších slovních tvarů zájmen	50
Tabulka 28. Chybné tvary podle slovnědruhové značky v rámci typu chyby Quant1	52
Tabulka 29. Počet typů chyb podle specifikace chyby.....	53
Tabulka 30. Chyby ve flektivních sufixech substantiv podle pádů.....	53
Tabulka 31. 30 nejproblematictějších slovních tvarů substantiv.....	54
Tabulka 32. Počet typů chyb podle specifikace chyby.....	55
Tabulka 33. 30 nejproblematictějších slovních tvarů verb.....	56
Tabulka 34. Problematické slovní tvary adjektiv	57
Tabulka 35. Problematické slovní tvary adverbíí.....	59
Tabulka 36. Problematické slovní tvary zájmen	60
Tabulka 37. Chyby v koncovkách zájmen podle pádů.....	62
Tabulka 38. Chybné tvary podle slovnědruhové značky v rámci typu chyby Caron0	62
Tabulka 39. Počet typů chyb podle specifikace chyby.....	63
Tabulka 40. Chyby v koncovkách substantiv podle pádů	63
Tabulka 41. 30 nejproblematictějších slovních tvarů substantiv.....	64
Tabulka 42. Počet typů chyb podle specifikace chyby.....	65
Tabulka 43. 30 nejproblematictějších slovních tvarů verb.....	66
Tabulka 44. Problematické tvary adjektiv.....	67
Tabulka 45. Problematické slovní tvary adverbíí.....	68

Tabulka 46. Problematické slovní tvary zájmen	70
Tabulka 47. Chybné tvary podle slovnědruhové značky v rámci typu chyby Cap1	71
Tabulka 48. Problematické slovní tvary substantiv.....	72
Tabulka 49. Problematické slovní tvary verb.....	74
Tabulka 50. Problematické slovní tvary adjektiv	75
Tabulka 51. Problematické slovní tvary adverbíí.....	76
Tabulka 52. Problematické slovní tvary zájmen	76
Tabulka 53. Procentuální podíl zkoumaných typů chyb na celkovém počtu chyb	77
Tabulka 54. Nejčastější chyby v rámci typů chyb napříč slovními druhy.....	77
Tabulka 55. Problematické slovní tvary verbálních substantiv v korpusu CzeSL-SGT	81
Tabulka 56. Úroveň studentů podle SERR, u nichž se vyskytla chyba u verbálních substantiv.....	82
Tabulka 57. Verbální substantiva se zakončením <i>-aní</i> v korpusu SYN2015	83
Tabulka 58. 30 nejčastějších verbálních substantiv zakončených na <i>-aní</i> v korpusu SYN2015.....	84
Tabulka 59. Dvouslabičná verbální substantiva odvozená od jednoslabičného infinitivu	85
Tabulka 60. Prefigovaná verbální substantiva verbálních substantiv se zakončením <i>-aní</i>	86
Tabulka 61. Prefigovaná verbální substantiva verbálních substantiv se zakončením <i>-aní</i>	88
Tabulka 62. Nepravidelná prefigovaná verbální substantiva verbálních substantiv se zakončením na <i>-aní</i>	88
Tabulka 63. Nejfrekventovanější verbální substantiva na <i>-aní</i>	89
Tabulka 64. Nejfrekventovanější verbální substantiva na <i>-aní</i>	89
Tabulka 65. Nejproblematictější slovní tvary přídělního činného ve slovanském subkorpusu	94
Tabulka 66. Procento chybovosti u tří vybraných sloves v korpusu CzeSL-SGT	94
Tabulka 67. Slovesa zachovávající si dlouhou kořenovou samohlásku před příponou <i>-l</i>	96
Tabulka 68. Slovesa zachovávající si dlouhou kořenovou samohlásku před předponou <i>-l</i> s nejvyšší frekvencí.....	97
Tabulka 69. Problematické slovní tvary substantiv ve slovanské části korpusu CzeSL-SGT	102
Tabulka 70. Úroveň studentů podle SERR, u nichž se vyskytla chyba v Gsg Mi.....	103
Tabulka 71. Substantiva mající stejný etymologický původ a význam (kategorie 1)	104
Tabulka 72. Frekvenční pásma lexémů první kategorie.....	107
Tabulka 73. Substantiva mající stejný etymologický původ, avšak rozdílný význam (kategorie 2) ..	109
Tabulka 74. Substantiva s nedostatečně průkaznou konkurencí koncovek Gsg (kategorie 3)	110
Tabulka 75. Distribuce morfologických kategorií v psaném jazyce (podle nástroje SyD) na příkladu tvarů <i>zákona</i> vs. <i>zákonu</i>	112
Tabulka 76. Harmonogram semestrálního kurzu <i>Gramaticko-lexikální cvičení pro bohemisty</i> na Jagellonské univerzitě	120
Tabulka 77. Srovnání zlepšení korpusové skupiny oproti skupině tradiční v cvičeních vyučovaných během semestru korpusovými metodami	133
Tabulka 78. Průměrné výsledky všech testů	137
Tabulka 79. Směrodatná odchylka výsledků všech testů tradiční a korpusové skupiny	138

9.2 Seznam obrázků

Obrázek 1. Grafické znázornění přístupu od korpusu ke korpusu	18
Obrázek 2. Cvičení na základě konkordance s chybějícím slovem.....	123

9.3 Seznam grafů

Graf 1. Konkurence variant <i>hraní</i> vs. <i>hrání</i> v období 1450 až 2008 na základě nástroje SyD	87
Graf 2. Věk studentů účastnících se výzkumu	118
Graf 3. Vývojová tendence tradiční a korpusové skupiny na základě vstupního a závěrečného testu	134

Graf 4. Vývoj výsledků v jednotlivých cvičeních v tradiční skupině.....	135
Graf 5. Vývoj výsledků v jednotlivých cvičeních v korpusové skupině	136
Graf 6. Zlepšení obou skupin v procentních bodech vzhledem ke vstupnímu testu	137
Graf 7. Srovnání průměrných výsledků všech testů	138
Graf 8. Srovnání výsledků všech testů na základě mediánu.....	139
Graf 9. V jakém ROZSAHU jste se zúčastňoval/a výuky předmětu?	140
Graf 10. Líbila se Vám FORMA výuky?	140
Graf 11. Jaká byla podle Vás NÁROČNOST předmětu v porovnání s ostatními předměty?	141
Graf 12. Byl pro Vás obsah předmětu vždy pochopitelný?	141
Graf 13. Byla pro Vás výuka vedená v českém jazyce výhodou?	142
Graf 14. Pracujete rád/a na počítači?	143
Graf 15. Pochopil/a jste díky tomuto předmětu něco, čemu jste na češtině dříve nerozuměl/a?	143
Graf 16. S uvážením všeho, co jste do této chvíle vyplnil/a, zhodnoťte, prosím, předmět CELKOVĚ	144

9.4 Seznam cvičení

Cvičení 1. K následujícím trojicím nebo čtveřicím doplňte chybějící délky.	90
Cvičení 2. Níže uvedená konkordance prezentuje příklady verbálních substantiv. Uspořádejte je na správná místa v tabulce a dopište jejich infinitivy.	91
Cvičení 3. Podívejte se na níže uvedené věty a zvýrazněná slovesa (infinitiv a příčestí minulé). Dochází v nich k nějakým změnám?	97
Cvičení 4. Slova uvedená v závorkách dejte do správného tvaru minulého času.	98
Cvičení 5. Slova uvedená v závorkách dejte do správného tvaru minulého času.	98
Cvičení 6. Doplňte do níže uvedených vět správné tvary příčestí minulého následujících sloves:	99
Cvičení 7. Pomocí rozhraní KonText v korpusu SYN2015 vyberte typ dotazu <i>Fráze</i> a pokuste se najít správnou koncovku Gsg následujících substantiv ve spojení s předložkou <i>z(e)</i> :	111
Cvičení 8. Porovnejte v nástroji SyD (https://syd.korpus.cz/) konkurenční koncovky genitivu substantiv uvedených v tabulce. Doplňte informace o frekvenci (viz tabulka morfologických kategorií), procentuálním zastoupení obou variant a frekvenčním pásmu.	112
Cvičení 9. Doplňte do níže uvedených vět správné tvary genitivu singuláru následujících lexémů:..	113

10 Přílohy

10.1 Analýza chyb – tabulky

10.1.1 Nejproblematičtější slovní tvary substantiv v rámci typu chyby Quant0

Č.	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásky	Specifikace
1.	jidlo	260	201	i/í	kořen
2.	problem	245	170	e/é	kořen
3.	prochazku	205	159	a/á	kořen
4.	problemy	182	138	e/é	kořen
5.	tyden	169	141	y/ý	kořen
6.	praci	167	115	a/á	kořen
7.	kamarady	157	126	a/á	kořen
8.	tatinek	146	109	i/í	přípona <i>-ínek</i>
9.	prace	145	104	a/á	kořen
10.	kamarad	138	99	a/á	kořen
11.	lide	131	88	e/é	koncovka
12.	penize	129	76	i/í	kořen
13.	vikendu	125	111	i/í	kořen
14.	naměstí	111	77	a/á	předpona <i>ná-</i>
15.	letě	110	84	e/é	kořen
16.	počasi	105	83	i/í	koncovka
17.	vikend	96	86	i/í	kořen
18.	kamaradka	96	74	a/á	kořen
19.	lidi	91	82	i/í	koncovka
20.	patek	91	80	a/á	kořen
21.	vyučování	89	64	a/á	zakončení <i>-ání</i>
22.	začátku	82	72	a/á	kořen
23.	vino	81	73	i/í	kořen
24.	darky	81	70	a/á	kořen
25.	leto	79	54	e/é	kořen
26.	skříň	77	72	i/í	kořen
27.	vylet	77	70	y/ý	předpona <i>vy-</i>
28.	navštěvu	76	68	a/á	předpona <i>ná-</i>
29.	ponděli	76	64	i/í	koncovka
30.	ditě	71	51	i/í	kořen
31.	bazenu	70	66	e/é	kořen
32.	kavu	70	55	a/á	kořen
33.	darek	69	66	a/á	kořen
34.	prochazky	68	60	a/á	kořen
35.	kamaradů	67	55	a/á	kořen
36.	útery	66	58	y/ý	přípona <i>-ý</i>

37.	kamaradkou	65	58	a/á	kořen
38.	měsíc	62	53	i/í	kořen
39.	kamaradi	61	57	a/á	kořen
40.	misto	61	49	i/í	kořen
41.	prazdniny	61	44	a/á	kořen
42.	měsíců	59	56	i/í	kořen
43.	zajem	58	50	a/á	předpona <i>zá-</i>
44.	část	58	46	a/á	kořen
45.	polevku	55	48	e/é	kořen
46.	stat	55	43	a/á	kořen
47.	měsíce	52	40	i/í	kořen
48.	pamatky	51	45	a/á	kořen
49.	míst	50	44	i/í	kořen
50.	pořadku	49	40	a/á	kořen
51.	Italie	49	38	a/á	kořen
52.	ukol	48	47	u/ú	předpona <i>ú-</i>
53.	tatinka	48	45	i/í	přípona <i>-ínek</i>
54.	kamaradem	48	44	a/á	kořen
55.	problemů	46	39	e/é	kořen
56.	kamarada	44	38	a/á	kořen
57.	příroda	43	38	i/í	předpona <i>pří-</i>
58.	Čechach	43	34	a/á	koncovka
59.	vanoce	43	29	a/á	kořen
60.	jidla	42	42	i/í	kořen
61.	cestování	42	28	a/á	zакončení <i>-ání</i>
62.	přírodu	41	39	i/í	předpona <i>pří-</i>
63.	restauraci	41	38	i/í	koncovka
64.	otazka	41	37	a/á	kořen
65.	knedlíky	41	36	i/í	přípona <i>-lk</i>
66.	kavarny	41	33	a/á	přípona <i>-árn-a</i>
67.	počítač	41	33	i/í	kořen
68.	Kazachstanu	41	25	a/á	kořen
69.	syr	40	36	y/ý	kořen
70.	číslo	39	36	i/í	kořen
71.	příklad	39	29	i/í	předpona <i>pří-</i>
72.	radio	38	36	a/á	kořen
73.	svátek	38	32	a/á	kořen
74.	obrazku	38	30	a/á	kořen
75.	naladu	37	36	a/á	předpona <i>ná-</i>
76.	Vita	37	36	i/í	kořen
77.	památek	37	34	a/á	kořen
78.	názoru	37	33	a/á	předpona <i>ná-</i>
79.	statu	37	30	a/á	kořen
80.	salát	36	34	a/á	kořen
81.	diskoteku	36	33	e/é	přípona <i>-ték-a</i>

82.	mista	36	33	i/í	kořen
83.	dovolena	36	31	a/á	subst. adjektivum
84.	náměsti	35	29	i/í	koncovka
85.	jmeno	34	28	e/é	kořen
86.	problemu	30	27	e/é	kořen
87.	system	30	21	e/é	kořen
88.	počítače	29	27	i/í	kořen
89.	rana	29	26	a/á	kořen
90.	kamaradky	29	26	a/á	kořen
91.	oblečení	29	21	i/í	koncovka
92.	vzdělání	28	26	a/á	zakončení -ání
93.	tatinkem	28	26	i/í	přípona -ínek
94.	pravo	28	23	a/á	kořen
95.	Italii	28	20	a/á	kořen
96.	rozdíl	27	26	i/í	kořen
97.	kamaradku	27	25	a/á	kořen
98.	počítači	27	24	i/í	kořen
99.	řízek	27	22	i/í	kořen
100.	listky	27	22	i/í	kořen
101.	uroveň	26	22	u/ú	předpona ú-
102.	kamaradkami	26	20	a/á	kořen
103.	ukoly	25	24	u/ú	předpona ú-
104.	statů	25	22	a/á	kořen
105.	nazor	25	19	a/á	předpona ná-
106.	plany	24	21	a/á	kořen
107.	třídě	24	21	i/í	kořen
108.	vizum	24	19	i/í	kořen
109.	darků	23	23	a/á	kořen
110.	nakup	23	22	a/á	předpona ná-
111.	šťěstí	23	21	i/í	koncovka
112.	lasku	23	19	a/á	kořen
113.	setkaní	23	17	a/á	zakončení -ání
114.	obrazek	22	22	a/á	kořen
115.	napad	22	22	a/á	předpona ná-
116.	kancelaře	22	22	a/á	přípona -ář u neživotných
117.	vylety	22	21	y/ý	předpona vý-
118.	podminky	22	18	i/í	kořen
119.	vyučování	22	14	i/í	zakončení -ání
120.	přírodě	21	18	i/í	předpona pří-
121.	staty	21	15	a/á	kořen
122.	období	21	15	i/í	koncovka
123.	příjezd	20	20	i/í	předpona pří-
124.	zemi	20	19	i/í	koncovka
125.	narozeninám	20	18	a/á	koncovka
126.	tema	20	18	e/é	kořen

127.	stul	20	18	u/ů	kořen
128.	Tomaš	20	16	a/á	kořen
129.	vystavu	20	16	y/ý	předpona vý-
130.	zdravi	20	14	i/í	koncovka
131.	století	19	18	i/í	koncovka
132.	patku	18	18	a/á	kořen
133.	přítelem	18	18	i/í	kořen
134.	polevky	18	16	e/é	kořen
135.	leky	18	14	e/é	kořen
136.	mleko	18	14	e/é	kořen
137.	přírody	17	17	i/í	předpona pří-
138.	bazen	17	16	e/é	kořen
139.	diskotece	17	16	e/é	přípona <i>-ték-a</i>
140.	věci	17	16	i/í	koncovka
141.	zvířata	17	16	i/í	kořen
142.	části	17	15	a/á	kořen
143.	kabat	17	14	a/á	kořen
144.	zaří	16	16	a/á	kořen
145.	džiny	16	16	i/í	kořen
146.	vystavy	16	16	y/ý	předpona vý-
147.	přatele	16	15	a/á	kořen
148.	statě	16	15	a/á	kořen
149.	par	16	15	a/á	kořen
150.	plan	16	15	a/á	kořen
151.	přítel	16	15	i/í	kořen
152.	gulaš	16	14	a/á	kořen
153.	dovolene	16	14	e/é	substantivizované adjektivum
154.	divka	16	14	i/í	kořen
155.	roman	16	13	a/á	kořen
156.	přednašky	16	13	a/á	kořen
157.	listek	16	13	i/í	kořen
158.	prostředí	16	11	i/í	koncovka
159.	stryc	16	10	y/ý	kořen
160.	otázky	15	15	a/á	kořen
161.	kamaradovi	15	15	a/á	kořen
162.	třída	15	15	i/í	kořen
163.	začátek	15	14	a/á	kořen
164.	čokoladu	15	14	a/á	kořen
165.	diskoteky	15	13	e/é	přípona <i>-ték-a</i>
166.	pani	15	13	i/í	koncovka
167.	plaž	15	12	a/á	kořen
168.	kamarade	15	12	a/á	kořen
169.	počítačem	15	12	i/í	kořen
170.	polevka	14	14	e/é	kořen
171.	přestavku	14	13	a/á	kořen

172.	nadraží	14	13	a/á	předpona <i>ná-</i>
173.	kavarně	14	13	a/á	přípona <i>-árn-a</i>
174.	kancelaři	14	13	a/á	přípona <i>-ář</i> u neživotných
175.	problemem	14	13	e/é	kořen
176.	přítelkyně	14	13	i/í	kořen
177.	atmosfera	14	12	e/é	kořen
178.	přítele	14	11	i/í	kořen
179.	úspěch	14	11	u/ú	předpona <i>ú-</i>
180.	zvíře	14	8	i/í	kořen
181.	laska	13	13	a/á	kořen
182.	chleba	13	13	e/é	kořen
183.	místě	13	13	i/í	kořen
184.	chvili	13	13	i/í	kořen
185.	vyběr	13	13	y/ý	předpona <i>vy-</i>
186.	statech	13	12	a/á	kořen
187.	obrazky	13	12	a/á	kořen
188.	případě	13	12	i/í	předpona <i>pří-</i>
189.	lekař	13	11	e/é	kořen
190.	zvířat	13	11	i/í	kořen
191.	koniček	13	11	i/í	přípona <i>-íček</i>
192.	používání	13	10	i/í	kořen
193.	garaž	12	12	a/á	kořen
194.	otazku	12	12	a/á	kořen
195.	třidu	12	12	i/í	kořen
196.	skřině	12	12	i/í	kořen
197.	zkouškám	12	11	a/á	koncovka
198.	skřini	12	11	i/í	kořen
199.	narozeninách	12	10	a/á	koncovka
200.	Berlina	12	10	i/í	přípona <i>-ín</i>
201.	članek	12	9	a/á	kořen
202.	podnikání	12	7	a/á	zakončení <i>-ání</i>
203.	stranky	11	11	a/á	kořen
204.	rano	11	11	a/á	kořen
205.	lasky	11	11	a/á	kořen
206.	kavy	11	11	a/á	kořen
207.	tramvaji	11	11	i/í	koncovka
208.	znamky	11	10	a/á	kořen
209.	atmosferu	11	10	e/é	kořen
210.	rodiču	11	10	u/ů	koncovka
211.	vlada	11	9	a/á	kořen
212.	okoli	11	9	i/í	koncovka
213.	horach	11	8	a/á	koncovka
214.	Rusove	11	8	e/é	koncovka
215.	cíl	11	8	i/í	kořen
216.	Paříž	11	5	i/í	kořen

217.	salaty	10	10	a/á	kořen
218.	prochazce	10	10	a/á	kořen
219.	kavaren	10	10	a/á	přípona <i>-árn-a</i>
220.	inzerat	10	10	a/á	přípona <i>-át</i>
221.	přání	10	10	a/á	zakončení <i>-ání</i>
222.	lyžování	10	10	a/á	zakončení <i>-ání</i>
223.	systemu	10	10	e/é	kořen
224.	piti	10	10	i/í	koncovka
225.	vitř	10	10	i/í	kořen
226.	tatinkovi	10	10	i/í	přípona <i>-ínek</i>
227.	dětstvi	10	10	i/í	přípona <i>-stvi</i>
228.	vyhody	10	10	y/ý	předpona <i>vý-</i>
229.	mraz	10	9	a/á	kořen
230.	Tomaše	10	9	a/á	kořen
231.	prava	10	9	a/á	kořen
232.	nazev	10	9	a/á	kořen
233.	čarky	10	9	a/á	kořen
234.	kavarna	10	9	a/á	přípona <i>-árn-a</i>
235.	vina	10	9	i/í	kořen
236.	rohlik	10	9	i/í	přípona <i>-ík</i>
237.	valky	10	8	a/á	kořen
238.	součástí	10	8	a/á	kořen
239.	snidani	10	8	i/í	kořen
240.	Berlině	10	7	i/í	přípona <i>-ín</i>
241.	školach	9	9	a/á	koncovka
242.	zastavka	9	9	a/á	kořen
243.	Vaclava	9	9	a/á	kořen
244.	mladež	9	9	a/á	kořen
245.	kamaradom	9	9	a/á	kořen
246.	částí	9	9	a/á	kořen
247.	kamaradek	9	9	a/á	kořen
248.	chování	9	9	a/á	zakončení <i>-ání</i>
249.	třidy	9	9	i/í	kořen
250.	pisničky	9	9	i/í	kořen
251.	příjezdu	9	9	i/í	předpona <i>pří-</i>
252.	Hloubětíně	9	9	i/í	přípona <i>-ín</i>
253.	Hloubětín	9	9	i/í	přípona <i>-ín</i>
254.	taliř	9	9	i/í	přípona <i>-íř</i>
255.	usměv	9	9	u/ú	předpona <i>ú-</i>
256.	učet	9	9	u/ú	předpona <i>ú-</i>
257.	tydny	9	9	y/ý	kořen
258.	plaži	9	8	a/á	kořen
259.	valce	9	8	a/á	kořen
260.	přatel	9	8	a/á	kořen
261.	romany	9	8	a/á	kořen

262.	prazdninách	9	8	a/á	kořen
263.	panelaku	9	8	a/á	přípona <i>-ák</i>
264.	tematu	9	8	e/é	kořen
265.	temata	9	8	e/é	kořen
266.	lekaři	9	8	e/é	kořen
267.	vyhled	9	8	y/ý	předpona <i>vý-</i>
268.	statem	9	7	a/á	kořen
269.	tydnu	9	7	y/ý	kořen
270.	nevyhody	9	7	y/ý	předpona <i>vý-</i>
271.	řešení	9	5	i/í	koncovka
272.	Kristyna	9	4	y/ý	kořen
273.	univerzitach	8	8	a/á	koncovka
274.	vlady	8	8	a/á	kořen
275.	zamky	8	8	a/á	kořen
276.	oceanu	8	8	a/á	kořen
277.	kamaradce	8	8	a/á	kořen
278.	navštěvy	8	8	a/á	předpona <i>ná-</i>
279.	kancelář	8	8	a/á	přípona <i>-ář</i> u neživotných
280.	děti	8	8	i/í	koncovka
281.	silu	8	8	i/í	kořen
282.	koničky	8	8	i/í	přípona <i>-íček</i>
283.	Petřin	8	8	i/í	přípona <i>-ín</i>
284.	kamarádu	8	8	u/ů	koncovka
285.	dum	8	8	u/ů	kořen
286.	vyrobky	8	8	y/ý	předpona <i>vý-</i>
287.	zastavky	8	7	a/á	kořen
288.	zamků	8	7	a/á	kořen
289.	spolužaky	8	7	a/á	kořen
290.	lahev	8	7	a/á	kořen
291.	vzdělávání	8	7	a/á	kořen
292.	nabytek	8	7	a/á	předpona <i>ná-</i>
293.	napoje	8	7	a/á	předpona <i>ná-</i>
294.	zajezd	8	7	a/á	předpona <i>zá-</i>
295.	příběh	8	7	i/í	předpona <i>pří-</i>
296.	valka	8	6	a/á	kořen
297.	přednaška	8	6	a/á	kořen
298.	pohadky	8	6	a/á	kořen
299.	chram	8	6	a/á	kořen
300.	umění	8	6	i/í	koncovka
301.	čišník	8	6	i/í	kořen
302.	setkáni	8	6	i/í	zakončení <i>-ání</i>
303.	vystava	8	6	y/ý	předpona <i>vý-</i>
304.	vyuka	8	6	y/ý	předpona <i>vý-</i>
305.	povolání	8	5	a/á	zakončení <i>-ání</i>
306.	ditětem	8	5	i/í	kořen

307.	maliř	8	5	i/í	přítina - <i>íř</i>
308.	prázdninách	8	4	a/á	koncovka
309.	milionářem	8	3	a/á	přítina - <i>ár</i>
310.	začátkem	7	7	a/á	kořen
311.	příteli	7	7	a/á	kořen
312.	programátor	7	7	a/á	kořen
313.	prav	7	7	a/á	kořen
314.	ocean	7	7	a/á	kořen
315.	kamaradu	7	7	a/á	kořen
316.	fontany	7	7	a/á	kořen
317.	Australie	7	7	a/á	kořen
318.	kamaradům	7	7	a/á	kořen
319.	darku	7	7	a/á	kořen
320.	navštěva	7	7	a/á	předpina <i>ná-</i>
321.	napoj	7	7	a/á	předpina <i>ná-</i>
322.	tvař	7	7	a/á	přítina - <i>ár</i> u neživotných
323.	zaměstnaní	7	7	a/á	zakončení - <i>ání</i>
324.	zboží	7	7	i/í	koncovka
325.	jidel	7	7	i/í	kořen
326.	přítodou	7	7	i/í	předpina <i>při-</i>
327.	sluníčko	7	7	i/í	přítina - <i>íčk-o</i>
328.	vzpomínky	7	7	i/í	přítina - <i>ínk-a</i>
329.	pulnoci	7	7	u/ů	kořen
330.	rymu	7	7	y/ý	kořen
331.	nohach	7	6	a/á	koncovka
332.	strance	7	6	a/á	kořen
333.	jmenem	7	6	e/é	kořen
334.	přítelkyní	7	6	i/í	kořen
335.	slvíček	7	6	i/í	přítina - <i>íčk-o</i>
336.	Berlinu	7	6	i/í	přítina - <i>ín</i>
337.	maliři	7	6	i/í	přítina - <i>íř</i>
338.	vyška	7	6	y/ý	kořen
339.	vyhoda	7	6	y/ý	předpina <i>vy-</i>
340.	vyletě	7	6	y/ý	předpina <i>vy-</i>
341.	lečení	7	5	e/é	kořen
342.	rodičům	7	5	u/ů	koncovka
343.	dešť	7	4	e/é	kořen
344.	ženám	6	6	a/á	koncovka
345.	novinách	6	6	a/á	koncovka
346.	vaze	6	6	a/á	kořen
347.	zamku	6	6	a/á	kořen
348.	znamku	6	6	a/á	kořen
349.	vladu	6	6	a/á	kořen
350.	stranek	6	6	a/á	kořen
351.	raz	6	6	a/á	kořen

352.	přatelé	6	6	a/á	kořen
353.	pamatka	6	6	a/á	kořen
354.	članky	6	6	a/á	kořen
355.	fontana	6	6	a/á	kořen
356.	naušnice	6	6	a/á	předpona <i>ná-</i>
357.	napoji	6	6	a/á	předpona <i>ná-</i>
358.	nazory	6	6	a/á	předpona <i>ná-</i>
359.	jedinaček	6	6	a/á	přípona <i>-áček</i>
360.	obývak	6	6	a/á	přípona <i>-ák</i>
361.	kavarnu	6	6	a/á	přípona <i>-árn-a</i>
362.	pozvaní	6	6	a/á	zakončení <i>-ání</i>
363.	studování	6	6	a/á	zakončení <i>-ání</i>
364.	mlekem	6	6	e/é	kořen
365.	muzei	6	6	i/í	koncovka
366.	zahraniči	6	6	i/í	koncovka
367.	záři	6	6	i/í	koncovka
368.	učeni	6	6	i/í	koncovka
369.	vizem	6	6	i/í	kořen
370.	divkou	6	6	i/í	kořen
371.	rohliky	6	6	i/í	přípona <i>-ik</i>
372.	taliře	6	6	i/í	přípona <i>-iř</i>
373.	pozvání	6	6	i/í	zakončení <i>-ání</i>
374.	uterý	6	6	u/ú	předpona <i>ú-</i>
375.	turistu	6	6	u/ů	koncovka
376.	studentu	6	6	u/ů	koncovka
377.	tym	6	6	y/ý	kořen
378.	tydne	6	6	y/ý	kořen
379.	vyuku	6	6	y/ý	předpona <i>vý-</i>
380.	vyznam	6	6	y/ý	předpona <i>vý-</i>
381.	vysledky	6	6	y/ý	předpona <i>vý-</i>
382.	vyhod	6	6	y/ý	předpona <i>vý-</i>
383.	Londyna	6	6	y/ý	přípona <i>-ýn</i>
384.	Kyrgyzstanu	6	5	a/á	kořen
385.	omačkou	6	5	a/á	kořen
386.	lasce	6	5	a/á	kořen
387.	kamen	6	5	a/á	kořen
388.	katedrál	6	5	a/á	kořen
389.	plavání	6	5	a/á	zakončení <i>-ání</i>
390.	sfěre	6	5	e/é	kořen
391.	nádraží	6	5	i/í	koncovka
392.	měsících	6	5	i/í	kořen
393.	schuzku	6	5	u/ů	kořen
394.	muzikal	6	4	a/á	kořen
395.	milionář	6	4	a/á	přípona <i>-ář</i>
396.	papíry	6	4	i/í	kořen

397.	Smolik	6	3	i/í	přípona <i>-ik</i>
398.	zkouškach	5	5	a/á	koncovka
399.	zastavku	5	5	a/á	kořen
400.	zamek	5	5	a/á	kořen
401.	Tomaši	5	5	a/á	kořen
402.	vaza	5	5	a/á	kořen
403.	zastavce	5	5	a/á	kořen
404.	Vaclav	5	5	a/á	kořen
405.	prochazka	5	5	a/á	kořen
406.	stranku	5	5	a/á	kořen
407.	ramě	5	5	a/á	kořen
408.	krale	5	5	a/á	kořen
409.	otazek	5	5	a/á	kořen
410.	laskou	5	5	a/á	kořen
411.	krasou	5	5	a/á	kořen
412.	havarie	5	5	a/á	kořen
413.	domacnosti	5	5	a/á	kořen
414.	fontan	5	5	a/á	kořen
415.	kamaradam	5	5	a/á	kořen
416.	navštěvě	5	5	a/á	předpona <i>ná-</i>
417.	nabřeží	5	5	a/á	předpona <i>ná-</i>
418.	zajmy	5	5	a/á	předpona <i>zá-</i>
419.	zavody	5	5	a/á	předpona <i>zá-</i>
420.	zakony	5	5	a/á	předpona <i>zá-</i>
421.	zavodů	5	5	a/á	předpona <i>zá-</i>
422.	kolač	5	5	a/á	přípona <i>-áč</i>
423.	svařak	5	5	a/á	přípona <i>-ák</i>
424.	exponaty	5	5	a/á	přípona <i>-át</i>
425.	problemech	5	5	e/é	kořen
426.	arena	5	5	e/é	kořen
427.	jmena	5	5	e/é	kořen
428.	koleji	5	5	i/í	koncovka
429.	Řim	5	5	i/í	kořen
430.	sily	5	5	i/í	kořen
431.	mistnost	5	5	i/í	kořen
432.	jidlu	5	5	i/í	kořen
433.	příbuzné	5	5	i/í	předpona <i>pří-</i>
434.	přístup	5	5	i/í	předpona <i>pří-</i>
435.	chlebičky	5	5	i/í	přípona <i>-iček</i>
436.	medicinu	5	5	i/í	přípona <i>-ín-a</i>
437.	vzpominek	5	5	i/í	přípona <i>-ínk-a</i>
438.	Ujezda	5	5	u/ú	předpona <i>ú-</i>
439.	unora	5	5	u/ú	předpona <i>ú-</i>
440.	uspěchu	5	5	u/ú	předpona <i>ú-</i>
441.	dnu	5	5	u/ů	koncovka

442.	smulu	5	5	u/ů	kořen
443.	vyšku	5	5	y/ý	kořen
444.	zvyšení	5	5	y/ý	kořen
445.	ryže	5	5	y/ý	kořen
446.	obyvák	5	5	y/ý	kořen
447.	bryle	5	5	y/ý	kořen
448.	vysledek	5	5	y/ý	předpona vý-
449.	vysledkem	5	5	y/ý	předpona vý-
450.	hodinách	5	4	a/á	koncovka
451.	žadost	5	4	a/á	kořen
452.	svatky	5	4	a/á	kořen
453.	kravu	5	4	a/á	kořen
454.	trenink	5	4	e/é	kořen
455.	lékárny	5	4	e/é	kořen
456.	nabídky	5	4	i/í	kořen
457.	jidle	5	4	i/í	kořen
458.	cile	5	4	i/í	kořen
459.	jízdenky	5	4	i/í	kořen
460.	příbuzní	5	4	i/í	předpona pří-
461.	příkladem	5	4	i/í	předpona pří-
462.	knedlík	5	4	i/í	přípona -ík
463.	podmínek	5	4	i/í	přípona -ínek-a
464.	úrovni	5	4	u/ú	předpona ú-
465.	výškou	5	4	y/ý	kořen
466.	vystavě	5	4	y/ý	předpona vý-
467.	vyvoj	5	4	y/ý	předpona vý-
468.	Vaclavák	5	3	a/á	kořen
469.	kriminál	5	3	a/á	kořen
470.	pasky	5	3	a/á	kořen
471.	předsíň	5	3	i/í	kořen
472.	vyuce	5	3	y/ý	předpona vý-

10.1.2 Nejproblematictější slovní tvary verb v rámci typu chyby Quant0

Č.	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Tvar slovesa	Osoba	Číslo	Specifikace
1.	mam	348	187	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
2.	ma	295	175	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
3.	myslim	244	153	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
4.	byt	229	150	y/ý	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
5.	mužeme	220	159	u/ů	přítomný	1. os	pl	kořen
6.	jit	196	141	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
7.	maš	176	140	a/á	přítomný	2. os	sg	koncovka
8.	mit	173	106	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t

9.	doufam	169	127	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
10.	žít	167	104	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
11.	neni	160	116	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
12.	řít	155	117	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
13.	libí	155	121	i/í	přítomný	3. os	obě	kořen
14.	stoji	142	76	i/í	přítomný	3. os	obě	koncovka
15.	pišu	134	119	i/í	přítomný	1. os	sg	kořen
16.	mužu	125	97	u/ů	přítomný	1. os	sg	kořen
17.	hrat	123	104	a/á	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
18.	spat	115	101	a/á	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
19.	líbi	97	67	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
20.	mužeš	95	71	u/ů	přítomný	2. os	sg	kořen
21.	čekam	94	76	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
22.	bydlím	94	79	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
23.	vstavám	92	82	a/á	přítomný	1. os	sg	kořen
24.	muže	86	63	u/ů	přítomný	3. os	sg	kořen
25.	divá	84	83	i/í	přítomný	3. os	sg	kořen
26.	hrala	79	73	a/á	minulý	n/a	sg	vokál před -l
27.	chodím	75	64	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
28.	divat	73	61	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
29.	musím	71	53	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
30.	pujdeme	67	47	u/ů	přítomný	1. os	pl	kořen
31.	začíná	65	57	i/í	přítomný	3. os	sg	kořen
32.	hral	63	49	a/á	minulý	n/a	sg	vokál před -l
33.	číst	63	49	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
34.	divali	62	52	i/í	minulý	n/a	pl	kořen
35.	odpočívát	61	57	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
36.	podívat	61	56	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
37.	nemužu	61	50	u/ů	přítomný	1. os	sg	kořen
38.	divám	59	58	i/í	přítomný	1. os	sg	kořen
39.	těším	59	52	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
40.	mame	58	48	a/á	přítomný	1. os	pl	koncovka
41.	libilo	54	49	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
42.	musí	54	39	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
43.	seznamila	53	48	a/á	minulý	n/a	sg	kořen
44.	navštívit	53	41	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
45.	vstavala	52	49	a/á	minulý	n/a	sg	kořen
46.	dival	51	45	i/í	minulý	n/a	pl	kořen
47.	mají	49	42	i/í	přítomný	3. os	pl	koncovka
48.	hrali	48	46	a/á	minulý	n/a	pl	vokál před -l
49.	zaleží	48	41	a/á	přítomný	3. os	sg	kořen
50.	bydli	48	43	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
51.	pit	47	44	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
52.	používat	47	40	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
53.	nachází	46	40	a/á	přítomný	3. os	obě	kořen

54.	mužete	46	32	u/ů	přítomný	2. os	pl	kořen
55.	divala	44	38	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
56.	leži	43	37	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
57.	vidím	43	23	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
58.	najít	40	31	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
59.	dávají	38	32	a/á	přítomný	3. os	pl	kořen
60.	oblekám	38	35	e/é	přítomný	1. os	sg	kořen
61.	musíme	38	34	i/í	přítomný	1. os	pl	koncovka
62.	mužou	37	34	u/ů	přítomný	3. os	pl	kořen
63.	seznamit	36	32	a/á	infinitiv	n/a	n/a	kořen
64.	sedi	36	31	i/í	přítomný	3. os	obě	koncovka
65.	psat	35	29	a/á	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
66.	pujdu	35	30	u/ů	budoucí	1. os	sg	předpona <i>pů-</i>
67.	řikat	35	27	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
68.	dívám	35	33	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
69.	poslouchám	34	34	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
70.	řikají	33	28	i/í	přítomný	3. os	pl	kořen
71.	chutná	33	26	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
72.	nevím	33	27	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
73.	visí	33	26	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
74.	zajíma	32	30	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
75.	chodíme	32	30	i/í	přítomný	1. os	pl	koncovka
76.	učím	32	28	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
77.	vratit	31	28	a/á	infinitiv	n/a	n/a	kořen
78.	Seznamil	31	28	a/á	minulý	n/a	sg	kořen
79.	přijít	30	28	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
80.	vratím	30	28	a/á	budoucí	1. os	sg	kořen
81.	nemám	30	27	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
82.	vim	30	24	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
83.	znamena	29	22	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
84.	pomahat	28	24	a/á	infinitiv	n/a	n/a	kořen
85.	vypada	28	27	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
86.	musíš	28	24	i/í	přítomný	2. os	sg	koncovka
87.	řikal	27	23	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
88.	nemuže	27	26	u/ů	přítomný	3. os	sg	kořen
89.	chodí	27	25	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
90.	ukážu	26	23	a/á	budoucí	1. os	sg	kořen
91.	řiká	26	25	i/í	přítomný	3. os	sg	kořen
92.	snídám	26	22	i/í	přítomný	1. os	sg	kořen
93.	přemýšlet	26	23	y/ý	infinitiv	n/a	n/a	kořen
94.	vstávat	24	23	a/á	infinitiv	n/a	n/a	kořen
95.	seznamili	24	24	a/á	minulý	n/a	pl	kořen
96.	dává	24	19	a/á	přítomný	3. os	sg	kořen
97.	plánuju	24	18	a/á	přítomný	1. os	sg	kořen
98.	pomáhá	24	21	a/á	přítomný	3. os	sg	kořen

99.	dělám	24	23	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
100.	snídám	24	23	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
101.	odpočívám	23	21	i/í	přítomný	1. os	sg	kořen
102.	díva	23	22	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
103.	začína	23	22	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
104.	vrátila	22	22	a/á	minulý	n/a	sg	kořen
105.	znam	22	20	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
106.	znat	20	17	a/á	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
107.	trva	20	13	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
108.	musíte	20	14	i/í	přítomný	2. os	pl	koncovka
109.	vrátil	19	17	a/á	minulý	n/a	sg	kořen
110.	jist	19	18	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
111.	začít	18	17	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
112.	divají	18	17	i/í	přítomný	3. os	pl	kořen
113.	děla	18	18	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
114.	obědvám	18	16	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
115.	řika	18	16	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
116.	mluvim	18	14	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
117.	vzit	17	17	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
118.	prochazet	17	15	a/á	infinitiv	n/a	n/a	kořen
119.	travit	17	17	a/á	infinitiv	n/a	n/a	kořen
120.	vrátili	17	17	a/á	minulý	n/a	pl	kořen
121.	napišu	17	17	i/í	budoucí	1. os	sg	kořen
122.	libil	17	16	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
123.	řikala	17	15	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
124.	začínají	17	16	i/í	přítomný	3. os	pl	kořen
125.	byvá	17	12	y/ý	přítomný	3. os	sg	kořen
126.	omlouvám	17	15	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
127.	pomáha	17	16	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
128.	umim	17	15	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
129.	napsano	16	15	a/á	příčestí trpné	n/a	sg	zakončení příčestí trpného
130.	davat	16	14	a/á	infinitiv	n/a	n/a	kořen
131.	stravit	16	16	a/á	infinitiv	n/a	n/a	kořen
132.	navštívila	16	14	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
133.	používají	16	16	i/í	přítomný	3. os	pl	kořen
134.	stat	15	14	a/á	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
135.	pomahala	15	13	a/á	minulý	n/a	sg	kořen
136.	prohlednout	15	13	e/é	infinitiv	n/a	n/a	kořen
137.	nevadi	15	14	i/í	přítomný	3. os	obě	koncovka
138.	dat	14	14	a/á	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
139.	traví	14	12	a/á	přítomný	3. os	sg	kořen
140.	oblekat	14	11	e/é	infinitiv	n/a	n/a	kořen
141.	libila	14	13	i/í	minulý	n/a	sg	kořen

142.	odpočivali	14	14	i/í	minulý	n/a	pl	kořen
143.	pišeme	14	11	i/í	přítomný	1. os	pl	kořen
144.	nemůžeme	14	14	u/ů	přítomný	1. os	pl	kořen
145.	viš	14	14	i/í	přítomný	2. os	sg	koncovka
146.	zdalo	13	10	a/á	minulý	n/a	sg	vokál před -l
147.	dávali	13	13	a/á	minulý	n/a	pl	kořen
148.	citila	13	11	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
149.	odpočivala	13	12	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
150.	udělám	13	12	a/á	budoucí	1. os	sg	koncovka
151.	zavolám	13	12	a/á	budoucí	1. os	sg	koncovka
152.	skončí	13	10	i/í	budoucí	3. os	sg	koncovka
153.	dosáhnout	12	12	a/á	infinitiv	n/a	n/a	kořen
154.	obleká	12	12	e/é	přítomný	3. os	sg	kořen
155.	podívej	12	11	i/í	imperativ	2. os	sg	kořen
156.	citit	12	11	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
157.	libit	12	9	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
158.	snídala	12	12	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
159.	citím	12	12	i/í	přítomný	1. os	sg	kořen
160.	píše	12	11	i/í	přítomný	3. os	sg	kořen
161.	přemýšlela	12	12	y/ý	minulý	n/a	sg	kořen
162.	setkáme	12	10	a/á	budoucí	1. os	pl	koncovka
163.	mate	12	12	a/á	přítomný	2. os	pl	koncovka
164.	uvidíme	12	12	i/í	budoucí	1. os	pl	koncovka
165.	jezdim	12	12	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
166.	mysli	12	12	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
167.	nosím	12	9	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
168.	otevřít	11	10	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
169.	sejít	11	9	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
170.	ukázat	11	11	a/á	infinitiv	n/a	n/a	kořen
171.	vstával	11	11	a/á	minulý	n/a	sg	kořen
172.	řidit	11	10	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
173.	odpočival	11	11	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
174.	podívala	11	7	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
175.	podívali	11	11	i/í	minulý	n/a	pl	kořen
176.	nelíbí	11	9	i/í	přítomný	3. os	sg	kořen
177.	zajímá	11	9	i/í	přítomný	3. os	sg	kořen
178.	přemyslím	11	11	y/ý	přítomný	1. os	sg	kořen
179.	nema	11	10	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
180.	oblékám	11	10	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
181.	znaš	11	11	a/á	přítomný	2. os	sg	koncovka
182.	boli	11	11	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
183.	Jezdí	11	10	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
184.	myslíš	11	11	i/í	přítomný	2. os	sg	koncovka
185.	prosim	11	11	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
186.	učí	11	11	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka

187.	brat	10	10	a/á	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
188.	chtít	10	8	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
189.	bala	10	10	a/á	minulý	n/a	sg	vokál před -l
190.	zvladnu	10	9	a/á	budoucí	1. os	sg	kořen
191.	zvladnout	10	8	a/á	infinitiv	n/a	n/a	kořen
192.	skladá	10	10	a/á	přítomný	3. os	sg	kořen
193.	stavá	10	7	a/á	přítomný	3. os	sg	kořen
194.	povidat	10	10	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
195.	odpočívá	10	10	i/í	přítomný	3. os	sg	kořen
196.	používám	10	9	i/í	přítomný	1. os	sg	kořen
197.	vzpomínám	10	10	i/í	přítomný	1. os	sg	kořen
198.	zustat	10	10	u/ů	infinitiv	n/a	n/a	kořen
199.	zustal	10	10	u/ů	minulý	n/a	sg	kořen
200.	vstávám	10	8	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
201.	čistím	10	10	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
202.	nemají	10	9	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
203.	patří	10	9	i/í	přítomný	3. os	obě	koncovka
204.	spi	10	10	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
205.	vaří	10	10	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
206.	vypravět	9	7	a/á	infinitiv	n/a	n/a	kořen
207.	stravila	9	9	a/á	minulý	n/a	sg	kořen
208.	nesnaším	9	8	a/á	přítomný	1. os	sg	kořen
209.	pomahají	9	9	a/á	přítomný	3. os	pl	kořen
210.	procházím	9	8	a/á	přítomný	1. os	sg	kořen
211.	lečit	9	8	e/é	infinitiv	n/a	n/a	kořen
212.	obleknout	9	7	e/é	infinitiv	n/a	n/a	kořen
213.	oblekala	9	9	e/é	minulý	n/a	sg	kořen
214.	nabídnout	9	9	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
215.	uklízet	9	9	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
216.	povídali	9	9	i/í	minulý	n/a	pl	kořen
217.	cití	9	9	i/í	přítomný	3. os	obě	kořen
218.	nabízí	9	7	i/í	přítomný	3. os	obě	kořen
219.	pišou	9	9	i/í	přítomný	3. os	pl	kořen
220.	zůstanu	9	8	u/ů	budoucí	1. os	sg	kořen
221.	zůstala	9	9	u/ů	minulý	n/a	sg	kořen
222.	stýská	9	6	y/ý	přítomný	3. os	sg	kořen
223.	tyká	9	9	y/ý	přítomný	3. os	sg	kořen
224.	prodam	9	9	a/á	budoucí	1. os	sg	koncovka
225.	bydlíme	9	8	i/í	přítomný	1. os	pl	koncovka
226.	chtějí	9	8	i/í	přítomný	3. os	pl	koncovka
227.	učíme	9	7	i/í	přítomný	1. os	pl	koncovka
228.	zažít	8	6	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
229.	dostávat	8	7	a/á	infinitiv	n/a	n/a	kořen
230.	procházit	8	8	a/á	infinitiv	n/a	n/a	kořen
231.	dostávají	8	7	a/á	přítomný	3. os	pl	kořen

232.	travím	8	8	a/á	přítomný	1. os	sg	kořen
233.	zavísí	8	6	a/á	přítomný	3. os	obě	kořen
234.	podiváme	8	8	i/í	budoucí	1. os	pl	kořen
235.	přečíst	8	8	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
236.	získat	8	7	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
237.	libili	8	7	i/í	minulý	n/a	pl	kořen
238.	navštívil	8	8	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
239.	navštívili	8	8	i/í	minulý	n/a	pl	kořen
240.	popovídali	8	8	i/í	minulý	n/a	pl	kořen
241.	svítilo	8	8	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
242.	používá	8	8	i/í	přítomný	3. os	sg	kořen
243.	říkám	8	8	i/í	přítomný	1. os	sg	kořen
244.	nazyvá	8	7	y/ý	přítomný	3. os	sg	kořen
245.	stýska	8	7	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
246.	koupim	8	7	i/í	budoucí	1. os	sg	koncovka
247.	mluvi	8	8	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
248.	nachází	8	7	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
249.	prši	8	7	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
250.	slavíme	8	7	i/í	přítomný	1. os	pl	koncovka
251.	stačí	8	8	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
252.	smali	7	7	a/á	minulý	n/a	pl	vokál před -l
253.	vratíme	7	7	a/á	budoucí	1. os	pl	kořen
254.	stravili	7	7	a/á	minulý	n/a	pl	kořen
255.	važím	7	6	a/á	přítomný	1. os	sg	kořen
256.	chapu	7	7	a/á	přítomný	1. os	sg	kořen
257.	letat	7	7	e/é	infinitiv	n/a	n/a	kořen
258.	navštívím	7	7	i/í	budoucí	1. os	sg	kořen
259.	řikali	7	7	i/í	minulý	n/a	pl	kořen
260.	snídal	7	7	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
261.	začínala	7	7	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
262.	nemůžou	7	6	ů/u	přítomný	3. os	pl	kořen
263.	čeka	7	4	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
264.	čekame	7	7	a/á	přítomný	1. os	pl	koncovka
265.	odpočívám	7	7	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
266.	jezdíme	7	7	i/í	přítomný	1. os	pl	koncovka
267.	končí	7	6	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
268.	scházíme	7	7	i/í	přítomný	1. os	pl	koncovka
269.	umi	7	5	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
270.	vstat	6	5	a/á	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
271.	vypít	6	5	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
272.	procházeli	6	6	a/á	minulý	n/a	pl	kořen
273.	travila	6	6	a/á	minulý	n/a	sg	kořen
274.	dostávám	6	5	a/á	přítomný	1. os	sg	kořen
275.	poznávám	6	5	a/á	přítomný	1. os	sg	kořen
276.	procházíme	6	6	a/á	přítomný	1. os	pl	kořen

277.	přinaší	6	6	a/á	přítomný	3. os	obě	kořen
278.	počítat	6	6	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
279.	rozvijet	6	6	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
280.	cítíl	6	6	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
281.	nelibilo	6	6	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
282.	snidali	6	6	i/í	minulý	n/a	pl	kořen
283.	začínal	6	6	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
284.	cítíš	6	6	i/í	přítomný	2. os	sg	kořen
285.	diváme	6	5	i/í	přítomný	1. os	pl	kořen
286.	přijíždí	6	6	i/í	přítomný	3. os	obě	kořen
287.	snidá	6	6	i/í	přítomný	3. os	sg	kořen
288.	začínám	6	6	i/í	přítomný	1. os	sg	kořen
289.	pomuže	6	6	u/ů	budoucí	3. os	sg	kořen
290.	nemužeš	6	4	u/ů	přítomný	2. os	sg	kořen
291.	zabyval	6	4	y/ý	minulý	n/a	sg	kořen
292.	tyče	6	6	y/ý	přítomný	3. os	sg	kořen
293.	podívame	6	6	a/á	budoucí	1. os	pl	koncovka
294.	dáva	6	6	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
295.	dělaš	6	6	a/á	přítomný	2. os	sg	koncovka
296.	dívame	6	6	a/á	přítomný	1. os	pl	koncovka
297.	stara	6	6	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
298.	týka	6	5	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
299.	zna	6	6	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
300.	uvidíš	6	5	i/í	budoucí	2. os	sg	koncovka
301.	změní	6	5	i/í	budoucí	3. os	sg	koncovka
302.	bavíme	6	6	i/í	přítomný	1. os	pl	koncovka
303.	mluvíme	6	6	i/í	přítomný	1. os	pl	koncovka
304.	nosi	6	6	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
305.	rozumím	6	6	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
306.	slavím	6	6	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
307.	spím	6	6	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
308.	vařím	6	6	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
309.	použit	5	5	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
310.	přežit	5	5	i/í	infinitiv	n/a	n/a	vokál před -t
311.	smála	5	5	a/á	minulý	n/a	sg	vokál před -l
312.	zapominají	5	5	i/í	přítomný	3. os	pl	kořen
313.	daval	5	5	a/á	minulý	n/a	sg	kořen
314.	hadali	5	5	a/á	minulý	n/a	pl	kořen
315.	prochazela	5	4	a/á	minulý	n/a	sg	kořen
316.	seznamily	5	4	a/á	minulý	n/a	pl	kořen
317.	ukazala	5	4	a/á	minulý	n/a	sg	kořen
318.	plnuje	5	4	a/á	přítomný	3. os	sg	kořen
319.	dostává	5	5	a/á	přítomný	3. os	sg	kořen
320.	plnuješ	5	5	a/á	přítomný	2. os	sg	kořen
321.	přicházejí	5	4	a/á	přítomný	3. os	pl	kořen

322.	přichází	5	5	a/á	přítomný	3. os	obě	kořen
323.	stavají	5	4	a/á	přítomný	3. os	pl	kořen
324.	trenovat	5	4	e/é	infinitiv	n/a	n/a	kořen
325.	oblekla	5	3	e/é	minulý	n/a	sg	kořen
326.	prohledli	5	4	e/é	minulý	n/a	pl	kořen
327.	lečí	5	5	e/é	přítomný	3. os	obě	kořen
328.	začínat	5	5	i/í	infinitiv	n/a	n/a	kořen
329.	citili	5	5	i/í	minulý	n/a	pl	kořen
330.	začínalo	5	5	i/í	minulý	n/a	sg	kořen
331.	svítí	5	5	i/í	přítomný	3. os	obě	kořen
332.	uklízím	5	5	i/í	přítomný	1. os	sg	kořen
333.	zúčastnit	5	5	u/ú	infinitiv	n/a	n/a	kořen
334.	zabývat	5	5	y/ý	infinitiv	n/a	n/a	kořen
335.	přemýšlel	5	5	y/ý	minulý	n/a	sg	kořen
336.	uděla	5	4	a/á	budoucí	3. os	sg	koncovka
337.	běham	5	4	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka
338.	děláme	5	5	a/á	přítomný	1. os	pl	koncovka
339.	posloucha	5	5	a/á	přítomný	3. os	sg	koncovka
340.	domluvíme	5	5	i/í	budoucí	1. os	pl	koncovka
341.	koupíme	5	4	i/í	budoucí	1. os	pl	koncovka
342.	oslavíme	5	5	i/í	budoucí	1. os	pl	koncovka
343.	bavi	5	5	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
344.	dělají	5	5	i/í	přítomný	3. os	pl	koncovka
345.	existují	5	5	i/í	přítomný	3. os	pl	koncovka
346.	nelíbí	5	5	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
347.	nemusi	5	4	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
348.	nerozumi	5	5	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
349.	neumím	5	5	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
350.	nudím	5	4	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
351.	slaví	5	5	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
352.	snažím	5	5	i/í	přítomný	1. os	sg	koncovka
353.	vadí	5	4	i/í	přítomný	3. os	sg	koncovka
335.	přemýšlel	5	5	y/ý	minulý	n/a	sg	kořen
336.	uděla	5	4	a/á	budoucí	3. os	sg	koncovka
337.	běham	5	4	a/á	přítomný	1. os	sg	koncovka

10.1.3 Nejproblematictější slovní tvary adjektiv v rámci typu chyby Quant0

Č.	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	krasné	225	166	a/á	kořen
2.	rad	156	96	a/á	kořen
3.	krasná	130	111	a/á	kořen
4.	krasný	118	99	a/á	kořen

5.	rada	109	77	a/á	kořen
6.	česke	107	84	e/é	koncovka
7.	domací	103	90	a/á	zakončení <i>-áci</i>
8.	velky	98	79	y/ý	koncovka
9.	hezke	79	67	e/é	koncovka
10.	zajímave	71	61	e/é	koncovka
11.	velka	61	49	a/á	koncovka
12.	těžke	57	48	e/é	koncovka
13.	příští	57	51	i/í	kořen
14.	dobry	57	51	y/ý	koncovka
15.	nejlepší	53	43	i/í	koncovka
16.	zajímavé	51	46	i/í	kořen
17.	krátké	47	46	a/á	kořen
18.	cely	47	45	y/ý	koncovka
19.	velke	46	41	e/é	koncovka
20.	zajímavý	46	42	i/í	kořen
21.	různych	41	35	y/ý	koncovka
22.	česka	38	32	a/á	koncovka
23.	krasnou	38	38	a/á	kořen
24.	důležité	36	32	e/é	koncovka
25.	krasných	35	34	a/á	kořen
26.	ruzné	35	30	u/ů	kořen
27.	hezka	34	31	a/á	koncovka
28.	různe	34	30	e/é	koncovka
29.	dobře	34	31	e/é	koncovka
30.	minulem	32	28	e/é	koncovka
31.	lepší	32	24	i/í	koncovka
32.	dobra	31	30	a/á	koncovka
33.	ideální	31	24	a/á	zakončení <i>-ální</i>
34.	radi	30	28	a/á	kořen
35.	možne	30	28	e/é	koncovka
36.	mila	28	28	a/á	koncovka
37.	nove	28	25	e/é	koncovka
38.	znamé	27	25	a/á	kořen
39.	oblíbený	27	25	i/í	kořen
40.	novy	27	24	y/ý	koncovka
41.	česky	26	23	y/ý	koncovka
42.	různých	25	23	u/ů	kořen
43.	volny	25	21	y/ý	koncovka
44.	mala	24	20	a/á	koncovka
45.	nejkrasnější	24	23	a/á	kořen
46.	statní	23	22	a/á	kořen
47.	těžka	22	21	a/á	koncovka
48.	známý	22	18	a/á	kořen
49.	oblíbené	22	20	i/í	kořen

50.	minuly	22	21	y/ý	koncovka
51.	normalní	21	18	a/á	zakončení <i>-ální</i>
52.	noveho	21	18	e/é	koncovka
53.	špatne	21	20	e/é	koncovka
54.	maly	21	21	y/ý	koncovka
55.	celem	20	18	e/é	koncovka
56.	vysoke	20	17	e/é	koncovka
57.	vyborné	20	19	y/ý	předpona <i>vý-</i>
58.	zajímava	19	19	a/á	koncovka
59.	narodní	19	19	a/á	předpona <i>ná-</i>
60.	jine	19	19	e/é	koncovka
61.	bilé	19	19	i/í	kořen
62.	krásne	18	17	e/é	koncovka
63.	krásna	17	17	a/á	koncovka
64.	moderni	17	17	i/í	koncovka
65.	zajímavý	17	17	y/ý	koncovka
66.	znamá	16	15	a/á	kořen
67.	dobrego	16	16	e/é	koncovka
68.	smaženy	16	14	y/ý	koncovka
69.	vyborný	16	14	y/ý	předpona <i>vý-</i>
70.	důležitá	15	15	a/á	koncovka
71.	historicke	15	14	e/é	koncovka
72.	cizi	15	12	i/í	koncovka
73.	bilá	15	13	i/í	kořen
74.	důležité	15	14	u/ů	kořen
75.	vesely	15	14	y/ý	koncovka
76.	nemocna	14	14	a/á	koncovka
77.	jinych	14	13	y/ý	koncovka
78.	těžky	14	12	y/ý	koncovka
79.	socialní	13	13	a/á	zakončení <i>-ální</i>
80.	jineho	13	13	e/é	koncovka
81.	drahe	13	13	e/é	koncovka
82.	vepřove	13	12	e/é	koncovka
83.	domáci	13	12	i/í	koncovka
84.	nejdůležitější	13	12	u/ů	kořen
85.	stejny	13	13	y/ý	koncovka
86.	stary	13	13	y/ý	koncovka
87.	připaleny	12	12	a/á	kořen
88.	spravné	12	11	a/á	kořen
89.	nejznámější	12	11	a/á	kořen
90.	specialní	12	12	a/á	zakončení <i>-ální</i>
91.	populární	12	11	a/á	zakončení <i>-ární</i>
92.	velkem	12	12	e/é	koncovka
93.	stare	12	11	e/é	koncovka
94.	zařízený	12	11	i/í	kořen

95.	štihlá	12	12	i/í	kořen
96.	nejoblíbenější	12	12	i/í	kořen
97.	oblíbenou	12	12	i/í	kořen
98.	zajímavá	12	12	i/í	kořen
99.	chytry	12	11	y/ý	koncovka
100.	mezinárodní	11	11	a/á	kořen
101.	zakladní	11	10	a/á	předpona <i>zá-</i>
102.	jinem	11	11	e/é	koncovka
103.	českem	11	11	e/é	koncovka
104.	českeho	11	10	e/é	koncovka
105.	male	11	10	e/é	koncovka
106.	příšti	11	11	i/í	koncovka
107.	pracovní	11	11	i/í	koncovka
108.	humanitní	11	4	i/í	koncovka
109.	hlavní	11	11	i/í	koncovka
110.	zajímavých	11	11	i/í	kořen
111.	zajímavou	11	10	i/í	kořen
112.	štihlý	11	11	i/í	kořen
113.	přijímací	11	9	i/í	kořen
114.	důležitá	11	10	u/ů	kořen
115.	stará	10	9	a/á	koncovka
116.	krátký	10	9	a/á	kořen
117.	zvláštní	10	9	a/á	kořen
118.	nutně	10	10	e/é	koncovka
119.	nejlepších	10	10	i/í	koncovka
120.	příjemné	10	10	i/í	předpona <i>pří-</i>
121.	příjemný	10	9	i/í	předpona <i>pří-</i>
122.	modní	10	9	o/ó	kořen
123.	českých	10	9	y/ý	koncovka
124.	veselá	9	8	a/á	koncovka
125.	přátelský	9	9	a/á	kořen
126.	přátelská	9	9	a/á	kořen
127.	aktuální	9	9	a/á	zakončení <i>-ální</i>
128.	volně	9	9	e/é	koncovka
129.	černě	9	8	e/é	koncovka
130.	lehce	9	8	e/é	koncovka
131.	starší	9	8	i/í	koncovka
132.	mladší	9	8	i/í	koncovka
133.	zajímavého	9	9	i/í	kořen
134.	bilou	9	8	i/í	kořen
135.	dobrych	9	8	y/ý	koncovka
136.	špatný	9	8	y/ý	koncovka
137.	hezky	9	8	y/ý	koncovka
138.	štíhla	8	8	a/á	koncovka
139.	vysoká	8	8	a/á	koncovka

140.	podobna	8	5	a/á	koncovka
141.	mlada	8	8	a/á	koncovka
142.	chutna	8	8	a/á	koncovka
143.	znamých	8	8	a/á	kořen
144.	krasného	8	8	a/á	kořen
145.	krasným	8	7	a/á	kořen
146.	sladkeho	8	8	e/é	koncovka
147.	pěčne	8	8	e/é	koncovka
148.	červene	8	8	e/é	koncovka
149.	středni	8	8	i/í	koncovka
150.	obchodniho	8	8	i/í	koncovka
151.	dobři	8	6	i/í	koncovka
152.	sportovni	8	7	i/í	koncovka
153.	největši	8	7	i/í	koncovka
154.	nizký	8	8	i/í	kořen
155.	zajímavych	8	8	y/ý	koncovka
156.	hezkych	8	8	y/ý	koncovka
157.	černy	8	8	y/ý	koncovka
158.	skvěla	7	7	a/á	koncovka
159.	pracovita	7	7	a/á	koncovka
160.	cela	7	7	a/á	koncovka
161.	vanoční	7	4	a/á	kořen
162.	kratkou	7	7	a/á	kořen
163.	nejkrasnějších	7	7	a/á	kořen
164.	nakupní	7	6	a/á	předpona <i>ná-</i>
165.	malem	7	5	e/é	koncovka
166.	bíle	7	7	e/é	koncovka
167.	nejlepšího	7	6	i/í	koncovka
168.	kulturni	7	7	i/í	koncovka
169.	nejhezčí	7	6	i/í	koncovka
170.	oblíbená	7	7	i/í	kořen
171.	nepříjemný	7	7	i/í	předpona <i>pří-</i>
172.	Karluv	7	6	u/ů	koncovka
173.	romanticky	7	7	y/ý	koncovka
174.	Karlovych	7	7	y/ý	koncovka
175.	mily	7	7	y/ý	koncovka
176.	žluta	6	6	a/á	koncovka
177.	nova	6	5	a/á	koncovka
178.	dlouha	6	6	a/á	koncovka
179.	hutna	6	4	a/á	koncovka
180.	znamého	6	5	a/á	kořen
181.	znamým	6	5	a/á	kořen
182.	krasnými	6	6	a/á	kořen
183.	individuální	6	5	a/á	zakončení <i>-ální</i>
184.	novem	6	6	e/é	koncovka

185.	svařene	6	5	e/é	koncovka
186.	volneho	6	6	e/é	koncovka
187.	špatneho	6	5	e/é	koncovka
188.	oblíbene	6	6	e/é	koncovka
189.	komplikovane	6	5	e/é	koncovka
190.	konkretní	6	6	e/é	zakončení <i>-étní</i>
191.	mnozi	6	4	i/í	koncovka
192.	menši	6	4	i/í	koncovka
193.	větši	6	5	i/í	koncovka
194.	přijímaci	6	6	i/í	koncovka
195.	užasný	6	6	u/ú	předpona <i>ú-</i>
196.	důležitý	6	5	u/ů	kořen
197.	důležitou	6	6	u/ů	kořen
198.	novými	6	6	y/ý	koncovka
199.	nových	6	6	y/ý	koncovka
200.	vysokých	6	6	y/ý	koncovka
201.	připáleny	6	6	y/ý	koncovka
202.	ženska	5	4	a/á	koncovka
203.	šťastna	5	5	a/á	koncovka
204.	špatna	5	5	a/á	koncovka
205.	vdana	5	5	a/á	koncovka
206.	smutna	5	5	a/á	koncovka
207.	různa	5	5	a/á	koncovka
208.	možna	5	5	a/á	koncovka
209.	černa	5	5	a/á	koncovka
210.	nadherné	5	5	a/á	kořen
211.	spravnou	5	5	a/á	kořen
212.	statních	5	4	a/á	kořen
213.	krasném	5	5	a/á	kořen
214.	krasní	5	5	a/á	kořen
215.	čokoladový	5	5	a/á	kořen
216.	narodního	5	5	a/á	předpona <i>ná-</i>
217.	emocionální	5	4	a/á	zakončení <i>-ální</i>
218.	maleho	5	5	e/é	koncovka
219.	spojene	5	5	e/é	koncovka
220.	italske	5	5	e/é	koncovka
221.	dlouhe	5	5	e/é	koncovka
222.	hezkeho	5	5	e/é	koncovka
223.	celeho	5	5	e/é	koncovka
224.	chutne	5	5	e/é	koncovka
225.	televizni	5	4	i/í	koncovka
226.	nejdůležitější	5	5	i/í	koncovka
227.	nemocni	5	5	i/í	koncovka
228.	obchodni	5	5	i/í	koncovka
229.	oblíbených	5	5	i/í	kořen

230.	nejzajímavější	5	5	i/í	kořen
231.	liná	5	5	i/í	kořen
232.	oblíbeným	5	5	i/í	kořen
233.	bilý	5	4	i/í	kořen
234.	přírodní	5	5	i/í	předpona <i>pří-</i>
235.	ruzný	5	5	u/ů	kořen
236.	velkých	5	5	y/ý	koncovka
237.	zdravy	5	5	y/ý	koncovka
238.	teply	5	5	y/ý	koncovka
239.	mlady	5	5	y/ý	koncovka
240.	oblíbeny	5	5	y/ý	koncovka
241.	nemocny	5	5	y/ý	koncovka
242.	jiny	5	5	y/ý	koncovka
243.	horky	5	5	y/ý	koncovka
244.	čerstvy	5	5	y/ý	koncovka
245.	drahy	5	5	y/ý	koncovka
246.	krásny	5	5	y/ý	koncovka
247.	byvalý	5	5	y/ý	kořen
248.	vybornou	5	5	y/ý	předpona <i>vy-</i>

10.1.4 Nejproblematičtější slovní tvary adverbii v rámci typu chyby Quant0

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	take	398	181	e/é	zakončení
2.	například	269	187	i/í	kořen
3.	rano	193	151	a/á	kořen
4.	možna	131	95	a/á	zakončení
5.	vic	102	72	i/í	kořen
6.	blizko	97	84	i/í	kořen
7.	uplně	77	61	u/ú	předpona <i>ú-</i>
8.	vice	69	52	i/í	kořen
9.	domu	62	58	u/ů	zakončení
10.	zitra	54	47	i/í	kořen
11.	spravně	39	33	a/á	kořen
12.	malo	38	36	a/á	kořen
13.	lepe	36	29	e/é	kořen
14.	nejdřív	36	31	i/í	kořen
15.	lito	34	34	i/í	kořen
16.	pořad	32	29	a/á	kořen
17.	vyborně	32	30	y/ý	předpona <i>vy-</i>
18.	zatím	31	25	i/í	kořen
19.	dříve	26	22	i/í	kořen
20.	krasně	25	24	a/á	kořen

21.	vubec	23	21	u/ů	kořen
22.	dřív	23	21	i/í	kořen
23.	davno	23	22	a/á	kořen
24.	přiliš	21	18	i/í	kořen
25.	nejvic	20	19	i/í	kořen
26.	normalně	18	18	a/á	zakončení <i>-álně</i>
27.	zpatky	16	15	a/á	kořen
28.	nedavno	14	14	a/á	kořen
29.	krat	14	13	a/á	kořen
30.	dale	13	13	a/á	kořen
31.	zejména	12	12	e/é	kořen
32.	pravě	12	11	a/á	kořen
33.	meně	11	10	e/é	kořen
34.	uspěšně	11	9	u/ú	předpona <i>ú-</i>
35.	nejdříve	10	10	i/í	kořen
36.	spíš	9	8	i/í	kořen
37.	teměř	9	7	e/é	kořen
38.	dal	9	9	a/á	kořen
39.	nahodou	9	9	a/á	předpona <i>ná-</i>
40.	zaroveň	8	7	a/á	kořen
41.	příjemně	7	5	i/í	předpona <i>pří-</i>
42.	naštěstí	7	6	i/í	zakončení
43.	zřídka	6	6	i/í	kořen
44.	malokdy	6	5	a/á	kořen
45.	užasně	6	5	u/ú	předpona <i>ú-</i>
46.	zaprve	6	6	e/é	zakončení
47.	minimalně	6	6	a/á	zakončení <i>-álně</i>
48.	zajímavě	5	5	i/í	kořen
49.	především	5	5	i/í	kořen
50.	neustále	5	5	a/á	kořen
51.	miň	5	5	i/í	kořen
52.	nejlepe	5	5	e/é	kořen
53.	nahle	5	5	a/á	kořen
54.	stale	5	5	a/á	kořen
55.	každopadně	5	4	a/á	kořen
56.	važně	5	5	a/á	kořen
57.	zvláště	5	5	a/á	kořen

10.1.5 Nejproblematičtější slovní tvary zájmen v rámci typu chyby Quant0

Č.	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	ja	793	594	a/á	kořen
2.	každy	280	200	y/ý	koncovka

3.	muj	114	98	u/ů	kořen
4.	ktery	112	105	y/ý	koncovka
5.	nas	100	93	a/á	kořen
6.	kterí	88	75	i/í	koncovka
7.	ktere	86	77	e/é	koncovka
8.	meho	85	77	e/é	koncovka
9.	sve	82	72	e/é	koncovka
10.	Naš	79	69	a/á	kořen
11.	ktera	75	73	a/á	koncovka
12.	kterem	72	59	e/é	koncovka
13.	jeji	69	58	i/í	koncovka
14.	tvuj	66	61	u/ů	kořen
15.	sam	66	60	a/á	kořen
16.	nam	63	53	a/á	kořen
17.	žadný	57	51	a/á	kořen
18.	žadné	56	50	a/á	kořen
19.	tim	48	45	i/í	koncovka
20.	nim	43	37	i/í	koncovka
21.	te	42	40	e/é	koncovka
22.	svuj	37	36	u/ů	kořen
23.	ni	37	30	i/í	koncovka
24.	svem	33	33	e/é	koncovka
25.	sveho	32	30	e/é	koncovka
26.	jaky	28	28	y/ý	koncovka
27.	me	27	23	e/é	koncovka
28.	mem	26	25	e/é	koncovka
29.	nějaky	24	23	y/ý	koncovka
30.	vam	24	20	a/á	kořen
31.	kterych	24	19	y/ý	koncovka
32.	vas	23	19	a/á	kořen
33.	některí	23	19	i/í	koncovka
34.	nějake	22	22	e/é	koncovka
35.	žadného	18	18	a/á	kořen
36.	každého	17	16	e/é	koncovka
37.	mych	17	16	y/ý	koncovka
38.	vaš	17	13	a/á	kořen
39.	každe	16	15	e/é	koncovka
40.	svym	16	15	y/ý	koncovka
41.	ma	15	15	a/á	koncovka
42.	nami	15	15	a/á	kořen
43.	žadnou	15	15	a/á	kořen
44.	každem	15	15	e/é	koncovka
45.	svymi	15	14	y/ý	koncovka
46.	svemu	14	13	e/é	koncovka
47.	teto	13	13	e/é	koncovka

48.	každa	13	12	a/á	koncovka
49.	svych	13	12	y/ý	koncovka
50.	naši	12	12	i/í	koncovka
51.	žadná	11	11	a/á	kořen
52.	takova	9	9	a/á	koncovka
53.	čim	9	9	i/í	koncovka
54.	kterym	9	9	y/ý	koncovka
55.	takovy	9	9	y/ý	koncovka
56.	takove	8	8	e/é	koncovka
57.	takoveho	8	8	e/é	koncovka
58.	každemu	8	8	e/é	koncovka
59.	nějakem	8	7	e/é	koncovka
60.	ktereho	7	7	e/é	koncovka
61.	mymi	7	5	y/ý	koncovka
62.	malokdo	6	6	a/á	kořen
63.	kteremu	6	6	e/é	koncovka
64.	nějakeho	6	6	e/é	koncovka
65.	timto	6	6	i/í	koncovka
66.	nějaka	6	5	a/á	koncovka
67.	žadných	5	5	a/á	kořen
68.	moji	5	5	i/í	koncovka

10.1.6 Nejproblematičtější slovní tvary substantiv v rámci typu chyby SingCh

Č.	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna znaků	Specifikace
1.	dovolenu	69	58	u/ou	skloňování substantivizovaných adjektiv
2.	lide	44	42	e/[éi]	skloňování <i>lidé</i>
3.	čao	42	34	o/u	špatně napsáno <i>čau</i>
4.	stůle	34	30	ů/o	alternace <i>ů/o</i>
5.	kamarádami	30	25	ami/y	koncovka Ipl
6.	neděle	26	24	e/i	koncovka Lsg
7.	mosta	23	21	a/u	konkurence koncovek <i>a/u</i>
8.	magnitofon	22	21	i/e	kořen
9.	životu	21	18	u/a	konkurence koncovek <i>a/u</i>
10.	kluba	21	17	a/u	konkurence koncovek <i>a/u</i>
11.	kamarádamy	20	15	amy/y	koncovka Ipl
12.	světu	16	14	u/[aě]	konkurence koncovek <i>a/u</i> , konkurence koncovek <i>u/[eě]</i>
13.	hotele	16	13	e/u	konkurence koncovek <i>u/[eě]</i>
14.	obličení	16	12	i/e	kořen
15.	angličtinu	14	13	č/š	kořen
16.	obrazke	14	13	e/u	konkurence koncovek <i>u/[eě]</i>
17.	restourace	14	10	o/a	kořen

18.	pátka	13	13	a/u	konkurence koncovek <i>a/u</i>
19.	Skype	13	11	e/u	skloňování cizích slov
20.	obchoda	11	11	a/u	konkurence koncovek <i>a/u</i>
21.	pesničky	11	11	e/í	kořen
22.	rodiči	11	10	i/e	koncovka Npl
23.	futbal	11	8	u/o	kořen
24.	restaurac	10	10	0/í	koncovka Gpl, Lsg a Npl
25.	maminke	10	10	k/c	alternace <i>k/c</i>
26.	skříňe	10	9	e/í	koncovka Lsg a Asg
27.	dovoleny	10	9	y/é	skloňování substantivizovaných adjektiv
28.	muzeuma	9	9	–	skloňování cizích slov
29.	rol	9	9	0/í	koncovka Asg
30.	stola	9	9	a/u	konkurence koncovek <i>a/u</i>
31.	lidé	9	9	é/í	skloňování lidí
32.	skřín	9	9	n/ň	kořen
33.	novinu	9	9	u/y	pluralia tantum
34.	klube	9	8	e/u	konkurence koncovek <i>u/[eě]</i>
35.	stůla	9	8	ů/o, a/u	alternace ů/o, konkurence koncovek <i>a/u</i>
36.	byta	9	7	a/u	konkurence koncovek <i>a/u</i>
37.	lesu	9	7	a/u	konkurence koncovek <i>a/u</i>
38.	oblíčení	9	4	í/e	kořen
39.	obrázka	8	8	–	rod
40.	otca	8	8	a/e	koncovka Asg a Gsg
41.	muža	8	8	a/e	koncovka Asg, Npl a Gsg
42.	hrada	8	8	a/u	konkurence koncovek <i>a/u</i>
43.	páteka	8	8	e/0, a/u	pohyblivé e, konkurence <i>a/u</i>
44.	pateka	8	8	e/0, a/u	pohyblivé e, konkurence <i>a/u</i> , kvantita
45.	obrázke	8	8	e/u	konkurence koncovek <i>u/[eě]</i>
46.	hodim	8	8	m/n	kořen
47.	restouraci	8	8	o/a	kořen
48.	stule	8	8	u/o	alternace ů/o
49.	roka	8	7	a/[uy]	konkurence koncovek <i>a/u</i> , koncovka Npl
50.	ovoci	8	7	i/e	koncovka Asg a Gsg
51.	rodičí	8	7	í/e	koncovka Npl a Apl
52.	UJOPu	8	6	u/ú	kvantita
53.	programa	7	7	a/0	rod
54.	rodičami	7	7	ami/i	koncovka Ipl
55.	lidě	7	7	ě/é, í, i	skloňování lidí
56.	tramvajem	7	7	em/í	rod
57.	procházke	7	7	k/c	alternace <i>k/c</i>
58.	přátelů	7	7	ů/0	skloňování přátelé
59.	věce	7	6	e/[ii]	koncovka Asg a Gpl
60.	sníhu	7	6	í/ě	alternace <i>í/ě</i>
61.	dítěm	6	6	0/te	koncovka Isg
62.	Vyšehrada	6	6	a/u	konkurence koncovek <i>a/u</i>

63.	názora	6	6	a/u	konkurence koncovek <i>a/u</i>
64.	mesicu	6	6	e/ě, i/í, u/ů	kvantita
65.	postele	6	6	e/i	koncovka Lsg
66.	moři	6	6	i/e	koncovka Gsg
67.	lidí	6	6	í/é	skloňování <i>lidé</i>
68.	Europě	6	6	u/v	kořen
69.	muzeumy	6	5	–	skloňování cizích slov
70.	ulica	6	5	a/e	koncovka Nsg
71.	ruske	6	5	e/u	konkurence koncovek <i>u/[eě]</i>
72.	Almatě	6	5	ě/y	skloňování cizích slov
73.	dědiček	6	5	i/e	kořen
74.	stupňů	6	5	n/ň	kořen
75.	kolhoty	6	5	o/a	kořen
76.	škřín	6	5	š/s, i/í, n/ň	kořen
77.	zvířatam	6	5	ů/a	koncovka Dpl
78.	subotu	6	4	u/o	kořen
79.	centruma	5	5	–	skloňování cizích slov
80.	výleta	5	5	a/[uě]	konkurence koncovek <i>a/u</i> , koncovka Lsg
81.	krat	5	5	a/á	kvantita
82.	bara	5	5	a/u	konkurence koncovek <i>a/u</i>
83.	hotela	5	5	a/u	konkurence koncovek <i>a/u</i>
84.	jezdenky	5	5	e/í	kořen
85.	jezdenku	5	5	e/í	kořen
86.	pokoje	5	5	e/í	koncovka Lsg
87.	člověke	5	5	e/u	koncovka Lsg
88.	tradicii	5	5	i/e	koncovka Apl, Lpl a Ipl
89.	křesli	5	5	i/e	koncovka Lsg
90.	pokojí	5	5	í/e, i/e	koncovka Nsg, Npl, Gsg a Lsg
91.	oknom	5	5	o/e	koncovka Isg
92.	Adamo	5	5	o/e	koncovka Vsg
93.	stress	5	5	s/0	cizí slovo
94.	centru	5	5	u/a	konkurence koncovek <i>a/u</i>
95.	stůlem	5	5	ů/o	alternace <i>ů/o</i>
96.	futbol	5	5	u/o, o/a	kořen
97.	Prahu	5	5	u/y	koncovka Gsg
98.	pravidl	5	4	0/e	pohyblivé <i>e</i>
99.	diploma	5	4	a/0, a/u	rod, konkurence <i>a/u</i>
100.	Almata	5	4	a/y	skloňování cizích slov
101.	situacie	5	4	e/0, i/0	koncovka Asg a Nsg
102.	Olomouce	5	4	e/í	koncovka Lsg
103.	metre	5	4	e/u	konkurence koncovek <i>u/[eě]</i>
104.	důma	5	4	ů/o, a/u	alternace <i>ů/o</i> , konkurence koncovek <i>a/u</i>
105.	soboty	5	4	y/u	koncovka Lsg
106.	studentev	5	3	ev/ů	koncovka Apl
107.	podnikatelstvo	5	2	–	neexistující slovo

108.	silvester	5	1	e/0	kořen
------	-----------	---	---	-----	-------

10.1.7 Nejproblematičtější slovní tvary verb v rámci typu chyby SingCh

Č.	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna znaků	Tvar slovesa	Specifikace
1.	sidí	67	49	i/e	přítomný	kořen
2.	stoí	45	22	0/j	přítomný	koncovka
3.	chcí	41	38	í/[ie]	přítomný	koncovka
4.	myslila	35	30	i/e	minulý	příznakové
5.	bydlila	29	24	i/e	minulý	příznakové
6.	vesí	25	18	e/i	přítomný	kořen
7.	musila	24	20	i/e	minulý	příznakové
8.	budet	24	17	t/0	budoucí	koncovka
9.	más	22	22	s/š	přítomný	háček
10.	sídí	20	16	í/e	přítomný	kořen
11.	řeknut	17	16	–	infinitiv	kořen
12.	bydlili	17	15	i/e	minulý	příznakové
13.	řeknul	14	12	–	minulý	příznakové
14.	řeknula	13	8	–	minulý	příznakové
15.	budut	13	8	t/0	budoucí	koncovka
16.	studujou	12	12	ou/i	přítomný	neutrální – nejde o chybu
17.	byde	12	11	y/u	budoucí	kořen
18.	pojeli	11	10	–	minulý	vid
19.	řekal	11	10	e/í	minulý	kořen
20.	muslím	11	10	u/y	přítomný	kořen
21.	exestuje	10	10	e/i	přítomný	kořen
22.	musili	10	9	i/e	minulý	příznakové
23.	pomoha	10	9	o/á	přítomný	kořen
24.	začat	9	9	a/í	infinitiv	vokál před -t
25.	svetí	9	9	e/í	přítomný	kořen
26.	světlo	9	9	ě/í	minulý	kořen
27.	navštěvit	9	8	ě/í	infinitiv	kořen
28.	budem	9	6	0/e	budoucí	příznakové
29.	řeknout	8	8	–	infinitiv	kořen
30.	jmenue	8	8	0/j	přítomný	koncovka
31.	řekat	8	8	e/í	infinitiv	kořen
32.	scházeme	8	8	e/í	přítomný	koncovka
33.	nemusila	8	8	i/e	minulý	příznakové
34.	večeřili	8	8	i/e	minulý	vokál před -l
35.	procházili	8	8	i/e	minulý	vokál před -l
36.	pomatuju	8	8	o/a	přítomný	kořen
37.	bydeš	8	8	y/u	budoucí	kořen

38.	myslila	8	7	í/e	minulý	vokál před -l
39.	pomohá	8	7	o/á	přítomný	kořen
40.	můžem	7	7	0/e	přítomný	příznakové
41.	navštevít	7	7	e/í	infinitiv	kořen
42.	svetilo	7	7	e/í	minulý	kořen
43.	otevřila	7	7	i/e	minulý	vokál před -l
44.	stýskám	7	7	m/0	přítomný	koncovka
45.	můžet	7	7	t/0	přítomný	koncovka
46.	slyšala	7	5	a/e	minulý	vokál před -l
47.	nemyslila	7	5	i/e	minulý	příznakové
48.	pomohat	7	5	o/á	infinitiv	kořen
49.	rozhodnuli	6	6	–	minulý	příznakové
50.	pojela	6	6	–	minulý	vid
51.	ctela	6	6	c/ch e/ě	minulý	kořen
52.	rozvíje	6	6	e/í	přítomný	koncovka
53.	bydu	6	6	y/u	budoucí	kořen
54.	mysím	6	5	y/u	přítomný	kořen
55.	jsmese	5	5	–	přítomný	zvrtné zájmeno
56.	jmenuj	5	5	0/e	přítomný	koncovka
57.	exestují	5	5	e/í	přítomný	kořen
58.	řekají	5	5	e/í	přítomný	kořen
59.	povědat	5	5	ě/í	infinitiv	kořen
60.	večeřila	5	5	i/e	minulý	vokál před -l
61.	procházila	5	5	i/e	minulý	vokál před -l
62.	musíla	5	5	í/e	minulý	vokál před -l
63.	zakopnul	5	4	–	minulý	příznakové
64.	pojdu	5	4	o/ů	budoucí	předpona <i>pů-</i>
65.	muju	5	4	u/y	přítomný	kořen
66.	jidu	5	3	i/0	přítomný	kořen
67.	pujedu	5	3	u/o	budoucí	předpona <i>po-</i>

10.1.8 Nejproblematičtější slovní tvary adjektiv v rámci typu chyby SingCh

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna znaků	Specifikace
1.	hlavné	27	22	e/í	měkká adjektiva
2.	lepše	16	14	e/í	měkká adjektiva
3.	zajmave	15	13	0/í	kořen
4.	jiny	13	11	y/é	koncovka
5.	český	12	11	–	příznakové
6.	těžky	12	11	y/é	koncovka
7.	různý	11	8	–	příznakové
8.	chutno	10	10	o/é	koncovka
9.	velky	10	10	y/é	koncovka

10.	vysoku	10	8	u/ou	koncovka
11.	dobry	9	9	y/é	koncovka
12.	velký	9	8	–	příznakové
13.	najlepší	9	5	a/e	předpona nej-
14.	modrý	8	8	–	příznakové
15.	malý	8	8	y/é	koncovka
16.	magisterský	8	4	–	příznakové
17.	zajmava	7	7	0/í; a/á	kořen, koncovka
18.	hlavná	7	7	á/í	měkká adjektiva
19.	Karlůva	7	7	ů/o	přivlastňovací adjektivum
20.	dobrý	7	7	y/é	příznakové
21.	zajímavý	7	7	y/é	koncovka
22.	důležitý	7	7	y/é	koncovka
23.	historický	7	6	–	příznakové
24.	různý	7	6	y/é	koncovka
25.	bakalářský	7	4	–	příznakové
26.	zajímavo	7	3	o/é	koncovka
27.	černý	6	6	–	příznakové
28.	zelený	6	6	–	příznakové
29.	zajmavy	6	6	0/í	kořen
30.	tradičné	6	6	é/í	měkká adjektiva
31.	součastně	6	6	t/0; ě/é	kořen, koncovka
32.	velku	6	6	u/ou	koncovka
33.	malu	6	6	u/ou	koncovka
34.	minulý	6	6	y/u	kořen
35.	Karlovom	6	5	om/ě	přivlastňovací adjektivum
36.	starša	6	4	a/í	měkká adjektiva
37.	drahý	5	5	–	příznakové
38.	hezký	5	5	–	příznakové
39.	malý	5	5	–	příznakové
40.	kvalitné	5	5	é/í	měkká adjektiva
41.	sportivní	5	5	i/o	kořen
42.	hutno	5	5	o/é	koncovka
43.	vlastnou	5	5	ou/í	měkká adjektiva
44.	stejný	5	5	y/é	koncovka
45.	nový	5	4	–	příznakové
46.	hezko	5	4	o/é	koncovka
47.	bílý	5	4	y/é	koncovka
48.	dlouhy	5	4	y/é	koncovka
49.	nový	5	4	y/é	koncovka
50.	dalše	5	3	e/í	měkká adjektiva

10.1.9 Nejproblematictější slovní tvary zájmen v rámci typu chyby SingCh

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna znaků	Specifikace
1.	mně	446	249	n/0	zájmeno <i>mě/mně/mi</i>
2.	ktery	43	38	y/é	koncovka
3.	všechni	34	30	e/í	kořen
4.	naša	31	27	a/e	koncovka
5.	te	30	25	e/í	koncovka
6.	moja	30	23	a/e	koncovka
7.	všecho	27	25	0/n	kořen
8.	tva	21	18	a/á	kvantita
9.	si	21	17	i/e	zvrtné zájmeno
10.	ses	18	17	s/0	zvrtné zájmeno
11.	všichi	12	11	0/n	kořen
12.	kteru	12	10	u/ou	koncovka
13.	me	11	11	e/[áíi]	koncovka, zájmeno <i>mě/mně/mi</i>
14.	moju	11	11	u/í	koncovka
15.	nějaky	11	9	y/é	koncovka
16.	všechné	11	8	e/o	koncovka
17.	moje	10	10	e/í	koncovka
18.	tenta	10	9	tato	kořen
19.	mi	10	5	i/ě	zájmeno <i>mě/mně/mi</i>
20.	všechné	9	9	é/y	koncovka
21.	tentu	9	9	tato	kořen
22.	všechny	9	8	0/n	kořen
23.	naše	9	8	e/í	koncovka
24.	mojí	9	8	í/e	koncovka
25.	všechi	9	8	i/e; 0/n	kořen
26.	který	8	8	ý/é	koncovka
27.	všichni	8	8	y/í	koncovka
28.	ti	7	7	i/[ěé]	koncovka
29.	našu	7	7	u/í	koncovka
30.	některý	7	7	ý/é	koncovka
30.	některý	7	7	ý/é	koncovka
31.	kter	7	6	0/ý	koncovka
32.	tobe	7	6	e/ě	háček
33.	tě	7	6	ě/í	koncovka
34.	temto	7	6	e/o	kořen
35.	svoju	7	4	u/í	koncovka
36.	můji	7	4	ů/o	kořen
37.	všehno	6	6	h/ch	kořen
38.	kteri	6	6	i/é	koncovka
39.	všechí	6	6	í/y	koncovka

40.	mojem	6	6	mém	koncovka
41.	sobou	6	6	o/e	kořen
42.	svoje	6	5	e/í	koncovka
43.	tot	6	5	ten	kořen
44.	všichn	5	5	0/i	koncovka
45.	tvoja	5	5	a/e	koncovka
46.	našé	5	5	é/e	koncovka
47.	svemi	5	5	e/ý	koncovka
48.	ním	5	5	í/ě	koncovka
49.	tobou	5	5	o/e	kořen
50.	svoj	5	5	o/ů	kořen
51.	tvoj	5	5	o/ů	kořen
52.	tomu	5	5	u/0	koncovka
53.	některý	5	5	y/é	koncovka

10.1.10 Nejproblematičtější slovní tvary substantiv v rámci typu chyby Quant1

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	lídí	87	63	í/i	lexém <i>lidé</i>
2.	lidi	78	55	í/i; i/é	lexém <i>lidé</i>
3.	můž	63	41	ů/u	kořen
4.	život	62	47	í/i	kořen
5.	hodín	58	39	í/i	kořen
6.	televizí	45	40	í/i	koncovka
7.	máso	35	26	á/a	kořen
8.	obráz	31	25	á/a	kořen
9.	pívo	30	24	í/i	kořen
10.	rádost	29	26	á/a	kořen
11.	lidí	29	26	í/i	lexém <i>lidé</i>
12.	dětí	29	24	í/i	koncovka
13.	mamínka	28	25	í/i	kořen
14.	muží	26	12	í/i	koncovka
15.	vlív	24	21	í/i	kořen
16.	češtínu	24	20	í/i	kořen
17.	života	23	18	í/i	kořen
18.	očí	22	22	í/i	koncovka
19.	nedělí	19	17	í/i	koncovka
20.	moří	19	17	í/i	koncovka
21.	Češi	19	14	í/i	koncovka
22.	novíny	18	18	í/i	kořen
23.	narozeníny	18	17	í/i	kořen
24.	lídem	18	16	í/i	lexém <i>lidé</i>
25.	zemí	18	14	í/i	koncovka

26.	budoucností	17	17	í/i	koncovka
27.	zdraví	17	16	á/a	kořen
28.	líde	17	13	í/i	lexém <i>lidé</i>
29.	večeří	16	16	í/i	koncovka
30.	kína	16	15	í/i	kořen
31.	dén	16	14	é/e	kořen
32.	židle	16	12	í/i	kořen
33.	čas	15	13	á/a	kořen
34.	televízi	14	14	í/i	kořen
35.	dopís	14	14	í/i	kořen
36.	domů	14	12	ů/u	koncovka
37.	noviný	13	13	ý/y	koncovka
38.	lidmi	12	12	í/i	lexém <i>lidé</i>
39.	rodína	12	10	í/i	kořen
40.	hrád	11	11	á/a	kořen
41.	restaurací	11	11	í/i	koncovka
42.	rodíče	11	11	í/i	kořen
43.	dívadla	11	11	í/i	kořen
44.	babíčka	11	11	í/i	kořen
45.	práci	11	10	á/a	koncovka
46.	divádra	11	10	á/a	kořen
47.	vlásky	11	10	á/a	kořen
48.	slunce	11	10	ů/u	kořen
49.	kníhu	11	9	í/i	kořen
50.	obráze	10	10	á/a	kořen
51.	kolejí	10	10	í/i	koncovka
52.	většina	10	10	í/i	kořen
53.	předstávení	10	9	á/a	kořen
54.	hodiny	10	9	í/i	kořen
55.	židlé	9	9	é/e	koncovka
56.	věcí	9	9	í/i	koncovka
57.	televize	9	9	í/i	kořen
58.	lídé	9	9	í/i	lexém <i>lidé</i>
59.	lídmi	9	9	í/i	lexém <i>lidé</i>
60.	pokojí	9	8	í/i	koncovka
61.	životě	9	8	í/i	kořen
62.	zima	9	8	í/i	kořen
63.	korůn	9	6	ů/u	kořen
64.	můži	9	5	ů/u	kořen
65.	Vyšehrad	8	8	á/a	kořen
66.	postél	8	8	é/e	kořen
67.	postelí	8	8	í/i	koncovka
68.	nocí	8	8	í/i	koncovka
69.	ulicí	8	8	í/i	koncovka
70.	rodínu	8	8	í/i	kořen

71.	stránu	8	7	á/a	kořen
72.	obchodéch	8	7	é/e	koncovka
73.	podník	8	7	í/i	kořen
74.	tenís	8	6	í/i	kořen
75.	film	8	6	í/i	kořen
76.	obléčení	8	4	é/e	kořen
77.	vztáhy	7	7	á/a	kořen
78.	mása	7	7	á/a	kořen
79.	síl	7	7	í/i	koncovka
80.	mínut	7	7	í/i	kořen
81.	strány	7	6	á/a	kořen
82.	pocít	7	6	í/i	kořen
83.	univerzité	7	6	í/i	kořen
84.	být	7	6	ý/y	kořen
85.	býtu	7	6	ý/y	kořen
86.	jazyk	7	6	ý/y	kořen
87.	zímě	7	5	í/i	kořen
88.	horý	7	5	ý/y	koncovka
89.	program	6	6	á/a	kořen
90.	potraviny	6	6	á/a	kořen
91.	pozdrávem	6	6	á/a	kořen
92.	ználosti	6	6	á/a	kořen
93.	společností	6	6	í/i	koncovka
94.	angličtinu	6	6	í/i	kořen
95.	univerzitu	6	6	í/i	kořen
96.	kníhy	6	6	í/i	kořen
97.	čeština	6	6	í/i	kořen
98.	mamínku	6	6	í/i	kořen
99.	vlasý	6	6	ý/y	koncovka
100.	zvyky	6	6	ý/y	kořen
101.	žená	6	5	á/a	koncovka
102.	jazyk	6	5	á/a	kořen
103.	žena	6	5	é/e	kořen
104.	podzím	6	5	í/i	kořen
105.	narozeniný	6	5	ý/y	koncovka
106.	dný	6	5	ý/y	koncovka
107.	obrázy	6	4	á/a	kořen
108.	ruštině	6	4	í/i	kořen
109.	vstupenký	6	4	ý/y	koncovka
110.	hrádu	5	5	á/a	kořen
111.	hlád	5	5	á/a	kořen
112.	překvápění	5	5	á/a	kořen
113.	rodiná	5	5	á/a	kořen
114.	Práze	5	5	á/a	kořen
115.	počasí	5	5	á/a	kořen

116.	školé	5	5	é/e	koncovka
117.	židlí	5	5	í/i	koncovka
118.	studentí	5	5	í/i	koncovka
119.	rodičí	5	5	í/i	koncovka
120.	rodíny	5	5	í/i	kořen
121.	mamínce	5	5	í/i	kořen
122.	centrů	5	5	ů/u	koncovka
123.	roků	5	5	ů/u	koncovka
124.	centrům	5	5	ů/u	koncovka
125.	vzdůch	5	5	ů/u	kořen
126.	vlákem	5	4	á/a	kořen
127.	lét	5	4	é/e	kořen
128.	odpočinek	5	4	í/i	kořen
129.	smýsl	5	4	ý/y	kořen
130.	záhradě	5	3	á/a	kořen
131.	ženami	5	2	á/a	koncovka

10.1.11 Nejproblematičtější slovní tvary verb v rámci typu chyby Quant1

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Tvar slovesa	Specifikace
1.	chcí	140	97	í/i	přítomný	koncovka
2.	býl	72	54	ý/y	minulý	vokál před -l
3.	napsát	61	55	á/a	infinitiv	vokál před -t
4.	mýslím	53	33	ý/y	přítomný	kořen
5.	býla	48	38	ý/y	minulý	vokál před -l
6.	studovat	41	25	á/a	infinitiv	vokál před -t
7.	mluvít	39	30	í/i	infinitiv	vokál před -t
8.	býlo	38	33	ý/y	minulý	vokál před -l
9.	májí	33	27	á/a	přítomný	koncovka
10.	bých	28	24	ý/y	kondicionál	kořen
11.	bylí	27	23	í/i	minulý	koncovka
12.	budé	24	19	é/e	budoucí	koncovka
13.	koupít	22	19	í/i	infinitiv	vokál před -t
14.	dostát	22	14	á/a	infinitiv	vokál před -t
15.	dělát	21	19	á/a	infinitiv	vokál před -t
16.	žiju	20	18	í/i	přítomný	kořen
17.	píju	20	16	í/i	přítomný	kořen
18.	líbilo	19	18	í/i	minulý	vokál před -l
19.	bylá	19	17	á/a	minulý	koncovka
20.	mělí	17	15	í/i	minulý	koncovka
21.	žije	17	15	í/i	přítomný	kořen
22.	visí	17	12	í/i	přítomný	kořen
23.	čté	16	16	é/e	přítomný	koncovka

24.	chodít	16	16	í/i	infinitiv	vokál před -t
25.	píli	16	14	í/i	minulý	vokál před -l
26.	půjdeme	16	9	é/e	budoucí	koncovka
27.	zeptát	15	15	á/a	infinitiv	vokál před -t
28.	bávilí	15	15	á/a	minulý	kořen
29.	dála	15	14	á/a	minulý	vokál před -l
30.	napíš	15	14	í/i	imperativ	kořen
31.	výbrat	15	14	ý/y	infinitiv	předpona vy-
32.	dívát	14	14	á/a	infinitiv	vokál před -t
33.	hráju	14	14	á/a	přítomný	kořen
34.	líbila	14	14	í/i	minulý	vokál před -l
35.	líbil	14	14	í/i	minulý	vokál před -l
36.	vidím	14	13	í/i	přítomný	kořen
37.	nechcí	13	13	í/i	přítomný	koncovka
38.	stárat	13	12	á/a	infinitiv	kořen
39.	vařit	13	12	í/i	infinitiv	vokál před -t
40.	učít	13	12	í/i	infinitiv	vokál před -t
41.	pracovat	13	11	á/a	infinitiv	kořen
42.	šli	13	11	í/i	minulý	koncovka
43.	býli	13	11	ý/y	minulý	vokál před -l
44.	pracovát	13	10	á/a	infinitiv	vokál před -t
45.	naučit	13	8	í/i	infinitiv	vokál před -t
46.	nákupuju	12	12	á/a	přítomný	předpona na-
47.	hledát	12	11	á/a	infinitiv	vokál před -t
48.	nákupovat	11	11	á/a	infinitiv	předpona na-
49.	pozvát	11	11	á/a	infinitiv	vokál před -t
50.	uvidíme	11	11	í/i	přítomný	kořen
51.	čekát	11	10	á/a	infinitiv	vokál před -t
52.	setkát	11	10	á/a	infinitiv	vokál před -t
53.	stálo	11	9	á/a	minulý	vokál před -l
54.	podívát	10	10	á/a	infinitiv	vokál před -t
55.	vypadá	10	10	á/a	přítomný	kořen
56.	napsál	10	9	á/a	minulý	vokál před -l
57.	psála	10	9	á/a	minulý	vokál před -l
58.	nevadí	10	9	á/a	přítomný	kořen
59.	přijel	10	9	í/i	minulý	předpona při-
60.	můsí	10	8	ů/u	přítomný	kořen
61.	budeme	10	7	é/e	budoucí	koncovka
62.	stáne	9	9	á/a	budoucí	kořen
63.	udělát	9	9	á/a	infinitiv	vokál před -t
64.	plavát	9	9	á/a	infinitiv	vokál před -t
65.	známená	9	9	á/a	přítomný	kořen
66.	chodíl	9	9	í/i	minulý	vokál před -l
67.	děkují	9	9	í/i	přítomný	koncovka
68.	nakupovát	9	8	á/a	infinitiv	vokál před -t

69.	poznát	9	8	á/a	infinitiv	vokál před -t
70.	jé	9	8	é/e	přítomný	koncovka
71.	jelí	9	8	í/i	minulý	koncovka
72.	přišel	9	8	í/i	minulý	předpona <i>při-</i>
73.	pracuje	9	6	á/a	přítomný	kořen
74.	nosít	9	6	í/i	infinitiv	vokál před -t
75.	návštívit	8	8	á/a	infinitiv	předpona <i>na-</i>
76.	popsát	8	8	á/a	infinitiv	vokál před -t
77.	příjet	8	8	í/i	infinitiv	předpona <i>pří-</i>
78.	jezdít	8	8	í/i	infinitiv	vokál před -t
79.	pílí	8	8	í/i	minulý	koncovka
80.	nelíbilo	8	8	í/i	minulý	vokál před -l
81.	nepsála	8	7	á/a	minulý	vokál před -l
82.	snáží	8	7	á/a	přítomný	kořen
83.	rosté	8	7	é/e	přítomný	koncovka
84.	slavit	8	7	í/i	infinitiv	vokál před -t
85.	přijela	8	7	í/i	minulý	předpona <i>při-</i>
86.	plávat	7	7	á/a	infinitiv	kořen
87.	trvát	7	7	á/a	infinitiv	vokál před -t
88.	vzál	7	7	á/a	minulý	vokál před -l
89.	začál	7	7	á/a	minulý	vokál před -l
90.	spál	7	7	á/a	minulý	vokál před -l
91.	chcé	7	7	é/e	přítomný	koncovka
92.	tancovalí	7	7	í/i	minulý	koncovka
93.	uvídím	7	7	í/i	přítomný	kořen
94.	zůstát	7	6	á/a	infinitiv	vokál před -t
95.	začal	7	6	á/a	minulý	předpona <i>za-</i>
96.	píla	7	6	í/i	minulý	vokál před -l
97.	chtělá	7	5	á/a	minulý	koncovka
98.	pojedeme	7	5	é/e	budoucí	koncovka
99.	mluvíli	7	5	í/i	minulý	vokál před -l
100.	ochutnat	6	6	á/a	infinitiv	vokál před -t
101.	diváli	6	6	á/a	minulý	kořen
102.	nákupoval	6	6	á/a	minulý	předpona <i>na-</i>
103.	dostála	6	6	á/a	minulý	vokál před -l
104.	začála	6	6	á/a	minulý	vokál před -l
105.	jdáme	6	6	é/e	přítomný	koncovka
106.	jměnuje	6	6	é/e	přítomný	kořen
107.	vidět	6	6	í/i	infinitiv	kořen
108.	začalí	6	6	í/i	minulý	koncovka
109.	viděla	6	6	í/i	minulý	kořen
110.	píl	6	6	í/i	minulý	vokál před -l
111.	pějeme	6	6	í/i	přítomný	kořen
112.	údělat	6	6	ú/u	infinitiv	předpona <i>u-</i>
113.	býly	6	6	ý/y	minulý	vokál před -l

114.	psál	6	5	á/a	minulý	vokál před -l
115.	začné	6	5	é/e	budoucí	koncovka
116.	přijít	6	5	í/i	infinitiv	předpona <i>pří-</i>
117.	změnil	6	4	í/i	minulý	vokál před -l
118.	můžů	6	4	ů/u	přítomný	koncovka
119.	podnikájí	6	2	á/a	přítomný	koncovka
120.	zaplátit	5	5	á/a	infinitiv	kořen
121.	porádit	5	5	á/a	infinitiv	kořen
122.	pomáhát	5	5	á/a	infinitiv	vokál před -t
123.	lyžovat	5	5	á/a	infinitiv	vokál před -t
124.	vybrát	5	5	á/a	infinitiv	vokál před -t
125.	sportovat	5	5	á/a	infinitiv	vokál před -t
126.	cestovat	5	5	á/a	infinitiv	vokál před -t
127.	zavolát	5	5	á/a	infinitiv	vokál před -t
128.	vstála	5	5	á/a	minulý	vokál před -l
129.	pozdávala	5	5	á/a	minulý	vokál před -l
130.	dostál	5	5	á/a	minulý	vokál před -l
131.	stárá	5	5	á/a	přítomný	kořen
132.	buděš	5	5	é/e	budoucí	koncovka
133.	sejdeme	5	5	é/e	budoucí	koncovka
134.	přijedu	5	5	í/i	budoucí	předpona <i>pří-</i>
135.	bavít	5	5	í/i	infinitiv	vokál před -t
136.	navštívit	5	5	í/i	infinitiv	vokál před -t
137.	žíl	5	5	í/i	minulý	vokál před -l
138.	sníla	5	5	í/i	minulý	vokál před -l
139.	koupil	5	5	í/i	minulý	vokál před -l
140.	žijeme	5	5	í/i	přítomný	kořen
141.	můsíme	5	5	ů/u	přítomný	kořen
142.	zvykla	5	5	ý/y	minulý	kořen
143.	poznála	5	4	á/a	minulý	vokál před -l
144.	dostané	5	4	é/e	budoucí	koncovka
145.	uvídet	5	4	í/i	infinitiv	kořen
146.	zlepšit	5	4	í/i	infinitiv	vokál před -t
147.	spojit	5	4	í/i	infinitiv	vokál před -t
148.	dívalí	5	4	í/i	minulý	koncovka
149.	narodíla	5	4	í/i	minulý	vokál před -l
150.	uvídiš	5	4	í/i	přítomný	kořen
151.	vidí	5	4	í/i	přítomný	kořen
152.	žijou	5	4	í/i	přítomný	kořen
153.	připravuje	5	4	í/i	přítomný	předpona <i>pří-</i>
154.	můsím	5	4	ů/u	přítomný	kořen
155.	chovat	5	3	á/a	infinitiv	vokál před -t
156.	mluvíla	5	3	í/i	minulý	vokál před -l
157.	šlá	5	2	á/a	minulý	koncovka

10.1.12 Nejproblematictější slovní tvary substantiv v rámci typu chyby Caron0

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna hlásek	Specifikace
1.	človek	177	131	e/ě	kořen
2.	měste	127	102	e/ě	koncovka
3.	univerzite	107	100	e/ě	koncovka
4.	světe	80	72	e/ě	koncovka
5.	človeka	77	60	e/ě	kořen
6.	nedeli	72	70	e/ě	kořen
7.	kvetiny	65	64	e/ě	kořen
8.	čestinu	54	48	s/š	kořen
9.	peněz	53	43	e/ě	koncovka
10.	živote	47	45	e/ě	koncovka
11.	Moskve	40	26	e/ě	koncovka
12.	pondělí	37	34	e/ě	kořen
13.	veci	37	31	e/ě	kořen
14.	odpověď	33	33	e/ě	kořen
15.	zivot	30	28	z/ž	kořen
16.	Evrope	29	25	e/ě	koncovka
17.	nedele	27	25	e/ě	kořen
18.	dedeček	27	20	e/ě	kořen
19.	rodine	24	21	e/ě	koncovka
20.	odpověď	23	23	d/d'	kořen
21.	rodice	23	17	c/č	kořen
22.	obed	20	19	e/ě	kořen
23.	mesto	18	17	e/ě	kořen
24.	vec	17	15	e/ě	kořen
25.	díte	16	15	e/ě	koncovka
26.	firme	15	15	e/ě	koncovka
27.	kreslo	15	14	r/ř	kořen
28.	hospode	15	11	e/ě	koncovka
29.	stěne	14	14	e/ě	koncovka
30.	okne	14	14	e/ě	koncovka
31.	návštevú	14	14	e/ě	kořen
32.	steně	14	13	e/ě	kořen
33.	skoly	14	13	s/š	kořen
34.	zidle	14	12	z/ž	kořen
35.	obchode	13	13	e/ě	koncovka
36.	fakulte	13	13	e/ě	koncovka
37.	svetlo	13	13	e/ě	kořen
38.	kvetina	13	13	e/ě	kořen
39.	svetě	13	13	e/ě	kořen
40.	stredú	13	13	r/ř	kořen
41.	výlete	13	12	e/ě	koncovka

42.	češtine	13	11	e/ě	koncovka
43.	tříde	12	11	e/ě	koncovka
44.	skole	12	10	s/š	kořen
45.	caj	11	11	c/č	kořen
46.	letište	11	11	e/ě	koncovka
47.	deti	11	11	e/ě	kořen
48.	kresle	11	11	r/ř	kořen
49.	dedečka	11	10	e/ě	kořen
50.	hore	11	10	r/ř	koncovka
51.	dome	11	9	e/ě	koncovka
52.	Nemecka	11	9	e/ě	kořen
53.	Albertove	10	10	e/ě	koncovka
54.	vecí	10	10	e/ě	kořen
55.	čestina	10	10	s/š	kořen
56.	muz	10	10	z/ž	kořen
57.	míste	10	9	e/ě	koncovka
58.	Španelska	10	9	e/ě	kořen
59.	patre	10	8	r/ř	koncovka
60.	kavárne	9	9	e/ě	koncovka
61.	zivotě	9	9	z/ž	kořen
62.	ruštine	9	8	e/ě	koncovka
63.	předmety	9	8	e/ě	kořen
64.	kulture	9	8	r/ř	koncovka
65.	mest	9	7	e/ě	kořen
66.	človekem	8	8	e/ě	kořen
67.	večeri	8	8	r/ř	kořen
68.	skolu	8	8	s/š	kořen
69.	Nemecko	8	7	e/ě	kořen
70.	strope	7	7	e/ě	koncovka
71.	svet	7	7	e/ě	kořen
72.	mesíc	7	7	e/ě	kořen
73.	skřín	7	7	n/ň	kořen
74.	zime	7	6	e/ě	koncovka
75.	zahrade	7	6	e/ě	koncovka
76.	rodicům	6	6	c/č	kořen
77.	cas	6	6	c/č	kořen
78.	clovek	6	6	c/č	kořen
79.	rodiců	6	6	c/č	kořen
80.	parkovište	6	6	e/ě	koncovka
81.	Vyšehrade	6	6	e/ě	koncovka
82.	dobe	6	6	e/ě	koncovka
83.	angličtine	6	6	e/ě	koncovka
84.	chate	6	6	e/ě	koncovka
85.	kvetna	6	6	e/ě	kořen
86.	detí	6	6	e/ě	kořen

87.	zena	6	6	z/ž	kořen
88.	Jekaterinburgu	6	5	e/ě	kořen
89.	loznice	6	5	z/ž	kořen
90.	casu	5	5	c/č	kořen
91.	kine	5	5	e/ě	koncovka
92.	universite	5	5	e/ě	koncovka
93.	léte	5	5	e/ě	koncovka
94.	zemědelství	5	5	e/ě	kořen
95.	umení	5	5	e/ě	kořen
96.	kvetin	5	5	e/ě	kořen
97.	moznost	5	5	z/ž	kořen
98.	zivota	5	5	z/ž	kořen
99.	hrade	5	4	e/ě	koncovka
100.	skupine	5	4	e/ě	koncovka
101.	náměstí	5	4	e/ě	kořen
102.	Nemecku	5	4	e/ě	kořen
103.	čestiny	5	4	s/š	kořen
104.	Budapešt	5	4	t/ť	kořen
105.	CR	5	3	c/č	kořen
106.	telocvik	5	2	e/ě	kořen

10.1.13 Nejproblematičtější slovní tvary verb v rámci typu chyby Caron0

	Chybný tvar	Frekvence	Počet studentů	Záměna znaků	Tvar slovesa	Specifikace
1.	chtela	228	160	e/ě	minulý	hláska před -l
2.	chtel	180	146	e/ě	minulý	hláska před -l
3.	teším	101	95	e/ě	přítomný	kořen
4.	delat	62	56	e/ě	infinitiv	kořen
5.	delám	51	49	e/ě	přítomný	kořen
6.	můzu	47	42	z/ž	přítomný	kořen
7.	chtejí	35	29	e/ě	přítomný	koncovka
8.	chteli	32	27	e/ě	minulý	hláska před -l
9.	udelat	31	29	e/ě	infinitiv	kořen
10.	můžeme	31	28	e/ě	přítomný	kořen
11.	ziju	29	28	z/ž	přítomný	kořen
12.	nemůzu	22	22	z/ž	přítomný	kořen
13.	leží	22	21	z/ž	přítomný	kořen
14.	vědet	20	19	e/ě	infinitiv	hláska před -t
15.	zije	20	19	z/ž	přítomný	kořen
16.	videt	19	16	e/ě	infinitiv	hláska před -t
17.	delal	18	17	e/ě	minulý	kořen
18.	delají	17	15	e/ě	přítomný	kořen
19.	těším	13	13	s/š	přítomný	kořen

20.	udělal	13	12	e/ě	minulý	kořen
21.	delá	13	12	e/ě	přítomný	kořen
22.	potřebuju	12	11	r/ř	přítomný	kořen
23.	zít	12	11	z/ž	infinitiv	kořen
24.	videla	12	10	e/ě	minulý	hláska před -l
25.	nevědela	11	11	e/ě	minulý	hláska před -l
26.	delala	11	11	e/ě	minulý	kořen
27.	ziji	11	11	z/ž	přítomný	kořen
28.	vedět	11	9	e/ě	infinitiv	kořen
29.	videli	10	10	e/ě	minulý	hláska před -l
30.	obedvám	9	9	e/ě	přítomný	kořen
31.	prijela	9	9	r/ř	minulý	předpona <i>při-</i>
32.	prijedeš	9	9	r/ř	přítomný	předpona <i>při-</i>
33.	může	9	9	z/ž	přítomný	kořen
34.	videl	9	8	e/ě	minulý	hláska před -l
35.	cte	8	8	c/č	přítomný	kořen
36.	nechtel	8	8	e/ě	minulý	hláska před -l
37.	deláš	8	8	e/ě	přítomný	kořen
38.	rekl	8	8	r/ř	minulý	kořen
39.	můžete	8	8	z/ž	přítomný	kořen
40.	uvidet	7	7	e/ě	infinitiv	hláska před -t
41.	věděla	7	7	e/ě	minulý	hláska před -l
42.	nechtela	7	7	e/ě	minulý	hláska před -l
43.	nevědel	7	7	e/ě	minulý	hláska před -l
44.	mel	7	7	e/ě	minulý	hláska před -l
45.	dekuju	7	7	e/ě	přítomný	kořen
46.	říct	7	7	r/ř	infinitiv	kořen
47.	věděl	7	6	e/ě	minulý	hláska před -l
48.	ucí	6	6	c/č	přítomný	kořen
49.	povědet	6	6	e/ě	infinitiv	hláska před -t
50.	navštěvovat	6	6	e/ě	infinitiv	kořen
51.	uvidel	6	6	e/ě	minulý	hláska před -l
52.	chtely	6	6	e/ě	minulý	hláska před -l
53.	delali	6	6	e/ě	minulý	kořen
54.	udělali	6	6	e/ě	minulý	kořen
55.	prijet	6	6	r/ř	infinitiv	předpona <i>při-</i>
56.	zijou	6	6	z/ž	přítomný	kořen
57.	letel	6	5	e/ě	minulý	hláska před -l
58.	dozvěděla	6	5	e/ě	minulý	hláska před -l
59.	deláme	6	4	e/ě	přítomný	kořen
60.	ucím	5	5	c/č	přítomný	kořen
61.	koncí	5	5	c/č	přítomný	kořen
62.	dozvědět	5	5	e/ě	infinitiv	hláska před -t
63.	veřit	5	5	e/ě	infinitiv	kořen
64.	uvidela	5	5	e/ě	minulý	hláska před -l

65.	nevidela	5	5	e/ě	minulý	hláska před -l
66.	vědeli	5	5	e/ě	minulý	hláska před -l
67.	přestehovala	5	5	e/ě	minulý	kořen
68.	veřím	5	5	e/ě	přítomný	kořen
69.	neverím	5	5	e/ě	přítomný	kořen
70.	potřebuje	5	5	r/ř	přítomný	kořen
71.	sli	5	5	s/š	minulý	kořen
72.	můzou	5	5	z/ž	přítomný	kořen
73.	můžeš	5	4	z/ž	přítomný	kořen

10.2 Testy a hodnocení výuky

10.2.1 Vstupní test

	Max.
	41,5

LEXIKÁLNÍ CVIČENÍ

1. Odpovězte na níže uvedené otázky celou větou.

- I. Jak se jmenujete?
- II. Odkud jste?
- III. Co rád děláte?
- IV. Jaké máte koníčky?
- V. Jaké roční období máte rádi a proč?
-

2. Napište slovy uvedená čísla.

11 4 32

3. Jaký rod mají níže uvedená slova (M – maskulinum, F – femininum, N – neutrum)?

židle kolega skříň sešit

tramvaj esej kost výprodej

4. Přeložte následující věty do polštiny/češtiny.

Potřebuji česko-polský slovník.

Chtěl bych si koupit nové auto.

Ile kosztuje podręcznik?

Kupuję prezent dla koleżanki.

5. Najděte slovo, které sem nepatří.

- a) mléko – sýr – máslo – šunka – jogurt
- b) arabský – čínský – řecký – polský – český
- c) Němec – Čech – Angličan – Moravan – Polák
- d) velký – nepatrný – obří – prostorný

6. Tvořte otázky.

příklad: *Co je to?*

.....?

.....?

To je učebnice.

To je naš učitel.

Ten slovník je starý.

7. Následující slova přiřaďte ke správnému sloupci v tabulce:

děvče, strejda, děkuji, píší, kluk, kupuju, kupuji

Psaný jazyk	Mluvený jazyk
<i>kupuji</i>	<i>kupuju</i>

8. Co může být:

a) barevné

b) šťastné

c) moderní

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Uveďte minimálně tři příklady.

	Max.
	105,5

GRAMATICKÁ CVIČENÍ

1. Doplňte správné tvary sloves *být* a *mít*.

Banka úplně vzadu. Moje kamarádka novou knihu. My na zahradě.

To naše děti. (vy) polsko-český slovník?

2. Slova v závorkách dejte do správných tvarů.

Rád (kupovat – já) nové věci. Katka (mluvit) španělsky a česky.
My (číst) časopisy každý den. Promiňte, (znát – vy) toho pána?
Na koho tady (čekat – ty)?

3. Slova v závorkách dejte do správného tvaru akuzativu singuláru nebo plurálu.

Mám rád (česká hudba). Máme (nový vedoucí). Potřebujeme (nový slovník). Hledám v obchodě (čerstvý rohlík – pl). Čekám na (táta). Dívám se na (slovenská televize). V srpnu pojedeme na (dovolená).

4. Slova v závorkách dejte do správného tvaru nominativu nebo akuzativu plurálu.

V mé třídě jsou (Rus) a (Američan). Vidíš (ten milý Polák)? (člověk) chtějí koupit levné zboží. Anna má ráda (vysoký muž).

5. Slova v závorkách dejte do správného tvaru genitivu singuláru nebo plurálu.

Pojedeme do (Londýn). Škola je vedle (banka). Původem jsem z (Mexiko). Bojím se (divoká kočka – pl.). Ptám se (profesor – pl.) na nový úkol. V sobotu půjdeme do (Národní divadlo). Vůbec si nevšiml (malé město – pl.). Podíval se do (jeho sešit).

6. Slova v závorkách dejte do správného tvaru instrumentálu.

Pojedu k tobě (tramvaj). Petra randí s (Petr). Chlubil se (jeho nová skříň). Agáta chodila celý den s (krásná kytka). Seznámili se s (město).

7. V níže uvedeném textu doplňte diakritiku (háčky a čárky).

Jana ma hezkou kosilku na spani. Kazde rano brzo vstavam, licim se, abych byla krasna. Ja mam vzdy hodne prace, ale tento tyden je toho prilis moc. Vis, kde je tady plovarna? Olga ma rada kresleni, malovani, zpivani a take zajima se o moderni hudbu. Ales casto sportuje, provozuje plavani. Rad piju kavu v te kavarne.

8. Zvolte správnou adjektivní(-í, -ý) koncovku.

Ten koláč byl velmi chutn(-í, -ý). Mám rád kuřec(-í, -ý) řízek. Ten provaz je moc krátk(-í, -ý). Domác(-í, -ý) produkty jsou nejlepší(-í, -ý). Je to normáln(-í, -ý) sociáln(-í, -ý) interakce. Stáli tam krásn(-í, -ý) muži.

9. Doplňte správné tvary minulého času.

Včera (studovat – já). Alena (vzít) děti na procházku. Rodiče (číst) zajímavý román. (chtít – ty) jet do Chorvatska? Petr (obléknout si) nové kalhoty. Mistrovství světa (začít) odpoledne. (přát si – vy) k Vánocům nové lyže? K snídani (sníst – já) housky s džemem. Aleš (mít) mi vrátit sako. Děti (hrát si).

10. Doplňte správnou variantu zájmena *mně/mě*.

Podíval se na Půjdeš tam beze Vrátila se ke Nikdy jsi neměl opravdu rád. Řekla to o, i když jsem to po ní nechtěl.

11. Doplňte vhodná přivlastňovací zájmena *můj/svůj* v příslušném rodě a čísle.

..... (já) máma ráda peče koláče. Vezmu s sebou (já) počítač. Nemám rád, když někdo sahá na věci. rodiče se mají velice rádi. Nechci (ty) knihu, chci knihu.

12. Doplňte chybějící předložky.

Byl jsem Varšavě několikrát. Teď jsou módě klobouky. žádném případě tam nepůjdu. Viděli jsme to filmu. skutečnosti nemám o to zájem.

13. Osobní zájmena v závorkách dejte do správných tvarů.

Dívá se na (já). Znáám (oni) velmi dobře. Těším se na (ty). Mám pro (ona) knihu. Čekám na (on) už dvě hodiny.

14. Doplňte správné tvary prostého budoucího času.

V zimě (jet – já) na hory. Zítřa (jít – my) do divadla. Příští rok (letět – ona) do USA. Bohužel to (trvat) dlouho. Kam (jít – ty)?

10.2.2 Průběžný test 1

Cvičení 1. Slova v závorkách dejte do správného tvaru.

Šel bez (bota – pl). Přemýšleli jsme o (ten tvůj plán – pl). Nemohl se smířit se (strašná krize). Šel tam bez (jeho žena). Viděl jsem (ten Američan – pl). Koupil sedm (kolo – pl). V úterý mám setkání s (můj generální ředitel). V (noviny) psali o (český herec – pl). Tento seminář je určen pro (student – pl). Bavili jsme se o (zajímavý film). Sedí vedle (naš prezident). Šel na rande s (německá modelka). To jsou (šikovný Rus – pl). Anna mluvila o (její nová práce). Koupil jsem zboží od (jiný výrobce). Alena má problémy se (její zdraví). Adam se schoval za (ten velký strom). Město zaplatilo to z (vlastní zdroj – pl). Pojedeme do (severní Itálie).

Adam četl o (to levné jídlo). (bohatý turista – pl) navštěvující Prahu jsou z Koreje. Nevšiml si (to auto). Hádají se o (společenská hra – pl). Zůstal bez (další informace – pl).

Cvičení 2. Doplňte délky v níže uvedených slovech.

dopřání	kamarád	zahrada	spanek
pocitač	kava	rozhraní	velky
balkon	rano	pomahat	naplanovat
Italie	přiliš	dar	lide

10.2.3 Průběžný test 2

Cvičení 1. Slova v závorkách dejte do správného tvaru nominativu nebo akuzativu plurálu.

Na pláži jsou (opálený Španěl). Čekám na (můj známý). (Fin) a (Afričan) jsou v pořádku.

Cvičení 2. Doplňte správné tvary minulého času.

V roce 1925 ... hrad i s panstvím (stát se) majetkem státu. Majitel restaurace ... (usmát se). (zdát se) to být nějak významově zkreslené. Oprava nás (stát) 5 milionů korun. Abychom (bát se) je potkat. Až mě z té nečinnosti (brát) křeče. Někde je ukrytý vzkaz, který (napsat – já) sám sobě.

Cvičení 3. Doplňte správnou variantu zájmena *mně/mě*.

Podíval se na Půjdeš tam beze Vrátila se ke Nikdy jsi neměl opravdu rád. Řekla to o, i když jsem to po ní nechtěl.

Cvičení 4. Doplňte vhodná přivlastňovací zájmena *můj/svůj* v příslušném rodě a čísle.

..... máma ráda peče koláče. Vezmu s sebou počítač. Nemám rád, když někdo sahá na věci. rodiče se mají velice rádi. Nechci tvou knihu, chci knihu.

Cvičení 5. Doplňte správné tvary osobních zájmen.

Šli tam bez (my). Přijdu k (vy) na návštěvu. Bojím se (ty). Mluvili pořád o (ona). Hledám (oni), ale nikde je mohu najít.

10.2.4 Závěrečný test

	Max.
	41,5

LEXIKÁLNÍ CVIČENÍ

1. Odpovězte na níže uvedené otázky celou větou.

- VI. Co jste dělal/a o víkendu?
- VII. Chodíte často do kina?
- VIII. O co se zajímáte?

- IX. S kým rád/a cestujete?
- X. Na co se rád/a díváte v televizi a proč?
-

2. Napište slovy uvedená čísla.

35 7 14

3. Jaký rod mají níže uvedená slova (M – maskulinum, F – femininum, N – neutrum)?

hrdina píseň neteř místnost

tříšť snídaně stroj kancelář

4. Přeložte následující věty do polštiny/češtiny.

Mám strach ze svého šéfa.

Sním o tropickém ostrově.

Heinz jest Niemcem i mieszka w Polsce.

Często myślę o rodzicach.

5. Najděte slovo, které sem nepatří.

e) hovězí – vepřové – taneční – drůbeží – kuřecí

f) koupání – opalování – potápění – plavání – vaření

g) strejda – matka – bratr – otec – sestra

h) krásný – čerstvý – pěkný – hezký – nádherný

6. Tvořte otázky.

příklad: *Co je to?*

.....?

.....?

To je učebnice.

Mám rád ten film.

Pojedu na dovolenou do Chorvatska.

7. Následující slova přiřaďte ke správnému sloupci v tabulce:

polívka, chlapec, prachy, barák, připravuji, ~~kupuju~~, ~~kupuji~~

Psaný jazyk	Mluvený jazyk
<i>kupuji</i>	<i>kupuju</i>

8. Co může být:

b) historické

b) městské

c) hlavní

.....

Uved'te minimálně tři příklady.

	Max.
	105,5

GRAMATICKÁ CVIČENÍ

1. Doplňte správné tvary sloves *být* a *mít*.

Kde Karlovy Vary? Rodiče o víkendu volno. Moje sestra ve škole.
 Už (ty) všechny věci? Vy naši noví sousedé.

2. Slova v závorkách dejte do správných tvarů přítomného času.

Alena ráda (číst) detektivky. Oni (chtít) v létě jet do Jižní Ameriky. (doufat – já), že se zítra uvidíme. Vy mě nikdy (neposlouchat). Slyšel jsem, že rád (tančit – ty).

3. Slova v závorkách dejte do správného tvaru akuzativu singuláru nebo plurálu.

Od úterý půjdu na (mateřská). Dívám se na (americká televize). Koupím si (hezká bota – pl). Máme doma (nová služebná). Pozdravil (kamarád). Musím prodat (starý počítač). Potřebuji (plnicí pero).

4. Slova v závorkách dejte do správného tvaru nominativu nebo akuzativu plurálu.

Prahu navštěvují (Australan). Vidiš (ten pán) stojící vedle? (známý spisovatel) se sjeli z celého světa. (chytrý student) přijeli na Erasmus. Je to přechod pro (chodec).

5. Slova v závorkách dejte do správného tvaru genitivu singuláru nebo plurálu.

Mohl by ses zeptat (ten muž) na cestu? V červnu pojedeme do (Praha). Můžeš mi dát půl (jeho sendvič). Nemůžu žít bez (americká cigareta – pl). Mnoho (kolega – pl) odchází z práce dříve. Půjdem do (nové kino). Má rád několik (hezké místo – pl).

6. Slova v závorkách dejte do správného tvaru instrumentálu singuláru.

Sejdeme se před (divadlo). Seznámil jsem se s
(česká historie). Nejsem spokojený s (minulé setkání). Pojedu k
tobě (autobus). Saša se hádá se (jeho bratr).

7. V níže uvedeném textu doplňte diakritiku (háčky a čárky).

Na začátku školního roku jsme měli hodně práce. Museli jsme psát dlouhé eseje. Psaní
ukolů bylo normální, ale také těžké. Musím říct, že jsem nevěděl, že napsání takového
textu zabere celý večer. Díky studování a večernímu učení jsem měl všechno správně.
Za odměnu jsem si koupil dárek – kavovar, abych mohl pít kávu.

8. Zvolte správnou adjektivní(-í, -ý) koncovku.

Zbožňuji hověz(-í, -ý) vývar. Čeština je pro mě ciz(-í, -ý) jazyk. Ten světl(-í, -ý) svetr
byl nejlepší(-í, -ý). Udělal jsem další(-í, -ý) krok. Je to univerzáln(-í, -ý) předmět ke
všemu. Je to výborn(-í, -ý) nápad. Byli to pěkn(-í, -ý) kluci.

9. Doplňte správné tvary minulého času.

Celý večer (smát se – já) tomu vtipu. Markéta
(nakupovat) v obchodním centru na Chodově. Prarodiče (psát) dopis.
..... (muset – ty) tam jít na tak dlouho? (zpívat si) písničku.
Vyučování (začít) v pět odpoledne. (jíst – vy) už
někdy ten koláč?..... (hledat – já) celý den moje brýle. Josef
(otevřít) nový obchod. Děti (bát se) starších dětí na hřišti.

10. Doplňte správnou variantu zájmena *mně/mě*.

Příliš moc o mluvil. Myslel na celé odpoledne. Přišel ke na oběd.
Nechtěl beze odejít. Kdyby opravdu miloval.

11. Doplňte vhodná přivlastňovací zájmena *můj/svůj* v příslušném rodě a čísle.

..... děda přijede na návštěvu. Můžeš mi půjčit sešit. Nelíbí se mi
šaty. Měl rád rodiče. Monika čeká na přítele. Myslím si, že
sestra je příliš zvědavá.

12. Doplňte chybějící předložky.

Setkal se v parku sekretářkou. Mluvil jsem ní po telefonu. Mám chlebiček
..... šunkou. Jel jsem kolegou do práce. svými rodiči moc nemluví.

13. Osobní zájmena v závorkách dejte do správných tvarů.

Je (já) to líto. Bez (on) vůbec nejdu. Rád jsem (ty) viděl. Potkal jsem
(ona) v obchodě. Čekám na (oni) u hlavního vchodu.

14. Doplňte správné tvary prostého budoucího času.

..... (zvat – ty) Martina na narozeniny? V létě (letět – já) na Island.
Kam (jet – vy) na dovolenou? Kam (jít – oni) v sobotu večer?
Bohužel nevím, jak dlouho to (trvat).

10.2.5 Hodnocení výuky

HODNOCENÍ VÝUKY

1. V jakém ROZSAHU jste se zúčastňoval/a výuky předmětu?

1–20 % 21–40 % 41–60 % 61–80 % 81–100 %

2. DŮVODEM mých absencí byly především:

zdravotní či osobní důvody nespokojenost s formou výuky
 náročnost předmětu jiné (jaké?):

3. Líbila se Vám FORMA výuky?

určitě ano spíše ano něco mezi spíše ne určitě ne

4. Jaká byla podle Vás NÁROČNOST předmětu v porovnání s ostatními předměty?

výrazně nižší nižší srovnatelná vyšší výrazně vyšší

5. Byl pro Vás obsah předmětu vždy pochopitelný?

vždy skoro vždy občas skoro vůbec vůbec

Pokud ne, prosím, upřesněte:

6. Co Vám na předmětu nevyhovovalo?

.....

7. Co se Vám na předmětu nejvíce líbilo?

.....

8. Byla pro Vás výuka vedená v českém jazyce výhodou?

velkou výhodou výhodou nevím nevýhodou naprostou nevýhodou

9. Pracujete rád/a na počítači?

velice rád/a ano nevím ne naprosto nerad/a

10. Pochopil/a jste díky tomuto předmětu něco, čemu jste na češtině dříve nerozuměl/a?

ano ne

Pokud ano, napište čemu:

11. Co vás nejvíce baví na výuce češtiny obecně?

.....
 12. S uvážením všeho, co jste do této chvíle vyplnil/a, zhodnoťte, prosím, předmět
 CELKOVĚ.

zcela jedinečný výborný nadprůměrný průměrný podprůměrný špatný velmi špatný

10.3 Plány seminářů korpusové skupiny

10.3.1 Seminář 1

TÉMA: Úvod – význam slov, korpusová lingvistika, DDL

ROVINA: úvodní

SKUPINA: korpusová

ČAS: 90 min

CÍLE: úvod do korpusové lingvistiky, metoda DDL, *hand-off* základní cvičení s konkordancí

MATERIÁLY: úvodní prezentace o DDL a korpusech, vstupní test, handout s cvičeními na význam slov

	Cíl	Čas	Průběh
1.	Zahájení semináře	2 min	Pozdravení studentů.
2.	Úvod k semináři	5 min	<ul style="list-style-type: none"> ● Představení se; ● uvedení k základním informacím o kurzu – plán na semestr; ● atestace (4 eseje, 1 projekt, závěrečný test).
3.	Seznámení se se studenty	10 min	● Učitel prosí každého studenta, aby se krátce představil.
4.	Vstupní test	45 min	● Studenti píšou vstupní gramaticko-lexikální test.
5.	Prezentace – terminologie	20 min	<ul style="list-style-type: none"> ● Prezentace o základních pojmech korpusové lingvistiky; ● metoda DDL; ● jazykové korpusy.
6.	Cvičení	5 min	● Studenti řeší cvičení č. 1 z handoutu.
7.	Zakončení semináře	3 min	Učitel zadává domácí úkol (cvičení 2) a loučí se se studenty.

Domácí úkol:

- Dodělat cvičení z handoutu,
- Přečíst 1. lekci on-line kurzu.

Alternativní cvičení:

- Na základě výsledků z korpusu vysvětlíte význam následujících slov: kolna, sedlina, špajz, zárubeň, vyzáblý (vyhublý).

10.3.2 Seminář 2

TÉMA: Substantivum – rod, nominativ a akuzativ plurálu

ROVINA: gramatika

SKUPINA: korpusová

ČAS: 90 min

CÍLE: rozlišování rodu, tvoření forem nominativu a akuzativu plurálu životných maskulin

MATERIÁLY: on-line kvíz Kahoot, handout č. 2

	Cíl	Čas	Průběh
1.	Zahájení semináře	2 min	Pozdravení studentů.
2.	Domácí úkol	5 min	Ověření domácího úkolu.
3.	Warm up – zrádná slova	15 min	● Kahoot – vědomostní kvíz o zrádných slovech.
4.	Gramatický rod - korpusová data	5 min	● Úvodní informace: tři gramatické rody v češtině, problém pro cizince, příklad: tramvaj, podzim, garáž, centrum, štěstí + příklady z testů.
5.	Rod - analýza dat	10 min	● Studenti řeší cvičení 1 z handoutu na rozlišování gramatického rodu; ● následně studenti řeší cvičení 2 na rozlišování gramatického rodu a čísla.
6.	Rod - generalizace výsledků	10 min	● Učitel ukazuje příkladové cvičení (cv. 3) na vyhledávání rodu přímo v korpusu; ● prezentuje správný postup při vyhledávání, analýze a interpretaci dat; ● učitel zadává obdobné cvičení (cv. 4) za domácí úkol.
7.	Npl Ma vs. Apl Ma – korpusová data	15 min	● Lektor prosí studenty o vyřešení cvičení č. 5 a 6 a na základě těchto cvičení zjistili, co bude dalším tématem dnešního semináře.
8.	Npl Ma vs. Apl Ma – cvičení	15 min	● Studenti v nekorpusových cvičeních (7 a 8) procvičují, jak se tvoří tvary nominativu a akuzativu plurálu životných maskulin.
9.	Npl Ma vs. Apl Ma – generalizace výsledků	10 min	● S pomocí korpusu a získaných informací studenti se snaží generalizovat výsledky a vytvořit tabulku s pravidly pro tvoření Npl a Apl Ma (cv. 10).
10.	Zakončení semináře	3 min	Učitel zadává domácí úkol (cvičení 4) a esej k napsání (vysvětluje pravidla k jeho napsání), následně se loučí se studenty.

Domácí úkol:

- Cvičení č. 4 z handoutu,
- Přečíst 2. lekci on-line kurzu,
- Esej.

Alternativní cvičení:

- Jaká adjektiva se pojí se substantivy: *škola, žena, vlak*?
- Jaká substantiva se pojí s adjektivy: *studený, obří, barevný*?

10.3.3 Seminář 3 a 4

TÉMA: Substantivum – kvantita, Gsg a Gpl

ROVINA: gramatika

SKUPINA: korpusová

ČAS: 90 min

CÍLE: procvičování kvantity v kořenu, genitiv singuláru a plurálu

MATERIÁLY: handout č. 3

	Cíl	Čas	Průběh
1.	Zahájení semináře	2 min	Pozdravení studentů.
2.	Domácí úkol	8	Ověření domácího úkolu.

		min	
3.	Kvantita – úvod	10 min	<ul style="list-style-type: none"> • Učitel uvádí studenty do tématu problému s kvantitou v kořenu slova, která může podléhat kvantitativním a kvalitativním změnám. • Učitel se též zmiňuje o tom, že se ve většině případů kořenová délka nemění. Uvádí příklad: <i>kamarád – kamarádit – kamarádství</i>. • Následně studenti řeší cvičení 1.
4.	Kvantita – korpusová data	10 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti si upevňují znalosti na základě korpusového materiálu v cvičení 2, kde se nacházejí nejčastější chybná slova s ohledem na kvantitu.
5.	kvantita – vokalické alternace	5 min	<ul style="list-style-type: none"> • Učitel ještě jednou upozorňuje na vokalické alternace. Uvádí příklad, kde dochází ke kvalitativní změně: <i>vítr : větru</i>. • Studenti řeší cvičení 3, ve kterém se seznamují s nejběžnějšími slovy.
6.	Kvantita – generalizace výsledků	7 min	<ul style="list-style-type: none"> • Učitel ukazuje studentům jak, v případě, že nevědí, jestli slovo má dlouhou nebo krátkou samohlásku, ověřit kvantitu v korpusu, např. <i>r[aa]d</i>.
7.	Gsg – korpusová data	10 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti na základě cvičení 4 pozorují korpusová data a na jejich základě určují správný rod, pád a číslo. Tímto způsobem identifikují i typické koncovky pro Gsg.
8.	Gsg – tabulka	6 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti v cvičení 5 doplňují tabulku tvoření genitivu singuláru na základě zjištění z korpusových dat z cvičení 4.
9.	Gg – procvičování	12 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti si upevňují novou látku v nekorpusových cvičeních 6 a 7, kde musejí doplnit správný tvar.
10.	Gpl – korpusová data	12 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti se v cvičení 8 na základě konkordanci seznamují s nejběžnějšími koncovkami Gpl. Jejich úkolem je vypsát flektivní sufíxy Gpl pro každý rod.
11.	Gpl – procvičování	5 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti řeší cvičení 9, kde v izolaci tvoří Gpl adjektiv a substantiv.
12.	Zakončení semináře	3 min	Učitel zadává domácí úkol (cvičení 10) a loučí se se studenty.

Domácí úkol:

- Cvičení č. 10 z handoutu,
- Přečíst 3. lekci on-line kurzu.

10.3.4 Seminář 5

TÉMA: Lokál sg a pl

ROVINA: gramatika

SKUPINA: korpusová

ČAS: 90 min

CÍLE: lokál singuláru a plurálu

MATERIÁLY: handout č. 5

	Cíl	Čas	Průběh
1.	Zahájení semináře	2 min	Pozdravení studentů.
2.	Domácí úkol	5 min	Ověření domácího úkolu.

3.	Lsg – analýza korpusového materiálu	20 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti se seznamují s konkordancemi v cvičení 1, kde jsou v bodě a, b, c, d prezentovány možné koncovky Lsg v jednotlivých rodech. Je možné rozdělit studenty do skupin, aby každá z nich analyzovala jiný bod. • Následně se v bodě e) studenti seznamují s nejčastějšími alternacemi v ženském rodě. • Studenti si vyměňují informace, jaké jsou možné koncovky pro jednotlivé rody a řeší cvičení z bodu e). • Mezitím učitel vypisuje koncovky Lsg pro jednotlivé rody na tabuli.
4.	Lsg – cvičení	10 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti v cvičení na základě informací z cvičení 1 musejí doplnit tabulku, která vysvětluje koncovky pro Lsg.
5.	Lsg – upevňování materiálu	10 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti si v nekorpusových cvičeních 3 a 4 upevňují nový materiál.
6.	Lpl – analýza korpusového materiálu	15 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti tentokrát analyzují konkordance v cvičení 5 s ohledem na stejnou koncovku v bodě a, b, c Lpl. Cílem je si uvědomit, ke kterým rodům která koncovka patří. • Studenti zároveň zkoumají tvary adjektiv Lpl • Následně zjištění studentů učitel vypisuje na tabuli.
7.	Lpl – cvičení	10 min	<ul style="list-style-type: none"> • V cvičení 6 si studenti pomocí tabulky opakují obecná pravidla tvoření Lpl. Označují správné odpovědi.
8.	Lpl – upevňování materiálu	15 min	<ul style="list-style-type: none"> • V nekorpusových cvičeních 7 a 8 si studenti upevňují novou látku.
9.	Zakončení semináře	3 min	Učitel se loučí se studenty.

Domácí úkol:

- Esej č. 2.

Alternativní cvičení:

- Studenti mohou v rámci konverzace vyprávět o čem nás nejčastěji informují média.

10.3.5 Seminář 6

TÉMA: Verbální substantiva

ROVINA: gramatika

SKUPINA: korpusová

ČAS: 90 min

CÍLE: instrumentál singuláru, substantivizovaná adjektiva

MATERIÁLY: handout č. 6

	Cíl	Čas	Průběh
1.	Zahájení semináře	2 min	Pozdravení studentů.
2.	Domácí úkol	10 min	Ověření domácího úkolu.
3.	Isg – analýza korpusového materiálu	15 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti se seznamují s konkordancemi v cvičení 1, kde je v bodě a, b, c, prezentován Isg s ohledem na stejné koncovky. Je možné rozdělit studenty do skupin, aby každá z nich analyzovala jiný bod. • Následně si studenti vyměňují informace, jaké jsou možné koncovky pro jednotlivé rody a řeší cvičení.

			<ul style="list-style-type: none"> Mezitím učitel vypisuje koncovky Isg pro jednotlivé rody na tabuli.
4.	Isg – cvičení	10 min	<ul style="list-style-type: none"> Studenti v cvičení 2 na základě informací z cvičení 1 musejí doplnit tabulku, která vysvětluje koncovky pro Isg.
5.	Isg – cvičení	5 min	<ul style="list-style-type: none"> Studenti řeší cvičení 3, ve kterém si upevňují novou látku a mají za úkol napsat správný tvar Isg.
6.	Isg – upevňování materiálu	10 min	<ul style="list-style-type: none"> Studenti řeší cvičení 4, ve kterém procvičují i posesivní zájmena v Isg. Studenti si v cvičení 5 upevňují probranou látku.
7.	Verbální substantiva – úvodní cvičení	5 min	<ul style="list-style-type: none"> V cvičení 6 studenti musejí doplnit správně délky k uvedeným slovům. Toto cvičení uvádí do tématu verbálních substantiv a problémů s jejich kvantitou.
8.	Verbální substantiva – úvod	5 min	<ul style="list-style-type: none"> Učitel uvádí studenty do tématu verbálních substantiv na základě tabulky. Zdůrazňuje, že se budeme zabývat jediným typem, u kterého dochází k problémům s kvantitou.
9.	Verbální substantiva – úvod	5 min	<ul style="list-style-type: none"> V cvičení 7 studenti doplňují věty správným verbálním substantivem.
10.	Verbální substantiva – korpusový materiál	20 min	<ul style="list-style-type: none"> Studenti na základě korpusového materiálu musejí najít tvary verbálních substantiv a přiřadit je na správné místo v tabulce. Navíc ke každému nalezenému slovu musí napsat infinitiv. Následně učitel shrnuje výsledky a vysvětluje pravidlo, jak zjistit, kdy koncovka bude <i>-ání</i> a kdy <i>-aní</i>.
11.	Zakončení semináře	3 min	Učitel zadává domácí úkol (cvičení 9 a esej) a loučí se se studenty.

Domácí úkol:

- Část cvičení č. 8 z handoutu,
- Esej č. 3.

Alternativní cvičení:

- Studenti mohou v rámci konverzace vyprávět o svých zájmech a co mají rádi.

10.3.6 Seminář 7

TÉMA: Adjektiva

ROVINA: gramatika

SKUPINA: korpusová

ČAS: 90 min

CÍLE: substantivizovaná adjektiva, skloňování měkkých a tvrdých adjektiv

MATERIÁLY: handout č. 7

	Cíl	Čas	Průběh
1.	Zahájení semináře	2 min	Pozdravení studentů.
2.	Domácí úkol	10 min	Ověření domácího úkolu.
3.	Substantivizovaná adjektiva – úvod	10 min	<ul style="list-style-type: none"> Učitel uvádí studenty do tématu substantivizovaných adjektiv a problémů s jejich skloňováním. Studenti řeší cvičení 1 na doplnění správných tvarů.

4.	Substantivizovaná adjektiva – korpusové cvičení	5 min	<ul style="list-style-type: none"> Učitel vysvětluje studentům, jak by měli přistupovat k cvičení 2, které bude za domácí úkol. Studenti nemají počítače u sebe, takže nelze toto cvičení udělat ve třídě.
5.	Substantivizovaná adjektiva – cvičení	10 min	<ul style="list-style-type: none"> V cvičení 3 studenti musejí spojit substantivizovaná adjektiva se správným významem.
6.	Tvrdá vs. měkká adjektiva – úvod	20 min	<ul style="list-style-type: none"> Učitel uvádí studenty do tématu tvrdých a měkkých adjektiv. Zdůrazňuje rozdíly ve skloňování. Následně učitel vyjmenovává, kde se nejčastěji uplatňuje tvrdé a měkké skloňování. Učitel uvádí rovněž seznam nejčastějších měkkých adjektiv.
7.	Tvrdá vs. měkká adjektiva – cvičení	5 min	<ul style="list-style-type: none"> Učitel vysvětluje, jak by studenti měli přistupovat k cvičení 4, které bude za domácí úkol.
8.	Tvrdá vs. měkká adjektiva – cvičení	10 min	<ul style="list-style-type: none"> V cvičení 5 studenti musejí sami vytvořit správné adjektivum od substantiva.
9.	Tvrdá vs. měkká adjektiva – upevňování látky	15 min	<ul style="list-style-type: none"> V cvičení 6 si studenti upevňují znalost rozdílů mezi tvrdými a měkkými adjektivy. Musejí dát slovní spojení do správných tvarů. V cvičení 7 studenti tvoří adjektiva odvozená od názvů zvířat.
10.	Zakončení semináře	3 min	Učitel zadává domácí úkol (cvičení 2, 4) a loučí se se studenty.

Domácí úkol:

- Cvičení č. 2 a 4 z handoutu.

Alternativní cvičení:

- Hra: každý student píše na papír tři substantiva, potom předává papírek partnerovi, který musí od těchto substantiv vytvořit správná adjektiva.

10.3.7 Seminář 8

TÉMA: Verba

ROVINA: gramatika

SKUPINA: korpusová

ČAS: 90 min

CÍLE: verba v přítomném čase všechny konjugace, slovesný vid, budoucí jednoduchý čas

MATERIÁLY: handout č. 8

	Cíl	Čas	Průběh
1.	Zahájení semináře	2 min	Pozdravení studentů.
2.	Domácí úkol	10 min	Ověření domácího úkolu.
3.	Test – pády	10 min	<ul style="list-style-type: none"> Studenti píšou krátký test z doteď probrané látky.
4.	Verba – úvod	5 min	<ul style="list-style-type: none"> Učitel uvádí do dnešního tématu verb. Připomíná skloňování slovesa <i>být</i> a prosí studenty o vyřešení cvičení 1, které prověřuje znalosti.
5.	III typy konjugace – korpusový materiál	15 min	<ul style="list-style-type: none"> Studenti v cvičení 2 na základě konkordance analyzují III typy konjugace. Učitel napovídá, aby se soustředili na koncovky a kvantitu v nich. Učitel vypisuje poznatky studentů na tabuli.

			● Následně studenti doplňují tabulky ve svých handoutech.
6.	III typy konjugace – cvičení	10 min	● Studenti následně řeší cvičení 3 na doplnění délek.
7.	Nepravidelná verba – úvod	10 min	● Učitel připomíná nepravidelná slovesa a upozorňuje na změny, ke kterým v těchto slovech dochází. ● Student následně řeší cvičení 4, kde je třeba doplnit správný tvar.
8.	Valence sloves – cvičení	5 min	● V cvičení 5 studenti musejí správně spojit fráze, aby si zopakovali valenci sloves.
9.	Valence sloves – korpusové cvičení	10 min	● V cvičení 6 musejí studenti pomocí korpusu SYN2015 ověřit, se kterými pády se pojí uvedená slovesa.
10.	Budoucí čas – cvičení	10 min	● V cvičení 7 studenti musejí doplnit tabulku se slovesem <i>být</i> ve futuru. ● V cvičení 8 studenti doplňují správné tvary. Pokud cvičení nestihnou, tak bude za domácí úkol.
11.	Zakončení semináře	3 min	Učitel zadává domácí úkol (cvičení 8) a loučí se se studenty.

Domácí úkol:

- Dodělat cvičení 8,
- Esej 4.

Alternativní cvičení:

- Čtení bajky.

10.3.8 Seminář 9

TÉMA: Minulý čas

ROVINA: gramatika

SKUPINA: korpusová

ČAS: 90 min

CÍLE: verba v minulém čase, tvoření přičestí minulého, nepravidelná slovesa, slovosled

MATERIÁLY: handout č. 9

	Cíl	Čas	Průběh
1.	Zahájení semináře	2 min	Pozdravení studentů.
2.	Domácí úkol	10 min	Ověření domácího úkolu.
3.	Minulý čas – korpusový materiál	10 min	● Studenti řeší cvičení 1, kde na základě konkordance musejí doplnit tvary slovesa <i>dělat</i> do tabulky. Tímto způsobem sestaví pravidla pro tvoření minulého času.
4.	Minulý čas – cvičení	5 min	● Studenti řeší cvičení 2, kde se jedná o tvoření l-forem.
5.	Nepravidelná slovesa – úvod	10 min	● Učitel opakuje studentům nepravidelné tvary sloves v minulém čase. ● Studenti následně řeší cvičení 3 na doplnění správných tvarů.
6.	Nepravidelná verba – korpusový materiál	10 min	● Učitel prezentuje tabulku sestavenou na korpusovém materiálu, kde jsou prezentovány tvary nepravidelných sloves, která ponechávají dlouhou samohlásku v l-formě. Učitel vysvětluje, že je takových sloves přes 100, ale ty uvedené v tabulce jsou nejčastější.
7.	Nepravidelná verba –	10	● Studenti řeší cvičení 4 sestavené na korpusovém materiálu, kde se jedná

	korpusový materiál – cvičení	min	o slovesa ponechávající dlouhou samohlásku v l-formě. ● Následně ve cvičení 5 studenti sami musejí rozhodnout, která slovesa ponechávají dlouhou samohlásku v l-formě, a napsat správný tvar.
8.	Slovesa se zvrtným zájmenem – úvod	5 min	● Učitel připomíná slovesa se zvrtným zájmenem, zvláště zdůrazňuje 2 os. sg, kde dochází ke spojení zájmena s pomocným slovesem .
9.	Slovesa se zvrtným zájmenem – úvod	10 min	● Studenti řeší cvičení 6 na doplnění správného tvaru slovesa se zvrtným zájmenem.
10.	Slovosled – cvičení	15 min	● V cvičení 7 studenti musejí z uvedených slov vytvořit větu v minulém čase. ● V cvičení 8 studenti musejí změnit větu podle modelu, kde se změní pořadí slov.
11.	Zakončení semináře	3 min	Učitel se loučí se studenty.

Domácí úkol:

- Není.

Alternativní cvičení:

- Cvičení 9.

10.3.9 Seminář 10

TÉMA: Zájmena

ROVINA: gramatika

SKUPINA: korpusová

ČAS: 90 min

CÍLE: osobní zájmena, posesivní zájmena, ukazovací zájmena, skloňování zájmen

MATERIÁLY: handout č. 10

	Cíl	Čas	Průběh
1.	Zahájení semináře	2 min	Pozdravení studentů. Představení cílů dnešního semináře.
2.	Zájmena – úvod	10 min	● Učitel vysvětluje studentům základní informace o zájmenech. Hlavně se zaměřuje na vysvětlení skloňování, které je nejproblematictější. ● Učitel vysvětluje třídění zájmen na rodová a bezrodá, dále na tři typy skloňování (zájmenné, adjektivní a nesklonné).
3.	Zájmena – cvičení <i>mně/mě</i>	10 min	● Studenti řeší cvičení 1, ve kterém jde o odlišení homofonních tvarů <i>mně/mě</i> . ● Učitel zdůrazňuje, že tvar <i>mně</i> je používán pouze pro 3. a 6. pád.
4.	Osobní zájmena – korpusový materiál	5 min	● Studenti na základě konkordance doplňují tabulku krátkých tvarů zájmen.
5.	Osobní zájmena – cvičení	10 min	● Studenti v cvičení 3 a 4 procvičují krátké tvary zájmen.
6.	Osobní zájmena – cvičení	10 min	● Učitel připomíná na základě tabulky předložkové tvary zájmen. ● Studenti řeší cvičení 5 na upevnění látky.
7.	Posesivní zájmena – zájmenné skloňování	15 min	● Učitel připomíná tvary posesivních zájmen. Zdůrazňuje, podle kterých vzorů se zájmena skloňují. ● Studenti v cvičení 6 na základě konkordance doplňují tabulku skloňování vzoru <i>náš</i> .

8.	Posesivní zájmena – cvičení	5 min	• Studenti řeší cvičení 7, kde mají vyskloňovat posesivní zájmena.
9.	Zájmeno <i>můj</i> vs. <i>svůj</i> – cvičení	10 min	• Studenti cvičí v cvičení 8 rozlišování tvarů <i>můj/svůj</i> .
10.	Ukazovací zájmena – cvičení	10 min	• Učitel opakuje se studenty zájmenné skloňování vzoru <i>ten</i> , kde studenti musejí doplnit chybějící tvary v tabulce (cvičení 9). • Následně studenti řeší cvičení 10.
11.	Zakončení semináře	3 min	Učitel připomíná test příští týden, poté se loučí se studenty .

Domácí úkol:

- Není

Alternativní cvičení:

- Čtení bajky.

10.3.10 Seminář 11

TÉMA: Adverbia a předložky

ROVINA: gramatika

SKUPINA: korpusová

ČAS: 90 min

CÍLE: adj vs. adv, tvoření adverbíí, komparace adverbíí, vokalizace předložek

MATERIÁLY: handout č. 11

	Cíl	Čas	Průběh
1.	Zahájení semináře	2 min	Pozdravení studentů. Představení cílů dnešního semináře.
2.	Test – slovesa, zájmena	15 min	• Studenti píšou krátký test z doteď probrané látky.
3.	Adj vs. adv – úvodní cvičení	5 min	• Studenti řeší úvodní cvičení 1, ve kterém musejí doplnit na správná místa tvar adjektiva nebo adverbia.
4.	Tvoření adverbíí – úvod	10 min	• Učitel vysvětluje pravidla pro tvoření adverbíí. Vysvětluje tři typy adverbíálních koncovek.
5.	Tvoření adverbíí – cvičení	5 min	• Studenti v cvičení 2 procvičují tvoření adverbíí od adjektiv.
6.	Adverbia se dvěma koncovkami – cvičení	10 min	• Učitel upozorňuje na možnost výskytu adverbíí se dvěma koncovkami <i>-e/-ě</i> a <i>-o</i> . Vysvětluje studentům významové rozdíly. • Studenti řeší cvičení 3, kde s pomocí učitele vysvětlují významové rozdíly.
7.	Komparace adverbíí – úvod	5 min	• Učitel vysvětluje pravidla pro stupňování adverbíí, zdůrazňuje rozdíly mezi adjektivy.
8.	Komparace adverbíí – cvičení	5 min	• Následně studenti řeší cvičení 4 na procvičení látky.
9.	Adverbia s diakritikou – korpusové cvičení	5 min	• V cvičení 5 studenti musejí doplnit diakritiku ve slovech, která byla na základě korpusu identifikována jako nejproblematictější.
10.	Vokalizace předložek – úvod	10 min	• Učitel na základě korpusových dat prezentuje nejčastější vokalizované předložky. Následně ukazuje studentům nejčastější kolokace s předložkami.

			<ul style="list-style-type: none"> • Studenti na tomto základě musejí říct, které tři lexémy u čtyř probíraných předložek mají vždy vokalizovanou předložku.
11.	Předložky <i>v, s</i> – cvičení	5 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti řeší cvičení 5 na procvičení předložky <i>v</i>. • Studenti řeší cvičení 6 na procvičení předložky <i>s</i>.
12.	Předložky <i>z, k</i> – cvičení	5 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti řeší cvičení 7 na procvičení předložky <i>z</i>. • Studenti řeší cvičení 8 na procvičení předložky <i>k</i>.
13.	Předložky – upevnění	5 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti řeší cvičení 9 na procvičení všech probraných předložek.
14.	Zakončení semináře	3 min	Učitel se loučí se studenty.

Domácí úkol:

- Není

10.3.11 Seminář 12

TÉMA: Stylové varianty

ROVINA: lexika

SKUPINA: korpusová

ČAS: 90 min

CÍLE: rozdíly mezi mluvenou a psanou češtinou

MATERIÁLY: handout č. 12, čítanka *Liška a Čáp*

	Cíl	Čas	Průběh
1.	Zahájení semináře	2 min	Pozdravení studentů.
2.	Spisovná a mluvená čeština	15 min	<ul style="list-style-type: none"> • Učitel uvádí studenty do nového tématu. Připomíná rozdíly mezi mluvenou a psanou češtinou. Stratifikace češtiny. • Učitel vysvětluje základní lexikální rozdíly. Soustředí se spíše na rozdíly psaný vs. mluvený jazyk .
3.	Spisovná a mluvená čeština – cvičení	5 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti musejí v cvičení 1 spojit psané varianty s mluvenými variantami.
4.	Nespisovná slova – cvičení	7 min	<ul style="list-style-type: none"> • Učitel nejdříve ověřuje, zda studenti rozumí všem slovům z rámečku. • Studenti řeší cvičení 2, kde musejí nahradit slova typická pro mluvený jazyk slovy typickými pro psaný jazyk.
5.	Nespisovná slova – cvičení	7 min	<ul style="list-style-type: none"> • Učitel nejdříve ověřuje, zda studenti rozumí všem slovům z rámečku. • Studenti řeší cvičení 3, kde musejí nahradit slova typická pro mluvený jazyk slovy typickými pro psaný jazyk.
6.	Stylové varianty – úvod	15 min	<ul style="list-style-type: none"> • Učitel seznamuje studenty s nástrojem SyD. Ukazuje příkladová cvičení a možnosti nástroje: a) stále – pořad – vždycky – furt, b) umřít – zemřít – skonat, c) zároveň rovněž také též taky.
7.	Stylové varianty – korpusové cvičení	10 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti ve cvičení 4 analyzují korpusová data a popisují rozdíly. • Studenti ve cvičení 5 analyzují korpusová data a popisují rozdíly.
8.	Stylové varianty – cvičení	10 min	<ul style="list-style-type: none"> • Ve cvičení 6 studenti musejí přiřadit slova ke správné části tabulky.
9.	Opakování – Asg i Apl	7 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti řeší cvičení 7 na zopakování Asg i Apl k testu.
10.	Opakování – cvičení	7 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti řeší cvičení 8 na zopakování pádů v singuláru.

11.	Opakování – cvičení	7 min	• Studenti řeší cvičení 9 na zopakování pádů v plurálu.
12.	Zakončení semináře	3 min	Učitel se loučí se studenty.

Domácí úkol:

- Není.

Alternativní cvičení:

- Čtení bajky.

10.3.12 Seminář 13

TÉMA: Frazeologie

ROVINA: lexika

SKUPINA: obě

ČAS: 90 min

CÍLE: ustálená spojení, přirovnání, frazeologismy

MATERIÁLY: handout č. 13, čítanka *Lev a Myšáci*

	Cíl	Čas	Průběh
1.	Zahájení semináře	2 min	Pozdravení studentů.
2.	Spisovná a mluvená čeština	5 min	<ul style="list-style-type: none"> • Představení plánu dnešního semináře. • Uvedení do tématu frazeologie.
3.	Ustálená spojení – cvičení	15 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti musejí v cvičení 1 a 2 vybrat vhodná adjektiva a spojit je s uvedenými substantivy. Jedná se o běžné spojení adjektiv se substantivy.
4.	Přirovnání – cvičení	10 min	<ul style="list-style-type: none"> • Učitel vysvětluje, co jsou přirovnání. • Studenti řeší cvičení 3 a 4, kde musejí přiřadit správné slovo k přirovnání.
5.	Frazeologismy – cvičení	5 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti v cvičení 5 musejí spojit frazémy s jejich významem.
6.	Frazeologismy – cvičení	10 min	<ul style="list-style-type: none"> • Cvičení 6 a 7 jsou těžší cvičení, ale některé frazeologismy se podobají polským. • Studenti v obou cvičeních musejí vybrat správné označení zvířete nebo označení části těla.
7.	Evaluaace závěrečného testu	15 min	<ul style="list-style-type: none"> • Učitel ukazuje studentům výsledky ze závěrečného testu. Ukazuje, která cvičení dopadla nejlépe a která nejhůře.
8.	Srovnání výsledku se vstupním testem	15 min	<ul style="list-style-type: none"> • Učitel ukazuje studentům vstupní testy a prezentuje srovnání výsledků z obou testů.
9.	Čítanka	10 min	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti čtou obrázkovou čítanku <i>Lev a Myšáci</i>.
10.	Zakončení semináře	3 min	Učitel se loučí se studenty.

Domácí úkol:

- Není

Alternativní cvičení:

- Není.

10.4 Handouty

10.4.1 Seminář 1

Cvičení 1. Uhádněte význam slova na základě kontextu.

a)

znovu se vysmrkám . </p><p> „ Vážně to byla moje	„ pokračuju dramaticky zvýšeným hlasem . „
ukázala , jak jí na tomto utkání záleží . Samozřejmě	se může stát vždycky , ale dělá se vše pro
kdo jste , pokud je nějaká platba opomenuta . Jedna	a jste zablokováni . Lekla jsem se , že u
jaké to je žít , s bratrem –trumpetistou . Zkrátka Bertíkova	nemusí spočívat tolik v nedostatku rozumu , ale spíše v
svoje děti . </p><p> „ Ve tvém životě se někde stala	„ Editito , “ přerušil moje vyprávění Elias . „
odtud by unesly ten nezasevěný redakční výkřik : je tu	! </p><p> Moře chyb ! </p><p> Mámě je líp . </p><p> Táta sedí
jsi ho tři roky . “ </p><p> „ To není moje	„ To on odešel . “ </p><p> „ Ano , ale
jde o tzv. kruh v důkazu) . Další logická	proti zásadě dostatečného důvodu vzniká , když jako premisu důkazu
Odměrné válce : Kalibované nádoby na odměřování objemu kapalin .	měření objemu v odměrném válci je větší nežli při měření
od 1 . Obvykle se vyjadřuje v procentech . </p><p> Relativní	zesílení G operačního obvodu , </p><p> podle rov . (5.14
jako pitomec , nebo snad dokonce zrádce . Ale taková	se může přeci stát každému ! A kdo ví ,
nemohou . </p><p> Uvažuje - li člověk , kde se stala	„ přirozeně první , co ho napadne , je ,
„ Měl jsem si puk nechat pro sebe , moje	„ kál se Petr Vampola . Jenže kdyby se
obrátek motorů , a tak prý ke katastrofě vedla banální	posádky , jako kdyby se příslovečná blondýnka pokoušela rozjet auto
„ Pokud poslanci těchto stran pozici dodrží , bude to	„ která ublíží nejen Nečasovi , ale také politice jako
se o tom samozřejmě nedozvědí , ale je to jejich	„ říká prezidentka Exekutorské komory Jana Tvrdková . </p><p> Chystá
odejít do vyhnanství . Podporovali Pompeia , a to je	„ jakou člověk nedostane příležitost udělat dvakrát . Z prominentních
do Egypta německý generál E. Rommel se svou armádou .	v navigaci znamená smrt . Naposledy zde vybuchlo před několika
příjmovým skupinám . Otázka však spočívá v tom , zda	tkví v demokracii . Když stejný systém (tedy demokracie
já jsem si však byl čím dál jistější , že	není na mé straně . A taky že ne :
došlo i na Huga Haase : </p><p> Nevím , snad byla	částečně v hercích , v obsazení , v režii ,
Musí se vrátit do své normální podoby . Byla by	„ kdyby kvůli své moci ublížil další lidské bytosti -
dostalo za poslední čtyři roky . Pak by byla naše	„ že jsme ho tady drželi tak dlouho . Anebo
si , že nejsilnější je asi ten základní článek ?	! Vezměte do ruky plnou tašku a zvedněte ji .
j . Stočení vektoru $G / G I$ (fázová	j) se jeví jako hlavní příčina vektorové chyby e
nechcete se v něco takového sami proměnit ? Pozor !	! Zásadní chyba ! Protože kdo chce slyšet užaslé reakce

b)

návrhu zastávají filozofii , že uživatelé normy mají používat vlastní	„ Pokud jen zamění názvy původních článků , mine se
španělštiny , proto si s sebou do německého Harcu vzala	„ všude ho nosila s sebou , v kabelce nebo
jehož veřejnost pořád vnímá velmi pozitivně . </p><p> Jak Klaus obohatil	češtiny </p><p> Svěrázná názory a ještě svěráznější slovník . Václav Klaus
jsem si s tlukoucím srdcem odnášel Fürstův Latinsko-český a Česko-latinský	„ Zeyerovu sbírku „ Poesie “ a útlý svazek sbírky
daroval Cempírek celou výhru (minus daně) na vietnamsko-český	„ Tím si zároveň vytvořil silný argument pro podporu teze
„ , ale ani nejvyšší rozhořčení nebylo s to nabourat mu	„ </p><p> Za tři čtvrtě roku podal Dalibor žádost o rozvod
koncepti „ štíhlosti “ . Toto slovo samo obohatilo manažerský	„ až někdy v devadesátých letech , kdy pracovníci Massachusettského technologického
„ </p><p> „ Prosím ? “ </p><p> Úředník , nezvyklý na takový	„ , zvedl obočí . </p><p> „ No , prostě ho zabijete
slova ? Co tím chtěl Ambrož říci ? </p><p> Vytáhl jsem	„ a našel heslo kleptomanie . „ Neodolatelný sklon ke krádeži
s kolegy . Kniha obsahuje pouze ukázky hesel . Kompletní	„ s 20 000 hesly je na příloženém CD . Jde o

Cvičení 2. Na základě dat z korpusu SYN2015 srovnajte konkordanci dvou uvedených slov a popište, jaké jsou mezi nimi podobnosti a rozdíly.

a) muset × smět

přesile . Pro sedmihradského knížete to byl triumf , navíc	nemusel	poslední dny před dohodnutým úderem proti císařskému vojsku prožít v
na žádné dlouhé vysvětlování , " odpověděla nevrle . „	Musím	kontrolovat výšku . " Zařukala prstem na jeden z měřicích
paliva . Hořák se musí rovněž čistit . Také se	musí	seřídít tak , aby spalování směsi plynu a vzduchu probíhalo
zajímalo mě , jak tuto výjimečnou etapu vnímá muž .	Musím	přiznat , že autobiografická knížka tohoto autora mě okamžitě „
lidmi nebo jakoukoli další službu uváděnou v seznamu níže .	Nemusíte	se bát , že to provedete špatně , policii nebude
by se dalo říci , že reálné důvody , proč	musel	Svoboda padnout , vlastně neexistují . Leccos ale pochopíme ,
K využití internetu je potřeba splnit dvě základní podmínky :	musíme	mít k němu přístup a musíme s ním umět zacházet
fotbalové ligy ? ANO „ Dobrý nápad . Projekt ale	musí	schválit UEFA , musíme vytvořit ekonomické podmínky vyhovující oběma stranám
prostor připomínal vnitřek stanu nějakého polního maršálka řídicího válku .	Museli	se několikrát rozhlédnout , než si všimli , že Gilliam
prakticky výhradně příběh o západních donorech . V tomto ohledu	musíme	také připustit , že SSSR byl v porovnání objemu poskytovaných
v klimatické komoře Ústavu experimentální botaniky v nedalekém Jülichu .	Musí	být rychlejší než zahradnice , protože nesmí v blízkosti rostlin
měsíce po lhůtě splatnosti . V prvním případě by se	muselo	jednat o neplnění peněžitých závazků v rozsahu , který s
se zdá , že to dívka nemůže vydržet , že	musí	prasknout , rozskočit se . V polovině si Oksana prokusne
Židů a od té doby se o nich neví .	Musela	bych se podívat líp , abych měla jistotu , ale
vypadalo jako ideální , se brzy ukázalo jako obtížné :	museli	jsme se vměstnat do malého bytu a já byla tou
zákona skládání rychlostí (2.14) dostaneme Abychom určili ,	musíme	nejdříve přejít ze soustavy do klidové soustavy kondenzátoru (soustavy
výzdobu použijte jen výrobky určené do exteriéru ! Příslušné informace	musí	být vyznačené na obalu i v návodu . Vánoce známých
už to půjde samo . Měl pravdu . Sitcom se	musí	„ zajet " a mít ten správný rytmus , což
rehabilitace , na tom se můj věk podepsal nejvíc .	Musela	jsem na všechno dbát ještě víc než dřív , "
a rukou se pleskla přes ústa . „ Co to	musí	být za člověka , když se nechce setkat s nejlepšími

nebo jen soukromým vyučováním doma . Na veřejných národních školách	nesměli	být židé vůbec , tedy ani jako privatisté , a
„ No , tatínek mi řekl , že se tam	nesmí	mluvit nahlas . " „ Tam se nesmí mluvit nahlas
to pak větší vzrůšo . A nezapomeň , že to	nesmíš	nikomu říct . Má to bejt tajemství . " Náléhavě
. Jedno z mnoha Kasových pravidel znělo , že nikdy	nesmím	jezdit nikam , kde to neznám . „ Ty musíš
. Kroky . Pak Lallyho hlas . dvacet čtyři "	Nesmíme	jim dát moc možností , " říká Lally , "
přesto však , již měla připravenou výmluvu . O nemoci	nesmělo	padnout ani slovo , za to byl mezi služebnictvem vyhlášen
Ale nakonec to byl přece jen pan Schön , který	směl	na závěr bohoslužby třikrát udeřit kladivem do zvonu . Když
Doprovodným programem jsou doplněny zejména autorské výstavy jičínského muzea (Smím	prosít ?) , výstavy regionálních umělců (Karel Šlenger
vůbec nic . Mariannin strýček byl bratr jejího otce ,	směla	jsem bydlet u něj , než se mi narodí dítě
byrokraty . S tím počínáním jsou spjata známá rizika .	Nesmíme	sami sobě dovolit , aby nakonec byly zase hromadně povolány
otřepaným frázím . Nesmíme dělat unáhlené závěry , ale také	nesmíme	váhat přijmout evidentně nejlepší vysvětlení svých zkušeností . Musíme zkoušet
cokoli . Proboha , snad to nebylo hospodářský zvíře .	Nesmím	zpanikařit , všechno se vysvětlí . Toyota stále předla .
nebudeme , " dodal Dlouhý . Teplice zjišťují , zda	smí	zveřejnit platy hráčů Prvoligový fotbalový klub ze Stínadel chtěl v
von Roth se v Innichenu ještě neobjevil , jsem si	nesměl	„ jak se říká , ani uprdnout , ne tak
Mimi se ušklíbala . „ To se nestane . Jenom	nesmíš	otáčet klíčem násilím , to poznáš , když už to
neříká , co nemáš zabít . Říká , že prostě	nesmíš	zabít vůbec , tečka ! A to se týká všeho
už s myslivcem ! Tvrdils , že ten se zase	nesmí	podávat chlazené , protože by byl k nerozeznání odisky
se začne smát . Jean-Baptiste se k ní přidá ,	smějí	se tiše , sykavě , až je náhle přeruší nepravděpodobně
ne tažený či zvedaný , hráč provádějící volný úder se	nesmí	dotknout míče podruhé , dokud se míče nedotkne jiný hráč
za tím pokání , nýbrž napomenutí , že žádný poznatek	nesmí	uniknout za hranice . Jedná se o velmi citlivé téma

b) prosit × žádat

uchu a tlumeným tónem se zeptal : „ Je to	prosím	opravdu váš tajemník , nebo spíš taková ... gorila ?
jako bych stál na hraně útesu . Řekni ne ,	prosím	ji úpěnlivě v duchu . Řekni ne , řekni ne
Kdo k čertu jsi ? „ Uklidni se ,	prosím	. Zbytečně se rozčiluješ . „ Protože se mě
srpna , což byl Den barevných ve Slavnostní hale ,	prosil	velký abolitionista a vůdce Frederick Douglas " Vše o co
být trochu starší . S tím se dokáže pobavit .	Prosím	tě , o čem . Nevím . . . Já
a i kdyby to poznal , tak by řekl ale	prosím	tebe , tak si to tak neber . Co se
? " " Jone ? Jonathane ? " " Ano	prosím	? " " Jone , to jsem já . Bobby
jitro , " povídám a on mi kývnul . „	Prosím	vás , kudy se jde k moři ? " Sotva
Beth . Představil si , jak k němu přistoupila a	prosila	ho , aby zůstal . Zoufale si přál , aby
Rozvzlykala se . " Prosím tě přestaň , přestaň ,	prosím	tě , " opakoval a konejšivě ji hladil . Dlouho
„ Řekni mi , co se děje , mamí ...	prosím	. Mrzí mě , že jsem o tobě pochybovala .
, že by mohlo být všechno ztraceno . " No	prosím	, " řekl netrpělivě Pelz a vykročil k němu ,
v jeho osobním životě také nevtám a vrtat nebudu .	Prosím	všechny , aby můj osobní život nechali stranou a už
, a až ji budete vyzvedávat z banky , pamatujte	prosím	, že to není renta od panství ani od dědice
Chceš to slyšet celé ? " „ Ano ,	prosím	. " Zuby mu cvakaly , jako kdyby je měl
. „ Dáš si kakao ? " „ Ano ,	prosím	. " Chlapec se snaží nebrečet , samým úsilím ho
, do ochrany a když umřu v noční době ,	prosím	, vem mou duši k sobě . 33 „ Jestli
ještě přitížila , ale přesto trvala na svém : „	Prosím	vás , musím to aspoň zkusit . " „ Tak
říkat jediné z legrace . A nikdo vás mimochodem také	neprosil	, pane , abyste se šířil o mé tváři .
přítom nemáte šaty ani trochu od krve . " Ano	prosím	, přesně tak . To prosím vrtá hlavou i Nakatovi
Uvidím tedy , zda budu schopna udělat , oč mě	žádáš	. Zavřela jsem dveře svého bytu . Ten , kdo
Holčáková . Policie zveřejnila i fotografie z místa nálezu a	žádá	veřejnost o pomoc při ztotožnění . Muž byl oblečen do
přes stažené okénko vozu ovanuly pijácké výpary . Zdvohle ji	žádá	, aby podstoupila test na alkohol . Margot bere do
z Prahy , kteří chtějí odejíti ilegálně do Německa a	žádal	Jaroš e , aby jejich převedení zařídil . Ujednali spolu
se něco pokazilo . Nemá toho moc na práci .	žádá	o teplý ručník . Vloží jeden do elektrické trouby .
zmocňovat jeho společníka . „ Ale zdá se , že	žádám	příliš . V noci se občas pod jeho okny shromáždí
Český Těšín 248 stran . Vydání první Kniha nakladatelství Paseka	žádejte	u svých knikupců nebo na adrese : Nakladatelství Paseka ,
Gaupp , známý psychiatr . Wagner ho ale odmítl a	žádal	popravu . Nakonec s Gauppem spolupracoval a psychiatr byl velmi
úskočnost . Herbert Kappler , velitel SS v Římě ,	žádal	26 . září od židovské obce padesát kilogramů zlata pod
toho , že škola v roce 2009 pod jeho vedením	žádala	dotace pro studenty na oborech , které nebyly akreditované .
pauzu , David musel vedení fotbalového klubu Los Angeles Galaxy	žádat	o speciální povolení odletět . Ihned po obřadu Beckham skočí
obchodu vyhlášovat každoročně do roku 2014 . O grant mohou	žádat	průmyslové podniky , výzkumné organizace a vysoké školy či Akademie
služba včetně služby poskytované ze strany rytířů se od nich	žádala	z titulu poddaných osob v království , a nikoliv z
Na moje upozornění , že jsem ho o tuto službu	nežádal	, odpověděl delší operní árií . Shodli jsme se na
Protože jsi mírně zabeďněný . Hoši z NASA od nás	žádají	laskavé svolení , zda mohou naše pozemky využít . Jako
dovoluje pokračování , a svým způsobem si je dokonce i	žádá	. Po dalších více než dvaceti letech stojí za to
se obrací mnoho klientů , kteří refinancují svou hypotéku .	žádají	o vypracování nabídky , kterou pak následně využívají při vyjednávání
muziko J. Brahms : Ukolébavka Unikátní koncert Začátkem listopadu jsme	žádali	Svaz skladatelů o Rytířský sál Valdštejnského paláce na předvedení koncertu
jak to bylo . O ten studijní pobyt jsem poprvé	žádal	před pěti lety . Byl řádně naplánován a vedení ústavu
Sea Lounge , překrásná ve večerních šatech , jak si	žádá	etiketa , snad kvůli horku , které ventilátory nestačí rozhánět

10.4.2 Seminář 2

Cvičení 1. Podívejte se na konkordanci a na základě těchto dat určete rod slov:

kancelář, židle, výprodej, tříšť, snídaně.

díky tomu uzavřela hned v březnu čtyřmilionovou smlouvu s advokátní kanceláří	Rowan Legal , která měla pro radnici vybrat nejvhodnější řešení
že hlavním lákadlem snímku bude postava organizátorky nové „ cestovní kanceláře	“ v podání Heleny Růžičkové . To je také pravda
něj to navíc nebyl Dospiva , kdo řídil projekt sázkové kanceláře	Fortuna , ale úplně jiný partner Penty . V souvislosti
demokratickou předsedkyni sněmovny Nancy Pelosiovou , jak dětem ve své kanceláři	vysvětluje , že to , „ co děláme tady v
Patnáct let po založení Federovy společnosti mě při odchodu z kanceláře	zastavila dívka . Vypadala podivně v té beztvaré róbě ,
městské části . Shepherd's Bush byl samý výprodej , sázková kancelář	a trafika . Holland Park zase samá drahá květinářství a
a různých papírů . Jako by si tam Asad zřídil kancelář	pro volební kampaň na úřad prezidenta . Seděly tam tři
přetřel si rukou špičatou bradu . „ Nehoupej se na židli	“ ,“ napomenula ho matka , aniž vzhlédla . Doktor
vybavený bar , k němuž židle patří . Výškově nastavitelná židle	Alicante . Cena 999 Kč (Kika) . Židle
. “ Jane , ohromená novou informací , se na židli	prudce zaklonila . Jimmy a Bradley se ve stejné době
daleko od svých k nářadí , k strojům , k židlím	, k dlažbě , k lidem přikovaným srdcí . Učinil
ničeho nic strčil do kapsy . Otočil se i s židli	k Martinovi . “ Dáte nám opci na svou příští
JÍDELNÍ ŽIDLE 3 v 1 PLANET (KinderKraft) Vysoká židle	se stolečkem , samostatně lze využít židli i stoleček ,
pak mě vybidne , abych si sednul , na stejnou židli	jako vždycky . Má na sobě černé tričko , přes
v téhle červené brožurce , kterou jsem objevila v jednom výprodeji	, nacházíme pojetí s jednotlivými fázemi , postupně se zušlechťujícími
do dvou set korun . Nastávají časy velkého a dlouhého výprodeje	, což je skvělá zpráva pro sběratele i audiofilý ,
ledna dosahují slevy i více než 70 procent . „ Výprodeje	a slevy jsou pro zákazníky už tradičně velkým lákadlem a
a vyvěsila před ně cedulku , na které stálo ‘ Výprodej	za poloviční cenu ! ‘ . Potom se s hlubokým
, Marka Bakoše a hlavně Vladimíra Daridu . Ale velký výprodej	zřejmě nehrozí , jak napovídají slova trenéra Vrby : „
zaklíněná v polstrovaném křesle , které Sal loni koupila ve výprodeji	, jen seděla a poslouchala . Nic si nezapisovala ani
. Táhne mu na padesátku , nosí bundu z armádního výprodeje	a bílé tričko a na krku mu cinkají psí známky
napínají , cítit vítr , slyšet vodu a cítit její tříšť	na své kůži . . . ? To tehdejší děvčátko
mazlavá konzistence . Tak si je nechává nosit v ledové tříšti	. . . Britney Spears nutně uprostřed pokoje potřebuje tyč
rumu 50 ml curacaa blue 200 ml ananasového džusu ledová tříšť	200 ml sektu lístky meduňky 1 Z citronu vykrojíte čtyři
že se obrátil na záda a vysypal s řinčením poslední tříšť	a poslední zbytky lahví , které zůstaly vězet na dně
a tak zůstane . Udělaly jsme si u nás ledovou tříšť	z mandarinek , protože máme ledničku , zatímco ta jejich
podívanou radí , aby si přibalili pláštěnku . Oblak vodní tříště	vás totiž dostihne kdekoli – ať se díváte zezdola ,
zrovna ideální podmínky , na vodě je letos jen ledová tříšť	. To před dvěma roky jsme museli prosekat prostor pro
neobjektivní . Co mi ale vadilo , tak to byly snídaně	a večeře , které nebyly zrovna pestré . Pro člověka
jsem rty a chystala se jí říct , že dělám snídaní	i pro sebe . Místo toho jsem si k ní
sama za sebe . Když dotelefonuju , dorazí poměrně slušná snídaně	, kromě vajec a klobásy ještě toust , kukuřičná kaše
chodbě zarachotí klíči . Za hodinu zasednou ke stolu k snídaní	a ospale si budou něco povídat , bachačky za skleněnou
. “ Fajn . Tak zajdeme někde poblíž na snídaní	. “ Jízdu na trase Fudžikawa - Kóbe pan Nakata
gauči v obýváku . Ráno mi Jeni připravila další výbornou snídaní	. Zbejvalo odvízt rakev na letišti . Snažil jsem se
na to přijdeme , mladý muži . Měl jste k snídaní	borůvkové lívance ? JORGEN : Cože ? Já myslel ,

Cvičení 2. Na základě pozorování korpusových dat z korpusu SYN2015 určete, jaký gramatický rod a číslo mají následující tvary adjektiv: *dobré, nová, krásní*.

. Nu , ve srovnání s tím bylo tohle ještě dobré . Fomalhiwan nechce nic písemně . „ Řekl bych ,	
“ Věděl , že na všechny tyto otázky existují docela dobré odpovědi , ale na ty se neptal . Slovo „	
jako dobré pivo za rozumnou cenu . Podle mě je dobré udržet nízké ceny , aby lidé do restaurace chodili hojně	
To však neznamená , že bych rád nevzpomínal na některé dobré znalce a autory statí , kteří tvořili současně se mnou	
týdne zaznamenal období , kdy byl duševně čilý a v dobré náladě jako kdysi , když byl v nejlepší formě .	
, jejich talentu , zkušeností a do velké míry také dobré paměti . Dnes mají lidé pomocníka , který eliminuje často	
, který mnohdy rozhodne , kdo získá zakázku . Máme dobré prostředí pro inovace ? Úspěch českého Siemensu je do značné	
mezi prostředky a cíli - tím , co je “ dobré k něčemu “ , a tím , co je “	
je zcela logicky jedním ze stěžejních cílů Evropské unie . Dobré silniční spojení je klíčový ekonomický faktor , který pomáhá například	
hotelu podle libosti v naprosté spokojenosti zahájí nový den . Dobré ráno . Dvanáct hodin . Zpět v redakci . Mabel	
miliardy korun . Díky investici nyní lidem v Přerově slouží nová nástupiště a přibyl také podchod . „ Bezbariérový přístup cestujících	
dosti pilně 243 relativně hotovými stránkami a přicházel jsem na nová řešení , na nové škrty , na nové vsuvky .	
vybrané dokumenty či spisy budou přesunuty do NDA . Přichází nová generace Výše uvedená vazba na digitální spisovnu a digitální archiv	
Rick (Seraforss) , astronauti NASA , a úplně nová informace je , že mezinárodní pojišťovna AON se rozhodla krýt	
. Biskup jim tedy odevzdal poustevnický hábit a dal přátelům nová jména na znamení , že jsou povoláni k novému životu	
a ideologií a začali studovat nové formy religiozity , „ nová náboženská hnutí “ , deprivatizaci náboženství , „ vícečetnou náboženskou	
Carrolová spatřila změnu v dívčině tváři , osvětila ji zcela nová myšlenka a v duchu zvolala : Už to chápu !	
, kde se vlastně berou SpiderManovy pavučiny , přiklání se nová filmová filmová verze na opačnou stranu než ta minulá .	
TRONIC EURO 6 n Na jaře loňského roku byla odhalena nová generace německého lehkého užitkového vozidla , která samo sebou přišla	
často odkázání jen na elektrošoky . Proto ho později uchvátila nová věda – a málokdo nakonec pro českou psychofarmakologii udělal tolik	
jako ukázkové moderní socialistické město . Mělo vysokou školu , moderní paneláky , plavecký bazén a dokonce vlastní lunapark (snímek	
hangáru . Neonové potrubí a klenutá střeška Leviatana dodávaly místu moderní vzezření , ale když se večer rozsvítla světla , dopadl	
někdy v „ převrácené “ podobě) naplnění v pozdně moderní společnosti , tedy v onom tzv. dezorganizovaném kapitalismu . Britští	
- ve velkoměstský , z „ předválečného “ v „ moderní “ , včetně změny politického systému . Staropražské (či	
teorii předsudku , upozorňující nás mj. na skutečnost , že moderní myšlení , označující se tak rádo za bezpředsudečné , se	
aljašský státní policista Liam Campbell . Díla Dany Stabenowé jsou moderní i staromódní zároveň . Neotřelá ve snaze o přesvědčivou realitu	
dohledné době jedinou novinkou v Kladské . Vznikne tu i moderní interaktivní Dům přírody . Přivítá návštěvníky při vstupu do národní	
velká míra individualizace + pohodlné nastupování na zadní sedačky + moderní technika na palubě - nadváha - slabší účinnost brzd Ghost	
nových příchozích byla desetkrát početnější , to znamená , že moderní lidé vyjádili většinu potravních zdrojů . Také spolu mohli lépe	
tomu , aby skutečně vynikla , doprovod dvorních dam . Moderní růže sice kvetou dlouhé měsíce , přece jen ale zbývá	

Cvičení 3. Jaký rod mají substantiva, která končí na *-ář*? Lze nějak určit, který gramatický rod převažuje?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Cvičení 4*. V korpusu SYN2015 najdete všechna možná substantiva končící na *-ej* (dotaz: [tag="N.*" & word="+.ej"]). Jaký mají rod? Lze je nějak logicky setřídít?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Cvičení 5. Podívejte se na konkordanci a) a b) a řekněte, v jakém rodě, pádě a čísle se klíčová slova (KWIC) vyskytují.

a) rod:, pád:, číslo:

děti a mají se pořád rádi . Kdy o vás	rodiče	měli největší starost ? Myslím , že v pubertě .
lidská práva . Podle vyšetřování Googlu stáli za útokem čínští	hackeři	, podporování patrně místní vládou . Ti kromě přístupových údajů
v posledním zápase své postavení na druhém místě tabulky a	soupeři	dali tři góly . První gól padl těsně před poločasem
POD ŠIRÝM NEBEM – LETŇÁK Střelecký ostrov , více na	Pražané	mohou odpočívat na Střeleckém ostrově , který září novotou .
tomu se mohou tygři či zebry pochlubit svými pruhy ,	levharti	dekorativními rozetami a žirafy módním síťovaným vzorem . ROZBITÁ PALETA
Navíc bylo tak příjemné vypadnout . Při vzpomínce na defilé	Westmanové	v recepci , když ho nepočtila ani pohledem , ho
Třeba aby byl splněn jeden z cílů dopravní koncepce :	chodci	by v průměru neměli na přechodech čekat na zelenou déle
I v dalších dvou zápasech 1 . ligy budou mít	volejbalisté	Lokomotivy Česká Lípa výhodu domácího prostředí . Před týdnem prohráli
Čong ? Jak tajemný je Orient ? Budou nám vládnout	Číňané	? " ptají se v Arše . Sólo pro Lu

b) rod:, pád:, číslo:

setkání s Barosseem nepozval ani zástupce Černínského paláce ani české	reprezentanty	v Bruselu , kteří s Evropskou komisí pravidelně jednají .
CZ vyhlásila vítěze 18 . ročníku mezinárodní architektonické soutěže pro	studenty	. Studenti měli za úkol vytvořit zázemí Lesní školy v
druhy pečené flákoty , což je ideální kombinace pro vyhledovělé	cyklisty	a jiné sportsmany , kteří Vysočinu křižují . Díky tomu
A co letadlo ? " zeptal jsem se . Oba	muže	ta otázka překvapila . Lobsangův otec si vzal betelový list
. Kontakt na účetního , odborníka na daňové poradenství pro	herce	. Oznámení : „ Na prodej ! Hlasové party k
hlavní část práce : shánět peníze , najímat editory a	spisovatele	, shánět peníze , konat rozhovory s fyziky a shánět
. Nakonec jsme se rozdělili , ale protože nás jako	fotografy	zajímají podobná místa a situace , často se za mnou
úmyslu posílovat pozici stopera , v kádru má tři nadprůměrné	hráče	(Václav Procházka , Marián Čišovský , Lukáš Hejda)
se dělí na dvě skupiny : na svobodné a na	otroky	. Existuje však ještě jedno zásadnější rozdělení : na ty

Cvičení 6. Podívejte se ještě jednou na konkordance z cvičení 5 a řekněte, čím se jednotlivá slova liší s ohledem na pád. Rozdělte je do dvou skupin podle pádu.

--	--

.....

.....

.....

.....

.....

Cvičení 7. Na základě získaných poznatků z cvičení 5 a 6 utvořte k uvedeným slovům tvary nominativu a akuzativu plurálu.

Slovní tvar	Nominativ	Akuzativ
Američan		
lékař		
obyvatel		
bratr		
Polák		
hoch		
syn		
kolega		
pán		
turista		

Cvičení 8. Utvořte věty jak v nominativu, tak i v akuzativu plurálu se třemi vybranými slovy z cvičení 7.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Cvičení 9. Dokážete na základě zjištěných informací formulovat pravidla tvoření nominativu a akuzativu plurálu životných maskulin? V případě, že potřebujete více příkladů, podívejte se do korpusu SYN2015.

.....

.....

.....

Pád				
Nominativ				
Akuzativ				

10.4.3 Seminář 3 a 4

Cvičení 1. K následujícím trojicím nebo čtveřicím doplňte chybějící délky.

a) prace – pracovní – pracovat
c) kava – kavarna – kavovar
e) plan – naplanovat – planovací
g) zaklad – základni – zakladat

b) pect – pekař – pekač – pekarna
d) oblect – oblek – oblečení – oblekl
f) zahrada – zahradka – zahradnik – zahradkař
h) otaznik– otazka – otazat se – tazavy

Cvičení 2. Doplňte diakritiku v níže uvedených:

a) substantivech

kamarad	problem	jidlo	prace	prochazka
kamaradka	tatinek	vikend	lide	tyden
leto	mesic	darek	stat	místo
namesti	priroda	pocitac	vylet	vyucovani
patek	skrin	zacatek	pocasi	pamatka
navsteva	penize	pritel	vino	polevka
dite	bazen	kavarna	cast	kava
prazdniny	Italie	otazka	obrazek	pondeli

b) verbech

mit	mužu	divam se	libi se	byl jsem
hrat	jit	psat	vstavat	řikat
zit	řici	stat	seznámit	odpocívat
zacínat	chodit	vratit	spat	podívat
davat	navštívit	používat	pomáhat	oblekat

c) adjektivech

krasny	kazdy	rad	zajimavy	dobry
velky	cesky	ruzny	hezky	domaci
znamy	dulezity	oblíbeny	novy	tezky
maly	cely	pristi	jiny	kratky

d) a adverbíích

take	například	hodne	rano	mozna
blizko	uplne	domu	malo	zítra
dobre	spravne	porad	lito	vyborne

Cvičení 3. Doplňte do vět následující slova ve správném tvaru: *peníze, přítel, mráz, snih, síla*.

- a) Vždy jsem měl hodně dobrých Anna se rozešla se svým
- b) jsou potřebné k životu. Bez do hospody nelez.
- c) Ze všech se snažil vyhrát. Dravá vody zničila dům.
- d) Venku byl krutý Oblečení chrání před
- e) Na severním svahu bylo hodně Celý den padal hustý

Cvičení 4. Podívejte se na konkordanci a), b), c) a d) a řekněte, v jakém rodě, pádě a čísle se klíčová slova (KWIC) vyskytují.

a) rod:, pád:, číslo:

potkat : s takovým patosem a vážností hrát o osudu	člověka	. Moc mě těší, že jsem dostal Thálii za
Jonassenem na průskum terénu . S cílem překonat šířkový rekord	kapitána	Larsena směřovali po mořském ledu na jihosápad , u Nordenskjöld
Pokud by tomu tak mělo být , odstoupím z funkce	prezidenta	klubu . Bylo by škoda , kdyby se extraliga v
zaměstnanci budou pracovat slušně a efektivně – a to od	starosty	až po řadové úředníky . Hlavním motivem ke kandidatuře v
svou alternativu v Mac OS X , byť od jiného	výrobce	. Největší komplikací tedy je naučit se takovou aplikaci efektivně
vedl až k tomu , že jsou členové strany modrého	ptáka	dnes vnímání spíše jako marginální činitelé politické scény . „
dvou důvodů . Jednak je v centru dvě stanice od	Anděla	, tedy s dokonalou dostupností , a jednak má okna
svůj 34 . ročník , podeváté se současně konal Memoriál	Jindry	Fiedlera . Pořadatelství se po letech opět ujali prachatičtí atleti

b) rod:, pád:, číslo:

pořizovat tiskárny domů a do deseti let budou součástí každé	domácnosti	jako mikrovlnka nebo notebook . Odpověď na to , zda
přítom na její průběh dohlíží buď zvenčí , nebo z	kabiny	vedoucího kombajnu . Robot FarmBot tvoří kolejnice a zavěšená hlava
jedovaté . Nejlepší jsou ovocné stromy . Nikdy nedávejte do	klece	nic , co je vyrobeno z tenkého plastu - když
a přinutilo ho uskočit k chodníku . Vskočila jsem do	silnice	- tohle auto buď zastaví , nebo mě bude muset
zásuvkou . Klíč od ní měla přilepený na spodní straně	desky	pomocí žvýkačky . Odlepila ho a odemkla zásuvku . Záklopka
komplikace . Edward pokračoval ve svém kvízu , dokud do	místnosti	nevstoupil pan Banner , který zase táhl stolek s televizí
výsledek ? Než se britským vědcům podařilo nákazu odstranit z	půdy	, nikdo na ostrov nemohl vkročit téměř padesát let .
ve vězení ? " křičela Roxy a tloukla pěstmi do	zdi	. „ Je třeba si pospíšet . Jdeme je osvobodit

c) rod:, pád:, číslo:

, nechtěl se setkat s otcem ani s lidmi ode	dvora	. Bolest tenkrát proměnila i jeho , Ašóku , a
trapné . Půjčila si tu hnědou saténovou róbu v Catině	šatníku	, i když jí tahle barva vůbec neseseděla . Cat
NEJDŘÍV KOMIKSY , pak listuju číslem od začátku až do	konce	. Nejzajímavější jsou recenze na hry . Je dobré vědět
. První ponor proběhl 26 . srpna 1953 blízko italského	ostrova	Capri . Po několika letech zakoupilo batyskař americké námořnictvo ,
. I další faktory však hrají svoji roli při krystalizaci	medu	. Patří mezi ně molekulová hmotnost cukru (oligosacharidů)
onemocnění , léky proti bolesti , konzumace alkoholu z předešlého	večera	a podobně . Když se žena s touto metodou seznámí
úderu přicházející odněkud zezdola . Když jsem otevřela dveře svého	pokoje	, z Arthurovy ložnice na konci chodby právě vycházel Will
„ jeskyně mne neláká . Chci jen poznat příčinu svého	strachu	a chci se ho zbavit . „ , Když je

d) rod:, pád:, číslo:

nařialovělých očích jí napověděl , jak příjemné je pro něj	křídla	takhle rozvinout . Tak jako pro Luce ten pocit ,
hloubky 10 898 metrů . Stroj , který režisér a milovník	moře	osobně navrhl a řídil , je sedm metrů vysoký a
mu zelené máslo zachutná . Teprve až bude půlku toho	másla	sní , zdvihne ocas na znamení , že je připravený
, které mu patří : na trůn krále Anglie a	Skotska	. Jeho skotští spojenci – jakobité – ho přišli uvítat
" řekl a omluvně zdvihl obočí . „ Jsme sestry	světla	, které mohou spojit své síly v jeden paprsek ,
mu lépe dýchá . " Kromě řídounkého vzduchu , rizika	zranění	a docházejících sil se horolezec potýká i s počasím ,
si do pusy kus langoše , abych zahnal náhlou pachut	bahna	. Těsto bylo masné a teplé . „ Jen tak
jenom čtyři měsíce času , abyste se připravili na Den	zasvěcení	, které bude při Thorových slavnostech . Tím splníte poslední

Cvičení 5. Podívejte se ještě jednou na konkordance z cvičení 4 a na základě informací z konkordancí doplňte tabulku. Jaké koncovky má analyzovaný pád?

slovní druh rod	Adjektivum		Substantivum		
	tvrdé				

Cvičení 6. Slova v závorkách použijte ve správné formě.

- Vedle (starý obchod) bude park.
- Dokončili jsme ten projekt bez (bývalý šéf).
- Bydlím blízko (nová dálnice).
- Půjdeme do (les) nebo do (blízký park)?
- V létě jsme byli u (Středozevní moře).
- Šli jsme kolem (vysoký strom).
- Místo (starší bratr) půjde na výlet sestra.
- Během (dobrodružná cesta) uvidíme tygry a lvy.
- Jedeš do (severní Itálie) nebo do (jižní Francie)?
- Podle (český prezident) je ten nový zákon špatný.
- Dostala jsem dopis od (nějaký muž).
- Chodím domů okolo (cestovní kancelář).
- Poslouchali jsme písničky z (nové cédéčko).
- Kromě (drahé kolo) koupím synovi taky nové boty.
- Uprostřed (Staroměstské náměstí) je socha.
- Jednání se účastní evropští politici včetně (britský premiér).

Holá, L. & Bořilová, P. (2009). Český krok za krokem 2, s. 41.

Cvičení 7. Výrazy v závorkách použijte ve správné formě. Pozor na zájmeno *svůj*.

Například: Renata seděla v divadle vedle (její přítel). – svého přítele
Renata seděla v divadle vedle (tvůj přítel). – tvého přítele
1. Na konferenci Julie seděla vedle (můj kolega).
2. Na konferenci Julie seděla vedle (její kolega).
3. Ty to nevíš? Zeptej se (můj bratr).
4. Ty to nevíš? Zeptej se (tvůj bratr).
5. Máte strach z (jeho šéf)?
6. Máte strach ze (váš šéf).
7. Nedělej si legraci ze (tvoje přítelkyně).
8. Nedělej si legraci z (moje přítelkyně).

Malá, Z. (2012). Český krok za krokem 2. Pracovní sešit 1–10, s. 49.

Cvičení 8. Podívejte se na konkordance z korpusu SYN2015, jaké flektivní sufixy má v jednotlivých rodech genitiv plurálu?

a) rod:, flektivní sufix:

týmy o třech až šesti astronautech . Z dalších místních	zdrojů	padají v úvahu horniny , z nichž by se pomocí
hejkalů a nad loukou pofukovaly vánky ze všech údolí a	kopců	kolem . Za potokem už bylo vidět , když se
, jako by ho to mohlo zachránit . Rozcuchané prameny	vlasů	mu padaly do obličeje . „ Dělaš dobře , že
košíku pevně spal ten nejobyčejnější ze všech běžných či zahradních	draků	, jaké kdy Škyták viděl . Nejzvláštnější na tom drakovi

b) rod:, flektivní sufix:

. . se k nim přidaly i stopy velkých člověčích	bot	. Ťapka všechny vedla až na okraj černého lesa .
Dafyd zpátky do mýtního domku a začal vynášet pár svých	věcí	- postel a židli , chlebovku a brašnu s náradím
vypařil a fond zajistil humanitární pomoc za téměř tři miliony	korun	. Akce se koná i letos a nabídne unikátní kolekci
ný Tyto druhy nesplňují kritéria pro zařazení do některé z	kategorií	ohrožených druhů , ale v blízké budoucnosti by se mohly
i televize se shodly : jeden z nejúžasnějších debutů všech	dob	. Fanoušci ho zbožňují od prvního dne . A bylo

c) rod:, flektivní sufix:

Provázek a/nebo gumičky Průběh 1 . Na jaře zasad' semena	rajčat	do záhonu nebo do květináče . Drž se přitom návodu
výprava skončila nezdarem . Motýl se posadil na řetěz u	vrat	a vši silou zatáhl svými ručičkami . Byla to veliká
, že pokud je dostatečně zpevním , vyvaruju se svalových	zranění	. " A jak vypadal jeho denní režim ? „
do které na vyznačených místech vytvořte otvory pro umístění čtyř	oken	2 a vstupních dveří 3 . Zpracovanou spodní část rozhledny
a joystickem . Pod kabinou se pak otáčí dvojice řídicích	kol	. Druhou dvojici - hnací , najdete na zádi u
Získá se spálením rozčtvrcených tuleních mláďat a paviáních jater a	srdcí	. Kouř dřáblíků je nutné uzavřít do azbestového sudu .
z temnoty . Stvořeny byly z masa , kostí a	písmen	a vypadaly jako kresby , které vyskočily z opravdu zlého
a čtverečkováný papír , nýbrž dva kuffíky , jednoduché modely	letadel	a sadu kuliček na označení zásahů . Hra je vhodná
Trenér Brendan Rodgers si líboval : „ Viděl jsem několik	videí	, jak hrál , když mu bylo dvanáct nebo třináct
. Ta se hodnotí známkami 1 až 10 podle vícera	kritérií	- důležitý je odraz , let a dopad . Aby
batyskař americké námořnictvo , které chtělo zkoumat i nehlubší místa	moří	(a také případné potopené vojenské ponorky ruských) .

Cvičení 9. Utvořte genitiv plurálu uvedených spojení:

Čestný člověk, špinavá voda, zajímavé čtení, čisté tělo, špatný žák, slavný vědec, hodná dcera, dlouhá cesta, jasná hvězda, složité číslo, dobrý učitel, tmavý les, nová vidlička, zajímavé jméno, talentovaný herec, mladý muž, světlá barva, krátká chvíle, pravdivé slovo, moravské víno, vysoký stůl, nové kolo.

Ledajaksová, I., & Rozkopalová, H. (1997). Čeština pro cizince II, s. 45.

Cvičení 10. Slova v závorkách dejte do správných tvarů genitivu plurálu.

Babička se bojí (bouřka a blesk). Nedovedl jsem si představit život bez (můj přítel). (Všichni kamarádi) si velmi vážím. Ani jsem si nevšiml (ten malý chlapec). Kolik je Vám (rok)? Z (okno) vidíme ulice plné (auto, autobus a tramvaj). Bylo tam mnoho (moji přátelé). Kup pět (rohlík) a deset (houska). Kolik (řeč) umíš, tolikrát jsi člověkem. Díval se mi přímo do (oko). Je třeba odlišovat pravdu od (lež). Okolo (cesta) byly vysázeny stromy.

Ledajaksová, I., & Rozkopalová, H. (1997). Čeština pro cizince II, s. 45.

10.4.4 Seminář 5

Cvičení 1. Podívejte se na konkordanci a), b), c) a řekněte, v jakém rodě, pádě a čísle se klíčová slova (KWIC) vyskytují a jaký mají flektivní sufix.

a) rod:, pád:, číslo:, flektivní sufix:

Přikývla a vtom jí pohled padl na něco v obyvacím	pokoji	. Zarazila se . Ove stál sice u vchodových dveří
prázdnem , mávali , kopali a řvali . Po sedmnáctimetrovém	letu	dopadli přímo do hradního příkopu . Jejich tajemník Fabricius cosi
. Přeskočí spoustu logických pasáží a začne fantazírovat o manželském	životě	s Irene Sammartinovou . Představuje si ji jako ženu ,
severu jako on , ale jen s matkou v pronajatém	bytě	nad obchodem na věčně sychravém jižním pobřeží . Jacob věděl
následného výzkumu na toto téma . O samotném „ výcvikovém	táboře	“ toho moc nenapsal . „ Kamennou zídku “ zmiňoval
chodil do školy . Správně by měla sedět v lepším	podniku	, popíjet pravý Earl Grey a přikusovat k němu grenadillový

b) rod:, pád:, číslo:, flektivní sufix:

. „ Končím jednání . “ Když Reiko v chrámové	čtvrti	Zódzó vystupovala z nosítek , přidržoval jí poručík Tanuma nad
strážník , jak se sluší a patří , v obvyklé	uniformě	, stál uprostřed křižovatky a určoval směr automobilů . Tak
chodívala v botách , které kdysi , v jakési jiné	době	, nosívala na procházky , nízké boty s tlustými podrážkami
by se chtěl přesvědčit , že je zase na pevné	zemi	, pak zvedl chobot a nasál vzduch tohoto svého nového
zaspat . Nejen počasí nebo svůj první týden v Pobřežní	akademii	, ale taky hádku s Danielem a propletenec otázek a
za chvíli zavolat ? “ „ Ne , v telefonní	budce	. A spěchám . “ Cvaknutí tlačítka pozastavení hovoru a

c) rod:, pád:, číslo:, flektivní sufix:

okurkovém listě lezla moucha . Chtěl jsem přemýšlet o předmětném	Bohu	, kterému se jednou budu zpovídat ze všech svých hříchů
hodinkama a skvostama a pleskne i po jednom velkém skleněném	jelenovi	, rozhlíží se šerem a říká : Suvenýry , hm
, aby se jí chopil . O lakotném a hrabivém	vladaři	či o princí , který hýří za jejich peníze .
, mi připadala jako to nejhorší , co o jiném	klukovi	na příprave můžete říct . Bylo tohle „ nežádoucí rozptylování
dělala Beth Shagauryové , nemám pravdu ? O tvém vlastním	manželovi	ani nemluvím . “ Pak jsem se odtáhla s náhlým
řekl na uvítanou a pokračoval v tom projevu ve stejném	duchu	, nenápaditě , nudně , bez opravdové vášně . „
Pujola , konečně nějaká zábava , chce po našem nechutném	playboyovi	, aby se nějak vyjádřil k té státní kampani pro

d) rod:, pád:, číslo:, flektivní sufix:

už stejně víš ... Chtěl jsem psát o svém podivném	jednání	poté , co jsem zakoupil jojo . Samotného mě překvapilo
společně . Odlišovalo je to , že existovaly v různém	prostředí	, které je zčásti ovlivnilo . To však ještě není
vás posílali do džungle . Ostrov Man leží v Irském	moři	. Letadlem tam jsme za chvilinku . “ Beck zakroutil
velitel brémského gestapa Erwin Schulz , aby ve štyrském hlavním	městě	vybudoval úřad státní policie . Většina příslušníků gestapa se rekrutovala
kocovinou , která ho totálně ždímal a rozechvívala po celým	těle	, jeho mozek byl rozkráplej jako vajíčko a bílek bolestivě
reklamy , hracích automatů , hraček na klíček v obsazeném	Japonsku	. Zrovna jsem dofotil sérii reklam na boty ; kalifornské
, poznal svoje auto , byt a nakonec v předsíňovém	zrcadle	i sám sebe a ve světě , který zůstal nemilosrdně

e) Pozor na alternace! Po jakých hláskách dochází k alternacím?

drobných potůčků . Voda se tak rozlévala téměř po celé	ploše	země a během chvilky jim oběma natekla do bot .
nimi otevřelo údolí . Dlouhé , pozvolné , po levé	ruce	zelené lesem , po pravé se dál táhlo mrtvé moře
psala o postavení žen v politice , Sverker o daňové	politice	budoucnosti , Per (přirozeně) o reformě ústavy ,
chybička zde byla - muž uprostřed pokračoval po své původní	dráze	a jakoby nic prošel mezi čtvrtým a pátým mužem v
si oči a dokážeš už přečíst pomačkaná písmena na žluté	látce	: Leben – Licht – Liebe . Ustrněš , opravdu
Ale to už bude po všem , po celý zasraný	válce	na požádání ženy bližního svého , na frantovu výkonnost a

lemma: (o ploše)

lemma: (o politice)

lemma: (o dráze)

lemma: (o Olze)

Cvičení 2. Podívejte se ještě jednou na konkordance z cvičení 1 a na základě informací z konkordancí doplňte tabulku. Jaké koncovky má analyzovaný pád?

slovní druh rod	Adjektivum		Substantivum		
	tvrdé	měkké			

Cvičení 3. Slova v závorkách použijte ve správném tvaru.

1. Bavili se o (nejlepší kamarád).
2. Slyšela jsem o (zajímavý film).
3. Bavíme se o (sportovní móda).
4. Mluvili jsme o (nová práce).
5. Povídali jsme si o (sympatická kolegyně).
6. Přemýšlel jsem o (moderní literatura).
7. Vyprávěl o (historický román).
8. Četla jsem v novinách o (slavný herec).
9. Mluvíme o (levné jídlo).
10. Domluvili jsme se na (příští schůzka).
11. Četla jsem knihu o (Černé moře).
12. Mluví o (autobusové nádraží).

Holá, L. & Bořilová, P. (2009). Český krok za krokem 2, s. 30.

Cvičení 4. Slova v závorkách použijte ve správné formě.

1. Slyšela jsem o (váš bratranec).
2. Povídali si o (náš ředitel).
3. Vyprávěl o (tvoje maminka).
4. Bavíme se o (můj dědeček).
5. Mluvili o (jeho přítelkyně).
6. Bavili jsme se o (naše auto).
7. Neslyšeli nic o (její přítel).
8. Psala jsem o (vaše sestřenice).
9. Četla jsem v novinách o (tvůj manžel).
10. Povídali jsme si o (moje teta).
11. Slyšela jsi už o (jejich miminko)?
12. Mluvili jsme o (její oblečení).

Holá, L. & Bořilová, P. (2009). Český krok za krokem 2, s. 31.

Cvičení 5. Podívejte se na konkordance a) b) a c) z korpusu SYN2015, jaké flektivní sufixy má v jednotlivých rodech lokál plurálu? Na základě informací označte správné odpovědi v tabulce.

d) a) rod:, flektivní sufix:

se potom ukáže, že vedou katedry na našich starších univerzitách . AEH Je mi to velice líto . Váš život
Madridu) . Místa účasti INAS – FID na paralympijských hrách : 1992 – Madrid , Španělsko , letní hry ,
pár metrů od sebe a mimoděk zařala svaly ve vypracovaných lýtkách , narovnála se a vypjala prsa v tenké halence .
Doufám , milí čtenáři , že si je na následujících stranách užijete také . Velké věci jsem udělala z nouze Jaký
, pijákovi ve výslužbě , pláče nad tmou na večerních písčínách , peníze ho pálí v kapse a sobota dohořívá .
fantazii a po vzoru seriálu Battlerstar Galactica hovoří o bitevních hvězdách , kterými USA budou disponovat a které jim umožní získat

b) rod:, flektivní sufix:

příklady , jež si našly své následovníky v mnoha dalších zemích . K nejznámějším projektům z dílny Atelieru 5 patří sídliště
vyfotí . . . Září na ulici i na červených kobercích . Včetně toho , který vedl v Hollywoodu , kam
Já se taky nikdy nebudu stěhovat na ostrov v jižních mořích . " Zasměje se . „ Jdu si lehnout o
účelem těžby se lesnický pěstují rozsáhlé porosty . Na suchých stanovištích napadají strom mšice , sají jeho šťávy a oslabují jeho
Čím víc toho Mitchell četl o věrouce – o světových náboženstvích , ale zejména o křesťanství – , tím víc si
s nezaměnitelnou chutí . Masová směs dále putuje v nerozvých vozících do další místnosti . Zde se u několika stolů naráží
se používaly louče v železných koších , oheň v železných pánvích nebo svíčky z včelího vosku . Přitom např. v Anglii
. . " chce hodně otrlosti . O záměrně křečovitých hercích už řeč byla . Pozoruhodné ale je , že Vorel
spoluhráči ? „ Vzpomínám , jak jsem jel ve starších žácích poprvé na zápas za Klatovy . Byl to můj první

c) rod:, flektivní sufix:

Rozšíření v ČR Tyto formy reliéfu nalezneme na obranných strategických místech . U nás je možné najít násypy tohoto charakteru např.
vyvolávat potíže , bude - li hovořit o svých současných činnostech a prodiskutuje svá rozhodnutí a případné starosti , shledá Vodní
jako hnutí New age . Ve svých pradávných i současných projevech je toto přesvědčení ze své podstaty skrzskrz optimistické a posilující
nestačili vychladnout . Menší dinosauři a druhy žijící v chladnějších oblastech však měli opeření nejspíš po celý život . Proč se
dnes . Jejich pravý rozmach však lze očekávat v nejbližších letech s postupným zlepšováním parametrů a snižováním cen LED svítidel .
pas , si ale nedělá iluze ani o svých amerických spoluobčanech . „ Vybraných společenských způsobů jsou znalá tak tři procenta
mokrý povrch . Také v půdě zůstala voda v jemných pórech , i když jsme ji vyždímali . Voda je zadržovaná
dalšímu kolegovi . Na sedačce spolujezdce jsem v různých závodních autech jel už několikrát , jízdu s Jarim však radím na
výpravu . Jednodušší než teď – ten žert o utíkajících Židech nevyjímaje – to ještě nikdy nebylo . Uvědomuje si ,

Cvičení 6. Na základě informací z cvičení 5 označte správné odpovědi v tabulce.

koncovka / kritérium	-ách	-ech	-ích
rod	☐ M ☐ F ☐ N	☐ M ☐ F ☐ N	☐ M ☐ F ☐ N
vzor	☐ tvrdý ☐ měkký	☐ tvrdý ☐ měkký	☐ tvrdý ☐ měkký
výjimky	neutra končící na -ko, -ho/-go, -cho	věc, tác	maskulina končící na -k, -g, -h, -ch

Cvičení 7. Slova v závorkách dejte do správného tvaru plurálu.

- Přemýšlím o (ten váš názor).
- Bavili jsme se o (ta tvoje kamarádka).
- Pochybuju o (ta jeho zkušenost).
- Slyšeli jste o (ten můj plán)?
- Povídáme si o (ta její kolegyně).
- Hádají se o (ten náš politik).
- Mluvili jsme o (ta vaše věc).
- Záleží na (to jejich rozhodnutí).

Holá, L. & Bořilová, P. (2009). Český krok za korkem 2, s. 141.

Cvičení 8. Slova v závorkách použijte ve správné formě plurálu.

1. Které noviny píšou o (skandální aféra, politický problém, ekonomická informace, přírodní zajímavost, módní trend)?
2. Čtete články o (nová herečka, slavný spisovatel, krásná modelka, zajímavý vědec, úspěšný podnikatel, talentovaná tanečnice)?
3. Bavíte se s kamarády často o (oblíbená kniha, dokumentární film, počítačová hra, sportovní auto, politická zpráva, kulturní událost)?
4. Sníte o (tropický ostrov, luxusní jachta, čisté moře, dobrodružná cesta, velká vila)?
5. Mluvíte někdy o (známý člověk, cizí kultura, nejlepší kamarád, přírodní katastrofa, různé náboženství, nebezpečná nemoc, malé dítě)?
6. Povíдали jste si včera o (životní příběh, populární zpěvák, ambiciózní politik, starý zámek, drahý šperk, levný butik, malý vnuk)?

Holá, L. & Bořilová, P. (2009). Český krok za korkem 2, s. 140.

10.4.5 Seminář 6

Cvičení 1. Podívejte se na konkordanci a), b), c), d) a řekněte, v jakém rodě, pádě a čísle se klíčová slova (KWIC) vyskytují a jaký mají flektivní sufix.

a) rod:, pád:, číslo:, flektivní sufix:

duchovní spojenectví . V tiché ulici se Max se <i>sevěným</i>	srdcem	díval za vzdalující se postavou Mila , než jeho šedivá
Najme vypravěče , který rozličné neuspořádané části filmu překlene <i>čteným</i>	textem	původního románu . Přiblíží tak film původní románové předloze .
mě nehrají špatně . " V tom se s <i>generálním</i>	ředitelem	Slavie Zbyňkem Kusým i trenérem Petrem Radou shodnete . „
v malebné otevřené krajině Poohří u polní cesty pod <i>velkým</i>	stromem	a v případě dobré viditelnosti je odtud nádherný výhled na
zahrát ještě . " Zvuk se vesele nesl nad <i>spícím</i>	městem	. Nebylo možné , aby na sebe neupoutal pozornost .
se praktikuje v Norsku ve vyčerpaném plynovém poli pod <i>Norským</i>	mořem	. Oxid uhličitý by se také dal vstříkavat do podzemí
neměnný , přičemž proton je nejlehčí částice s nenulovým <i>kvarkovým</i>	číslem	. Proto je i proton stabilní . Neutrony stabilní nejsou
u srdce , bez ohledu na to , jak <i>velkým</i>	demkratem	se cítíte . Přitom nevím , co řeknu , dokud

b) rod:, pád:, číslo:, flektivní sufix:

mnohem kratší než dnes a navíc se nesmělo jet <i>kratší</i>	cestou	přes Rakousko . na ministerstvo vnitra o zmíněnou výjezdní doložku
ramenou , podsaditý , s hrudníkem jako sud , <i>kulatou</i>	hlavou	a velkými dlaněmi . Na sobě měl modrou kalikovou košili
. Na firemním večírku jsem se vyspala se svým <i>mladším</i>	kolegou	. Od té doby mi nadbývá a já nevím ,
. Linda Moakes Být živou legendou je lepší než <i>mrtvou</i>	legendou	. George Burns Zkušenosti Ve chvíli , kdy je člověk
, změně občanství nebo o románku mladé hvězdy s <i>německou</i>	modelkou	. Znovu a znovu se ujišťuje o své touze být
průvodce Shin . Na okraji města , hned za <i>velkou</i>	pagodou	Mahamuni , vznikla celá čtvrť řemeslníků , kteří tady žijí
to bude neuvěřitelných dvacet let , kdy působím s <i>malou</i>	přestávkou	na Úřadu práce . Za ta léta se chodí úřadu
, motorkáři dnes dovádějí na endurech a kroskách osazených <i>zimní</i>	sadou	. Cestáři měli co dělat už dávno před vynálezem automobilu

c) rod:, pád:, číslo:, flektivní sufix:

koridorech . To je zvláště důležitá priorita , protože <i>další</i>	inovací	nové hlavní síť má být větší propojení dopravních systémů .
Když na začátku července 1647 von Werth složil slib <i>stvrzený</i>	krví	, že nepřejde s bavorskou armádou do císařových služeb ,
doposud přehlížíte , pane . Uznávám , že je <i>vášnivou</i>	tanečnicí	charlestonu , ale v myšlenkách se nejčastěji obírá psychickým výzkumem
potýká už od roku 2008 . V souvislosti s <i>hospodářskou</i>	krizí	a masivním propouštěním tehdy v Orangi , který se ještě
k psacímu stolu , kde byl telefon . S <i>ukrutnou</i>	bolestí	, která mu vehnala slzy do očí , se na
nižší než 0,40 mm) , a proto se <i>vzrůstající</i>	rychlostí	měření hodnocení PVV rychle klesá . Závislost součinitele tření Fp

d) rod:, pád:, číslo:, flektivní sufix:

dosahují rozměrů epidemie . Lidé mají závažné problémy s <i>duševním</i>	zdravím	. Obecně lze říct , že spousta rodin i jedinců
, doprovodil jsi ji tedy do tohoto baru s <i>příjemným</i>	osvětlením	a jemnou hudbou , na druhém konci sedí u skleničky
při kterém je napětí uvolňováno . Existuje rozdíl mezi <i>vnitřním</i>	chováním	(není přímo pozorovatelné , jako je zpracovávání myšlenek ,

Cvičení 2. Podívejte se ještě jednou na konkordance z cvičení 1 a na základě informací z konkordancí doplňte tabulku. Jaké koncovky má analyzovaný pád?

slovní druh rod	Adjektivum		Substantivum		
	tvrdé	měkké			
M životný					
M neživotný					
ženský					
střední					

Cvičení 3. Slova v závorkách použijte ve správném tvaru.

1. Pavel se stal (výborný lékař).	5. Budu spokojená s (jiná práce).	9. Jana chodila se (slavný sportovec).
2. Zabývám se (klasická hudba).	6. Martin se rozešel s (nová přítelkyně).	10. Dal jsem si čaj s (horké mléko).
3. Zítra se sejdu s (další učitel).	7. Nejsem spokojená se (staré rádio).	11. Eva se setkala s (mladší kolega).
4. Viděl jsem tě v kavárně s (mladá herečka).	8. Ivo se seznámil s (populární spisovatelka).	12. Četl jsem váš dopis s (velká radost).

Holá, L. & Bořilová, P. (2009). Česky krok za krokem 2, s. 50.

Cvičení 4. Slova v závorkách dejte do správného tvaru.

1. Včera jsem se sešla s (tvoje sestra).
2. Byl jsem spokojený s (jejich škola).
3. Nesouhlasím s (náš manažer).
4. Eva chodila s (můj kamarád).
5. Lenka se rozešla s (tvůj bratr).
6. Povídala jsem si s (její dědeček).

Holá, L. & Bořilová, P. (2009). Česky krok za krokem 2, s. 51.

Cvičení 5. Slova v závorkách dejte do správného tvaru.

1. Včera se seznámila s (ten legendární fotbalista).
2. Stala se (populární herečka).
3. Viděli tě v divadle s (naše legrační kolegyně).
4. Chodí s (inteligentní dívka).
5. Přišla s (nevlastní otec).
6. Rozešel se s (ta ambiciózní politička).
7. Často sem chodí i se svou (inteligentní neteř).

Malá, Z. (2012). Česky krok za krokem 2. Pracovní sešit 1-10, s. 62.

k nám s gratulací A další , mnozí jiní vzkázali minulostí . “ „ Přesně . A tam patří i . No jo , ale když teď někoho zlákám ke rok od jeho operace , všiml si , že se , někoho si přivlastnit . Nebo něco . Mluvila o přeče jen „ americký “ strýc . Takřka měsíc po Projdeme spolu rošt . I když tu toho moc k . 3 V červnu 1953 se z novin dověděla o , a Františka řekla , co já vím o nějakém , snad mi pak splní moje hloupé , umanuté ženské usedne na mou zbylou větev , aby si odpočinul při .) No , je to jenom skromné místo na . Má ráda tu druhou mladou ženu , co bez „ ujde to . “ „ Žít na Západě ze k svačině . Nechtěl jsem tomu věřit - to zálužné , ale úplně se v něm neztratí ; setrvává na . “ „ Nevypadáte , že byste se na to dveří , je : „ Nemůžu spát . “ Špatné “ Tři jara , šeptá Valdštejn pro sebe , čtyři byla ještě v županu , hlásili , jsme povoláni na , s námi teď do pekla ! – nemáš na úspěchem . „ Není to nic moc , nestojí za velice čistě , a bylo cítit , že má určité po celým bytě , kde se válí jakéj hadr k	blahopřání braní hraní chování létání napsání odebrání povstání praní přání přelétání přespání přestání psaní rozehrání rozhraní setkání spaní tání vinobraní vybrání vydání vychování vyprání	; Za rok v srpnu se to obrátilo ; Roberta drog . Do minulosti . “ Rázně zavrtěl hlavou . rulety , říkala si , kdo pak bude inkasovat u rodičů změnilo . Tatínek ho choval a mazlil se s , o tom , jak stromy pomalu tančí ve větru se dotoulal ten druhý dopis s básněmi . Četl jsem není . “ „ Tak mu vyříd , že odvedl ve Východním Berlíně . 17 . června dělníci v ulicích , a já řekl : „ Spoustu věcí , “ . . . Ty brečíš , co se ti stalo této pustiny . Těší mě , že jsi zde a . . . Když přijedu do Paříže . ADELINĚ A mluví . Ta má tmavé vlasy . Když vejde , není nic snadného , to já vím , a pro , plynulost kombinační hry , síla útoku , mé vlastní spánku a bdění . Je to stav , jaký dříve těšil . “ „ Mám smíšené pocity . “ „ mám už několik měsíců a říkám to pokaždé , když sněhů , nic více ti , Lukrecie , nezbyvá ! , ruce položili na spánky jako vojáci , a Ági , pečen a škvařen budeš tam sám , jak svými , “ mnil Burroughs . * * Celý román byl . Jedni říkali , že je to jeho dcera . , Perry ! “ Cherry je krásná , i když
--	---	--

Cvičení 9. Tvořte verbální substantiva. Pak řekněte, která z těchto aktivit vás baví/nebaví.

lyžovat	plavat	potápět se	opalovat se
cestovat	fotografovat	nakupovat	malovat
hrát na počítači	zpívat	sledovat seriále	prát

Holá, L. & Bořilová, P. (2009). Český krok za krokem 2, s. 193.

10.4.6 Seminář 7

SUBSTANTIVIZOVANÁ ADJEKTIVA

Zákl. sl.	Tvar	Příklad
Adj	Nom. sg. mask.	<i>poddaný, vrchní, milý</i>
	Nom. sg. fem.	<i>služebná, zubatá, milá</i>
	Nom. sg. neut.	<i>školné</i>
	Nom. pl. fem.	<i>taneční</i>

Tyto případy jsou tzv. zpodstatnělá (substantivizovaná) adjektiva. „Řídké případy substantivizovaného množného čísla (taneční) se liší od ostatních zde uváděných tím, že – na rozdíl od původního adjektiva – nemají číslo jednotné (a shoda jejich formy není tedy úplná).“

Cvrček, V. et al., (2010). Mluvnice současné češtiny 1, s. 104.

Cvičení 1. Slova v závorkách dejte do správného tvaru.

Máme (nový vedoucí). V srpnu pojedeme na (dovolená).
Žádá se (zahraníční cestující – pl) o dostavení se na přepážku č. 2.
Byla jsi dlouho na (mateřská)? Musím dnes zajít na (studijní).
Moc jsem užil (taneční). Richardovi mají (nová služebná).
Večer přijedou k nám dvě (příbuzný – ona). Chodím do (taneční) každou středu. Ondra nezaplatil (školné) včas. Můžu mluvit s (vrchní).

Cvičení 2. Víte, jak najít substantivizovaná adjektiva v korpusu? Zadejte dotaz [tag="N.*" & lemma=".[ýéá]"] v korpusu SYN2015 a vypište deset nejčastějších slov. Dejte si pozor na slova, která tam nemusejí patřit. Následně slova ze seznamu použijte ve větě.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

Cvičení 3. Spojte substantivizovaná adjektiva se správným významem/kolokací.

a) šampaňské	aa) oddělení
b) Velká pardubická	bb) fotbal
c) vepřové	cc) rozhoduje sporné věci
d) personální	dd) alkohol
e) Hradčanská	ee) maso
f) kopaná	ff) dostihový závod
g) rozhodčí	gg) stanice metra v Praze

TVRDÁ VS. MĚKKÁ ADJEKTIVA

Tvrdé skloňování

Měkké skloňování

		Mužský životný	Mužský neživotný	Ženský	Střední
J. č.	Kdo co	mladý		mladá	mladé
	Koho čeho	mladého		mladé	mladého
	Komu čemu	mladému		mladé	mladému
	Koho co	mladého	mladý	mladou	mladé
	Oslovujeme	mladý!		mladá!	mladé!
	O kom o čem	mladém		mladé	mladém
	S kým čím	mladým		mladou	mladým
Mn. č.	Kdo co	mladí	mladé		mladá
	Koho čeho	mladých			
	Komu čemu	mladým			
	Koho co	mladé			mladá
	Oslovujeme	mladí!	mladé!		mladá!
	O kom čem	mladých			
	S kým čím	mladými			

		Mužský životný	Mužský neživotný	Ženský	Střední
J. č.	Kdo co	jarní			
	Koho čeho	jarního		jarní	jarního
	Komu čemu	jarnímu		jarní	jarnímu
	Koho co	jarního	jarní		
	Oslovujeme	jarní!			
	O kom čem	jarním		jarní	jarním
	S kým čím	jarním		jarní	jarním
Mn. č.	Kdo co	jarní			
	Koho čeho	jarních			
	Komu čemu	jarním			
	Koho co	jarní			
	Oslovujeme	jarní!			
	O kom čem	jarních			
	S kým čím	jarními			

Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A1_p%C5%99%C3%ADavn%C3%A1_jm%C3%A9na

• adjektiva původní, neodvozená (<i>mladý, dobrý, dlouhý</i>; výjimka: <i>cizí</i>), • většina adjektiv odvozených (<i>dřevěný, papírový, šumavský</i>), • některá substantivizovaná adjektiva (<i>známá, hajný, vstupně</i>), • některá vlastní jména osobní a zeměpisná (<i>Novotná, Dubá, Jabloně</i>), • několik zájmen (<i>který, takový, můj</i>) • řadové, násobné a druhové číslovky	• adjektiva nepůvodní, odvozená
→ odvozená z přechodníků (<i>myslíci</i>),
→ zakončena na <i>-cí</i> (<i>lepící, kropící</i>),
→ odvozená od názvů zvířat (<i>psí, lví</i>), • málo neodvozených adjektiv (<i>cizí, ryzí</i>), • některá substantivizovaná adjektiva (<i>účetní, domácí, vedoucí</i>), • některá vlastní jména (<i>Tachecí, Hořejší</i>), • některá zájmena (<i>čí, její</i>), • některé řadové či druhové číslovky |
|---|--|

(*druhý, několikátý, patery*).

(*první, tisíci, troji*),

- tvary stupňované v II. a III. stupni (*lepší, lehčí, nejkrásnější*).

Nejčastější měkká přídavná jména: *další, poslední, vlastní, hlavní, ostatní, státní, základní, národní, sociální, pracovní, zvláštní, životní, obchodní, domácí, finanční, mezinárodní, místní, osobní, příští, střední, moderní, zahraniční, vnitřní, právní, stavební, původní, dnešní, následující, letošní, kulturní, cizí, konkrétní, dopravní, západní, policejní, tradiční, hudební, severní, jižní, speciální, televizní, noční, předchozí, zdravotní, normální, přední, informační, horní, vládní, budoucí, vodní, východní, vnější, bezpečnostní, boží, pozdní, přírodní, zadní, kvalitní, sportovní, generální, soudní, dosavadní, letní, vedoucí, duchovní, zdejší, volební, oficiální.*

Nejčastější komparativy a superlativy: (*nej*)větší, (*nej*)lepší, (*nej*)vyšší, (*nej*)menší, (*nej*)starší, (*nej*)horší, (*nej*)nižší, (*nej*)mladší, (*nej*)důležitější, (*nej*)bližší ad.

Cvrček, V. et al., (2010). Mluvnice současné češtiny 1, s. 198–200.

Cvičení 4. Která adjektivní koncovka je správná? Ověřte níže uvedené příklady v korpusu SYN2015. Použijte typ dotazu *fráze*.

mal[áéýí] procházka, modern[áéýí] architektura, kulat[áéýí] stůl, velk[áéýí] okna, tmav[áéýí] předsín, mlad[áéýí] muži, ciz[áéýí] žena, zdrav[áéýí] dítě, nov[áéýí] kamarádi, dobr[áéýí] večere, každ[áéýí] studentka, pracovn[áéýí] den, pěkn[áéýí] kavárny, výborn[áéýí] jídlo, hlavn[áéýí] role, modr[áéýí] kabát, posledn[áéýí] šance.

Cvičení 5. Ze substantiv v závorkách utvořte adjektiva.

(čaj) lžička, (umělec) dílo, (údolí) přehrada, (žito) pole, (jih) polokoule, (pivo) láhev, (pohádka) postava, (ředitel) funkce, (zahrada) jahoda, (stát) hranice, (město) doprava, (svátek) nálada, (dub) les, (srpen) počasí, (guma) rukavice, (hodina) mzda, (radost) zpráva, (kostel) věž, (Velikonoce) vejce, (paprika) salát, (okres) město, (hrách) polévka, (soud) spor, (jídlo) lístek.

Trnková, A. (2004). Textová cvičebnice českého jazyka, s. 18.

Cvičení 6. Výrazy v závorkách dejte do správných tvarů.

Bydlí u (železniční most). Dostali jsme (další otázka). Autor žil v (minulé století). Nemáš trochu (horká voda)? Před (sedmá hodina) už bude tma. Mluvili o (zimní sporty). Bydleli jsme v (tichá ulice). Sedí na (holá zem). Vlak jede z (Hlavní nádraží). Vrátili se až po (dlouhá doba). Stalo se to v (nedávná léta). Napsal několik (divadelní hry). Má teď (jiná adresa). Šli jsme kolem (autobusové nádraží). Zlobí se kvůli (každé slovo). Stalo se to v (časné hodiny ranní). Vyjel do (třetí poschodí). Na (které náměstí) jsme teď? Následovalo několik (zvědavé otázky). Z (které

století) to pochází? Udělal to bez (dlouhá řeč). Připojil několik (další poznámky). Která z (pražská divadla) znáte? Články vyšly v (odborné časopisy). Jsou ve (vedlejší místnost). Byli jsme tam v (různá roční období).

Trnková, A. (2003). Cvičebnice z české mluvnice pro cizince, s. 44.

Cvičení 7. Tvořte adjektiva.

kůň, blecha, pták, kráva, slepice, myš, lev, husa, jehně, vlk, vůl, koza, opice, vepř, kuře, beran.

Trnková, A. (2004). Textová cvičebnice českého jazyka, s. 18.

Potřebujete si ještě procvičit tvrdá a měkká adjektiva?

Zkuste cvičení na níže uvedených stránkách:

http://www.onlinecviceni.cz/exc/pub_list_exc.php?action=show&class=6&subject=%C4%8Cesk%C3%BD%20jazyk&search1=03.+P%C5%99%C3%ADdavn%C3%A1+jm%C3%A9na#selid

10.4.7 Seminář 8

<i>personal pronouns</i>	<i>být to be</i>		<i>negative forms</i>	
já	jsem	(I) am	nejsem	(I) am not
ty	jsi	(you) are	nejsi	(you) are not
on, ona, to (ono)	je	je	není (!)	(he, she, it) is not
my	jsme	(we) are	nejsme	(we) are not
vy	jste	(you) are	nejste	(you) are not
oni	jsou	(they) are	nejsou	(they) are not

Holá, L. (2016). Česky krok za korkem 1, s. 13.

Cvičení 1. Odpovězte na níže uvedené otázky.

Kdo jste?, proto musím hodně studovat.
 Je chleba v obchodě?, bohužel nedojela dodávka.
 Byl jsi někdy v Řecku? minulý rok.

Cvičení 2. Podívejte se na konkordanci a prozkoumejte koncovky sloves. Lze je nějak logicky setřídít do konjugačních skupin? Co mají společného a čím se liší? Dejte si pozor i na délky v koncovkách sloves. Následně doplňte tabulku a vytvořte tolik konjugačních tříd, kolik podle vás existuje.

„ Není snad to , co se ty a já	snažíme	dělat , společně , ale taky v časopise , není
kapse . Přehraboval se v papírech . Takhle to tedy	chtějí	provést . Zazvoní u něj telefonní opravář , a až
, byť logickým chodem myšlenek . Když vás třeba někde	přepadne	příšerná sněhová bouře , záměrně nemyslíte na chlad , protože
s chladem . „ Říkal mi , že díky slepicím	přežijeme	, dokud obléhání neskončí . Dvě vejce denně a k
náhlá proměna . Přesto ale cítil , že se mu	uleví	, když bude moct někomu všechno vyprávět . Jeden den
dojemné . Vrhají se mahárádžovi a Anitě k nohám ,	děkují	jim z duše , že se bohové z masa a
Nezdržuje se tedy s okolky . Kromě toho téma skutečně	nepřipouští	průtahy nebo okliky . Co může být vážnější a důležitější
, když se major Jonathan v armádě tak osvědčil .	Stačí	málo , aby bylo rodinné jméno poskrvněno . Nestálo za
milý člověk . Vždycky jsem měla pocit , že to	nemůže	být ten , kterého hledáš . “ Rogan tiše poznamenal
v nadcházejícím čase snažit o vlastní vykoupení , nikdy to	nepostačí	k obnově klidu mé mysli . Isabel mluvila pravdu :
. V neděli ráno , než jdu do práce ,	jíme	s babičkou skořicový rohlíčky , čteme noviny a kontrolujeme svoje
nikdy neviděl ani nepotkal . „ Můžu se zeptat ,	dovolíte	... chtěl jsem říct , kdo jste ? “ Mack
zjistila jsem , že jeho pohled nedokážu snést . „	Dojdu	pro doktora . Počkej v kuchyni , “ vyhrkla jsem
jí zatočí hlava . Táta ji čapne za ruku a	vytrhne	z opojení . Táhne ji spolu s Clémence ke kostelu
. Neříkej mu to . „ Takhle ne , to	nefunguje	. Potřebujeme systém . Můžeš mrkat ? To by možná
bydlel v naší ulici , s kyblíkem pozdních broskví .	Máme	jich tolik , že už nevím , co s nimi
týden dýl , radši se oběsím . Celý léta tajně	doufám	, že si začne románek , abych se jí mohl
zvolala Xeňa , když poznala jeho vyzáblou tvář . „	Čekám	na tebe , “ zamumlal a mnul si bolavou šíjí
rád narážíš do lidí , ne ? “ „ To	záleží	na tom , do koho vrazím . Ale musím říct
o tom přesvědčil ji i sám sebe . „ Já	vím	, že byl , “ ujistila ho a stiskla mu
ženský křik : Tady ho máš , už si ho	můžeš	vzít , teď , když udělal všechno , co jsi
že ho má v malíčku , znamená velký krok –	pocítí	cosi jako svobodu . Při zhotovování map se drží mravní
tím , že je uskutečňuješ . Nechápu , proč to	neděláš	i ve svém skutečném životě . “ „ Ty mě
, co si myslím ? Že lžeš . Vůbec se	nejmenuješ	Háfiz al-Asad , bylo to jen první jméno , který
. Kostelní hodiny odbíjejí půlnoc a Milada s Kamčou stále	vybírají	fotky , které nás budou reprezentovat . 2 . 3

Číslo	Osoba	Konjugační třída
sg	já	
	ty	
	on	
pl	my	
	vy	
	oni	
Příklad		

Cvičení 3. Doplňte délky v níže uvedených slovesech.

učím se	oni pracuji	mají se dobře	telefonuješ	mluvi
kde bydlis?	čekam na tebe	všemu rozumíme	nepslochate	plave
pišete dopis	hovoříme	znaš ho	nemužeš	čte

NEPRAVIDELNÁ SLOVESA

psát - píšu	(write)	žít - žiju	(live)
číst - čtu	(read)	brát - беру	(take)
jít - jdu	(go)	nést - nesu	(carry)
jet - jedu	(go)	mýt - myju	(wash)
spát - spím	(sleep)	vědět - vím	(know)
jíst - jím, <i>oni jedí</i>	(eat)	stát - stojím	(stand)
pít - piju	(drink)		

Rešková, I., & Pintarová, M. (2009). Communicative Czech: Elementary Czech, s. 31.

Cvičení 4. Doplňte správné tvary.

Vůbec nic o něm (vědět – ty). Ve čtvrtek (jet – my) na dovolenou. (stát – já) u hlavní budovy. Kde to probíhá (žít – vy)? Alena (psát) dopis. Kde se tu (brát – ty). Nemůžu, (jet – my) s rodiči k babičce. Politické hry s sebou (nést) i taktizování. Ony často (číst) noviny. V soboty (spát – já) déle. (pít) rádi alkohol? Rádi (jíst – my) zmrzlinu. Dnes máma (mýt) okna.

Cvičení 5. Valence sloves. Jaké vztahy má Alena s lidmi kolem sebe.

1. Chtěla se rozejít
2. Žije
3. Miluje
4. Často se teď hádá
5. Občas nesnáší
6. Má výborný vztah
7. Když má nějaké problémy, volá
8. Nemá ráda
9. Nejradši má
10. Obdivuje

- A. **kamarádku**, i když je trochu bláznivá.
- B. **přítele**, i když je líný a nepořádný.
- C. **švagrovou**, protože je moc zvědavá.
- D. **synovce**. Je strašně roztomilý.
- E. se **sestrou**, protože nechce uklízet.
- F. s **přítelem** už tři roky.
- G. **sestru**, protože je rozmazlená a drzá.
- H. **bratrovi**, protože jí vždycky pomůže.
- I. s **přítelem**, ale nerozešli se.
- J. s **bratrem**, protože je moc hodný.

Holá, L., & Bořilová, P. (2014). Čeština Express 3, s. 24.

Cvičení 6. Pomocí korpusu SYN2015 ověřte, se kterými pády se pojí níže uvedená slovesa. V některých případech je třeba doplnit i předložku.

všímat si	potřebovat
mluvit	rozumět
chápat	divit se
dívat se	hrát si
chlubit se	vyhovět

Cvičení 7. Pamatujete si tvary slovesa *být* v budoucím čase? Doplněte tabulku.

	já	ty	on/ona/ono	my	vy	oni/ony/ona
<i>být</i>						

Cvičení 8. Doplněte správné tvary prostého budoucího času.

V zimě (jet – já) na hory. Zítřka (jít – my) do divadla. Příští rok (letět – ona) do USA. Bohužel to (trvat) dlouho. Kam (jít – ty)? (letět – ty) se mnou do Krakova? O víkendu (jet – my) na výlet. Neboj se, já to (nést). (zvat – vy) Novákových na oslavu? Doufám, že ... to (dařit se).

10.4.8 Seminář 9

i dříví na zátok a kyselý zelí . Boty se	dělaly	s dřevěnou podrážkou a Němci vodváželi kostelní zvony a sebraný
, kdyby otevřela své kamenně šedé oči , což někdy	dělala	, a s úsměvem mě pozdravila . S tím úsměvem
rozdělily . Já se držím těch oborů , které jsem	dělala	předtím , a ona se orientuje na filozofii , historii
, nasypu na tenký papír řádku tabáku , jak to	dělal	on . A přestože to není dobré pro mě ani
jejíž originál z roku 1375 je v Národní galerii .	Dělal	jsem kopii pro mostecký chrám , kterou dobře znají i
rozum ? Proč jsi neřekl majorovi , se kterým jsi	dělal	obchody , aby nám pomohl ? " „ Jestli se
a třicet devět minut . " „ A co jste	dělal	, když jste tam dojel ? " vyzvídal pan Puw
u nás . Jenže u nás doma se skoro všechno	dělalo	až na Štědrý den : od mytí podlahy , štípání
" „ Potřebuju se vás obou zeptat , co jste	dělali	, když Luke zemřel . Neznamená to , že bych
jsem si přála . " V jakém smyslu ? „	Dělali	jsem spolu do Sportu rozhovor , že bych si přála
nepracuju až zas tak dlouho . " „ Co jste	dělala	předtím ? " V očích jí blýsklo . „ Proč
plátky bláta . Co mé ruce až do té doby	dělaly	? Kde ztrácely čas ? Projížděl jsem jimi sem a
jsi , co bylo v tvých silách . Obě jsme	dělaly	, co jsme mohly . " Opřela se zdravou rukou
, co vlastně říká . „ Cos tam prosím tě	dělala	? Vždyť tam Mere ani nebyl . Je v Anglii

Cvičení 1. Na základě výše uvedené konkordance z korpusu SYN2015, doplňte v tabulce pravidla tvoření minulého času lexému *dělat*. Nezapomeňte i na uvedení ženských tvarů.

osoba	singulár	plurál	zdvořilostní forma
1.			
2.			
3.		<i>dělala</i>	

Cvičení 2. Co kdo dělal? Tvořte pravidelné *l*-formy podle modelu.

Například: Monika (vstávat) v 7 hodin ráno. – Monika vstávala v 7 hodin ráno.

1. Soňa (poslouchat) hudbu.
2. Věra a Vojtěch (pracovat) na počítači.
3. David (obědvat) v restauraci.
4. Irena (odpočívat).
5. Richard a Igor (hledat) hotel.
6. Barbora a Ivan (uklízet).
7. Jana a Lukáš (tancovat) v klubu.
8. Boris (nakupovat) jídlo a pití.
9. Linda (učit se) česky.

Holá, L. (2016). Český krok za krokem 1, s. 50.

Some verbs with -á- keep the long vowel:

hrát - hrál, přát - přál, bát se - bál

Nepravidelná slovesa (Irregular verbs)

One-syllable verbs shorten their long vowel:

infinitive	past participle
být	byl
pít	pil
mýt	myl
mít	měl
psát	psal
brát	bral
nést	nesl

Pamatujte:

infinitive	past participle
jít	šel, šla, šlo, šli, šly
jíst	jedl
sníst, pf.	snědl
číst	četl
otevřít, pf.	otevřel
obléknout, pf.	oblékl
vzít, pf.	vzal
zapomenout, pf.	zapomněl
začít, pf.	začal
přijmout, pf.	přijal
chtít	chtěl
mocht	mohl

Cvičení 3. Doplňte nepravidelné formy sloves v minulém čase.

Například: (být) Můj bratr byl doma. Moje sestra taky byla doma.

1. (být) Můj tatínek doma. Moje maminka taky doma.
2. (mít) Můj kolega moc práce. Moje kolegyně taky moc práce.
3. (chtít) Můj pes jídlo. Moje kočka taky jídlo.
4. (číst) Můj učitel testy. Moje učitelka taky testy.
5. (jíst) Můj syn zeleninu. Moje dcera taky zeleninu.
6. (jít) Můj bratr koncert. Moje sestra taky na koncert.
7. (pít) Můj dědeček vodu. Moje babička taky vodu.
8. (psát) Můj bratranec test. Moje sestřenice taky test.
9. (spát) Můj kamarád celý den. Moje kamarádka taky celý den.
10. (nemoc) Můj doktor pracovat. Moje doktorka taky pracovat.

Holá, L. (2016). Česky krok za krokem 1, s. 50.

Nejfrekventovanější slovesa, u nichž nedochází ke krácení vokálu v přičestím minulém

Č.	Sloveso	Frekvence	Procentový podíl v množině participií (%)
1.	stát	33096	23,18
2.	hrát	17429	12,21
3.	zdát	16087	11,27
4.	vyhrát	10973	7,69
5.	usmát	10829	7,58
6.	přát	8157	5,71
7.	bát	6306	4,42
8.	prohrát	4959	3,47
9.	zasmát	4896	3,43
10.	smát	4159	2,91

Zasina. (2014). Zachowywanie długości..., s. 69-70.

Cvičení 4. Slova uvedená v závorkách dejte do správných tvarů minulého času.

Ale stařenka (přát si) nebyť sama. Smutně se na mě (usmát – ona). Stavba (stát) celkem 15 miliard korun. Ve druhé půli už (hrát – my) vabank. Ona na něho (usmát se). Tři roky po sobě (vyhrát – oni) běh na pět kilometrů. Přitom oba (přát si) dítě. Skutečně (zdát se – ono), že to Anthonymu docela jde. Pořád (hrát – já) v muzikálu. Na konferenčním stolku (stát) vedle masivního popelníku z českého skla soška Lenina. Šíleně (smát se – ony). Včera totiž (prohrát – oni) další zápas. Československo (bát se) statisiců sovětských vojáků. Nahlas (zasmát se – já). Čeští basketbalisté (vyhrát) v prvním utkání evropské kvalifikace divize B na Slovensku 65:60. Němci dohodově (smát se) jejich chybám. Kapitánovi (zdát se), že se na něho dívají vycítavě. Hrozně

..... (bát se – já). V celém play off (prohrát – oni) jen na jeho začátku s Trincem. Ale nakonec tomu opravdu srdečně (zasmát se – já).

Cvičení 5. Slova uvedená v závorkách dejte do správných tvarů minulého času.

Sedm a půl roku (stát – on) v čele nejziskovější české společnosti - ČEZ. (uvažovat – já), že bych mu (dát) štěňátko. Ani nevíte, jak o vás (bát se – já). To (stát se) ještě před našim odjezdem. Vzhledem k tomu, že dvakrát (hrát – my) venku, to není žádná tragédie. Taky na něj (usmát se – já), (přistoupit) k němu blíž a (dát) mu pusu. Vteřinu či dvě (zdát se – ono), že to zabere. Z celého srdce (přát si – ona), aby jeho talent došel uznání.

	sg	pl	formal addressing
1.	oblékal jsem se/si oblékala jsem se/si	oblékali jsme se/si oblékaly jsme se/si	
2.	oblékal ses/sis oblékala ses/sis	oblékali jste se/si oblékaly jste se/si	oblékal jste se/si oblékala jste se/si
3.	oblékal se/si oblékala se/si oblékalo se/si	oblékali se/si oblékaly se/si oblékala se/si	

Rešková, I., & Pintarová, M. (2009). Communicative Czech: Elementary Czech, s. 86.

Cvičení 6. Doplňte správné tvary minulého času.

Dlouho (oblékat se – ty)? (setkat se – ty)?
 (vidět se – vy) s rodinou? (zeptat se – ty) Adama, jestli s námi půjde? Alena
 (sprchovat se) převážně ráno. (dívat se – ty) na televizi? Už
 (objednat si – vy) objednali jídlo? (učit se – ty) na
 zkoušku?
 Včera (stěžovat si – ty) na počasí. (koupit si – vy) ty rohlíky?

Cvičení 7. Tvořte věty v minulém čase.

- Včera/já/slyšet/o skandálu
- Moje/kamarádka/mluvit/o politice
- Robert/číst/zajímavou knihu/ o historii
- Ve škole/my/mluvit/o gramatice
- Petr a Jan/povídat si/o fotbale

Krejčová, E. (2013). Gramatika českého jazyka pro cizince, s. 56.

Cvičení 8. Změňte věty podle modelu.

Byl jsem v restauraci. Včera jsem byl v restauraci.
 Jedl jsem knedlíky. Včera
 Spala jsem. O víkendu
 Vařil jsem guláš. O víkendu
 Četl jsem detektivku. Minulý týden
 Měl jsem hlad a žízeň. Ráno
 Byl jsi včera večer doma? Ty?
 Jmenovala jsem se Nováková. Před svatbou
 Narodil jsem se v Praze. V roce 1990

Krejčová, E. (2013). Gramatika českého jazyka pro cizince, s. 57.

Cvičení 9. Pracujte ve dvojicích. Vyprávějte partnerovi, co jste dělal/a. Poznamenejte si odpovědi a následně představte ostatním, co jste se dozvěděl/dozvěděla.

.....

10.4.9 Seminář 10

SKLOŇOVÁNÍ ZÁJMEN																							
✓ bezrodá: ve všech třech rodech stejné tvary, př. <i>já, ty, my, vy</i> a zvrtné <i>se</i> (zvláštní skloňování)																							
✓ rodová: v jednotl. rodech různé tvary, př. <i>ten, náš</i>																							
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>p.</th> <th>JÁ</th> <th>TY</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.</td> <td>já</td> <td>ty</td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td>mne, mě</td> <td>tebe, tě</td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td>mně, mi</td> <td>tobě, ti</td> </tr> <tr> <td>4.</td> <td>mne, mě</td> <td>tebe, tě</td> </tr> <tr> <td>6.</td> <td>mně</td> <td>tobě</td> </tr> <tr> <td>7.</td> <td>mnou</td> <td>tebou</td> </tr> </tbody> </table>	p.	JÁ	TY	1.	já	ty	2.	mne, mě	tebe, tě	3.	mně, mi	tobě, ti	4.	mne, mě	tebe, tě	6.	mně	tobě	7.	mnou	tebou
p.	JÁ	TY																					
1.	já	ty																					
2.	mne, mě	tebe, tě																					
3.	mně, mi	tobě, ti																					
4.	mne, mě	tebe, tě																					
6.	mně	tobě																					
7.	mnou	tebou																					
skloňování	vzor	zájmena																					
zájmenné	ten	<i>ten, tento, tenhle, onen, kdo, někdo, leckdo, ledakdo, kdosi, kdokoli, nikdo</i>																					
	náš	<i>náš, váš, co, jenž, něco, ledaco, lecco, leccos, cosi, cokoli, nic, on, všechen</i>																					
adjektivní	mladý	<i>můj, tvůj, svůj, takový, týž, tentýž, sám, samý, jaký, který, každý, nijaký, žádný</i>																					
	jarní	<i>její, jejíž, čí, ničí, něčí</i>																					
nesklonné	-	<i>vztažná jehož, jejichž, přivlastňovací jeho, jejich</i>																					

Kupka, P. (2009). Přehled české gramatiky, s. 4.

Cvičení 1. Doplňte správně tvary *mě/mně*.

Vír beznadějně stahoval zpět.
 je vážně fajn. Zkazili kamarádi. Co
 ti o řekl? Považuj za svého
 agenta. Moc to mrzí. Zajímalo by
, co mi řeknete. Vzpomínky ve
 ožily. Bůh chce vystavit zkoušku.
 Tak toto si ke nedovoluj. Podle
 má se dost dobře. Ten sen ve ožil.
 Ten pohled tak nějak ujišťoval.

Cvičení 2. Na základě korpusových dat doplňte níže uvedenou tabulku.

. Nic jiného vám malého ptáka nezvětší . „ Je	mi	to moc líto , plukovníku , " řekla tomu příslušníkovi
Jsou to domácí opečené ryby od Harryho Clearwatera – Charlie	je	má rád . V ledničce to tolik nezvlhne . "
naší hlavní starostí bylo se nějak uživit prací , která	nás	zajímá . Tomu se přizpůsoboval ten design i naše odhodlání
Sám jsi řekl , že to máš daleko . Poprosím	ho	, aby tě odvezl . Hned za ním jdu .
ve roce 1741 , když Grónsko zabrali Dánové . Ti	mu	dali jméno Jacobshavn , ale grónský název je trochu výstižnější
, co se tu nejspíš učili ve studovně . Většina	jich	měla v ruce stejné umělé sportovní brašny jako já .
nejvyšší fotbalové soutěže . „ Jména ani posty jednotlivých hráčů	vám	raději neprozradím . Mohl by nám je někdo ještě ukrást
snažil jsem se kombinovat sport a osobní život , aby	mě	spolužáci nevnímali jen jako řadového sportovce , který drtí slalom
je váš problém , jestli jo nebo ne . Já	vám	řeknu upřímně , jak se věci maj . Jestli nejste
z časového posunu a dost i na to , aby	jí	došlo (stejně si to vždycky myslela) , že

Pád	Vazba	Krátké tvary osobních zájmen						
1.	To jsem	já	ty	on, ono	ona	my	vy	on-i/y/a
2.	Bál se	mě	tě	ho	jí	nás	vás	
3.	Volal		ti			nám		jim
4.	Viděl		tě		ji		vás	

Cvičení 3. Doplňte zájmeno v akuzativu (1-6) a dativu (7-12).

Například: Bolí (já) noha. Bolí mě noha. Je (já) špatně. Je mi špatně.

1. Bolí (ty) hlava?	4. Bolí (ona) v krku.	7. Je (vy) špatně?	10. Je (ty) špatně?
2. Bolí (on) oko.	5. Bolí (vy) ucho?	8. Je (ona) špatně.	11. Je (on) špatně.
3. Bolí (my) břicho.	6. Bolí (oni) nohy.	9. Je (oni) špatně.	12. Je (my) špatně.

Cvičení 4. Procvičujte krátké formy osobních zájmen.

Holá, L. (2016). Česky krok za krokem 1, s. 75.

Například: Hledáš ... (já)? – Hledáš mě?

1. Prosím (ty), zavoláš (já)?	6. Sejdeme se zítra. Hodí se (vy) to?
2. Prosím (vy), pomůžete (já)?	7. Líbí se (my) ten dům. Koupíme (on).
3. To je hezký pes. Vidíš (on)?	8. Ten salát je výborný. Mám (on) rád.
4. Eva je fajn učitelka. Máme (ona) rádi.	9. To jsou naši kamarádi. Znáte (oni)?
5. Kolik (ty) je? – Je (já) 34.	10. To je tvoje dcera? Kolik (ona) je?

Holá, L. (2016). Česky krok za krokem 1, s. 134.

2. Personální pronomina - formy po prepozici (osobní zájmena - formy po předložce) • Personal pronouns after prepositions

case	example of context	forms of personal pronouns after prepositions						
1. nominative	---	(já)	(ty)	(on, ono)	(ona)	(my)	(vy)	(oni)
2. genitive	Čekal u	mě	tebe	něho/něj	ní	nás	vás	nich
3. dative	Šel k/ke	mně	tobě	němu	ní	nám	vám	ním
4. akuzative	Koupil dárek pro	mě	tebe	něho/něj	ní	nás	vás	ně
6. locative	Mluvil o	mně	tobě	něm	ní	nás	vás	nich
7. instrumental	Sešel se s/se	mnou	tebou	ním	ní	námi	vámi	nimi

In this table there are nominative forms in the brackets (they are included here only for purposes of orientation) and no forms of the vocative (they do not exist in this case). As you can see, certain forms following prepositions are the same as the short forms (see the table on p. 134).

Holá, L. (2016). Česky krok za krokem 1, s. 135.

Cvičení 5. Procvičujte osobní zájmena po prepozicích ve všech pádech.

- Kamarád je doma. Půjdeme k (on)?
- Díky (ty) jsem napsal dobře test.
- Máme pro (vy) krásný dárek.
- Mluvili jsme o (ty).
- Omlouvám se. Přišel jsem pozdě a kvůli (já) nám ujel vlak.
- Přišel můj kamarád, půjdu s (on) na večeři.
- Nevím, proč rodiče nepřišli. Čekala jsem na (oni) půl hodiny.
- Ten režisér měl zajímavý život. Viděla jsem o (on) film v televizi.
- Chceš jít se (já) do kina?
- Potřebuju poradit. Kdy bych k (vy) mohl přijít?

Přivlastňovací zájmena							
Rod	<i>já</i>	<i>ty</i>	<i>my</i>	<i>vy</i>	<i>on</i>	<i>ona</i>	<i>oni</i>
mužský	můj	tvůj	naš	váš	jeho	její	jejich
ženský	moje	tvoje	naše	vaše			
střední	moje	tvoje	naše	vaše			
Skloňujeme podle	<i>mladý</i>		<i>naš</i>		<i>nesklonné</i>	<i>jarní</i>	<i>nesklonné</i>

Cvičení 6. Na základě korpusových dat doplňte níže uvedenou tabulku.

, která byla , byť jen nepřímo , spjata s	naším	vlastním výzkumným tématem . " To zní docela logicky ,
nebo Argentinu s Lionelem Messim . „ Fotbal je DNA	naší	společnosti . Chceme jasně ukázat , že jsme ve fotbale
" Nevím , kde začít , měla bys ale o	naší	rodině něco vědět . . . " Té noci jí
z vody . Tahle bezbarvá kapalina je klíčová nejen pro	naše	zdraví , ale i pro krásu . Vybrali jsme výrobky
službám , ale také v dalších odvětvích , v nichž	naše	skupina působí – tedy v cestovním ruchu , energetice či
že je na německé univerzitě skutečně uložen . V rámci	našeho	pátrání jsme zjistili , že A. Liebus (1929 a
seznámíme s řadou umělců , kteří mají blízký vztah k	našemu	kraji . Představíme místní umělce nebo slavné rodáky , kteří
, jsou schopny vytvořit silové pole neznámého druhu (to	naši	předkové rozumně nevysvětlují) , které dokáže odpojit mozek od
zavede diváky do starořeckého Efesu , do čtvrtého století před	naším	letopočtem . Tehdy trhovce jménem Hérostratos zapálil chrám zasvěcený bohyni
revoluce . Byl osamocen . Byl probuzením . Vyplakal všechny	naše	neprolité slzy a usmíval se našim vzpourám . Věděli jsme

Skloňování vzoru <i>naš</i>						
Pád	<i>singulár</i>				<i>plurál</i>	
	<i>Ma</i>	<i>Mi</i>	<i>N</i>	<i>F</i>	<i>Ma</i>	<i>Mi, F, N</i>
1.	naš		naše			
2.					našich	
3.					naší	naším
4.	našeho	naš			naši	naše
6.	našem				našich	
7.					naší	našimi

Cvičení 7. Doplňte správné tvary přivlastňovacích zájmen *můj, tvůj, jeho, její, náš, váš, jejich*.
 bez syna, k sestře, od matky, proti záměru, z tašek, vedle sešitu,
 pro bratra, u přátel, přes připomínky, na poznámku, v pokoji, s
 kočkou, před dovolenou, o slibu, k chatě, nad postelí, při odchodu, na
 botách.

Junková, B. (1998). Čeština pro cizince IV, s. 25.

Cvičení 8. Doplňte správně tvary *můj/svůj*.

To je můj slovník. Chceš slovník? Často potřebuju slovník.

Chceš můj slovník? Často potřebuju svůj slovník.

1. To je moje kamarádka.

Znáš kamarádku? Čekám na kamarádku. kamarádka je sekretářka.

2. Helena má bratra.

Neznám bratra. Helena myslí na bratra. Co dělá bratr?

3. Mám novou učebnici.

Čtu novou učebnici. Vidíte novou učebnici? nová učebnice je dobrá.

4. To jsou moje sestry.

Mám ráda sestry. sestry jsou hezké. Znáš sestry?

5. To je vaše učitelka?

Vidíte učitelku? Dívají se na učitelku. Kde je učitelka?

6. Tam stojí moje auto.

Potřebuju auto každý den. Chceš vidět auto? auto mám v garáži.

7. Monika má přítele.

Mám dárek pro přítele. Monika se těší na přítele. Marta nezná přítele. přítel je chytrý.

8. Mám zajímavou práci.

..... práce je zajímavá. Mám rád práci. Těším se na zajímavou práci.

9. Líbí se mi tvoje kazeta.

Máš tady novou kazetu? Poslouchám kazetu. kazeta je hezká.

UKAZOVACÍ ZÁJMENA

Cvičení 9. Doplňte chybějící tvary ukazovacích zájmen v níže uvedené tabulce.

		Mužský životný	Mužský neživotný	Ženský	Střední
J. č.	1. Nominativ	ten			to
	2. Genitiv				toho
	3. Dativ	tomu		té	
	4. Akuzativ		ten		to
	6. Lokál			té	
	7. Instrumentál	tím			
Mn. č.	1. Nominativ		ty		ta
	2. Genitiv				
	3. Dativ	těm			
	4. Akuzativ		ty		ta
	6. Lokál				
	7. Instrumentál				

Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A1_z%C3%A1jmena

Cvičení 10. Doplňte zájmena *ten*, *ta*, *to* ve správném tvaru.

1. Už jsi mluvil s ____ řidičem?
2. Cena ____ ojetého auta je výhodná.
3. Stále mluví o ____ dopravní nehodě.
4. Sedni si do ____ nákladáku!
5. V ____ letadle není ani jedno místo volné.
6. S ____ zpožděním si mohl počítat.
7. Zastavíme na ____ parkovišti před hotelem.
8. Až přijedete k ____ nádraží, odbočíte vlevo.
9. Vidíš ____ tramvaj před námi?
10. ____ řidič nedodrhuje dopravní předpisy.

Nekovařová, A. (2006). Čeština pro život, s. 65.

10.4.10 Seminář 11

Cvičení 1. Doplňte adjektivum nebo adverbium. Pozor na rod a formu adjektiva!

- dobrý/dobře: Viděla jsem film. – Ten herec hrál opravdu
- unavený/unaveně: Vypadáš dneska – Už dlouho jsem nebyla takhle
- ošklivý/ošklivo: Zítra má být celý den – Včera bylo počasí.
- trapný/trapně: Cítil jsem se – Dostal jsem se do situace.
- elegantní/elegantně: Obléká se vždycky – Vidíš tu ženu v kostýmku?
- veselý/vesele: Vyprávěj mi nějakou historku. – Nevypadala moc
- skvělý/skvěle: Neumím si představit narozeniny bez jeho dortu. – Ten dort chutná
- zbytečný/zbytečně: Spěcháte, vlak už odjel. – Neberte si s sebou žádné věci.

Holá, L. & Bořilová, P. (2009). Česky krok za krokem 2, s. 131. ↑ ↓

!!! Tvoření adverbí (příslovcí)

Doplňte adverbium:

1. -e/-ě

rychlý –	krásný –	bohatý –
veselý –	levný –	slabý –

POZOR: 1. Koncovku -ě (na rozdíl od -e) používáme po d, t, n, m, b, p, v, f. Např. krásně, zdravě, slabě...
2. h, ch, k, r se měkčí před koncovkou -e: -rý > -ře (dobrý – dobře), -ký > -ce (krátký – krátce), -hý > -ze (drahý – draze/draho), -chý > -še (plachý – plaše).

2. -o (často adjektiva končící na -ký, -hý, -chý)

horký –	daleký –	suchý –	teplý –
blízký –	dlouhý –	lehký –	jasný –

POZOR: 1. Některá adverbia alternují koncovku -o a -e/-ě: dlouho – dlouze, sucho – suše, jasno – jasně. Adverbia končící na -o mají obvykle konkrétní význam, adverbia končící na -e/-ě mají abstraktnější, přenesený význam. Např. Včera bylo jasno. x Řekla jsem to jasně.
2. Některá adverbia, která nekončí na -ký, -hý, -chý, mají jenom koncovku -o: často – často, malý – málo.

3. -sky, -zky, -cky (adjektiva končící na -ský, -zký, -cký)

český –	francouzský –	sympatický –
anglický –	energický –	hezký –

Pamatujte si výjimky: pomalý – pomalu, hlasitý – hlasitě/nahlas, tichý – tiše/potichu

Cvičení 2. Tvořte adverbia z adjektiv v závorce. Doplňte je do vět.

Například: Proč mluvíš tak (tichý)? – Proč mluvíš tak tiše? Holá, L. (2016). Česky krok za krokem 1, s. 116. ↓

- Mluvíte (anglický)?
- Banka je (blízký).
- Koupila jsem to (levný).
- Učím se (francouzský).
- Knihovna je odtud bohužel (daleký).
- Kamarádka mluví nějak (divný).
- Čekáš na mě (dlouhý)?
- Už mluvíme docela dobře (český).
- Proč mluvíš tak (hlasitý)?
- V létě bylo moc (horký).
- Venku je (krásný).
- V Praze je (drahý).

Cvičení 3. Některá adverbia mají dvě koncovky: *-e/-ě* a *-o*. Porovnejte jejich význam.

1. Zítra bude slunečno a *jasno/jasně*. – Řekni mi *jasno/jasně*, jestli chceš jít do kina.
2. *Teplo/teple* se obleč, venku je zima. – Je tady *teplo/teple*.
3. Na Sahaře je *sucho/suše*. – Odpověděl mi jenom krátce a *sucho/suše*, protože měl zlost.
4. Na podzim začalo být *chladno/chladně*. – *Chladno/chladně* se na mě podíval a odešel.
5. Je mi nějak *těžko/těžce*. Přejedl jsem se. – Řidič byl *těžko/těžce* zraněný.

Holá, L. & Bořilová, P. (2009). Česky krok za krokem 2, s. 131.

Komparace adverbii (stupňování příslovcí) • Comparison of adverbs

In exercise 8 you can see:

Měl/a bych si vzít oblečení, ve kterém vypadám **nejlíp**.
 Měl/a bych si zjistit co **nejvíc** o firmě, kde chci pracovat.
 Z pohovoru bych neměl/a odejít **dřív**, i když mám další schůzku.

1. Regular comparison

Regular comparatives have the endings *-ej/-ěji*. Superlatives are formed by adding the prefix *nej-* to the comparative.

pomalů – pomaleji – nejpomaleji
 rychle – rychleji – nejrychleji
 často – častěji – nejčastěji

If the last consonant is *d, t, n, b, p, v, m* or *f*, the ending is not *-ej*, but *-ěji*, e.g. *častěji*.
 In everyday spoken Czech you may also hear shortened forms, e.g.: *rychlejc, rychlejš* (= *rychleji*).

2. Irregular comparison

These comparatives and superlatives are formed from a different base form of the word, or they have a stem change.

mnoho, hodně – víc, více – nejvíc, nejvíce	daleko – dál, dále – nejdál, nejdále
málo – málo, méně – nejmálo, nejméně	blízko – blíže, blíže – nejbliže, nejbliže
dobře – líp, lépe – nejlíp, nejlépe	brzy – dřív, dříve – nejdřív, nejdříve
špatně – hůř, hůře – nejhůř, nejhůře	dlouho – dýl, déle – nejdýl, nejdéle

Comparative and superlative forms ending in *-e*, e.g. *více, nejvíce* are typical for the written language. In everyday spoken Czech we use the forms without *-e*, e.g. *víc, nejvíc*.

Holá, L. (2016). Česky krok za krokem 1, s. 182. ↑ ↓

Cvičení 4. Tvořte komparativ a superlativ adverbii.

Například: V říjnu jsem měl hodně práce, v listopadu ještě víc, ale v prosinci nejvíc.

1. Kolega pracuje pomalu, kolegyně ještě, ale ta nová kolegyně pracuje
2. Leoš pracuje dobře, Jan pracuje ještě, ale ten nový kolega pracuje
3. Daniel jezdí na služební cesty často, Pavel ještě, ale Martin asi
4. Jana píše na počítači rychle, Dana píše ještě, ale já píšu určitě
5. Vstávám do práce brzy, moje dcera vstává ještě, ale syn vstává
6. Byl jsem nemocný. Večer mi bylo špatně, v noci mi bylo a ráno mi bylo

Cvičení 5. Doplňte diakritiku u níže uvedených adverbii.

take	například	rano	mozna	víc
blízko	uplne	vice	domu	zítra
sprave	malo	nejdriv	lepe	lito
porad	vyborne	zatim	drive	krasne
vubec	drive	davno	prilis	normalne

PŘEDLOŽKY

	Předložka	Frekvence
1	v	395952
2	s	161731
3	z	149674
4	k	91202
5	bez	4759
6	od	4511
7	před	3460
8	skrz	3113
9	nad	1580
10	pod	453
11	přes	279
12	poblíž	21
13	zpod	4

Tabulka 1. Seznam vokalizovaných předložek na základě korpusu SYN2015

Nejčastější spojení:

ve *své, svém, skutečnosti, kterém, svých, městě, všech, světě, výši, chvíli, škole, středu;*

se *mnou, svým, svými, všemi, dvěma, kterými, sebou, třemi, stejnými, ženou, slovy;*

ze *všech, strany, sebe, svých, dvou, mě, tří, země, kterého, dne, školy, života, společnosti;*

ke *mně, dveřím, svému, konci, stolu, kterému, všemu, změně, vzniku, zdi, zvýšení, dnu.*

Před lexémy:,, a je vždy vokalizovaná neakcentovaná předložka *v, s, z*, nebo *k*.

Cvičení 6. Doplňte chybějící předložku *v/ve*.

Byl jsem Varšavě několikrát. Teď jsou módě klobouky. žádném případě tam nepůjdu. Viděli jsme to filmu. skutečnosti nemám o to zájem. Dlouho stál dveřích. Žil celý život Rakousku. Bylo městě hlučno. Dnes zůstal dlouho práci. Nedařilo se mu škole. Musím vstát sedm ráno. včerejších novinách psali o nás.

Cvičení 7. Doplňte chybějící předložku *s/se*.

Udělal si chlebičky ... šunkou a ... sýrem. Šel na procházku psem. Setkal se kamarádem. Mluvili jsme ředitelem a sekretářkou. Vůbec jsme tím nepočítali. Viděli ho tam stejnou partnerkou. Rozhodli se krádeží skočit. Pořád máme problém dveřmi. Skončil ... svým životem. Myslel jsme to tebou vážně.

Cvičení 8. Doplňte chybějící předložku *z/ze*.

Zrovna se vrátil supermarketu. Novákovi přijeli dovolené. Chová se jako utržený řetězu. Podnesl to země. Sejde oči, sejde myslí. Můžeš to mě sundat? Stahl to Internetu. Vzal to stolu. Měl všechno krku. Vrátil se školy. Vyřadili ho hry. Přijeli ... hor. štěstí až vyskočil.

Cvičení 9. Doplňte chybějící předložku *k/ke/ku*.

Zítřej pojeďu babičce. Musím zajít doktorovi. Jdu na návštěvu kamarádce. Blížili se cíli. Sportem zdraví. Přiblížil se mně. Přijdu ... vám za chvíli. Byl odsouzen ... trestu smrti. Špatně se choval studentům. Vyhráli zápas osm pěti.

Cvičení 10. Doplňte chybějící předložky.

Vycházel ... svou ženou velice dobře. Byl nejlepší celé třídy. Vrátil se svým zvykům. Při pohledu okna se usmál. Seděl třetí řadě. Vůbec tam nechtěl mnou jít. Příští týden se potkáme Vratislavi. Pojedeme tam ... dětmi. Nepřibližuj se mně. Jsme ... náladě.

10.4.11 Seminář 12

Spisovná a běžně mluvená čeština • Standard and everyday spoken Czech

In this textbook you learn standard Czech (spisovná čeština). Standard Czech is used all around the Czech Republic mainly in formal communication, e.g. in public media, at conferences, in articles, lectures and presentations. In everyday communication (in families, on the street, at work, at stores etc.) everyday spoken Czech (běžně mluvená čeština) is used. Common Czech (obecná čeština) is widespread in the western part of the country. In other regions, particularly in Moravia, you can hear other dialects as well.

1. Standard Czech × common Czech

Compare the basic differences between standard Czech (on the left) and common Czech (on the right).

1. Vocabulary:

že ano – že jo
dům – barák
fotografovat – fotit

2. Univerbation:

česneková polévka – česnečka
Václavské náměstí – Václavák

3. Different forms of words:

malý dům – malej dům
malé pivo – malý pivo
být – bejt
on, ona – von, vona
polévka – polívka

4. Shortening:

hledají – hledaj
rozumějí – rozuměj
řekl – řek
pracujeme – pracujem

5. Relative pronouns:

ten pán, který přišel – ten pán, co přišel
ten pán, který přišel – ten pán, jak přišel

6. Pronunciation:

nevím – [nevím]
ještě – [eště]
pojď sem – [pocem]

2. Standard Czech × Moravian dialects

Compare some of the expressions from standard Czech (on the left) and the expressions in dialect (on the right), which you can hear, e.g. in places like Brno.

Já jsem z Brna. – Já su z Brna.
Je mu/jí 10 let. – Má 10 let.
nechci – nechcu

přijde – přinde
tramvaj – šalina
(oni) jezdí – (oni) jezdijou/jezdijó

Holá, L. (2016). Česky krok za krokem 1, s. 198.

Cvičení 1. Spojte spisovné a nespisovné výrazy.

1. odpoledne	A. voběd
2. oběd	B. pudu
3. studené pivo	C. veľkej zelenej barák
4. půjdu	D. vodpoledne
5. od školy	E. prosim tě
6. velký zelený dům	F. vod školy
7. prosím tě	G. nehledaj
8. nehledají	H. studený pivo

Holá, L. (2016). Český krok za krokem 1, s. 198.

Cvičení 2. Podtržená nespisovná slova nahraďte spisovnými slovy z rámečku.

batoh, zkusit, koberec, obchod, zavraždit, záclony, káva, hit, plést, láhev, zábradlí

1. Odpoledne ještě musíš vyklepat tepich. 2. Do schodů chodil obtížně, vždy se musel přidržovat klandru. 3. Dej si do ruksaku ještě flašku s čajem. 4. Na okna pověsila nové firhaňky. 5. Zítra asi budu celý den štrikovat. 6. Pojď si ty nové šaty zprubnout! 7. Chci ještě oběhnout pár kšeftů. 8. V televizi hlásili, že někde někoho zamordovali. 9. Zítra zajdeme na kafe. 10. Tato písnička je letošní šlágr.

Junková, B. (1998). Čeština pro cizince IV, s. 43.

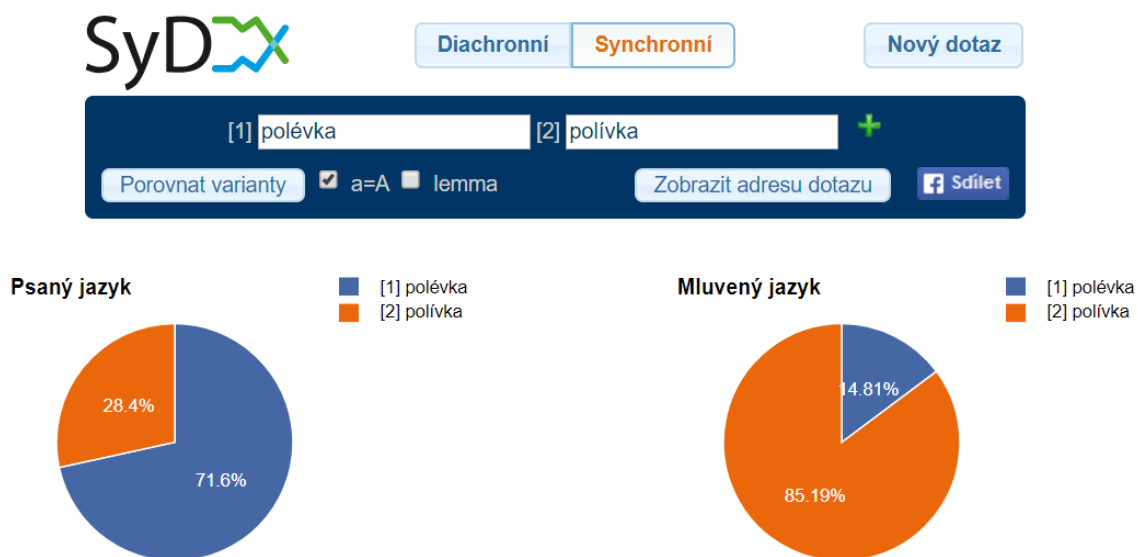
Cvičení 3. Podtržená nespisovná slova nahraďte spisovnými slovy z rámečku.

dům, práce, peníze, pokazit, štěstí, lhát, pokoj, vyměnit, zbytky, spěch, doklady, nemocnice, továrna

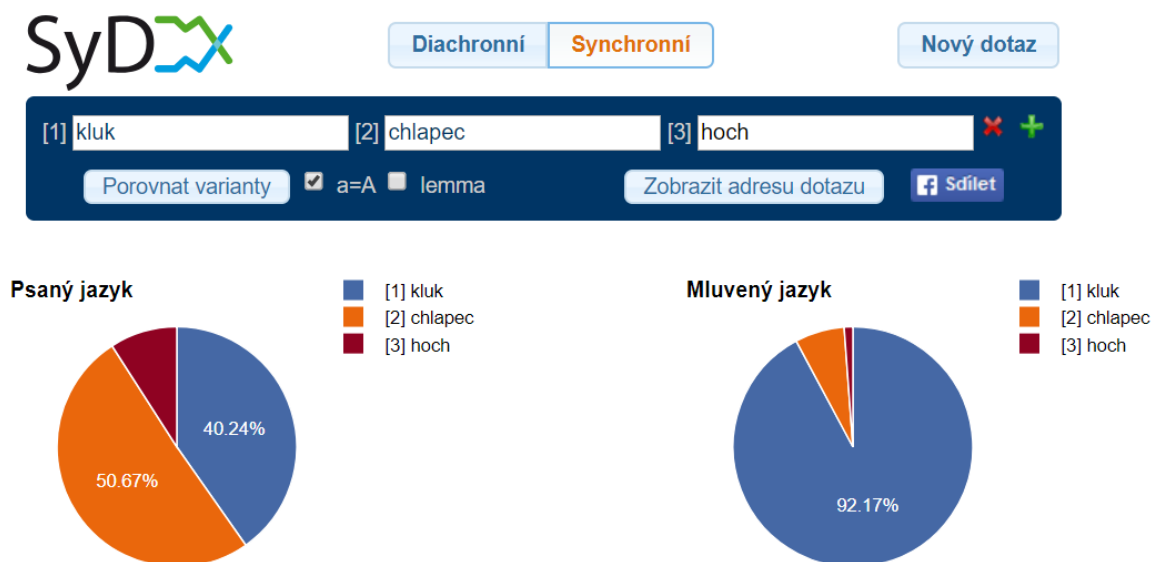
1. Chtěl si koupit barák někde za městem. 2. Byla to sice velká fuška, ale prachy si vydělal. 3. Tys ten úkol zvorál! 4. Měli jsme kliku, že nás nikdo neviděl. 5. Nevěř mu, kecá. 6. Ta cimra by potřebovala trošku vymalovat. 7. Během zápasu vyčenzovali dva hráče. 8. Přes prázdniny musím dodělat všechny resty. 9. V tom fofru zapomněl na stole papíry k autu. 10. Do špitálu ho přivezli rovnou z fabriky.

Trnková, A. (2004). Textová cvičebnice českého jazyka, s. 71.

Cvičení 4. Uvedené výrazy mají obdobný význam, ale liší se užitím. Pokuste se je charakterizovat na základě výsledků v nástroji na porovnávání variant SyD (syd.korpus.cz).

Cvičení 5. Uvedené výrazy mají obdobný význam, ale liší se užitím. Pokuste se je charakterizovat na základě výsledků v nástroji na porovnávání variant SyD (syd.korpus.cz).

Cvičení 6. Následující slova přiřaďte ke správnému sloupci v tabulce:

děvče, strejda, děkuji, píší, kluk, nejdříve, policajt, prací stroj, smažák, občanka, dům, tatka, mléko, kupuji, kupuji

Psaný jazyk	Mluvený jazyk
<i>kupuji</i>	<i>kupuju</i>

OPAKOVÁNÍ

Cvičení 7. Slova v závorkách dejte do správného tvaru akuzativu singuláru.

Mám rád (česká hudba). Máme (nový vedoucí).
 Potřebujeme (nový slovník). Hledám v obchodě
 (čerstvý rohlík – pl). Čekám na (táta). Dívám se na (slovenská
 televize). V srpnu pojedeme na (dovolená).

Cvičení 8. Slova v závorkách dejte do správného tvaru singuláru.

Zeptal se (mladá žena), jestli s ním půjde. Noviny psaly o
 (nový film). Na (dovolená) pojedeme do (Albánie).
 Šel tam bez (jeho sestra). Byla jsi dlouho na (ta
 mateřská)? Ekonomisté vůbec nepočítali s (ta krize).

Cvičení 9. Slova v závorkách dejte do správného tvaru plurálu.

..... (ten Číňan) jsou opravu (chytrý). Nejsem spokojený s
 (nové podmínky). Chodím do (taneční) každou středu. Tento
 seminář je určen pro (student). Přijeli k nám na návštěvu (Dán). Na
 oslavu půjdu s (kolega). Můj děda nemá rád (Němec).

10.4.12 Seminář 13

USTÁLENÁ SPOJENÍ

Cvičení 1. Určete, která substantiva lze spojit s jednotlivými adjektivy:

křiklavý, rušný, rostlý, dobrý, vlašný, městský, dobrovolný, přitažlivý, nebojácný, hluboký

..... nálada, policie, síla, kočka, hasič,
..... ulice, hlas, voda, barvy, skála

Cvičení 2. Určete, která substantiva lze spojit s jednotlivými adjektivy:

historický, žhavý, statečný, širý, nutný, skutečný, modrý, odborný, přirozený, dopravní

..... nebe, podmínka, škola, jádro,
prostředí, muž, nehoda, oči, novinka,
..... život

PŘIROVNÁNÍ

Cvičení 3. Doplňte přirovnání vhodnými níže uvedenými slovy:

myš, páv, pes, veš, pařez, liška

- a) Věrný jako
- b) Líný jako
- c) Chudý jako
- d) Pyšný jako
- e) Chytrý jako
- f) Hluchý jako

Cvičení 4. Pomocí korpusových dat doplňte přirovnání.

z vody, nůž, stěna, věž, řípa, z konve

- a) Bledý jako
- b) Ostrý jako
- c) Zdravý jako
- d) Roste jako
- e) Lije jako
- f) Lež jako

FRAZEOLOGICKÁ SPOJENÍ

Cvičení 5. Spojte frazémy s jejich významem.

a) prasknout do bot	aa) odejít nenápadně
b) jednou za uherský rok	bb) ulevilo se mi
c) chytat lelky	cc) získat peníze
d) spadl mi kámen ze srdce	dd) ztratit naději
e) dělat nad něčím kříž	ee) zřídka
f) mít něco za lubem	ff) nic užitečného nedělat
g) zmizet po anglicku	gg) něco tajně plánovat
h) namastit si kapsu	hh) pospíšet si

Cvičení 6. Ve frazeologismech doplňte níže uvedené označení zvířat.

ptáče, pes, prase, kuň, holub, ovce, ryba, vlaštovka, tele, zajíc, vrabec

Dobré všechno spase, lepší než na střeše, chodit jako bludná , každý jiná ves, jedna jaro nedělá, ranní dál doskáče, a host třetí den smrdí, kouká jako na nová vrata, darovanému se na zuby neřívej, kupovat v pytli.

Trnková, A. (2004). Textová cvičebnice českého jazyka, s. 103–104.

Cvičení 7. Ve frazeologismech doplňte níže uvedené označení části těla.

oči, uši, nos, brada, jazyk, ruce, krk, nohy, zuby, paty

Zapiš si to za , nevidíš si na špičku , házeli mu klacky pod , ozbrojený až po , může na tom nechat, teče mu mléko po , má obě levé, nevytáhne z domu, co na srdci, to na , padli mu kolem

Trnková, A. (2004). Textová cvičebnice českého jazyka, s. 104.